

ಸಂಧ್ಯಾಸಮೀಕ್ಷಾ ೨

ಡಾ. ಶತಾವಧಾನಿ ಉಡುಪಿ ರಾಮನಾಥ ಆಚಾರ್ಯ

ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ರೂಪ

ಧ್ಯೇಯಃ ಸದಾ ಸವಿತೃ–ಮಂಡಲ–ಮಧ್ಯವರ್ತೀ

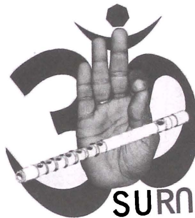
ನಾರಾಯಣಃ ಸರಸಿಜಾಸನ–ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಃ

ಕೇಯೂರವಾನ್ ಮಕರ–ಕುಂಡಲವಾನ್ ಕಿರೀಟೀ

ಹಾರೀ ಹಿರಣ್ಮಯ–ವಪುಃ ಧೃತ–ಶಂಖ–ಚಕ್ರಃ

(ನೃಸಿಂಹಪುರಾಣ, ಗರುಡಪುರಾಣ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸಂಹಿತಾ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣ, ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣ, ತ್ರ್ಯಚಾಕಲ್ಪ)

ಸಂಧ್ಯಾಸಮೀಕ್ಷಾ ೨

7

ಸಂಪ್ರದಾನ
ಡಾ. ಶತಾವಧಾನಿ ಉಡುಪಿ ರಾಮನಾಥ ಆಚಾರ್ಯ
ಅಷ್ಟಕುಲನಾಗದೇಶಿಕಾರ್ಯ

ಸಂಧ್ಯಾಸಮೀಕ್ಷಾ ೨

ಸಂಪ್ರದಾನ ಡಾ. ಶತಾವಧಾನಿ ಉಡುಪಿ ರಾಮನಾಥ ಆಚಾರ್ಯ
ಅಷ್ಟಕುಲನಾಗದೇಶಿಕಾರ್ಯ

ಹಕ್ಕು ಸಂಗ್ರಾಹಕರದ್ದು

ಪುಟ 600 (2 ಭಾಗ)

ವರ್ಷ 2020

ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ ಸುಗುಣ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ಶ್ರೀಪುತ್ತಿಗೆ ಮಠ
ರಥಬೀದಿ, ಉಡುಪಿ – 576101
ದೂರವಾಣಿ 0820–2531300

ಪ್ರಕಟಿತ ಕೃತಿಗಳು

ಅವತಾರಸಮೀಕ್ಷಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	ಪಕ್ಷಿಸಮೀಕ್ಷಾ
ತಂತ್ರಸಮೀಕ್ಷಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	ಸುರಸಮೀಕ್ಷಾ
ನಾಗಸಮೀಕ್ಷಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	ಸ್ಕಂದಸಮೀಕ್ಷಾ
ಕರ್ಮಸಮೀಕ್ಷಾ – 2 3	ಚಿತ್ರಸಮೀಕ್ಷಾ
ಮೂರ್ತಿಸಮೀಕ್ಷಾ – 1 2 3	ಶಾಂತಿಸಮೀಕ್ಷಾ
ಮುದ್ರಾಸಮೀಕ್ಷಾ – 3	ಸೂತ್ರಸಮೀಕ್ಷಾ
ಶ್ರಾದ್ಧಸಮೀಕ್ಷಾ	ವೇದಸಮೀಕ್ಷಾ

 ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೈವಿಕ ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರ ಭಾರತ ದೇಶ. ಉತ್ಖನನದಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರವಿದು. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಹಳೆಯ ಭಾಷೆ ಎಂದು ದೃಢಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಯಾವ ಕೃತಿಗೂ ಸರಿಸಾಟಿ ಇಲ್ಲದ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಮೇರುಕೃತಿ **ಮಹಾಭಾರತ** ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಕೊಡುಗೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸದ ಸಂಗತಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಇದರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ. ಮಹಾಭಾರತದ ಮಹಾನಾಯಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. 5100 ವರುಷದ ಹಿಂದೆಯೇ ಮನುಕುಲಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜೀವನ ತತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದವನು. ಇದು **ಭಗವದ್ಗೀತೆ**ಯೆಂದೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಪ್ರಪಂಚದ ಸಾವಿರಾರು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ಅನೂದಿತ. ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೆದ್ದವರೇ. ಮತ್ತೆ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು ಅನೇಕರು ಬಾಪು, ನೆಹರು, ವಿನೋಬಾ, ಅನಿ, ಗೋಖಲೆ, ಬೋಸ್, ಠಾಗೋರ್, ಅರಬಿಂದೋ, ಓಶೋ, ಕಲಾಂ, ಹೆಸ್ಸೆ, ಹೇಮರ್, ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್, ಸರೋಜಿನಿ, ಪಟೇಲ್, ತಿಲಕ್, ಪ್ಲೇಟೋ, ರಮಣ, ದಯಾನಂದ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದ ಗೀತೆ ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣನದ್ದು. ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ರಮಣಿ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಸಂತಸಪಟ್ಟಳು. ತನಗೊಂದು ಪೂಜೆಗೆ ಅಂತದ್ದೇ ಮೂರುತಿ ಇರಲೆಂದು ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಕೃಷ್ಣನ ತೆರಳುವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯು ಸಮುದ್ರಪಾಲಾಯಿತು. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮರಣಿಕೆಯೆನಿಸಿದ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸಮುದ್ರದಡಿಯಿಂದ 800 ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಂದು ಕಲಿಯುಗದ ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೈದರು. ಇಂದಿಗೂ ಕೃಷ್ಣನ ವೈಭವದ ಪೂಜೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. **ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೈದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೂಲಗುರುಗಳು.** ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ.

ಸಂಧ್ಯಾಸಮೀಕ್ಷಾ ೧

ಸಂಧ್ಯಾಸಮೀಕ್ಷಾ ೨

ಜಪಸಮೀಕ್ಷಾ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಜಪ

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೂರು ಯಾ ಒಂಭತ್ತು ಬಾರಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಜಪದ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಋಷಿಯನ್ನು ಮುಂದಲೆ ಮುಟ್ಟಿ ನೆನೆಯಬೇಕು. ಮಂತ್ರದ ಅಕ್ಷರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಛಂದಸ್ಸಿನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಬಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರ ದೇವತೆಯನ್ನು ಎದೆಮುಟ್ಟಿ ನೆನೆದು ಅಭಿವಂದಿಸಬೇಕು.

ಮಂತ್ರದ ಘಟಕಗಳಿಂದ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹೃದಯಾದಿ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಥವಾ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೃದಯಮುದ್ರೆ ಶಿರೋಮುದ್ರೆ ಶಿಖಾಮುದ್ರೆ ಕವಚಮುದ್ರೆ ನೇತ್ರಮುದ್ರೆ, ಅಸ್ತ್ರಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು.

ಮಂತ್ರದ 8 ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ದೇಹದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರದೇವತಾ ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ನ್ಯಾಸಗೈಯಬೇಕು.

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮ ಧರಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಶ್ಲಿಷ್ಟ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಬಿಂಬನನ್ನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪವನ್ನು ಮತ್ತೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಜಪವನ್ನು ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ ಜಪದ ಮೂರರಷ್ಟು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಮಂತ್ರ ಜಪಕ್ಕೆ ಇರುವ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಬಾರದು.

ಹತ್ತು ಜಪಕ್ಕೆ ಒಂದರಂತೆ ಮಂತ್ರದೇವತೆಯ ನಾಮದೊಂದಿಗೆ ತರ್ಪಣ

ನೀಡಬೇಕು. ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಬಲ ಅಂಗೈ ನಡುವೆ ಹಾಕಬೇಕು.

ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಕರನ್ಯಾಸ ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪದ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಬಿಡಬೇಕು.

ಉಪಸ್ಥಾನ

ಎದ್ದು ನಿಂತು ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆ ವಂದಿಸಬೇಕು.

ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಹೃತಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಬರಬೇಕು.

ಗೋತ್ರಾಭಿವಾದನ

ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮೋರೆ ಹಾಕಿ ನಿಂತು ಬಲಕೈಯಿಂದ ಬಲಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಡಕೈಯಿಂದ ಎಡಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗೋತ್ರ ಪ್ರವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಗ್ಗಿ ಎಡಕೈಯನ್ನು ಬಲಬದಿಗೂ ಬಲಕೈಯನ್ನು ಎಡಬದಿಗೂ ಹಿಡಿದು ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸಬೇಕು.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ

ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಅಂಗೈ ನಡುವೆ ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

ನಾಮತ್ರಯ ಜಪ

ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಲೋಪಗಳ ಪೂರಣೆಗಾಗಿ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಅನಂತವಾಗಿಸಲು ನಮ್ಮ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಯಾಗಿ ಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ನಾಮತ್ರಯವನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೃದಯತುಂಬಿ ನುಡಿಯಬೇಕು

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ

ಅನಂತಾಯ ನಮಃ

ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ

ದೇವಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನದೀತಟಾಕಗಳ ಸನಿಹದಲ್ಲೇ ಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ತರ್ಪಣದವರೆಗಿನ ಜಪಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಸಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಾಲಯದೊಳಗೋ, ಮನೆಯಲ್ಲೋ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉಳಿದ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ಣಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ನದ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಳೆಗಾಲ – ಚಳಿಗಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಾತಾವರಣದ ವೈಪರೀತ್ಯದಿಂದ ಜಪಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಆಗಬಹುದೆಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮಂದಿಯ ಗಲಾಟೆಯಿಂದ ದೂರಾಗಲು ಏಕಾಂತತೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣದ ಬಳಿಕ ಬೇರೆಡೆ ಜಪ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಜಲಾಶಯದಲ್ಲೆ ನಡೆಸಿ ಗಾಯತ್ರೀ– ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಕ್ಕೆ ಜಲಾಶಯದಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಸಮತಟ್ಟಾದ ನೆಲವುಳ್ಳ ತಾಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕು. ಮತ್ತಲ್ಲಿ ಹರಿ–ಗುರು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಸರ್ವಾಶ್ರಯನಾದ ಮಂಗಳರೂಪನಾದ ವರದನಾಯಕ ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ನೆನೆದು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದೆ –

ಸರ್ವಮಂಗಳಮಾಂಗಲ್ಯಂ ವರೇಣ್ಯಂ ವರದಾಯಕಮ್

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸರ್ವಕರ್ಮ್ಮಾಣಿ ಕಾರಯೇತ್

ಕರ್ಮದ ನಡುವೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಸಂಹಾರಕನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೈಯಬೇಕೆಂದು ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ನಾರಾಯಣನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಸಮ್ಯಗ್‌ಧ್ಯಾಯೇದ್ಧರಿಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ

(ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ)

ಸಕಲವಿಘ್ನಹರನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನ ಶೌಚಕ್ಕಾಗಿ, ಸತ್ತ್ವಗುಣಾವಿರ್ಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಶುಭ್ರವರ್ಣನನ್ನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು –

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್

ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ

ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಧ್ಯಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸಂಧ್ಯಾಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಇದನ್ನು ನಡುವೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಪಠನದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

ಕೇವಲ ಶ್ಲೋಕಪಠನ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ – ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ವಾಸುದೇವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಮನೋದೋಷವನ್ನೂ ಬಾಹ್ಯದೋಷದ ಜತೆ ನಿವಾರಿಸಿ ಜಪಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಸಕಲ ಜೀವರ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನೆ ನೆನೆಯಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ–

ಸರ್ವವಿಘ್ನಪ್ರಶಮನಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಕರಂ ಪರಮ್

ಸರ್ವಜೀವಪ್ರಣೇತಾರಂ ವಂದೇ ವಿಜಯದಂ ಹರಿಮ್

ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಭಕ್ತಿ ಜಾಗೃತಿಗೊಳ್ಳಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಚತುರ್ಮುಖನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು–

ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಪರೋ ಭವೇತ್

ಉತ್ತರವಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖನು **ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ** ಮತ್ತು **ಸರ್ವವಿಘ್ನಪ್ರಶಮನಂ** ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ **ಪದ್ಮಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಚತುರ್ಮುಖನ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೊರಟದ್ದು **ಸ್ಕಾಂದ**ದಲ್ಲಿದೆ –

ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜ್ಯತೇ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ

ಸರ್ವವಿಘ್ನಹರಸ್ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ

ಎಲ್ಲಾ ಗಣಗಳ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನಮನ ಸಂದಿದೆ. ಜೀವಗಣಗಳು, ದ್ರವ್ಯಗಣಗಳು, ಕರ್ಮಗಣಗಳು, ಕಾಲಗಣಗಳು

ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವದಧೀನಗಳು. ಮುಕ್ತಗಡಣಗಳಿಗೂ ಭಗವಂತ ಒಡೆಯನು. ಅಭೀಷ್ಟವಾದ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥನು ಆತ ಮಾತ್ರನೇ. ಸುರರೆಲ್ಲರಿಂದ ಪೂಜ್ಯನು ಆತನೊಬ್ಬನೇ. ಭೂತಗಣಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಡೆಯ ಶಿವ. ಯಕ್ಷಗಣಗಳ ದೊರೆ ಕುಬೇರ. ಹೀಗೆ ನೀರಿನ ದುಡ್ಡಿನ ರಾಶಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗಳು ಅಧಿಪರಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ವಿಘ್ನಗಣಗಳ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳ ಸ್ವಾಮಿ ಗಣಪತಿ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಗಣಗಳ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿ **ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ** ಎನ್ನುವಂತೆ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತಿ. ಮುಕ್ತಗಣಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯ. **ಉತಾಮೃತತ್ವಸ್ಯೇಶಾನಃ**

ಹರಿನಮನದ ಜತೆ ಗುರುನಮನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕ ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ವಂದೇ ತದ್ಭಕ್ತಪ್ರವರೋ ಹಿ ಯಃ

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಾಖ್ಯೋ ಗುರುಸ್ತಂ ಚ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್

ಭಗವಂತ ಜೀವರನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ವಾಯುತತ್ವ ಜಪಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಗುರುವಾಗಿ ಆನಂದತೀರ್ಥರಾಗಿ ಅವತರಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಒಂದೊಂದು ಉಸಿರೂ ಜಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯ ದೊರೆಯಲೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಲಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯೆ ವಂದ್ಯನಾಗಿ ವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಇರುವನೆಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮರೆಯದಿರಲೆಂದು ಕಡೆಗೆ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನ ವೈಭವವನ್ನು ಸಾರಲಾಗಿದೆ–

ವೇದೇ ರಾಮಾಯಣೇ ಚೈವ ಪುರಾಣೇ ಭಾರತೇ ತಥಾ

ಆದಾವಂತೇ ಚ ಮಧ್ಯೇ ಚ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವತ್ರ ಗೀಯತೇ

ಮಂತ್ರರಾಶಿಯನ್ನಿತ್ತ ವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು, ವ್ಯಾಸರ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಗುರುಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು–

ರಮಾಪತಿಂ ಪೂರ್ಣ್ಣಗುಣಂ ಮುಕುಂದಂ

ವ್ಯಾಸಂ ಚ ವಿಜ್ಞಾನಸಹಸ್ರಭಾನುಮ್

ಪೂರ್ಣ್ಣಪ್ರಭೋಧಂ ಚ ಸುತತ್ವದೀಪಂ

ಕ್ರಮಾದ್ಗುರೂಂಶ್ಚ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ಮೂರ್ಧ್ನಾ

ಈ ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಡೆ ನಾವಿಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾರೆವು. ಇದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತುಗಳು. ಇವು ಜಪಾರಂಭದಲ್ಲಿನ ಕಾರಿಕೆಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮುಂದೆ ಜೀವನಿಯಾಮಕನ ಜಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಗುರುನಮನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಲಾಗುವುದು.

ಅಪ್ಪಯ್ಯದೀಕ್ಷಿತರು ತಮ್ಮ ವರದರಾಜಸ್ತವದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದವನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯವೆ **ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ** ಎಂದು. ಈ ಶ್ಲೋಕ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದ ದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದವರು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಾಮನಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿವರ್ಣದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಚಿಂತನೆಯಿದೆ. ಹರಿ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಶ್ವೇತವರ್ಣದವನೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಪರಮದೇವನನ್ನು ಹೇಳದೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಎನ್ನುವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದೆ ಹೇಳಾಬೇಕಾಗುವುದು. ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ತತ್ವಸಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಅನುವಾದವನ್ನೆ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದಾಕ್ಷರಾಣಿ ಯಾವಂತಿ ಪಠಿತಾನಿ ದ್ವಿಜಾತಿಭಿಃ

ತಾವಂತಿ ಹರಿನಾಮಾನಿ ಪಠಿತಾನಿ ನ ಸಂಶಯಃ

ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ವೇದದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೂ ನಾರಾಯಣನೇ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವೈದಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನವೆನಿಸಿದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಪೂರ್ತಿ ನಾರಾಯಣನ ಉಪಾಸನೆ.

ನ **ಚಾನ್ಯನ್ನಾಮ ವಿಬ್ರೂಯಾತ್ ಪರಂ ನಾರಾಯಣಾದೃತೇ**

ಆಸನ

ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆಯು ಜಪಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಸನ-ದಿಕ್ಕು-ದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಪವಿತ್ರಧಾರಣೆಯನ್ನು, ಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆಯನ್ನು, ಗುರುನಮನವನ್ನು ಜಪದ ಮೊದಲು ನಡೆಸಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ –

ಕುಶೇಷು ಕೃಷ್ಣತ್ವಚಿ ವಾ ಬೃಂಸ್ಯಾಮೇಕಾಂತಭೂಮಿಷು
ಪ್ರಾಗಾದಿದಿಙ್ಮುಖೋ ಭೂತ್ವಾ ನತು ಯಾಮ್ಯಮುಖಃ ಕ್ವಚಿತ್
ಉಪವಿಷ್ಟೋ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಸಪವಿತ್ರಕರಃ ಶುಚಿಃ
ಧೃತೋರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರರಚನೋ ನಾನ್ಯಾಂ ವಾಚಮುದೀರಯನ್
ಗುರುಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಪಂ ಬುಧಃ
ದೇವತಾಯತನೇ ನದ್ಯಾಂ ಶೈಲೇ ಸಾಗರರೋಧಸಿ
ವನೇ ವಾ ತೀರ್ಥದೇಶೇ ವಾ ನ್ಯಗ್ರೋಧಾಶ್ವತ್ಥಸನ್ನಿಧೌ
ಅನ್ಯತ್ರ ವಾ ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಕುಟೀಂ ಕೃತ್ವಾ ಜಪೇನ್ಮನುಮ್

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧಕ ಬಟ್ಟೆ-ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ-ದರ್ಭೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಇಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಜಪವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ತುಂಬಾ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ, ಬಹಳ ದಪ್ಪವಾಗಿಯೂ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಸದೆ, ಅದರಂತೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಬಹಳ ರಾಶಿಹಾಕದೆ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿಸಿ ಆಸನವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು –

ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಸ್ಥಿರಮಾಸನಮಾತ್ಮನಃ
ನಾತ್ಯುಚ್ಛ್ರಿತಂ ನಾತಿನೀಚಂ ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರಮ್ (ಭಗವದ್ಗೀತೆ)

ಬಟ್ಟೆ ನೆಲದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತದೆ. ಅಜಿನ ಋತುಮಾನಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬಿಸಿ ಯಾ ತಂಪನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ದರ್ಭೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಸನವಸ್ತು ಎನಿಸಿದೆ. ಯಜ್ಞ ದರ್ಭೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಯದು. ಜಪಯಜ್ಞವೂ ದರ್ಭೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿನ ಮಾತಿನಂತೆ ದರ್ಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎನ್ನುವುದು ಜಪಯಜ್ಞಕ್ಕೂ ಹೇಳಿದ್ದೇ –

ದರ್ಭೇಷ್ವಾಸೀನಃ ದರ್ಭಾನ್ ಧಾರಯಮಾಣಃ

ಮಹಾಭಾರತವು ಜಪ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿದು ಅತಿ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸಿದೆ–

ಕುಶೋಚ್ಚಯನಿಷಣ್ಣಸ್ಸನ್ ಕುಶಹಸ್ತಃ ಕುಶೈಃ ಶಿಖೀ

ಕುಶೈಃ ಪರಿವೃತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಮಧ್ಯೇ ಛನ್ನಃ ಕುಶೈಸ್ತಥಾ

ದರ್ಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವೂ ಇದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ ದೃಢವಾಗಿ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ, ಭಗವದ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ದರ್ಭೆ ಅಂತರಂಗದ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ –

ಕುಶಮೂಲೇ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕುಶಮಧ್ಯೇ ತು ಕೇಶವಃ

ಕುಶಾಗ್ರೇ ಶಂಕರಂ ವಿದ್ಯಾತ್ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಮಂತತಃ

ವರಾಹರೂಪದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಯಜ್ಞದ್ರವ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದರ್ಭೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಎಂದು **ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ**ದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು–

ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇಹಸಮುದ್ಭೂತಾಃ ಕುಶಾಃ ಕೃಷ್ಣತಿಲಾಸ್ತಥಾ

ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ತುದಿ ಬರುವಂತೆ ಹಾಸಬೇಕೆಂದು **ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

ಪ್ರಾಕ್ಕೂಲೇಷು ತತಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ದರ್ಭೇಷು ಸುಸಮಾಹಿತಃ

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತ್ರಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸಂಧ್ಯಾಮಿತಿ ಶ್ರುತಿಃ

ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತರುವಾಗಲೂ ಪೂರ್ವ ಯಾ ಉತ್ತರ ಅಥವಾ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಚತುರ್ಮುಖನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೆ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ದರ್ಭೆಯೇ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು, ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಬೇಕು. ಚತುರ್ಮುಖನ ಮೂಗಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಚಿಂತನೆಯು ಬೋಧಾಯನರ ಪಾಠದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇದೆ. ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಚತುರ್ಮುಖನ

ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಯಿಂದಲೇ ಅವತರಿಸಿರುವನು. ಆ ವರಾಹನ ಮೈಯಿಂದ ದರ್ಭೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ **ವಿರಿಂಚನಾಸಿಕೋತ್ಪನ್ನ** ದರ್ಭೆ ಎನಿಸಿದೆ. ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅಮಾದಂದು ಕೊಯ್ದ ದರ್ಭೆ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಅಶುದ್ಧಿಯಾಗದು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮೋರೆ ಹಾಕಿ ಕೊಯ್ದರೆ ಅದು ಪಿತೃಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಎಂದು **ಹಾರೀತರ** ಮಾತು.

ದರ್ಶೇ ಶ್ರಾವಣಮಾಸಸ್ಯ ಸಮಂತ್ರೋತ್ಪಾಟಿತಾಃ ಕುಶಾಃ
ಅಯಾತಯಾಮಾಸ್ತೇ ದರ್ಭಾಃ ನಿಯೋಜ್ಯಾಃ ಸ್ಯುಃ ಪುನಃಪುನಃ
ದೇವಾರ್ಥಾನ್ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ದರ್ಭಾನ್ ಪಿತ್ರರ್ಥಾನ್ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖಃ
ಛಿತ್ವೋಪವೀತೀ ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತೀ ತಾನ್ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ಪೃಥಕ್

ಭಾನುವಾರದಂದು ಕೊಯ್ದರೆ ಒಂದು ವಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದರ್ಭೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೊಯ್ಯಬೇಕು. ಅಮಾದಂದು ಕೊಯ್ದರೆ ಆ ತಿಂಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ದಿಟ್ಟರೆ ಆರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಮಾಘಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ದದ್ದು 360 ದಿನಕ್ಕೆ ಬರಲಿದೆ. ಶ್ರಾವಣದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಕೊಯ್ದ ದರ್ಭೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದದ್ದು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೊಯ್ಯಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದರ್ಭೆ ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದುಹೋದ ಹಳೆಯ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು **ಬೋಧಾಯನರ** ಪ್ರಯೋಗಚಿಂತನ –

ಭಾನುವಾರೇ ತು ಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ ಸಪ್ತಾಹಂ ಸಂಪ್ರಯೋಜಯೇತ್
ದರ್ಶೇದರ್ಶೇ ತು ಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ ತತ್ತನ್ಮಾಸಂ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್
ಸಹಸ್ಯೇ ಚೇತ್ತು ಷಾಣ್ಮಾಸಂ ತಪೋಮಾಸೇ ತು ವತ್ಸರಮ್
ನಭಸ್ಯಬ್ಧಂ ತಥಾ ದರ್ಶೇ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ಸಂಭರೇದ್ಬುಧಃ
ಕಾಲಾತೀತಕುಶಾದ್ಯಾಸ್ತು ಯೋಜನೀಯಾಸ್ತ್ವಸಂಭವೇ
ದರ್ಭಾದಿ ಸಂಭವೇದ್ಯತ್ರ ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಜಪೇನ್ನರಃ

ವಿರಿಂಚನಾಸಿಕೋತ್ಪನ್ನ ಪರಮೇಷ್ಠೀಪರಿಗ್ರಹ

ನುದ ಪಾಪಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದರ್ಭ ಸ್ವಸ್ತಿಕರೋ ಭವ

ದರ್ಭೆಯ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಪತ್ರಜಾತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ (ಇದು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿದೆ) –

ಸಪ್ತಪರ್ಣಾಃ ಶುಭಾ ದರ್ಭಾಃ ತೀರಕ್ಷೇತ್ರಸಮುದ್ಭವಾಃ

ತೇ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ನಿಯೋಕ್ತವ್ಯಾ ದೈವೇ ಪಿತ್ರ್ಯೇ ಚ ಕರ್ಮಣಿ

ಜಾತಿಮಾತ್ರೋ ಭವೇದ್ದರ್ಭಃ ಸಾಗ್ರಮೂಲಃ ಕುಶಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಸಪ್ತಪತ್ರಸ್ತು ಕುತಪಃ ಛಿನ್ನಾಗ್ರಸ್ತೃಣಮುಚ್ಯತೇ

ಅಚ್ಛಿನ್ನಾಗ್ರಾ ಅಶುಷ್ಕಾ ಯೇ ಹ್ರಸ್ವಾಶ್ಚೈವ ಪ್ರಮಾಣತಃ

ಕುತಪಾ ಇತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾಃ ತೈಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ತನ್ನ ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಹೂ, ತುಳಸಿ, ನೀರು, ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತರಬೇಕು ಹೊರತು ಇತರರಿಂದ ತರಿಸುವುದಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸಾಧನೆಯ ಫಲ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹೋಗಲಿದೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ತಂದವನ ಮನೋಭಾವ ತಿಳಿಯದ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿನ ದೋಷಗಳು ತಂದ ದರ್ಭೆ, ತುಳಸಿ, ನೀರು ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಲಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷ ಕಂಡುಬರಲು ಸಾಧಕನಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೆ ಸಿಗಲಿದೆ. ಹೀಗೆಯೆ ಅಂಗಡಿ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಧನಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದೂ ತಪ್ಪು ಎಂದು **ಸಂನ್ಯಾಸರತ್ನಮಾಲಾ** ಹೇಳಿದೆ–

ಸಮಿತ್ಪುಷ್ಪಕುಶಾದೀನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸ್ವಯಮಾಹರೇತ್

ಶೂದ್ರಾನೀತೈಃ ಕ್ರಯಕ್ರೀತೈಃ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವನ್ ಪತತ್ಯಧಃ

ತಾನೇ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತರುವಾಗ ಮನಸ್ಸು ಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದು ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ತೊಡಗಿದ್ದು ದೇಹ ಸಾಧನಾಂಗ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರಲಾಗಿ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾದ ಸಂಬಂಧ ಜಪಾದಿ ಸಾಧನೆಗೆ

ಸಿಗುವುದು. ಇದನ್ನು ಮಾಧವೀಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ-

ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಮುಖಃ

ಓಂಕಾರೇಣೈವ ಮಂತ್ರೇಣ ಕುಶಾಃ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೈಃ

ಇತರರು ತಂದ ದರ್ಭೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶ-ಕಾಲ-ಮಂತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯವಿರಲಾಗಿ ಶಿಷ್ಯ-ಪುತ್ರ-ಆಪ್ತರು ತಂದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯ ಕೃಷ್ಣನ **ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರ** ಎಂಬ ಆಸನದ ಮಾತಿಗೆ ಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಅರ್ಥವೂ ಕಂಡಿದೆ. 1) ನೆಲಕ್ಕೆ ತಾಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಅಜಿನ ಕಡೆಗೆ ಸಾಧಕನ ಮೈಗೆ ತಾಗುವಂತೆ ಕುಶ. 2) ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ ಕುಶದ ಮೇಲೆ ಅಜಿನ, ಮೇಲೆ ಜಾಪಕನ ಮೈಗೆ ತಾಗುವಂತೆ ಬಟ್ಟೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಕ್ರಮವೆ ಸರಿಯಾದ್ದು. ದರ್ಭೆ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಆಸನವಾಗಬಾರದು. ಪ್ರಧಾನ ಆಸನವಾಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಇವೆ. ದರ್ಭೆಯೊಂದೇ ಆಸನವಾಗಬಹುದು. ಬಟ್ಟೆಯೊಂದೇ ಆಸನವಾಗಲಾರದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಪಕ್ಕೆ ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರ-

ಆಸನಂ ತು ಜಪೇ ಧ್ಯಾನೇ ಚೈಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರಮ್.

ಕುಶೋಪರಿ ನಿವಿಷ್ಟೇನ ತಥಾ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಾ

ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಫಲಂ ಭವೇತ್

ವೇದವ್ಯಾಸರು ಶಾತಾತಪನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನವರು ನೀಡಿದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಬಗೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ -

ವರಂ ತು ವಿಷ್ಟರಂ ಕೌಶಂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರಮ್

ಪ್ರತಿಪೇದೇ ತದಾ ವ್ಯಾಸಃ ತದರ್ಥಮುಪಕಲ್ಪಿತಮ್

ಗೋಮಯದಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಆಸನವನ್ನು ಹರಡಬೇಕೆಂದು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** -

ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಸಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಗೋಮಯೇನಾನುಲಿಪ್ಯ ಚ

ನಾತ್ಯುಚ್ಛ್ರಿತೇ ನಾತಿನೀಚೇ ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರೇ

ಆಸನದ ಉದ್ದಗಲ ಎತ್ತರಗಳನ್ನು **ಆಚಾರಪ್ರಕಾಶ** ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದೆ –

ಕುಶಾಜಿನಾಂಬರೈರ್ಯುಕ್ತೈಃ ಚತುರಂಗುಲಮೂರ್ಧ್ವತಃ

ಚತುರ್ಹಸ್ತಂ ದ್ವಿಹಸ್ತಂ ಚ ಸುದೃಢಂ ಮೃದು ನಿರ್ಮಲಮ್

ಯಥೋಕ್ತಾಸನಮಾರೂಢೋ ಜಪಮಂತ್ರಾನ್ ಸಮಾಚರೇತ್

ಎತ್ತರ ನಾಲ್ಕಂಗುಲ, ಉದ್ದಗಲ ನಾಲ್ಕು ಮೊಳ (96")–ಎರಡು ಮೊಳ (48"). ಮರದ ಆಸನಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಕೌಶೇಯಂ ಕಂಬಲಂ ಚೈವ ಅಜಿನಂ ಪಟ್ಟಮೇವ ಚ

ದಾರುಜಂ ತಾಲಪತ್ರಂ ವಾ ಆಸನಂ ಪರಿಕಲ್ಪಯೇತ್

ಮರದ ಆಸನವಾದರೆ ಎರಡು ಅಡಿಯಷ್ಟು ಉದ್ದ, ಅಗಲ 16 ಇಂಚು. ಎತ್ತರ 6 ಯಾ 4 ಅಂಗುಲ ಎಂದು **ಕಾಲಿಕಾಪುರಾಣದ** ಮಾತು –

ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಯಂಗುಲೇನ ದೀರ್ಘಂ ಕಾಷ್ಠಾಸನಂ ಮತಮ್

ಷೋಡಶಾಂಗುಲವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಉಚ್ಛ್ರಾಯೇ ಚತುರಂಗುಲಮ್

ಷಡಂಗುಲಂ ವಾ ಕುರ್ಯಾತ್ತು ನೋಚ್ಛ್ರಿತಂ ಚಾತ ಆಚರೇತ್

ಆಸನದ ಬಟ್ಟೆಯ ಉದ್ದಳತೆಯನ್ನು ಪುರಾಣ ಹೇಳಿದೆ –

ವಾಸ್ತ್ರಂ ತ್ರಿಹಸ್ತಾನ್ನೋ ದೀರ್ಘಂ ಸಾರ್ಧಹಸ್ತಾನ್ನ ವಿಸ್ತೃತಮ್

ನ ತ್ರ್ಯಂಗುಲಾತ್ತಥೋಚ್ಛ್ರಾಯಂ ಪೂಜಾಕರ್ಮಣಿ ಸಂಶ್ರಯೇತ್

ಆರು ಅಡಿ ಉದ್ದ, ಮೂರಡಿ ಅಗಲ, ಮೂರಂಗುಲ ಎತ್ತರ ಬಟ್ಟೆಯ ಆಸನ. ಚರ್ಮದ ಆಸನಕ್ಕೆ ಉದ್ದಳತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರದು. ಪ್ರಾಣಿ ಚರ್ಮ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗೆ ಇಡಿಯಾಗಿಯೆ ಹಾಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪುರಾಣ ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಯಥೇಷ್ಟಂ ಚಾರ್ಮಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕಮ್

ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಸನವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಲು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಬಾಲಾತಪಃ ಪ್ರೇತಧೂಮೋ ವರ್ಜ್ಯಂ ಭಿನ್ನಂ ತಥಾಽಽಸನಮ್

ಗೃಹ್ಯಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ದರ್ಭೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾಗದೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದ ದರ್ಭೆ ಮಾತ್ರ ಪುನಃ ಬಳಸಲು ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸದು –

ದರ್ಭಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಂ ಮಂತ್ರಾಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಹವಿರಗ್ನಯಃ
ಅಯಾತಯಾಮಾನ್ಯೇತಾನಿ ನಿಯೋಜ್ಯಾನಿ ಪುನಃಪುನಃ

ಆಸನಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಫಲಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಬಹಳ ಮಾತುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಸನ ಇಲ್ಲದೆ ಜಪಿಸುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮರದ ಮಣೆಯನ್ನೂ ಎಲೆಯನ್ನೂ ಕಲ್ಲಿನ ಹಾಸನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ–

ಧರಣ್ಯಾಂ ದುಃಖಸಂಭೂತಿಃ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ದಾರುಕಾಸನೇ
ಕೇಶಾಸನೇ ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಪಲ್ಲವೇ ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ
ತೃಣಾಸನೇ ಯಶೋಹಾನಿಃ ಪತ್ರಾಸನಮಶೋಭನಮ್
ಭಸ್ಮಾಸನೇ ವ್ಯಾಧಿನಾಶಃ ಪಾಷಾಣೇ ವ್ಯಾಧಿಸಂಭವಃ
ಪುಷ್ಪಾಸನೇ ದುಃಖನಾಶಃ ಕಂಬಲೇ ದುಃಖಮೋಚನಮ್
ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇ ಬ್ರಹ್ಮವೃದ್ಧಿಃ ಆಯುಃ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯಶೋ ಬಲಮ್

ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶುಭ ಆಸನವಾಗಿ ಭಸ್ಮಾಸನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪಾಸನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಃ ಮೋಕ್ಷಶ್ರೀರ್ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮಣಿ
ಕುಶಾಸನೇ ವ್ಯಾಧಿನಾಶಃ ಸರ್ವೇಷ್ಟಂ ಚಿತ್ರಕಂಬಲೇ

ವ್ಯಾಸರ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಜಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ಜ್ಞಾನಪ್ರದ ಹಾಗೂ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಕ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮಯಾಚಾರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವಶ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮೇಷಾದಿಗಳ ಅಜಿನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಾಂತಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೃಗಾಜಿನವನ್ನೇ ತಿಳಸಿದ್ದಾರೆ –

ಶಾಂತೌ ಮೃಗಾಜಿನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮ ಚ

ಉಡ್ಡೀಶತಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಕ್ಕೆ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ –

ವ್ಯಾಘ್ರಾಜಿನೇ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಃ ಮೃಗಾಜಿನೇ

ವಸ್ತ್ರಾಸನಂ ರೋಗಹರಂ ವೇತ್ರಜಂ ಪ್ರೀತಿವರ್ಧನಮ್

ಕೌಶೇಯಂ ಪುಷ್ಟಿದಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಕಂಬಲಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಯೇ

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾ ಏತದ್ರೂಪಂ ಯತ್ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಂ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವು ಭಗವಂತನ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದರಸನ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಣೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು **ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆ** ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ.

ತುಂಬು ದರ್ಭೆಯ ಆಸನವನ್ನು **ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕ** ವಿಧಿಸಿದೆ –

ದರ್ಭಾಣಾಂ ಮಹದುಪಸ್ತೀರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾಙಾಸೀನಃ

ನೆಲ, ಮರ, ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಹೇಳದ ಆಸನಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಂತಿಲ್ಲ –

ಕುಶಾಸನೇ ದುಃಖನಾಶಂ ಕಂಬಲೇ ದುಃಖಮೋಚನಮ್

ವ್ಯಾಘ್ರಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿರಾಯುಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ

ಭೂಮಿಕಾಷ್ಠತೃಣಾದೀನಾಂ ಆಸನಂ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್

ನೆಲ, ಮರ, ಹುಲ್ಲು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಸನವಾಗಿ ಬಳಸಿದರೇನು ನಷ್ಟ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ–

ವಂಶಾಸನೇ ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಪಾಷಾಣೇ ವ್ಯಾಧಿರೇವ ಚ

ಧರಣ್ಯಾಂ ತು ಭವೇದ್ದುಃಖಂ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ಛಿದ್ರದಾರುಜೇ

ತೃಣೇ ಧನಯಶೋಹಾನಿಃ ಪಲ್ಲವೇ ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ

ಈ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಿನ ಜಾತಿಯ ಬೀಳುಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗುವ ಚಾಪೆ ಮುಂತಾದ ಆಸನಗಳನ್ನೂ ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಪ್ರಚೇತಸರು** ಬೆರಣಿ ಮುಂತಾದ ಆಸನಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತಿಳಿಸಿ ನಿಷೇಧ ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ–

ಗೋಶಕೃನ್ಮೃಣ್ಮಯಂ ಭಿನ್ನಂ ತಥಾ ಪಾಲಾಶಪಿಪ್ಪಲಮ್

ಲೋಹಬದ್ಧಂ ಸದೈವಾಽಽರ್ಕಂ ವರ್ಜಯೇದಾಸನಂ ಬುಧಃ

ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಮರಗಳ ಆಸನವಷ್ಟೆ ನಿಷಿದ್ಧ. ಉಳಿದ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಮರದ ಮಣೆ ಆದೀತೆಂಬ ಸುಳಿವು ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಲೋಹವನ್ನು ಮರದ ಮಣೆಗೆ ಹಾಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕುಶಾಸನೇ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಶ್ಚ ರತ್ನಕೇ

ವಸ್ತ್ರಾಸನೇ ದರಿದ್ರಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪಾಷಾಣೇ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡನಮ್

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಸನವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಬಟ್ಟೆಯ ಆಸನವನ್ನೂ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಳಕೆಯನ್ನು ತಂತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ–

ಆಭಿಚಾರಾದಿಕೇ ನೀಲಂ ರಕ್ತಂ ವಶ್ಯಾದಿಕೇ ಭವೇತ್

ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅಜಿನದ ಮೇಲೆ ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ಎಸಳು ದರ್ಭೆಯನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು **ಮಹೋದಧಿಯಲ್ಲಿ** ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಅನಂತಂ ವಿಮಲಂ ಪದ್ಮಂ ಜೇಂತಾಸನಸಮನ್ವಿತಮ್

ಜಪನ್ನಿದಧ್ಯಾದ್ದರ್ಭಾಂಸ್ತ್ರೀನ್ ಕುಶಚರ್ಮಾಂಬರಾಸನೇ

ಓಂ ಅನಂತಾಸನಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಓಂ ವಿಮಲಾಸನಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಓಂ ಪದ್ಮಾಸನಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಎಂದು ಮಂತ್ರಗಳು. ಇವು **ಗಾಯತ್ರೀಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ** ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಈ ತಂತ್ರಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಗಳು. ಅಮೃತನ, ಅಮೃತಪ್ರದನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ದರ್ಭೆಯ ಆಸನ ಹಾಸಿರಿ, ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿರಿ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಋಗ್ವೇದವು ತಾತ್ವಿಕರನ್ನು ಕರೆದು ಕರೆ ನೀಡಿದೆ –

ಸ್ತೃಣೀತ ಬರ್ಹಿರಾನುಷಕ್ ಘೃತಪೃಷ್ಠಂ ಮನೀಷಿಣಃ

ಯತ್ರಾಮೃತಸ್ಯ ಚಕ್ಷಣಮ್

ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ ಜಪಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ (ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು). ಎಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೊ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿತು

ಎಂದೇ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ಆಸೀನ ಊರ್ಧ್ವಃ ಪ್ರಹ್ವೋ ವಾ ನಿಯಮೋ ಯತ್ರ ನೇದೃಶಃ

ತದಾಸೀನೇನ ಕರ್ತ್ತವ್ಯಂ ನ ಪ್ರಹ್ವೇಣ ನ ತಿಷ್ಠತಾ

ಪುರಾಣದ ಮಾತೂ ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದೆ–

ನ ಪತ್ರಮಾಸನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕದಾಚಿದಪಿ ಪೂಜನೇ

ಸಲಿಲೇ ಯದಿ ಕುರ್ವೀತ ದೇವತಾನಾಂ ಪ್ರಪೂಜನಮ್

ತತ್ರಾಪ್ಯಾಸನ ಆಸೀನೋ ನೋತ್ಥಿತಸ್ತು ಸಮಾಚರೇತ್

ಪರಮಪುರುಷಸಂಹಿತೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಕುಶಾದಿ ಆಸನಗಳಂತೆ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸನದ ರಚನೆ ಜಪಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಜಪಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ದೈಹಿಕ ಆಸನ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನ –

ಪ್ಲಕ್ಷಕಾಚರ್ಮ್ಮಚೇಲಾದಿಷ್ವಾಸನೈಃ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾದಿಭಿಃ

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ** ಪದ್ಮಾಸನ ಮತ್ತು ವೀರಾಸನವನ್ನು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ–

... ವೀರಪದ್ಮೇ ಚ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾದ್ಯಾನಿ ಚಾಽಸನಮ್

ಊರ್ಧ್ವೋರಧಃ ಪದೋರೂರ್ಧ್ವಂ ವಿಭಾಗೇನೇತಿ ಚ ತ್ರಿಧಾ

ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಡೆಯ ಕೆಳಗಿಟ್ಟರೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನ, ಮೇಲಿಟ್ಟರೆ ಪದ್ಮಾಸನ. ಒಂದು ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೆಳಗಾದರೆ ವೀರಾಸನ. ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾದದ್ದು ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನ. **ಆಸನೇನ ರುಜೋ ಹಂತಿ** ಎಂಬ ವಸಿಷ್ಠಸಂಹಿತೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಜಪಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಗ ದೈಹಿಕ ರೋಗಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುವುದು. **ಸೌರಪುರಾಣ** 27 ಆಸನಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಿದೆ–

ಪದ್ಮಕಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕಂ ಪೀಠಂ ಸೈಂಹಂ ಕೌಕ್ಕುಟಕೌಂಜರಮ್

ಕೌರ್ಮ್ಮಂ ವಜ್ರಾಸನಂ ಚೈವಂ ವೈಯಾಘ್ರಂ ಚಾರ್ಧಚಂದ್ರಕಮ್

ದಂಡಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಾಸನಂ ಶೂಲಂ ಖಡ್ಗಂ ಮುದ್ಗರಮೇವ ಚ

ಮಕರಂ ತ್ರಿಪಥಂ ಕಾಷ್ಠಂ ಸ್ಥಾಣುಂ ವಾ ಹಸ್ತಿಕರ್ಣ್ಣಿಕಮ್

ಭೀಮಂ ವೀರಾಸನಂ ಚಾಪಿ ವಾರಾಹಂ ಮೃಗವೈಣಿಕಮ್

ಕ್ರೌಂಚಂ ಚಾನಾಲಿಕಂ ಚಾಪಿ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಮೇವ ಚ

ಇತ್ಯೇತಾನ್ಯಾಸನಾನ್ಯತ್ರ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿ ಸಂಖ್ಯಯಾ

ಆಸೀನಃ ಸಂಭವಾತ್ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಿಧಿವತ್ತಾದ ಆಸನದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನವನ್ನು ಜಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲೇಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ **ಸ್ಥಿರಸುಖಮಾಸನಮ್** ಎಂದು ಯೋಗಸೂತ್ರ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿ ಆಗುವಂತೆ ದೇಹ ಬಳಲುವಂತೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಆಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕದೆ ಅನುಷ್ಠಾನರತನಾಗಬೇಕು.

ಆಸನದಿಂದ ಸುಖವನ್ನು, ಬಹುಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು **ಮಂಡಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಪನಿಷತ್** ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಸುಖಾಸನವೃತ್ತಿಃ ಚಿರವಾಸಶ್ಚೈವಂ ಆಸನನಿಯಮೋ ಭವತಿ

ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಕುಳಿತು ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು.

ಯೇನಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಸುಖಂ ಧಾರ್ಯಂ ಚ ಯದ್ಭವೇತ್

ಸುಖಾಸನಂ ತದೇವ ಸ್ಯಾತ್ ಅಶಕ್ತಸ್ತತ್ಸಮಾಚರೇತ್

ಜಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ದಿಕ್ಕುಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಬಳಸುವರು ಎಂದು **ಶಿವತತ್ವರತ್ನಾಕರ** ಹೇಳಿದೆ –

ತತ್ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖಂ ವಶ್ಯಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಚಾಭಿಚಾರಿಕಮ್

ಪಶ್ಚಿಮಂ ಧನದಂ ವಿದ್ಯಾತ್ ಉತ್ತರಂ ಶಾಂತಿಕೃದ್ಭವೇತ್

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ವಿಷ್ಣುಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಗ ಅನಂತಫಲದಾಯಕವಾಗಿದೆ –

ಗೃಹೇ ತ್ವೇಕಗುಣಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಗೋಷ್ಠ್ಯಾಂ ದಶಗುಣಾ ಸ್ಮೃತಾ

ಶತಸಾಹಸ್ರಿಕಾ ನದ್ಯಾಂ ಅನಂತಾ ವಿಷ್ಣುಸನ್ನಿಧೌ

ದರ್ಭೆ ಹಾಸಿ ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೆ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮದ

ಹೆಗಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂರು ವ್ಯಾಹೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಣವಸಂಪುಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಚಿಂತನೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಕೂರ್ಮ(ಆಮೆ)ದ ಆಕಾರದ ಪೀಠವನ್ನು (ಮಣೆ) ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದರೆ ವಾಯುಮಂಡಲದ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಏನೂ ಗಮಕವಿದ್ದಂತಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು **ಪದ್ಯಮಾಲಾ** ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾಯುವನ್ನು ಇಂದು ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ–

ಆಸನೇ ಮಂಡಲೇ ಚೇಂದೋಃ ಕೂರ್ಮಸ್ಕಂಧೇಽಹಮಾಸ್ಥಿತಃ
ಕಲ್ಪಯಿತ್ವೇತ್ಥಮಾಸಿನೋ ವ್ಯಾಹರೇತ್ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರೋಮ್

ವಾಯುಮಂಡಲ ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥಾನ. ಭೂಮಿಯ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಆಸನದಿಂದ ಕಡಿದು ಮೇಲ್ಗತಿಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಅಂತರಿಕ್ಷಮಂಡಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಗಾಯತ್ರೀಜಪಕ್ಕೆ ಇದು ಮೊದಲ ತಯಾರಿ. ಮುಂದೆ ಆಸನದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಭೂಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಸನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಆರು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು **ಪದ್ಯಮಾಲಾ**ದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಅಥಾಸನಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮಂಡೂಕಾಯ ನಮಸ್ತತಃ
ಕೂರ್ಮಾಯಾಥ ವರಾಹಾಯ ಶೇಷಾಯಾಥ ನಮಸ್ತತಃ
ನಮಃ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಯ ವಜ್ರಾಯ ಚ ನಮೋನಮಃ

ನೆಲದಡಿಯಲ್ಲಿನ ಭಗವಂತನ ರೂಪವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಆರು ನಾಮಮಂತ್ರಗಳು ಸ್ಮರಿಸಿವೆ. ಜತೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಡೆಯರಾದ ವಾಯುರುದ್ರೇಂದ್ರರನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿವೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಅಕ್ಷರಗಳ ಬೀಜಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನೂ **ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥ**ರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

ಸಾನುಸ್ವಾರಂ ಚಾದಿವರ್ಣಂ ಪ್ರಣವಾದಿಮುದೀರ್ಯ ಚ
ನಮೋಽಂತಮಿತಿ ಚೈತೇಷು ಷಟ್ಸು ಚೈವ ಜಪೇದ್ಬುಧಃ

ಭೂಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಶಕ್ತ್ಯಾಧಾರಮಕೂಪಾರಂ ತದಾಧಾರಂ ಫಣೀಶ್ವರಮ್

ತನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಂ ಗಾಂ ಚ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇನ್ಮುನಿಃ

ಕೂರ್ಮನ ಮೇಲಿರುವ ಶೇಷನ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಸ್ಮೃತಿರತ್ನವು ಹೇಳಿದೆ.

ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಧೃತಾ ಲೋಕಾ ದೇವಿ ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಧೃತಾ

ತ್ವಂ ಚ ಧಾರಯ ಮಾಂ ದೇವಿ ಪವಿತ್ರಂ ಕುರು ಚಾಸನಮ್

ಭೂದೇವಿಯೆ ನೀನು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತವಳು. ನಿನ್ನನ್ನು ಭಗವಂತ ಹೊತ್ತಿರುವನು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊ. ನನ್ನ ಸಾಧನೆಯ ನೆಲವನ್ನು ಆಸನವನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸು – ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮೂಲಕ ಆಸನದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಅತ್ಯಂತ ಕಡೆಯ ವಸ್ತು. ಸಹಜ ಮಲಿನ ಜಡ ಪದಾರ್ಥ. ಆದರೂ ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಅಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಭೂರೂಪದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಪ್ರಾಕೃತಳಾಗಿ ಅತಿಶುದ್ಧಳೆನಿಸಿದವಳು. ನಿತ್ಯಮಂಗಳನ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಡದಿಯೆನಿಸಿದವಳು. ನನ್ನ ಜಡವಾದ ಆಸನವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಶುಚಿಗೊಳಿಸಲೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಭಾವನೆಯಂತೆ ಸಾಧನೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಇರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಅರಿವಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕುಸಿದ ನೆಲವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ವರಾಹದೇವರ ನೆನಪನ್ನೂ ಈ ಮಾತು ಹೊತ್ತು ತಂದಿದೆ. ಅದಕೆಂದೇ ಆಸನದ ಆರುಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವರಾಹನೂ ಸೇರಿ ಕೊಂಡದ್ದು. ವರಾಹನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎಂದೂ ಅರಕ್ಷಿತಳಾಗಿಲ್ಲ. ಭೂಮನೆನಿಸುವ ದೇವನ ರಾಣಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಭೂಮಿ ಎನಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಭಗವಂತನ ಆವೇಶದಿಂದ ಭೂಮಿ ಎನಿಸಿದವಳು ನೆಲದ ಒಡತಿ ಎಂದು **ಮಹಾವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ – ಯದಾ ವೇಶಾದಿಯಂ ಪೃಥ್ವೀ ಭೂಮಿರಿತ್ಯೇವ ಕಥ್ಯತೇ.** ದುಷ್ಟರ ಹಾವಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಭಾರದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಭೂಮಿ, ಪೃಥು-ರಾಜನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡವಳು ಅವಾಂತರದೇವತೆಯಾದ ಭೂದೇವಿಯು.

ಈಕೆ ಭೂರೂಪದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಆವಿಷ್ಟಳಷ್ಟೆ ಹೊರತು ಅಪ್ರಾಕೃತಳು ಅಲ್ಲ. ಈ ಅವಾಂತರ ಭೂದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿನ ಅರ್ಥವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಖಂಡದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ವರಾಹನ ಚಿಂತನೆಯೂ ಇದೆ.

ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಶ್ಲೋಕದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸಾಲು ಸೇರಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ – **ಮಾಂ ಚ ಪೂತಂ ಕುರು ಧರೇ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾಂ ಸುರೇಶ್ವರಿ. ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತೆ**ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆಸನದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವಷ್ಟೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾದದ್ದು. ಇದೂ ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಮಾತು **ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಸದಾಚಾರನಿರ್ಣಯ**ದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಟಿಪ್ಪಣಿಕಾರರು ಇದರ ಮೂಲ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹುಡುಕಲಿದೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿಸಿರುವರು.

ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪಠನದ ಮೊದಲು ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿದೆ. ಮೇರುಪೃಷ್ಠ ಋಷಿಯನ್ನೂ ಕೂರ್ಮದೇವತೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪೃಥ್ವೀ ದೇವತೆಯೊಳಗಿನ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ವಾಯುಕೂರ್ಮನೇ ದೇವತೆ. ಅವನನ್ನೂ ಹೊತ್ತ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮನೇ ದೇವತೆ. ಇಡಿಯ ನೆಲದ ಗೂಟದಂತಿರುವ ಮೇರು, ಮೇರುವಿನಂತಿರುವ ವಾಯು ಅಥವಾ ಮೇರುವನ್ನೆ ಮನೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಚತುರ್ಮುಖ ಇದರ ಋಷಿ. **ಸುತಲಂ ಛಂದಃ** ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಛಂದಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಛಂದಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲದ ಇದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹೇಗೆ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿತೆಂದು ತಿಳಿಯರು. ಈ ಶ್ಲೋಕದ ನಡೆ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ ಎಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಸೂಕ್ತ. **ನಿತ್ಯಾರ್ಚಾಪ್ರಕಾಶ**ದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿರದ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಬೇಕಾಗಿರದು. ಎಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ದೆಂದು

ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಹೇಗೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ **ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ** ಪದ್ಯಕ್ಕೆ, ದಿಗುಪಸ್ಥಾನದ **ಆಕಾಶಾತ್ ಪತಿತಂ** ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೊ ಹಾಗೆ.

ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಶ್ಲೋಕ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಮಧ್ಯಮಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲೇನೂ ಮೇರುಪೃಷ್ಠನ ಸುತಲದ ಸಂಗತಿ ಇರದು. **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ**ಯಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಇವೆ. ಆಸನಗಳ ಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಪೃಥಿವೀಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ **ಸುತಲಂ ಛಂದಃ** ಬಂದಿದೆ – **ಅಸ್ಯ ಶ್ರ್ಯಾಸನಮಂತ್ರಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಪದಮುಚ್ಚರೇತ್**

ಮೇರುಪೃಷ್ಠ ಋಷೀತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಶ್ರೀಕೂರ್ಮೋ ದೇವತಾ ವದೇತ್

ಸುತಲಂ ಛಂದ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಓಂ ಬೀಜಂ ಶಕ್ತಿ ಹ್ರೀಂ ವದೇತ್

ಕ್ಲೀಂ ಕೀಲಕಂ ಶ್ರೀಂ ಕವಚಂ ಐಂ ಅಸ್ತ್ರಂ ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಕಮ್

ಅಖಿಲಜಗದಾಧಾರಾಯ ಉಚ್ಚರೇತ್ ಕೂರ್ಮ್ಮರೂಪಿಣೇ

ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ತತಃ ಪರಮ್

ವಿಂ ವಿಮಲಾಸನಾಯೇತಿ ಅಂ ಅನಂತಾಸನಾಯ ಚ

ಪಂ ಪದ್ಮಾಸನಾಯಪದಂ ಕೂಂ ಕೂರ್ಮ್ಮಾದಿ ತತಃ ಪರಮ್

ಭೂಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಾನಂತರ ಜಪದ ಮೊದಲು ನಡೆಸುವ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು **ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಸನಕ್ಕೂ ಯಂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ – **ಶುದ್ಧಭೂಮೌ ಜಲಂ ಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ ವಿಲಿಖೇದ್ಯಂತ್ರಮುತ್ತಮಮ್**

ತ್ರಿಕೋಣಾಗ್ರೇ ವಹ್ನಿಬೀಜಂ ಮಧ್ಯೇ ಮಾಯಾಂ ಸಬಿಂದುಕಮ್

ತಸ್ಯೋಪರಿ ಸಮಾಸೀನೋ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಮಾಚರೇತ್

ಕೃತ್ವಾ ಮೂಲೇನ ಭೂಶುದ್ಧಿಂ ಭೂತಶುದ್ಧಿಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಶೋಷದಾಹಪ್ಲವಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಣವಾದಿಷಡಕ್ಷರೈಃ

ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರೇಣ ಕುರ್ವೀತ ದಿಶಾಮ್ ರಕ್ಷಾದಿಬಂಧನಮ್

ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಷಡ್ವರ್ಗಂ ಪಾಪಂ ಕುಕ್ಷೌ ವಿಚಿಂತಯೇತ್

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ

ಉಪವಿಶ್ಯಾಸನೇ ರಮ್ಯೇ ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರೇ

ಸಮ್ಯಕ್ ಪದ್ಮಾಸನಾಸೀನಃ ಭೂತಶುದ್ಧಿಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಸ್ಕಂದಪುರಾಣವು ಆಸನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು, ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ ಭೂತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಕೃಷ್ಣ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿದೆ –

ಭೂತಶುದ್ಧಿಂ ವಿನಾ ಯೇನ ಕ್ರಿಯತೇ ಯಜ್ಞಪಾದಿಕಮ್

ತತ್ ಸರ್ವಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತಸ್ಮಾತ್ತಾಂ ಪೂರ್ವಮಾಚರೇತ್

ಸಾಧಕ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುವಂತಾಗಬೇಕು. ಜಪದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆಯಿಂದ ನಡುಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನೆ ಪೀಠ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪೀಠಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ **ಪ್ರೀಂ ಪೃಥಿವ್ಯೈ** ನಮಃ ಎಂದು ಭೂಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮೊದಲು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜತೆ ಆಹ್ನಿಕತರಂಗ ಮುಂತಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಸಂಗ್ರಹ ಹೊತ್ತಗೆಗಳು ತಿಳಿಸುವಂತೆ **ಆಧಾರಶಕ್ತ್ಯೈ** ನಮಃ ಎನ್ನುವುದೂ ಸೇರಿದೆ. ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕನ ದೇಹ ಅಪವಿತ್ರ ಆಗದಂತೆ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಯ ಆಕ್ರಮಣ ಆಗದಂತೆ ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆಯನ್ನು ಆಸನಶುದ್ಧಿಯ ಬಳಿಕ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದು ದೇಹಶುದ್ಧಿಯ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಪಠನದ ಜೊತೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾದ ದಿಗ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳು ರುದ್ರಗಡಣಗಳ ಗಣಗಳಂತೆ ಪರಿವಾರಗಳಂತಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರುದ್ರನಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾ ಯೇ ಭೂತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ

ಯೇ ಭೂತಾ ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥಾ ಯೇ ಭೂತಾ ದಿವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ

ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ

ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾ ಯೇ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ಭುವಿ ಭಾರಕಾಃ

ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜಪಕರ್ಮ್ಮ ಸಮಾರಭೇ

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ

ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನ್ನೂ ಹೇಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವೇ.

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ

ಯೇ ಚಾತ್ರ ನಿವಸಂತ್ಯೇವ ದೇವತಾ ಭುವಿ ಸಂತತಮ್

ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಭೂತಾದಿಗಳ ಓಡಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಭೂತಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಿವನ ಗಣಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು. ಇದರಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡ ಮಂದಿ ಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆ ಬಗೆಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೂ ಕಲೆಹಾಕುವರು. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಪದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಕೆಟ್ಟಶಕ್ತಿಗಳ ದೂರಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಹರನಿಗೇನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಾರಾಯಣ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶಿವನಿಗೆ ರೌದ್ರರೂಪ. ಇದನ್ನು ಆತನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮಾತು **ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ** –

ದ್ವಿವಿಧೋ ಲೌಕಿಕೋ ಭಾವಃ ಶೀತಮುಷ್ಣಮಿತಿ ಪ್ರಿಯೇ
ತಯೋರ್ಹಿ ಗ್ರಸಿತಂ ಸರ್ವಂ ಸೌಮ್ಯಾಗ್ನೇಯಮಿದಂ ಜಗತ್
ಸೌಮ್ಯತ್ವಂ ಸತತಂ ವಿಷ್ಣೌ ಮಯ್ಯಾಗ್ನೇಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್
ಅನೇನ ವಪುಷಾ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನ್ ಬಿಭರ್ಮ್ಯಹಮ್
ರೌದ್ರಾಕೃತಿಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಶೂಲಪಟ್ಟಿಸಸಂಯುತಮ್
ಆಗ್ನೇಯಮಿತಿ ಮೇ ರೂಪಂ ದೇವಿ ಲೋಕಹಿತೇ ರತಮ್
ಯದ್ಯಹಂ ವಿಪರೀತಃ ಸ್ಯಾಂ ಏತತ್ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಶುಭಾನನೇ
ತದೈವ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ವಿಪರೀತಂ ಪ್ರವರ್ತ್ತತೇ

ಈ ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆಯನ್ನು ಚಿಟಿಕೆ ಹಾಕುವ ಮೂಲಕ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಪದ್ಯಮಾಲಾ ಹೇಳಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಸಿತಾಸನೇ ಸ್ವಸ್ಥೋಽಪಕ್ರಾಮಂತ್ವಿತಿ ಪೂರ್ವಕಾನ್
ಮಂತ್ರಾನುದೀರ್ಯ ಭೂತಾನಿ ಮುದ್ರಯಾ ಛೋಟಿಕಾಖ್ಯಯಾ ಉತ್ಸಾದ್ಯ...

ಯೋಗದೀಪಿಕಾದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವ ಮೂಲಕ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಏಳುವ ಅಗ್ನಿಕಿರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಂತ್ರಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿವೆ.

ನೃಸಿಂಹಾಗ್ನಿರ್ಜ್ವಲತ್ಪಾಣಿಃ ತೇನ ತಾಲತ್ರಯಂ ಕ್ರಿಯಾತ್
ತನ್ನಿರ್ಗ್ಗತೈರ್ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಪ್ರಕರೈರ್ವಿಘ್ನತೋ ದಹೇತ್
ಸ್ಫುಟಾಸ್ತ್ರಮುದ್ರಯಾ ವಾಯುಪ್ರೇರಿತಜ್ವಲದರ್ಚ್ಚಿಷಾ
ದ್ರಾವಯೇದ್ದಹ್ಯಮಾನಾಂಸ್ತಾನ್ ಕ್ರಮಾದ್ಬಧ್ನನ್ ದಿಶೋ ದಶ

ಚಿಟಿಕೆ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ ಬಾಣಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ ದಿಗ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೆ ದಿಗ್ಬಂಧ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುವುದು. ಪದ್ಯಮಾಲಾದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಂತ್ರ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ತತೋಽಸ್ತ್ರಾಯ ಫಡಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದಿಶೋ ಬದ್ಧ್ವೇಷುಮುದ್ರಯಾ
ಪ್ರಾಕಾರಾವಸ್ಥಿತಂ ವಹ್ನಿಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಮುದ್ರಾಂ ಸುದರ್ಶನೀಮ್
ದರ್ಶಯೇದಥ ಚೇಂದ್ರಾದಿದಿಕ್ಷು ಬಧ್ನಾಮಿ ಚಾಷ್ಟಸು
ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹೇತಿ ಮಂತ್ರಮೇನಮುದೀರಯೇತ್

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆ ಕೈ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಣಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಆಯಾ ದಿಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಐಂದ್ರೀಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಆಗ್ನೇಯಾಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಯಾಮ್ಯಾಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ನೈಋತೀಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ವಾರುಣೀಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ವಾಯವೀಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಸೌಮ್ಯಾಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ

ಐಶಾನೀಂ ದಿಶಂ ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ

ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ಎನ್ನುತ್ತ ಎಂಟು ಕಡೆಗೂ ಚಿಟಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಎಂಟು ಕಡೆಗೂ ಬಾಣಮುದ್ರೆಯ ಜತೆ ರಕ್ಷಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸುದರ್ಶನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಕಡೆಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲುಗಡೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ತಂದು ರಚಿಸಬೇಕು, ಯೋಗದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾದಿಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ರಾಜನೆನಿಸಿದ, ಎಲ್ಲ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಂತೆ **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಸ್ವದೇಹೇ ಭ್ರಾಮಯನ್ ತ್ರಿಸ್ತ್ರಿಃ ಭ್ರಾಮಯೇಚ್ಚಕ್ರಮುದ್ರಯಾ
ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರಮುದ್ರೇತಿ ತಾಭಿರಾತ್ಮಾಭಿರಕ್ಷಣಮ್
ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಶಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಕಾರಣಂ ಚಕ್ರಮುಚ್ಯತೇ
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ಸುದರ್ಶನದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹರಡಿ ನಿಂತ **ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಸಂಹಿತೆಯು** ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಬೆಂಕಿ ಕೋಟೆಯ ನಡುವೆ ಇರುವಂತೆ ಸಾಧಕನ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರಿಂದ ಆತನ ರಕ್ಷೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿದೆ. ಆತ ಉಳಿದವರ ಕೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗನು–

ಅಶೇಷದುರಿತಪ್ಲೋಷಾತ್ ಸೋಽಗ್ನಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ
ಅಗ್ನಿನಾ ಭೇದಿತೋ ಮಂತ್ರಃ ತ್ವಗ್ನ್ಯಾತ್ಮಾ ವ್ಯವತಿಷ್ಠತೇ
ಪ್ರಾಕಾರಂ ಕಲ್ಪಯೇತ್ತೇನ ಪರಿತಃ ಪಾವಕಾಕೃತಿಮ್
ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ದುರ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯೋಽಭಿಜಾಯತೇ
ಸಂಸ್ಮರಂಶ್ಚಕ್ರಗಾಯತ್ರೀಂ ಪರಿತಶ್ಚಕ್ರಮುದ್ರಯಾ
ಊರ್ಧ್ವಾಧಸ್ತಿರ್ಯಗಾಕಾರಂ ಮುದ್ರಯೇದಾತ್ಮನೋ ಬಹಿಃ
ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರತಃ ಪೂರ್ವಂ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಥವಾ ಭವೇತ್

ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರದ ಮೊದಲೇ ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ.

ಮುಂದೆ ಸಂಹಿತೆಯು 27 ಅಕ್ಷರದ ಚಕ್ರಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. **ಲಕ್ಷಣಸಂಹಿತಾ** ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತ ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ–

ಐಂದ್ರೀಂ ದಿಶಂ ಸಮಾರಭ್ಯ ಧರಾಂತಂ ಚ ದಿಶಃ ಪೃಥಕ್
ಚಕ್ರೇಣ ಬಧ್ನಾಮೀತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ತದ್ವಯಮ್
ವದೇದ್ದಿಗ್ಬಂಧನಾಸ್ತ್ರಾಖ್ಯಮಂತ್ರೋಽಯಂ ಸಮುದಾಹೃತಃ
ಅಗ್ನಿಃ ಪ್ರಾಕಾರರೂಪೇಣ ತಿಷ್ಠತಿಷ್ಠೇತ್ಯತಃ ಪರಮ್
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ರಕ್ಷರಕ್ಷೇತಿ ಹುಂಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾಂತಮೀರಿತಃ
ತಾರಾದಿಕೋಽಯಂ ಮಂತ್ರಃ ಸ್ಯಾತ್ ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರಸಂಜ್ಞಕಃ

ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಕಾರಮುದ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಬಾಣಮುದ್ರೆಯೇ ಇರುವುದು. ಇದನ್ನು **ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತಾವು** ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರೇಣ ಕಕುಭೋ ಬಧ್ನನ್ ಭೂಮ್ಯೂರ್ಧ್ವಜಂ ಹವಿಃ
ಪ್ರಾಕಾರಾವಸ್ಥಿತಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ತೇಜೋಮಂತ್ರೇಣ ಮಂತ್ರವಿತ್
ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಚ ಖೇ ನ್ಯಸ್ಯ ಚಕ್ರಮಂತ್ರೇಣ ಸಾಧಕಃ
ಗೋಪಯೇನ್ನಿತ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್

ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅಳಿಸುವ ಹದಿನಾರು ಅಕ್ಷರದ ಬೇರೊಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ** ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ದಶದಿಗ್ಬಂಧಮಂತ್ರಾಣಾಂ ವಕ್ಷ್ಯತೇ ಲಕ್ಷಣಂ ಪುರಾ
ಓಂಪೂರ್ವಂ ಪುರುಷಾಯೇತಿ ಸ್ವಾಹಾಂತಂ ತದನಂತರಮ್
ಅಸ್ತ್ರೇಣ ಬಂಧಯಾಮೀತಿ ಸ್ವಾಹಾಂತಂ ಚ ಷಡಕ್ಷರಮ್
ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಮಂತ್ರೋಽಯಂ ಈರಿತೋ ದುಷ್ಟದೋಷಹೃತ್

ಪದ್ಯಮಾಲಾದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನನಾಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ತಂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಚೀಚೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸನಶುದ್ಧಿಯ ಬಳಿಕ ಬಾಹ್ಯಶುದ್ಧಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ –

ದಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಭೂಮಿಷ್ಠಾನ್ ವಿಘ್ನಾನುಚ್ಚಾಟಯೇತ್ ಸುಧೀಃ

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾ ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ನಪಿ

ಭೂತಾನುಚ್ಚಾಟ್ಯ ನಾರಾಚಮುದ್ರಯಾ ಬಂಧಯೇದ್ದಿಶಃ

ದಿವಿ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಾನತ್ರಯದ ಭೂತಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ **ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥಾಃ, ದಿವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ** ಎಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. (ಆದರೆ ಈಗ ಕೆಲವು ಜಪಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೆರೆ ಮಾಯ ವಾಗಿದೆ, ಗಮನಿಸಿ.) ಇದು **ನಾರದಪುರಾಣದ** ಆದೇಶಕ್ಕೂ ಸಮವಿದೆ –

ದಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಭೌಮಾಂಶ್ಚ ವಿಘ್ನಾನುತ್ಸಾರ್ಯ ಯತ್ನತಃ

ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಮೂರು ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ನಡುವೆ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೈಗಳ ನಿಯಮವಿದೆ. ತಾಲತ್ರಯಕ್ಕೆ ಫಲವಿದೆ. ಜಪಿಸುವವನಿಗೆ ನೆಲದಲ್ಲಿನ, ನಡುವೆ ಇರುವ, ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳ ಹಾವಳಿ ಬರಬಾರದೆಂದು ಈ ರಕ್ಷಣಾ ತಂತ್ರವನ್ನು **ಜಯಸಂಹಿತಾದಲ್ಲಿ** ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತ್ವಾಜ್ಞಯಾ ಹರೇಃ

ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ತು ಮಂತ್ರೇಣ ತಾಲತ್ರಯಕರೋ ದ್ವಿಜಃ

ನಾರಾಚಮುದ್ರಯಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ದಿಗ್ಬಂಧಂ ಮಂತ್ರಮುತ್ತಮಮ್

ತರ್ಜನೀಂ ಸ್ಫೋಟಯೇದ್ದಿಕ್ಷು ದಶಸ್ವಂಗುಲಿಕೇನ ತು

ಅಸ್ತ್ರಮುದ್ರೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ತ್ರಾಸಿನೀ ತ್ರಿಪದೇಷ್ವಪಿ

ಎರಡೂ ಅಂಗೈಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಆಗಲಿಸಿ ಹಿಡಿದು ಚಕ್ರದ ಅರಗಳಂತೆ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇದು ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಯಾಗುವುದು. ಅಂಗೈಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಪೂರ್ಣವಾದಂತೆ.

ಹಸ್ತೌ ತು ಸಮ್ಮುಖೌ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಲಗ್ನೌ ಸುಪ್ರಸಾರಿತೌ

ಕನಿಷ್ಠಾಂಗುಷ್ಠಕೌ ಲಗ್ನೌ ಮುದ್ರಾ ಚಕ್ರಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿದಾ

ಬಲಕೈಯ ಎಲ್ಲ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮಡಚಿ ತೋರುಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ

ತೋರಿಸಿ ನೇರ ಹಿಡಿದರೆ ಇದು ಬಾಣಮುದ್ರೆ, ಗದರಿಸುವಂತೆ ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ತರ್ಜನ್ಯೇಕಾಕಿನೀ ತೂರ್ಧ್ವಾ ಮುದ್ರಾ ನಾರಾಚಸಂಜ್ಞಿಕಾ

ಭಗವಂತನ ಆದೇಶದಂತೆ ಸಾಧಕನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಅನ್ನುವಂತೆ ವಿಘ್ನ ನೀಡಲು ದೇವದೂತರ ಭೂತಗಳ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯೇ ಸಾರಿದೆ –

ಯೇ ಭೂತಾಃ ಪ್ರಚರಂತಿ ದಿವಾನಕ್ತಂ ಬಲಿಮಿಚ್ಛಂತೋ ವಿತುದಸ್ಯ ಪ್ರೇಷ್ಯಾಃ

ಸುರರು ವಿಘ್ನ ನೀಡುವ ಪರಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ –

ಯತ್ರ ದೇವೈಃ ಕೃತೇ ವಿಘ್ನೇ ಖಂಡಿತೋ ನ ಪುಮಾನ್ ಭವೇತ್
ತತ್ರ ತದ್ಯಶಸೇ ವಿಘ್ನಂ ಕುರ್ಯುರ್ನ್ನ ತು ವಿಘಾತನೇ
ಯತ್ರ ಖಂಡಿತತಾ ತತ್ರ ಖಂಡನಾಯೈವ ಕೇವಲಮ್
ಸತ್ಯಕಾಮಾ ಯತೋ ದೇವಾಃ ತೇ ಚಿತ್ತಾದ್ಯಭಿಮಾನಿನಃ

ಒಳಗಿನ ಹೊರಗಿನ ವಿಘ್ನಕಾರಕರ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಷಡ್ವಿಂಶಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಘ್ನಕಾರಕರು ನಮ್ಮದೇ ಪಾಪಗಳು –

ವಿಶ್ವಂ ಸಮತ್ರಿಣಂ ದಹ ವಿಶ್ವಂ ಸಮತ್ರಿಣಂ ದಹೇತಿ
ಅತ್ರಿಣೋ ವೈ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಪಾಪ್ಮಾನೋಽತ್ರಿಣಃ

ಜಪಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಸನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿವು

ಓಂ ಮಂ ಮಂಡೂಕಾಯಃ ನಮಃ ಓಂ
ಓಂ ಕೂಂ ಕೂರ್ಮ್ಮಾಯ ನಮಃ ಓಂ
ಓಂ ವಂ ವರಾಹಾಯ ನಮಃ ಓಂ
ಓಂ ಶೇಂ ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಓಂ
ಓಂ ಕಾಂ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಂ
ಓಂ ವಂ ವಜ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಂ

ಪರಾವಸು-ಅರ್ವಾವಸು

ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಅರ್ವಾವಸುವಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಅನುಗ್ರಹ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಜಪಯಜ್ಞವು ಅರ್ವಾವಸುವಿನ ಹಾರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಾಗಲೆಂದು ಅವನ ನೆನಪನ್ನೂ ಆಸನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕಿದೆ. ಈ ಅರ್ವಾವಸುವಿನ ಕಥೆ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ –

ತೇನ ರೈಭಸ್ಯ ವೈ ಪುತ್ರೌ ಅರ್ವಾವಸುಪರಾವಸೂ
ವೃತೌ ಸಹಾಯೌ ಸತ್ರಾರ್ಥಂ ಬೃಹದ್ದ್ಯುಮ್ನೇನ ಧೀಮತಾ

ಬೃಹದ್ದ್ಯುಮ್ನರಾಜ ತನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ರೈಭ್ಯಋಷಿಯ ಪುತ್ರರನ್ನು ಅರ್ವಾವಸು-ಪರಾವಸು ಋಷಿಗಳನ್ನು ಪುರೋಹಿತರನ್ನಾಗಿ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ರೈಭ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಾವಸುವಿನ ಮಡದಿ ಇದ್ದರು. ಪರಾವಸು ಒಬ್ಬನೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ –

ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇನ ಸಂವೀತಂ ದದರ್ಶ ಪಿತರಂ ವನೇ
ಮೃಗಂ ತು ಮನ್ಯಮಾನೇನ ಪಿತಾ ವೈ ತೇನ ಹಿಂಸಿತಃ

ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ತಂದೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇದು ಮೃಗವೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಗ ಪರಾವಸು ರಾತ್ರಿ ತಿಳಿಯದೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ. ಸಂಸ್ಕಾರ ಮುಗಿಸಿ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ–

ಇದಂ ಕರ್ಮ್ಮ ನ ಶಕ್ತಸ್ತ್ವಂ ವೋಢುಮೇಕಃ ಕಥಂಚನ
ಸೋಽಸ್ಮದರ್ಥೇ ವ್ರತಂ ತಾತ ಚರ ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಿನಾಮ್

ನಾನು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ. ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದೆ. ಅದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸು, ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಈ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗದು. ನಾನೇ ರಾಜನ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವೆ. ಆಯಿತೆಂದು ಅರ್ವಾವಸು ಹೇಳಿ ಹೊರಟ. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವ್ರತ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ–

ಏಷ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಯಜ್ಞಂ ಮಾ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಪ್ರವಿಶೇದಿತಿ

ಈತ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದವ. ಯಜ್ಞ ನೋಡಿದರೆ ಅಮಂಗಳ. ಒಳಗೆ ಬಿಡಬೇಡ ಎಂದು. ರಾಜ ಸೇವಕರಿಂದ ಅರ್ವಾವಸುವನ್ನು ಹೊರಗೆ ದೂಡಿಸಿದ. ಅರ್ವಾವಸು ನನ್ನಿಂದ ಹತ್ಯೆ ನಡೆದದ್ದಲ್ಲ, ಅಣ್ಣ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ನಾನು ಪರಿಮಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಆದರೂ ಭೃತ್ಯರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ, ಅರ್ವಾವಸು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಪಗೈದ –

ಉಗ್ರಂ ತಪಃ ಸಮಾಸ್ಥಾಯ ದಿವಾಕರಮಥಾಶ್ರಿತಃ

ತಂ ತೇ ಪ್ರವರಯಾಮಾಸುಃ ನಿರಾಸುಶ್ಚ ಪರಾವಸುಮ್

ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಅರ್ವಾವಸುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು; ಪರಾವಸುವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅರ್ವಾವಸು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ತಂದೆ ಬದುಕಲೆಂದು ವರಪಡೆದ. ಅಣ್ಣ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಲೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಹೀಗೆ ಅರ್ವಾವಸುವಿನ ನೆನಪನ್ನು ಆಸನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ನಿರಸ್ತಃ ಪರಾವಸುಃ ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಆಸನದಿಂದ ಒಂದು ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಎಸೆಯಬೇಕು. **ಅರ್ವಾವಸೋಃ ಸದನೇ** ಸೀದಾಮಿ ಎಂದಾಗ ಒಂದು ಎಸಳು ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಆಸನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ – **ಅಥ ಹೋತೃಷದನಮುಪಾವರ್ತ್ತತೇ**

ಸ ಹೋತೃಷದನಾದೇಕಂ ತೃಣಂ ನಿರಸ್ಯತಿ

ನಿರಸ್ತಃ ಪರಾವಸುರಿತಿ

ಪರಾವಸುರ್ಹ ವೈ ನಾಮಾಸುರಾಣಾಂ ಹೋತಾ

ಸ ತಮೇವೈತತ್ ಹೋತೃಷದನಾನ್ನಿರಸ್ಯತಿ

ಅಥ ಹೋತೃಷದನ ಉಪವಿಶತಿ

ಇದಮಹಮರ್ವಾವಸೋಃ ಸದನೇ ಸೀದಾಮಿ ಇತಿ

ಅರ್ವಾವಸುರ್ನ್ನಾಮ ದೇವಾನಾಂ ಹೋತಾ

ತಸ್ಯೈವೈತತ್ ಸದನೇ ಸೀದತಿ (ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

ಅಥ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಸದನಾತ್ ತೃಣಂ ನಿರಸ್ಯತಿ ಶೋಧಯತ್ಯೇವೈನಂ ತತ್

ಅಥೋಪವಿಶತಿ–ಇದಮಹಮರ್ವಾಗ್‌ವಸೋಃ ಸದನೇ ಸೀದಾಮೀತಿ

ಅರ್ವಾಗ್‌ವಸುರ್ಹವೈ ದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ

ಪರಾಗ್‌ವಸುರಸುರಾಣಾಮ್

ತಮೇವೈತತ್ ಪೂರ್ವಂ ಸಾದಯತಿ ಅರಿಷ್ಟಂ ಯಜ್ಞಂ ತನುತಾದಿತಿ

ಅಥೋಪವಿಷ್ಯ ಜಪತಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ

ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ವಾ ದೇವಾನಾಂ ಆಂಗೀರಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ

ತಸ್ಮಿನ್ನೇವೈತತ್ ಅನುಜ್ಞಾಮಿಚ್ಛತಿ (ಗೋಪಥ, ಕೌಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು)

ಕಾಣ್ವೀಯ ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಪಾಠಾಂತರಗಳಿವೆ –

ಅಥ ಹೋತೃಷದನಾತ್ತೃಣಂ ನಿರಸ್ಯತಿ

ನಿರಸ್ತಃ ಪರಾವಸುರಿತಿ

ಪರಾವಸುರ್ಹ ವೈ ನಾಮಾಸುರಾಣಾಂ ಹೋತಾ

ತಮೇವೈತತ್ ಹೋತೃಷದನಾನ್ನಿರಸ್ಯತಿ

ಇದಮಹಮರ್ವಾವಸೋಃ ಸದನೇ ಸೀದಾಮಿ ಇತಿ

ಅಥ ಹೋತೃಷದನ ಉಪವಿಶತಿ

ಅರ್ವಾವಸುರ್ಹ ವೈ ದೇವಾನಾಂ ಹೋತಾ

ತಸ್ಯೈವೈತತ್ ಸದನೇ ಸೀದತಿ

ರೈಭ್ಯ ಮತ್ತು ಭರದ್ವಾಜರು ಗೆಳೆಯರು. ಭರದ್ವಾಜನ ಮಗ ಯವಕ್ರೀತ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಪರಾವಸುವಿನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯುವನು. ಆಗ ರೈಭ್ಯನು ಭೂತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಭೂತವು ಯವಕ್ರೀತನನ್ನು ಶೂಲದಿಂದ ಸಾಯಿಸಿತು. ಮಗ ಸತ್ತ ನೋವಿನಿಂದ ಭರದ್ವಾಜನೂ ಸಾಯುವನು. ಮುಂದೆ **ಅರ್ವಾವಸು** ಸುರರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರೀರ್ವರನ್ನು ಬದುಕಿಸುವನು. ಇದರಿಂದಲೂ ಅರ್ವಾವಸು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನು. ಅರ್ವಾವಸು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ್ದ ರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ನೀಡಿದ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವನಿರಲಿ.

ಗುರುನಮನ

ಶುದ್ಧಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಗುರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಣಿದು ಗಾಯತ್ರೀ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಗಳ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ –

ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇ ಕುಶೇ ವಾಽಪಿ ಕಂಬಲೇ ವಾಽಥ ಪೀಠಕೇ
ಉಪವಿಶ್ಯ ಗುರೂನ್ನತ್ವಾ ಜಪೇತಾಥ ಸಮಾಹಿತಃ

ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವ ತನಕ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯಿಂದ ಋಣಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವನು. ಆ ಋಣದ ಪರಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಪಂಚ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು. ಆ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ಇದು ಋಷಿಋಣಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಇರುವುದು. ಮನುಷ್ಯ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲಾದರೂ ಏನನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿವು ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ಶಿಷ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ಕಲಿಕೆಯಿಂದಾದ ಋಣವನ್ನು ಜ್ಞಾನದಾನದ ಮೂಲಕ ತೀರಿಸಬಹುದು. ಜತೆಗೆ ನಿತ್ಯ ಅದರ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಡಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಜ್ಞಾನರಾಶಿಯ ಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದ ಎಲ್ಲ ರಿಗೂ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ನಿರಂತರ ಚಿಂತನೆ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಈ ಉಪದೇಶಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುವುದೆ ಗುರುನಮನ ಎನಿಸಿದೆ. ಗುರುಗಳನ್ನು ನಮಿಸಿ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆ ಪೂರ್ಣ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವುದೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತಿಳಿಸಿದ ತಂತ್ರ –

ಸ್ಮೃತ್ವಾಂ ಗುರುಂ ಪೂರ್ವಗುರುಂ ಆದಿಮೂಲಗುರೂ ತಥಾ
ದೇವತಾಂ ವಾಸುದೇವಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸೀ ತು ಸಿದ್ಧಿಭಾಕ್

ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದವುಗಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯನೀವ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆಯ ಮೊದಲು ನಮಿಸಬೇಕು. ವೇದವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ವೈದಿಕ

ಸಾಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ-ಸ್ಮೃತಿ-ಸೂತ್ರ-ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮುಖಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು. ಇವರು ಮಾತಿನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮೂಲಗುರುಗಳು. ಅಕ್ಷರಸಂಪತ್ತಿನ ಒಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆ, ಅವಾಂತರ ದೇವತೆಗಳು ಮಾತಿನರಗಿಣಿ ಸರಸ್ವತೀ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಬೋಧಕಳು ಭಾರತೀ. ವೇದಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾನಮಾಡಿ ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳು ಆದಿಗುರುಗಳು. ನಮಗೆ ಮಂತ್ರ ಉಪದೇಶ ನೀಡಿದವರು ಗುರುಗಳು, ಅವರ ಗುರುಗಳು ಪರಮಗುರುಗಳು.

ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆಗೆ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯ ಗುರುಬಲ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಗ್ರಹರಲ್ಲೆ ಉತ್ತಮನಾದ ಗುರು ಶುಭವನ್ನು ಹಾರೈಸಿದರೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ದೋಷಗಳು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲಿದೆ. ಇದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಗುರುವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೂ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದ ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರರನ್ನು, ಅವರಿಗೂ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳನ್ನು, ಇವರಿಗೂ ಗುರುವಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಇವರೆಲ್ಲರ ಮಡದಿಯರನ್ನು ನೆನೆದು ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಋಷಿಛಂದೋದೇವತಾವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಯು ಮಂತ್ರದ ಗುರುವೆನಿಸಿ ತಲೆಯಿಂದ ನಮ್ಯ ಎಂದು ತಲೆ ಮುಟ್ಟಲು ಹೇಳಿದ ತಂತ್ರ ಋಷಿಯನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಗುರುನಮನಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥ ಕಾಣುವುದು. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗುರುಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂಗೃಹೀತರಾಗುವರು. ಅವರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಪೂರ್ವಗುರುಗಳು. ವಾಯು ದೇವದೇವನು ಆದಿಗುರು. ಭಗವಂತ ವಿಷ್ಣು ಮೂಲಗುರು. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ **ಆಚಾರ್ಯಸಂಹಿತಾ** ವಚನವೊಂದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ-

ಋಷಿಭ್ಯಸ್ತೂತ್ತಮಾ ದೇವಾ ದೇವೇಭ್ಯೋ ವಾಯುರುತ್ತಮಃ

ವಾಯೋಶ್ಚ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ನ ತಸ್ಮಾದುತ್ತಮೋ ಗುರುಃ

ಗುರುವಃ ಪೂಜನೀಯಾಶ್ಚ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಕರ್ಮಭಿಃ

ವಿಷ್ಣುಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಕೈಮುಗಿದು ಮನದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಮಾತಿನಿಂದ ನಮನಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು –

ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ

ಓಂ ಪೂರ್ವಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ

ಓಂ ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ

ಓಂ ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ

ಓಂ ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ

ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಂ

ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಹೆಸರತ್ತಿ ಉಲ್ಲೇಖಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲ; ಇದ್ದರೂ ಯಾರೂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ನಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ನೆನೆಯುವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಮೊದಲೆರಡು ನಮನಮಂತ್ರಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯಗಳಾಗಿಯೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗುರುಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರು ಸಂಗೃಹೀತರಾಗುವರು. ಜಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧನದೇಹವನ್ನು ನೀಡಿದ ಪೋಷಿಸಿದ ಅನ್ನ ವಸನ ಕೊಟ್ಟ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗುರುನಮನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಈ ಗುರುಶಬ್ದ ಬರಲಿದೆ. ಮನು ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವನೆಂದು **ಮಹಾಭಾರತ**–

ನಿಷೇಕಾದೀನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯಃ ಕರೋತಿ ಯಥಾವಿಧಿ

ಸಂಭಾವಯತಿ ಚಾನ್ನೇನ ಸ ವಿಪ್ರೋ ಗುರುರುಚ್ಯತೇ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ಎಂದರೆ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಆಗಿದೆ–

ಗುರೋರ್ವಿದ್ಯಾಹೃತಿರ್ಯಾ ತು ಸ ಆಹಾರ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ

ಹೆಣ್ಣೂ ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ಮಾಡುವ ಗುರು ನಮನದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಗಂಡನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿರುವನು–

ಯೋ ಭಾವಯತಿ ಯಾ ಸೂತೇ ಯೇನ ವಿದ್ಯೋಪದಿಶ್ಯತೇ

ಜ್ಯೇಷ್ಠಭ್ರಾತಾ ಚ ಭರ್ತ್ತಾ ಚ ಪಂಚೈತೇ ಗುರವಃ ಸ್ಮೃತಾಃ (ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ)

ಹೀಗೆ ಗುರು ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವಗುರು ಶಬ್ದಗಳು ಅಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಯರನೇಕರನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಇಂಥವರು – ಅಂಥವರು ಎಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ತಿಳಿಸಲಾಗದು. ಅವರವರು ಅವರವರ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಆ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗುರು ಶಬ್ದ ಹಿರಿಯ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥ ದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಹಿರಿತನದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಕತ್ವ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹಿರಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಸೇರಿದೆ. ಇದ ರಿಂದ ಉಪಕೃತನಾದ ಶಿಷ್ಯ ನಿತ್ಯಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಗುರುಶಬ್ದ ಸ್ತುತ್ಯ ಎಂಬ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಳೆಯಿತು.

ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಬಂಧುಗಳಂತೆ ಸ್ತ್ರೀ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಗುರುಗಳಾಗಿ **ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಲಾಗಿದೆ –

ಉಪಾಧ್ಯಾಯಃ ಪಿತಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಭ್ರಾತಾ ಚೈವ ಮಹೀಪತಿಃ
ಮಾತುಲಃ ಶ್ವಶುರಸ್ತ್ರಾತಾ ಮಾತಾಮಹಪಿತಾಮಹೌ
ವರ್ಣಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಪಿತೃವ್ಯಶ್ಚ ಪುಂಸೋಽತ್ರ ಗುರವಃ ಸ್ಮೃತಾಃ
ಮಾತಾ ಮಾತಾಮಹೀ ಗುರ್ವೀ ಪಿತುರ್ಮ್ಮಾತುಶ್ಚ ಸೋದರಾಃ
ಶ್ವಶ್ರೂಃ ಪಿತಾಮಹೀ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಧಾತ್ರೀ ಚ ಗುರವಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ

ಹಿರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತೀಕರನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ಗುರುನಮನಕ್ಕೆ ಭಾರವನ್ನು **ಭಾಗವತ**ವು ಕೊಟ್ಟಿದೆ –

ಆಚಾರ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮೂರ್ತ್ತಿಃ ಪಿತಾ ಮೂರ್ತ್ತಿಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ
ಭ್ರಾತಾ ಮರುತ್ಪತೇರ್ಮ್ಮೂರ್ತ್ತಿಃ ಮಾತಾ ಮೂರ್ತ್ತಿಃ ಕ್ಷಿತೇಸ್ತನುಃ
ದಯಾಯಾ ಭಗಿನೀ ಮೂರ್ತ್ತಿಃ ಧರ್ಮ್ಮಸ್ಯಾತ್ಮಾಽತಿಥಿಃ ಸ್ವಯಮ್
ಅಗ್ನೇರಭ್ಯಾಗತೋ ಮೂರ್ತ್ತಿಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚಾತ್ಮನಃ

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಸದಾಚಾರನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನೆ ಗುರು–

ಪೂರ್ವಗುರುಗಳಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಗುರುಭ್ಯಸ್ತದ್ಗುರುಭ್ಯಶ್ಚ ನಮೋವಾಕಮಧೀಮಹೇ

ವೃಣೀಮಹೇ ಚ ತತ್ರಾದ್ಯೌ ದಂಪತೀ ಜಗತಾಂ ಪತೀ

ಮುಂದಿನ ಗುರುಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದಿಗುರುಗಳಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾನರಾದ ವಾಯುದೇವರು ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಕಾರಣ **ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ** ಎಂದು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೆ ಅವರ ಮೂಲಗುರುಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು **ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ** ಎಂದೇ ನಮಿಸಿದರಾಯಿತು. ಜತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾದೇವತೆಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಭಾರತಿಯರನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನೂ ಆಯಾ ನಾಮಮಂತ್ರದಿಂದ ನಮಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಮಂದಿಗೆ ನಮಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ನಮನವನ್ನು ಜಪಿಸುವ ಮಂತ್ರದೇವತೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆನ್ನುವುದು ತಂತ್ರದ ಮಾತು. ನಾವು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಗುರುನಮಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೆ **ಸವಿತೃನಾಮಕನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ** ಎನ್ನುವುದು ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಆಯಾ ಮಂತ್ರ ಜಪದ ಮೊದಲು ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ನಾವಿಂದು ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಂತ್ರಜಪದ ಮೊದಲು ಗುರುನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೊಮ್ಮೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಮಗ್ರ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗೆ ಆಯ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಗುರುನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರ ಜಪದ ಮೊದಲು ಹೇಳದೆ, ಆಸನಶುದ್ಧಿ – ಭೂತಶುದ್ಧಿಯ ಬಳಿಕ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿ ಮಂತ್ರಜಪದಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ವನ್ಯಾಸ–ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೂ ಮೊದಲೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ನ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಯೊ ಹಾಗೆ.

ಗುರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಬಹಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಯಿರದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರ ಫಲಿಸದೆಂದು, ಗುರು ಅನುಗ್ರಹವೆ ಒಳಿತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ–

ಸರ್ವಕ್ರಿಯಾ ಹರೌ ಭಕ್ತೇ ಹರಿಭಕ್ತೈಃ ಸ್ವನುಷ್ಠಿತಾಃ

ಗುರುಭಕ್ತೈಃ ಸದಾಚಾರ್ಯೈಃ ಫಲಂತ್ಯದ್ಧಾ ನ ಚಾನ್ಯಥಾ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂತಾಃ ಗುರವಶ್ಚೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತ್ತಕಾಃ

ಶುಭಾನ್ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯೇ ಕಾಮಾನ್ ಗುರುದೇವಪ್ರಸಾದಜಾನ್

ಇತರಾನಾತ್ಮಪಾಪೋತ್ಥಾನ್ ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯಾ ಫಲಿಷ್ಯತಿ

ಅವಜ್ಞಾತಾ ಗುರೂಣಾಂ ಚ ದೇವತಾನಾಂ ನ ಸಿಧ್ಯತಿ

ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಗುರುದೇವೇಷು ತದ್ಭಕ್ತೇಷು ಚ ಸಿಧ್ಯತಿ

ಯಾವದ್ಭಕ್ತೋ ಯಥಾಲಬ್ಧೈಃ ಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಹಿ ವೈಷ್ಣವಃ

ಗುರುಃ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಃ ತಾರತಮ್ಯೇನ ಸಿದ್ಧಿದಃ

ಶಿಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನದ ಜತೆ ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ –

ಆಚಾರ್ಯಾಚ್ಚೈವ ವಿದ್ಯಾ ವಿದಿತಾ ಸಾಧಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಾಪತಿ

ಗುರುಪ್ರಸಾದೋ ಬಲವಾನ್ ನ ತಸ್ಮಾದ್ಬಲವತ್ತರಮ್

ಸಮ್ಯಗ್ಗುರುಪ್ರಸಾದಶ್ಚ ಮುಖ್ಯತೋ ದೃಷ್ಟಿಕಾರಣಮ್

ಗುರುಸೇವೆಯೇ ಭಗವದ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನೂ ಬೃಹಸ್ಸಂಹಿತಾ ಮಾತಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ –

ಪರೇ ಗುರೌ ಚ ಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಪರಿಚರ್ಯಾದಿಕಂ ಹರೇಃ

ಏಷಾ ಸೇವೇತಿ ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯಯಾ ತದ್ದರ್ಶನಂ ಭವೇತ್

ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದ ನಡುನಡುವೆ ಅರ್ಜುನ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಸಾರಥಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನೆ ಎದುರು ಕೂತಿದ್ದ. ಆದರೂ ಕೃಷ್ಣ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡದೆ ಶಿವನ ಬಳಿ ಕರೆದೊಯ್ದ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು

ನಿರ್ಣಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ – ತಾನು ಗುರುಮುಖದಿಂದಲೆ ಪ್ರಸಾದಕನೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸಿದ ಎಂದು.

ಪಶ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ತು ಹರಿಂ ನ ತು ವೇತ್ತಿ ಕಥಂಚನ
ವೇತ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಹರೇರಥ ಗುರೋಸ್ತಥಾ

ಆಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕದ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಗುರ್ವನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಧಕ ಕಂಡರೂ ಕಾಣಲಾರ ಎಂದಿರುವರು. ಸಾಧಕನಿಗೆ ಫಲ ಸಿಗಲು ಗುರುಪ್ರಸಾದ, ಗುರುಸೇವೆ, ಯೋಗ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಗುರುಶಿಷ್ಯಯೋರಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ ಗುರುವೃತ್ತೇರಪೂರ್ತಿತಃ
ಅಪ್ರಸಾದಾದ್ಗುರೋರ್ವಿದ್ಯಾ ನ ಯಥೋಕ್ತಫಲಪ್ರದಾ
ವಿದ್ಯಾಃ ಕರ್ಮ್ಮಾಣಿ ಚ ಸದಾ ಗುರೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಫಲಪ್ರದಾಃ
ಅನ್ಯಥಾ ನೈವ ಫಲದಾಃ ಪ್ರಸನ್ನೋಕ್ತಾಃ ಫಲಪ್ರದಾಃ
ಗುರೋರನುಗ್ರಹಮೃತೇ ಸಾಧನಂ ನ ಹರೇಃ ಪ್ರಿಯಮ್
ಗುರೂಪದೇಶಾತ್ತು ಹರಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ
ಶುಶ್ರೂಷೇತ್ಸಹಿತಸ್ತಾವತ್ ಯಾವಜ್ಜ್ಞಾನೋದಯೋ ಭವೇತ್
ತತಃಪರಂ ಚ ಶುಶ್ರೂಷೇತ್ ಯಥಾ ತಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಂ ಭವೇತ್

ಗುರುಸೇವೆಯನ್ನು ಗುರುಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ –

ತದ್ವಿದ್ಧಿ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇವಯಾ
ಉಪದೇಕ್ಷ್ಯಂತಿ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿನಃ

ತತ್ವದರ್ಶಿಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಉದ್ಧವಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾಣಬಹುದು–

ಮದಭಿಜ್ಞಂ ಗುರುಂ ಶಾಂತಂ ಉಪಾಸೀತ ಮದಾತ್ಮಕಮ್

ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿವರ್ಧನೆಗೆ ಗುರುಸೇವೆಯೆ ಕಾರಣವೆಂದು **ಸಾತ್ವತತಂತ್ರ** ಹೇಳಿದೆ –

ಸರ್ವಸಾಧನಮುಖ್ಯಾ ಹಿ ಗುರುಸೇವಾ ಸದಾದೃತಾ

ಯಯಾ ಭಕ್ತಿರ್ಭಗವತಿ ಹ್ಯಂಜಸಾ ಸ್ಯಾತ್ಸುಖಾವಹಾ

ಶಿಷ್ಯನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಹೊರಟ **ಭಾಗವತ** ಎರಡು ಬಾರಿ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನ ಪಾತ್ರನು ಗುರು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ–

ಅಗ್ನೌ ಗುರಾವಾತ್ಮನಿ ಚ ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ವಧೋಕ್ಷಜಮ್

ಭೂತೈಃ ಸ್ವಧಾಮಭಿಃ ಪಶ್ಯೇತ್ ಅಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟವತ್

ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವೂ ಇದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಾನೇ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿರುವವನೆಂದು ಕೃಷ್ಣ ಉದ್ಧವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಆಚಾರ್ಯಂ ಮಾಂ ವಿಜಾನೀಯಾತ್

ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ಗುರುಃ

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ** ಗುರುಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಂತ್ರಗ್ರಂಥಗಳೂ ಗುರುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತಿಃ ಯಥಾ ದೇವೇ ತಥಾ ಗುರೌ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ** ಉಪನಿಷತ್ತು ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟಿನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸಿ ದೇವರ ಪೂರ್ಣ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗುರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ನಮಿಸಿ.

__ಕರಶುದ್ಧಿಯ__ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯವಾಯಾಹಿ, ಅಗ್ನಿಮೀಳೇ, ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಈ ವೇದಮಂತ್ರಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು. ಇವರ ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳೇ __ಯರವಗಳು__. ಇವುಗಳಿಗೆ ಆಚೀಚೆ ಪ್ರಣವ ಹಾಕಿ ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅನುಸ್ವಾರ ಸೇರಿಸಿ ಬಳಸಬೇಕು.

ಕರಶುದ್ಧಿ

ಅಂಗುಷ್ಠೋಽಗ್ನಿರ್ಮಹಾಬಾಹೋ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವಾಯುಃ ಪ್ರದೇಶಿನೀ
ಅನಾಮಿಕಾ ತಥಾ ಸೂರ್ಯಃ ಕನಿಷ್ಠಾ ಮಘವಾ ವಿಭೋ
ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಮಧ್ಯಮಾ ಸ್ಯಾತ್ ತಸ್ಮಾದ್ಭಾರತಸತ್ತಮ
ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ರಾಜನ್ ಕರೋ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಃ

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಈ ಮಾತು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಕೈಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಅಗ್ನಿ, ತೋರುಬೆರಳು ವಾಯು, ನಡುಬೆರಳು ಚತುರ್ಮುಖ, ಉಂಗುರಬೆರಳು ಸೂರ್ಯ, ಕಿರುಬೆರಳು ಇಂದ್ರ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಮನದ ಅಂಗಸ್ಪರ್ಶವೂ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಬಲಕೈಯಿಂದ ನೀಡುವ ತರ್ಪಣವೂ ತೀರಾ ಸಂಗತವೆನಿಸುವುದು. ಮಂತ್ರನ್ಯಾಸವೂ ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೆ ಸಫಲವೆನಿಸುವುದು. **ಖಾದಿರಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರ** ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಎಂದು ಸಾರಿದೆ – **ದಕ್ಷಿಣೇನ ಪಾಣಿನಾ ಕೃತ್ಯಮನಾದೇಶೇ**

ಮುಂದೆ ಮಾಡಲಿರುವ ತತ್ವನ್ಯಾಸ – ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ – ಮಂತ್ರ ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಭೂತದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೆ ಶುಚಿಗೊಳಿಸಬೇಕು ಹೊರತು ಇನ್ನ್ಯಾವುದೇ ಅಭೌತಿಕದ್ರವ್ಯಗಳು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎಟುಕಲಾರವು. ಮಣ್ಣಿನ ಮೈಯನ್ನು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ಮತ್ತೆ ಮಣ್ಣೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಿದೆ. ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಶ್ಮಲಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹೊಳಪು ಕೊಡಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೆ ಗಾಳಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ಅಂಟಿದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಬಹುದು. ಇದಕೆಂದೆ ವಾಯ್ವಗ್ನಿಜಲ ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕರಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವಾಯುಬೀಜ **ಯಂ,** ಅಗ್ನಿಬೀಜ **ರಂ,** ವಾರಿಬೀಜ **ವಂ.**

ಜಪ ಹೋಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೈತೊಳೆಯುವುದೆಂದರೆ ಮುಟ್ಟಿದ, ಅಂಟಿದ ಭಾಗವನ್ನಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಹೇಗೆ ಅಡುಗೆಯಲ್ಲಿ

ಸೌಟು ತೊಳೆಯುವುದರಿಂದ ಕಲಡಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭಾಗವಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ ಹಿಡಿಯೂ (ದಂಡ) ಹೇಗೆ ಅಶುಚಿಯೆನಿಸಿ ಶೌಚಾರ್ಹವೆನಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆ ಕೈಗಂಟಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಕೈಯನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರಶುದ್ಧಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪಂಡಿತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ–

ಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ ಮಣಿಬಂಧೇ ಚ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಸ್ತಲಯೋಸ್ತಥಾ

ತತ್ಪೃಷ್ಠೇ ಚ ತದಗ್ರೇ ಚ ಕರಶುದ್ಧಿರುದಾಹೃತಾ

ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥರು ಪದ್ಯಮಾಲಾದಲ್ಲಿ ಆರು ಅಂಗಗಳ ಕರಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ–

ವಾಯ್ವಗ್ನಿವರುಣಾನಾಂ ಚ ಬೀಜಾನಿ ಯರವಾಃ ಕ್ರಮಾತ್

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಸಂಪುಟೀಕೃತ್ಯ ಪ್ರಣವೇನ ಚ ಬಿಂದುನಾ

ಏಭಿಃ ಕಾರ್ಯಂ ಕ್ರಮಾತ್ ಷೋಢಾ ಕರಸಂಧಿಷು ಶೋಧನಮ್

ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ಅಂಗಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

ಮಣಿಬಂಧೇ ಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ ಚ ಕೂರ್ಪರೇ ಹಸ್ತಸಂಧಿಷು

ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ಪೃಷ್ಠಯೋಃ ಷಟ್ಚ ಕರಶುದ್ಧಿರುದಾಹೃತಾ

ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿವರಣೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕರಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ **ಪರಮಪುರುಷಸಂಹಿತಾ**ವಚನವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ–

ಆಕೂರ್ಪರಾತ್ಪರಾಮೃಶ್ಯ ಸಪವಿತ್ರಕರಾವುಭೌ

ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರೇಣ ಕರಯೋಃ ತಲಪೃಷ್ಠಾಂಗುಲೀಷು ಚ

ಶುದ್ಧಿಂ ವಿಧಾಯ ವಾಮಾಂತಃ ಕುರ್ವೀತ ಕರಶೋಧನಮ್

ಮೊದಲು ಬಲಕೈಯ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಎಡಕೈ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. **ರಂ ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್** ಎನ್ನುವ ಸುದರ್ಶನ ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರದಿಂದ ಎಡಕೈಯಿಂದ ಬಲಕೈಯನ್ನು ಮೊಣಗಂಟಿನಿಂದ ಬೆರಳ ತುದಿವರೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ಸವರಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಬಲಕೈಯಿಂದ ಎಡಕೈಯನ್ನೂ

ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಗಡೆ ಸವರುತ್ತ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇದು ತಾಂತ್ರಿಕವಿಧಿಯಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ವಾಯ್ವಗ್ನಿವರುಣಬೀಜಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೆ ಸಂಹಿತಾವಚನದಂತೆ ತಲ-ಪೃಷ್ಠ-ಅಂಗುಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಶೋಷಣಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಮಂತ್ರಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಲಿವೆ. ದೇಹದ ನಾಡೀಚಕ್ರಗಳ ಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯರವಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ.

ಇದರ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ವಿವರಣೆ ಹೀಗಿದೆ –

ಹಸ್ತಸಂಧಿಗಳಾದ ಮಣಿಗಂಟು, ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗ ಕೈ, ಮೊಣಗಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಯರವ ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೈಬೆರಳ ತುದಿಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟುವ ಮೂಲಕ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಒಟ್ಟು ಕೈಯ ಎರಡು ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಆರು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಕೈ ಎದುರು ಮತ್ತೆ ಹಿಂಬದಿಗಳಲ್ಲೂ ಎರಡು ಬಾರಿ ಯರವಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಇದರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿದೆ. ಪೃಷ್ಠಶಬ್ದ ದ್ವಿವಚನದಿಂದ ಅಂಗೈ ಮತ್ತು ಮುಂಗೈಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಎಡಕೈಯ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಯರವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಶ್ಲೋಕದ 'ಚ'ಕಾರ ಹೇಳಿದೆ.

ಹಸ್ತಸಂಧಿಷು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಹಸ್ತಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಂಗೈ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಒಂದೊಂದು ಬೀಜಾಕ್ಷರದಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿ ನಡೆಸಬೇಕು. ಮಣಿಗಂಟಿನಲ್ಲಿ **ಯಂ** ಪ್ರಕೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ **ರಂ** ಕೂರ್ಪರದಲ್ಲಿ **ವಂ**, ಅಂಗೈಯ ಸಂಧಿ-ಹೆಬ್ಬೆರಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ **ಯಂ**, ಅಂಗೈ ನಡುವೆ-ಬೆರಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ **ರಂ**, ಬೆರಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ **ವಂ**, ಅಂಗೈಯ ಕಿರುಬೆರಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ **ಯಂ**, ಅಂಗೈಯ ಹೆಬ್ಬೆರಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ **ರಂ**, ಅಂಗೈ ಹಿಂದೆ **ವಂ**. ಹೀಗೆಯೇ ಎಡಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ಬಾರಿ ಮೂರು ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಸಂಧಿಷು ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬೆರಳ ತುದಿ ಸಂಧಿಯೆನಿಸದು ಎನ್ನುವುದು ಅಸ್ವರಸವಾಗಿದೆ.

ಪಾಪಪುರುಷನಿರಸನ

ವಾಯ್ವಗ್ನ್ಯಮೃತಬೀಜೈಶ್ಚ ಶೋಷಣಾದಿಕಮಾಚರೇತ್ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ಕರಶುದ್ಧಿಯ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೆ ಶೋಷಣ, ದಹನ, ಪ್ಲಾವನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಾಯುಬೀಜದಿಂದ ಒಣಗಿಸ ಬೇಕು; ಅಗ್ನಿಬೀಜದಿಂದ ಸುಡಬೇಕು; ವರುಣಬೀಜದಿಂದ ಮತ್ತೆ ದೇಹವನ್ನು ಒದ್ದೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನರ ತಂತ್ರಚಿಂತನೆ ಬಂದಿದೆ. **ಓಂ ಯಂ ಓಂ** ಎಂದು ಆರು ಬಾರಿ ಹೇಳುತ್ತ ಪೂರಕವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಶೋಷಣ, **ಓಂ ರಂ ಓಂ** ಎನ್ನುವ (12 ಬಾರಿ) ಮಂತ್ರದೊಡನೆ ದಹನ ಹಾಗೂ **ಓಂ ವಂ ಓಂ** ಎನ್ನುವ (24 ಬಾರಿ) ಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಕುಂಭಕದಲ್ಲಿ ಪ್ಲಾವನದ ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇದು **ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಾಹ್ನಿಕ**ದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಮದಂತೆ ಪೂರಕದಿಂದ ಶೋಷಣ, ಕುಂಭಕದಿಂದ ದಹನ, ರೇಚಕದಿಂದ ಭಸ್ಮರೇಚನ ಮತ್ತೆ ಪ್ಲಾವನ. ಶೋಷಣಕ್ಕೂ ರೇಚನಕ್ಕೂ ವಾಯುಬೀಜವೇ. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತಂತ್ರಸಾರದ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಾಹ್ನಿಕದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಸಾರದ ವಚನವೆಂದೇ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಆದಾವೇವ ಜಪೇ ಕುರ್ಯಾತ್ ಶೋಷಣಂ ದಹನಂ ಪ್ಲುತಿಮ್
ವಾಯ್ವಗ್ನಿವಾರುಣೈರ್ಬೀಜೈಃ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತನ್ಮಂಡಲೇ ಹರಿಮ್

ಪದ್ಯಮಾಲಾದಲ್ಲಿ ಪಾಪಪುರುಷನ ಶೋಷಣಾದಿಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ –

ತತಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೇತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ತ್ವಂ ಪಾಪಪೂರುಷಮ್
ಆನೀಯ ನಾಭಿದೇಶೇ ತಂ ವಾಯುಬೀಜೇನ ಶೋಷಯೇತ್
ಹೃದ್ಯಗ್ನಿಬೀಜತೋ ದಗ್ಧ್ವಾ ಭಸ್ಮ ವಾಮನಸಾ ತ್ಯಜೇತ್
ವಾರುಣೇನಾಥ ಬೀಜೇನ ಶಿರಃಸ್ಥಾಮೃತಧಾರಯಾ

ಪ್ಲಾವಯೇತ್ ಸರ್ವಗಾತ್ರಾಣಿ ಕೃತ್ವಾಽಽತ್ಮಾನಂ ತತೋ ಹೃದಿ

ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು, ಅಗ್ನಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣನನ್ನು ಹಾಗೂ ವರುಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಇವರು ಕೇಶವಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಬರುವವರಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಹಳದಿ, ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದವರಿವರು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರದ ಜೊತೆಗೆ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು. ಸಂಕರ್ಷಣನು ಒನಕೆ ನೇಗಿಲುಗಳನ್ನು ಶಂಖಚಕ್ರದ ಜೊತೆಗೆ ಧರಿಸಿರುವನು. ವಾಸುದೇವನು ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು –

ವಾಸುದೇವಾದಿಕಾಃ ಶುಕ್ಲರಕ್ತಪೀತಾಸಿತೋಜ್ಜ್ವಲಾಃ
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಬ್ಜೇತಃ ಪ್ರಥಮಃ ಮುಸಲೀ ಹಲೀ
ಸಚಕ್ರಶಂಖಸ್ತ್ವಪರಃ ತೃತೀಯಃ ಶಾರ್ಙ್ಗಬಾಣವಾನ್

ದ್ರುಪದಾಮಂತ್ರ ಅಥವಾ ಅಘಮರ್ಷಣಸೂಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಉಸಿರನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ಆ ನೀರನ್ನು ಎಡಬದಿಗೆ ಎಸೆದು ಚೆಲ್ಲುವ ಮೂಲಕ ಪಾಪಪುರುಷ ನಿಹತನಾದಂತೆ **ಗೃಹ್ಯಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ** ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ನಾರದೀಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ** ಪಂಚಭೂತಬೀಜಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. **ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ** ದೈಹಿಕಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಉದ್ಧೃತ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ ಹಸ್ತೇ ಜಲಂ ಗೋಕರ್ಣವದ್ಧೃತೇ
ನಿಃಶ್ವಾಸಾನ್ನಾಸಿಕಾಗ್ರೇ ತು ಪಾಪ್ಮಾನಂ ಪುರುಷಂ ಸ್ಮರೇತ್
ಋತಂ ಚೇತಿ ತ್ಯಚಂ ವಾಪಿ ದ್ರುಪದಾಂ ವಾ ಜಪೇದೃಚಮ್
ದಕ್ಷನಾಸಾಪುಟೇನೈವ ಪಾಪಾತ್ಮಾನಂ ವ್ಯಪೋಹಯೇತ್
ಋತಂ ಚೇತಿ ಪಠಿತ್ವಾಥ ತಜ್ಜಲಂ ತು ಕ್ಷಿತೌ ಕ್ಷಿಪೇತ್
ಯ ಏವಂ ದ್ರುಪದಾಂ ನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿರಹಃ ಪ್ರಯತೋ ಜಪೇತ್

ನ ಪರ್ಯುಷಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ತಸ್ಯ ದೇಹೇ ದ್ವಿಜನ್ಮನಃ

ವಾಜಸನೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ –

ದ್ರುಪದಾದಿವೇನ್ಮುಮುಚಾನಃ ಸ್ವಿನ್ನಃ ಸ್ನಾತ್ವೀ ಮಲಾದಿವ
ಪೂತಂ ಪವಿತ್ರೇಣೇವಾಜ್ಯಂ ಆಪಃ ಶುಂಧಂತು ಮೈನಸಃ

ಮಹಾನಿರ್ವಾಣತಂತ್ರ ವಿಘ್ನ ಕೊಡುವ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಜಪ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದು ಈ ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನೆ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದ ಕಾಮನನ್ನು ಓಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ ಕೋಪವನ್ನು ಸುಡುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ –

ಕಾಮಕ್ರೋಧೌ ವಿಘ್ನಕೃತೌ ಬಲಿಂ ದತ್ತ್ವಾ ಜಪಂ ಚರೇತ್

ಪಾಪಪುರುಷ ಚಿಂತನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಸಿ ಶೋಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಹಾರೀತರು ವಸಿಷ್ಠರು ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ–

ಸುಖಪದ್ಮಾಸನೇ ಭೂತ್ವಾ ಭೂತಶುದ್ಧಿಂ ಸಮಾಚರೇತ್
ಆತ್ಮಾನಂ ಶಿರಸಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪಶ್ಚಾತ್ಸಂಚಿಂತಯೇದಘಮ್
ಆತ್ಮಾನಂ ಶಿರಸಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಮಾರ್ಗ್ಗತಃ
ಸ್ವದೇಹಸ್ಥಮಘಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಚಿಂತಯೇದ್ಧೃದಿ ವೈಷ್ಣವಃ
ಅಥ ಷಟ್ಕೋಣಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಷಡ್ಭಿರ್ಬಿಂದುಭಿರುಚ್ಛ್ರಿತಮ್
ವಾಯುಬೀಜಂ ಸ್ಮರೇತ್ತತ್ರ ನಾಭಿದೇಶೇ ಸಮಾಹಿತಃ
ತತ್ರೋತ್ಥಿತೇನ ಸಂಶೋಷ್ಯ ವಾಯುನಾ ಪಾಪವಿಗ್ರಹಮ್
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವಿಧಾನೇನ ಶೋಷಯಿತ್ವಾ ಸಮುತ್ಸೃಜೇತ್
ತತಸ್ತ್ರಿಕೋಣಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ದ್ವಿಷಡ್ಬಿಂದುಭಿರುಚ್ಛ್ರಿತಮ್
ಅಗ್ನಿಬೀಜಂ ಹೃದಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ತೇನ ದಗ್ಧ್ವಾಘವಿಗ್ರಹಮ್
ಪೂರಯೇದ್ವಾಯುರೋಧೇನ ದಗ್ಧ್ವಾ ಚೈವ ಸಮುತ್ಸೃಜೇತ್
ಅಥಾಂಬುದೈವತಂ ಬೀಜಂ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಸಂಸ್ಥಿತಮ್

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸ್ವಶಿರಸಿ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ತಸ್ಮಿನ್ನುತ್ಥಿತವಾರಿಣಾ
ಕ್ಷಾಳಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಕಂ ದೇಹಂ ಶೋಧಯಿತ್ವಾ ಸಮುತ್ಸೃಜೇತ್
ಅಥಾತ್ಮಾನಂ ಹೃತ್ಕಮಲೇ ವಿನ್ಯಸೇದ್ವಿಮಲೇ ಶುಭೇ
ನಾಭಿಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತಂ ನೀಲಂ ಚಕ್ರಂ ಷಟ್ಕೋಣಸಂಯುತಮ್
ಚಿಂತಯಿತ್ವಾಽತ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯುನಾ ಶೋಷಯೇದಘಮ್
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವಿಧಾನೇನ ವಾಯುಬೀಜಂ ಜಪೇದ್ಬುಧಃ
ತ್ರಿಕೋಣಮಗ್ನಿಚಕ್ರಂ ತು ತದ್ಬೀಜಸಹಿತಂ ಹೃದಿ
ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ದಕ್ಷಿಣೇನ ಪೂರಯೇದನಲಂ ಪುನಃ
ತದುತ್ಪನ್ನಾಗ್ನಿನಾ ದಗ್ಧ್ವಾ ವಹ್ನಿಬೀಜಂ ಜಪೇತ್ತದಾ
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವಿಧಾನೇನ ವಾಮತೋ ರೇಚಯೇದ್ಬುಧಃ
ವರುಣಂ ಬೀಜಸಂಯುಕ್ತಂ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಮಧೋಮುಖಮ್
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತತ್ಕ್ಷಾಳಯೇದ್ದೇಹಂ ತದುತ್ಪನ್ನೇನ ವಾರಿಣಾ
ಪ್ರಕ್ಷಾಳ್ಯ ಸಕಲಂ ದೇಹಂ ದಕ್ಷಿಣೇನೈವ ರೇಚಯೇತ್
ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಹೃದಿ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಯೋಗಧ್ಯಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಶೇಷಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಕರ್ಮ –

ನಾಭಿಚಕ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಯುನಾ ಚಂಡವಾಯುನಾ
ವಾಯುಬೀಜೇನ ಮೂಲೇನ ಶೋಷಯೇನ್ಮಂತ್ರವಿತ್ತಮಃ
ತದ್ದಹೇದಗ್ನಿಮೂಲೇನ ಹೃಚ್ಚಕ್ರಸ್ಥಿತವಹ್ನಿನಾ
ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಮಧ್ಯಸಂಭೂತಾಮೃತೇನ ಚ ಸಮಂತ್ರಕಮ್
ಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ಪಾವನಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಅಮೃತೇನೈವ ಸಾಧಕಃ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಂತೇ ಕ್ಷಾಳನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ವಾರುಣೇನ ಸಮಂತ್ರಕಮ್

ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಚಿಂತನೆಯ ಜತೆಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇಹದ ಪ್ಲಾವನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಯುಕ್ತಃ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಗಮುದ್ರಾಂ ನಾಭಿದೇಶಸ್ಥಿತಂ ತಥಾ

ವೇದ್ಯಾಕಾರಂ ವಾಯುಬೀಜಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತಜ್ಜನ್ಯವಾಯುನಾ
ಧೂಮ್ರೇಣ ದೇಹಮಾತ್ಮಾನಂ ಶೋಷಯಿತ್ವಾ ನಿರಂಜನಮ್
ತ್ರಿಕೋಣಮಗ್ನಿಬೀಜಂ ತು ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಂ ಹೃದಂಬುಜೇ
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತದುತ್ಥಸಪ್ತಾರ್ಚ್ಚಿಶಿಖಾಭಿಃ ಕಲ್ಮಷಂ ದಹೇತ್
ಮಾಹೇಂದ್ರಬೀಜಂ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಪೀತಾಭಂ ಚತುರಸ್ರಕಮ್
ಕಂಠೇ ಸಹಾಸ್ಪರ್ಶನಂ ಚ ಸ್ತಂಭಯೇದಗ್ನಿಮುತ್ಥಿತಮ್
ವಾಯುನಾ ಕುಂಭಕೇನೈವ ವೃತ್ತಂ ಸ್ಫಟಿಕಸನ್ನಿಭಮ್
ವಿನ್ಯಸ್ಯ ವಾರುಣಂ ಬೀಜಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ತಜ್ಜಾಮೃತಾಂಭಸಾ
ಕ್ಷಾಳಯೇತ್ಸರ್ವತೋ ದೇಹಂ ಆಪಾದತಳಮಸ್ತಕಮ್

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯ ಸಂಗ್ರಹ –

ಮೂಲೇನಾಬ್ಜಾಸನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ತೇನ ಪೂರಕಕುಂಭಕಾನ್
ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋಜಯಿತ್ವೋರ್ಧ್ವಂ ಶಿಖಾಂತೇ ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲೇ
ಸಂಶೋಧ್ಯ ದಗ್ಧ್ವಾ ಸ್ವತನುಂ ಪ್ಲಾವಯೇದಮೃತೇನ ಚ
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದಿವ್ಯಂ ವಪುಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ಪುನರ್ನ್ನಯೇತ್
ಕೃತ್ವೈವಂ ಚಾತ್ಮಶುದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ವಿನ್ಯಸ್ಯಾರ್ಚ್ಚನಮಾರಭೇತ್

ಯಾಗಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದೇಹಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪುರಾಣವು ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ –

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಥಾವದಾಚಮ್ಯ ವಾಗ್ಯತೋ ಯಾಗಮಂದಿರಮ್
ಗತ್ವಾ ಪದ್ಮಾಸನಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಶೋಷಯೇದ್ವಿಧಿನಾ ವಪುಃ
ರಕ್ಷೋಘ್ನವಿಘ್ನಕೃದ್ದಿಕ್ಷು ನ್ಯಸೇದಾದೌ ಸುದರ್ಶನಮ್
ಯಂಬೀಜಂ ನಾಭಿಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಧೂಮ್ರಂ ಚಂಡಾನಿಲಾತ್ಮಕಮ್
ಅಶೇಷಂ ಕಲ್ಮಷಂ ದೇಹಾತ್ ವಿಶ್ಲೇಷಯದನುಸ್ಮರೇತ್
ರಂಬೀಜಂ ಹೃದಯಾಬ್ಜಸ್ಥಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಜ್ವಾಲಾಭಿರಾದಹೇತ್

ಊರ್ಧ್ವಾಧಸ್ತಿರ್ಯಗಾಭಿಸ್ತು ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸಂಪ್ಲಾವಯೇದ್ವಪುಃ
ಧ್ಯಾತ್ವಾಮೃತೈಃ ಬಹಿಶ್ಚಾಂತಃ ಸುಷುಮ್ಣಾಮಾರ್ಗ್ಗಗಾಮಿಭಿಃ
ಏವಂ ಶುದ್ಧವಪುಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಆಯಮ್ಯ ಮನುನಾ ತ್ರಿಧಾ
ವಿನ್ಯಸೇನ್ನ್ಯಸ್ತಹಸ್ತಾಂತಃ ಶಕ್ತಿಂ ಮಸ್ತಕವಕ್ತ್ರಯೋಃ
ಗುಹ್ಯೇ ಗಳೇ ದಿಕ್ಷು ಹೃದಿ ಕುಕ್ಷೌ ದೇಹೇ ಚ ಸರ್ವತಃ
ಆವಾಹ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರೇಣ ಹೃತ್ಪದ್ಮೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಾತ್
ತಾರೇಣ ಸಂಪರಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ಮರೇತ್ತಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಮ್

ಯೋಗದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರೇಚನದ ಸಂಗತಿ ಬಂದಿದೆ –

ಹೃದಬ್ಜಸ್ಥನೃಸಿಂಹಾಗ್ನಿಜ್ವಾಲೈಃ ಪಾಪ್ಮಾ ಸ ದಹ್ಯತೇ
ವಾಯುನಾ ಸಾನುಬಂಧೇಽಸ್ಮಿನ್ ಭಸ್ಮರೂಪೇಣ ರೇಚಿತೇ

ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನು ಎಡಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುವಂತೆ ವಾಸಿಷ್ಠಸಂಹಿತೆ ಹೇಳಿದೆ–

ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಪಾತಕಪಂಚಾಂಗಂ ಪಾತಕೋಪಾಂಗಸಂಜ್ಞಕಮ್
ಉಪಪಾತಕಸರ್ವಾಂಗಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಕುಕ್ಷೌ ವಿಚಿಂತಯೇತ್

ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ, ಪಂಚಪಾಪಗಳೇ ಆತನ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಗಗಳು. ಉಪಪಾತಕಗಳು ಇತರ ಅವಯವಗಳು. ಇದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶಿರಸ್ಕಂ ಚ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯಭುಜದ್ವಯಮ್
ಸುರಾಪಾನಹೃದಾ ಯುಕ್ತಂ ಗುರುತಲ್ಪಕಟಿದ್ವಯಮ್
ತತ್ಸಂಸರ್ಗ್ಗಪದದ್ವಂದ್ವಂ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಪಾತಕಮ್
ಉಪಪಾತಕರೋಮಾಣಂ ರಕ್ತಶ್ಮಶ್ರುವಿಲೋಚನಮ್
ಖಡ್ಗಚರ್ಮ್ಮಧರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ವಾಮಕುಕ್ಷೌ ವಿಚಿಂತಯೇತ್

ಪಾಪಪುರುಷನ ತಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ (ಕೊಲೆ) ಕೈಗಳೆರಡು ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯ (ಸುಲಿಗೆ), ಎದೆ ಸುರಾಪಾನ (ಕುಡಿತ), ಸೊಂಟ ಉತ್ತಮರ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಷಣ (ಕಾಮುಕತೆ), ಕಾಲು ಪಾಪಿಗಳ ಸಂಗ, ರೋಮಗಳು ಸಣ್ಣ ಪಾಪಗಳು. ಕೆಂಪು

ಮೀಸೆಯ, ಕೆಂಪು ಕಣ್ಣಿನ ಪಾಪಪುರುಷ ಖಡ್ಗ ಚರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು.

ಪಿಂಗೋರ್ಧ್ವಕೇಶದುರ್ಗ್ಗಂಧಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಪ್ರಾದೇಶಮಾತ್ರಕಮ್ ಎಂದು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವೆಡೆ. ಪ್ರಮಾಣ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಯೋಗಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಎಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತ ಪಾಪವನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಆರು ಬಾರಿ ವಾಯು ಬೀಜ ಜಪಿಸಿ ಒಣಗಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೆ ಯೋಗಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪಾಪವನ್ನು ನೆನೆದು ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಅಗ್ನಿಬೀಜ ಜಪಿಸಿ ಸುಡಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ವರುಣಬೀಜವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಒದ್ದೆಯಾದಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಯಂ ಎಂದರೆ ವಾಯು. **ಯಾತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಗಚ್ಛತಿ** – ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚರಿಸುವುದು. ರಂ ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿ. **ರಾತಿ ಊರ್ಧ್ವಂ ಗಚ್ಛತಿ** – ಮೇಲ್ಗಡೆ ಹೋಗುವುದು. ವಂ ಎಂದರೆ ನೀರು. **ವಾತಿ ಅಧೋ ಗಚ್ಛತಿ** – ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವುದು. ಮೂರು ಭೂತ ವಸ್ತುಗಳು ಮೂರು ಬಗೆಯ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.

ಮಾಧವಸ್ತವರಾಜವು ಹತ್ತಾರು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಾಪಪುರುಷನಿರಸನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ನಾಭಿಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ತತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ವಾಯುಬೀಜಮನುಸ್ಮರನ್
ಷಟ್ಕೋಣಚಕ್ರಗಂ ನೀಲಂ ಭಗವಂತಮನುಸ್ಮರನ್
ದೇಹಸ್ಥಂ ಪಾಪಪುರುಷಂ ವಾಯುನಾ ಶೋಷಯೇತ್ಪುರಾ
ತತೋ ಹೃದಿ ಕರಂ ನ್ಯಸ್ಯ ವಹ್ನಿಮಂಡಲಗಂ ಹರಿಮ್
ತ್ರಿಕೋಣಚಕ್ರಗಂ ರಕ್ತಂ ಭಗವಂತಮನುಸ್ಮರನ್
ದೇಹಸ್ಥಂ ಪಾಪಪುರುಷಂ ನಿರ್ದಹೇದಗ್ನಿನಾ ತತಃ
ಪಶ್ಚಾನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕರಂ ನ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಂ ವರುಣಮಂಡಲೇ
ಚತುರ್ದ್ವಳೇ ಸ್ಫಟೀಕಾಭಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಚಾಮೃತವೃಷ್ಟಿಭಿಃ
ಆಪ್ಲಾವ್ಯ ಸಕಲಂ ದೇಹಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ತತಶ್ಚರೇತ್

ತತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಭಸ್ಮರೇಚನವು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಛಂದೋಗವು ಹೇಳಿದ ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳು –

ಸ್ತೇನೋ ಹಿರಣ್ಯಸ್ಯ ಸುರಾಂ ಪಿಬಂಶ್ಚ ಗುರೋಸ್ತಲ್ಪಮಾವಸನ್ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಚ

ಏತೇ ಪತಂತಿ ಚತ್ವಾರಃ ಪಂಚಮಶ್ಚಾಚರಂಸ್ತು ತೈಃ

ಮಹಾಭಾರತ ಪಂಚಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದೆ–

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಸುರಾಪಾನಂ ಸ್ತೇಯಂ ಗುರ್ವಂಗನಾಗಮಮ್

ಮಹಾಂತಿ ಪಾತಕಾನ್ಯಾಹುಃ ಸಂಯೋಗಂ ಚೈವ ತೈಸ್ಸಹ

ಮಹಾಭಾರತವು ಸುರಾಪಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಗಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಅದೊಂದರ ಸಹವಾಸದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ನ **ಸುರಾಂ ಪಿಬೇತ್** ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೂ ಉಳಿದ ದೋಷಗಳ ನಿಷೇಧಕ್ಕಿಂತ ಸುರಾಪಾನದ ನಿಷೇಧಕ್ಕೇನೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ತಮಸಃ ಸಾರಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಪಾನಂ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಣಾಶನಮ್

ನ್ಯಪಾತಯನ್ಮನುಷ್ಯೇಷು ಪಾಪದೋಷಾವಹಂ ಪ್ರಿಯೇ

ಚತುರ್ಮುಖ ಹೇಳಿ ದೇವತೆಗಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗಾಗಿ ಪಾನದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುಡಿದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಡೆಸುವರು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಿವೆ.

ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುರಾಮಾಂಸಾದಿ ಭಕ್ಷಣಗಳು ಅವೈದಿಕ, ಕೆಟ್ಟವರ ಪಾಡೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಸುರಾಂ ಮತ್ಸ್ಯಾನ್ಮಧು ಮಾಂಸಂ ಆಸವಂ ಕೃಸರೌದನಮ್

ಧೂರ್ತೈಃ ಪ್ರವರ್ತಿತಂ ಹ್ಯೇತತ್ ನೈತದ್ವೇದೇಷು ಕಲ್ಪಿತಮ್

ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿಯೂ ಪಂಚಪಾಪಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ –

ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಮದ್ಯಪಃ ಸ್ತೇನಃ ತಥೈವ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ

ಏತೇ ಮಹಾಪಾತಕಿನೋ ಯಶ್ಚ ತೈಸ್ಸಹ ಸಂವಸೇತ್

ಹೊಡೆಯ ಬಂದ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೊಡೆದರೂ ಆ ಗುಂಪು ಹೊಡೆಯಿತು ಎಂದಂತೆ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಸುರಾಪಾನ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯ ಗುರುಭಾರ್ಯಾಗಮನ ಮಾಡಿದವರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ಮಹಾಪಾಪಿ ಯೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವರು. **ದೇವಲಸ್ಮೃತಿ** ಒಂಭತ್ತು ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಪಸಂಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ –

ಸಂಲಾಪಸ್ಪರ್ಶನಿಃಶ್ವಾಸಸಹಯಾನಾಸನಾಶನಾತ್ ।

ಯಾಜನಾಧ್ಯಾಪನಾದ್ಯೌನಾತ್ ಪಾಪಂ ಸಂಕ್ರಮತೇ ನೃಣಾಮ್

ವಸಿಷ್ಠಧರ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಹವಾಸದೋಷ ಬರಲು ಒಂದು ವರುಷವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

ಸಂವತ್ಸರೇಣ ಪತತಿ ಪತಿತೇನ ಸಹಾಚರನ್

ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬೀಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ಕುಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾತಕ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವರೆಂದು **ಮಿತಾಕ್ಷರಾದಲ್ಲಿ** ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

ಪಾತಯಂತೀತಿ ಪಾತಕಾನಿ

ಮಹಾಪಾಪಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

ಆಕೃಷ್ಟಸ್ತಾಡಿತೋ ವಾಽಪಿ ಧನೈರ್ವಾ ವಿಪ್ರಯೋಜಿತಃ

ಯಮುದ್ದಿಷ್ಯ ತ್ಯಜೇತ್ ಪ್ರಾಣಾನ್ ತಮಾಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕಮ್

ಗುರೂಣಾಮಪ್ಯಧಿಕ್ಷೇಪೋ ವೇದನಿಂದಾ ಸುಹೃದ್ವಧಃ

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಮಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಅಧೀತಸ್ಯ ಚ ನಾಶನಮ್

ಬ್ರಹ್ಮೋಜ್ಝಿತಾ ವೇದನಿಂದಾ ಕೌಟಸಾಕ್ಷ್ಯಂ ಸುಹೃದ್ವಧಃ

ಗರ್ಹಿತಾನ್ನಾದ್ಯಯೋರ್ಜಗ್ಧಿಃ ಸುರಾಪಾನಸಮಾನಿ ಷಟ್

ನಿಷಿದ್ಧಭಕ್ಷಣಂ ಜೈಹ್ಮ್ಯಂ ಉತ್ಕರ್ಷೇ ಚ ವಚೋಽನೃತಮ್

ರಜಸ್ವಲಾಮುಖಾಸ್ವಾದಃ ಸುರಾಪಾನಸಮಾನಿ ತು

ಅಶ್ವರತ್ನಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಭೂಧೇನುಹರಣಂ ತಥಾ

ನಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯ ಚ ಸರ್ವಂ ಹಿ ಸುವರ್ಣಸ್ತೇಯಸಮ್ಮಿತಮ್

ಸಖಿಭಾರ್ಯಾಕುಮಾರೀಷು ಸ್ವಯೋನಿಷ್ವಂತ್ಯಜಾದಿಷು

ಸಗೋತ್ರಾಸು ಸುತಸ್ತ್ರೀಷು ಗುರುತಲ್ಪಸಮಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಪಿತುಃ ಸ್ವಸಾರಂ ಮಾತುಶ್ಚ ಮಾತುಲಾನೀಂ ಸ್ನುಷಾಮಪಿ

ಮಾತುಃ ಸಪತ್ನೀಂ ಭಗಿನೀಂ ಆಚಾರ್ಯತನಯಾಂ ತಥಾ

ಆಚಾರ್ಯಪತ್ನೀಂ ಸ್ವಸುತಾಂ ಗಚ್ಛಂಸ್ತು ಗುರುತಲ್ಪಗಃ

ಮಾಧೂಕಮೈಕ್ಷವಂ ಸ್ಥೈರಂ ತಾಲಂ ಕಾರ್ಜೂರಪಾನಸಮ್

ಮಧೂತ್ಥಂ ಚೈವ ಮಧ್ವೀಕಂ ಮೈರೇಯಂ ನಾಳಿಕೇರಜಮ್

ಅಮೇಧ್ಯಾನಿ ದಶೈತಾನಿ ಮದ್ಯಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ತು

ನಾರೀಪುರಷಹಂತಾ ಚ ಕನ್ಯಾದೂಷೀ ಗವಾಂ ಚ ಹಾ

ಚತ್ವಾರಃ ಪತಿತಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಯಥಾ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಹಾದಯಃ

ಉಪಪಾತಕಾಸ್ತ್ವಸಂಖ್ಯಾತಾಃ ತೇ ಚ ಗೋಘ್ನಾದಯಸ್ತಥಾ

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮನಾದ ಪಾಪಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಇದೆ –

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಸ್ವಯಮಾಹೂಯ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಂ ವೃತ್ತಿಕರ್ಷಿತಮ್

ಬ್ರೂಯಾನ್ನಾಸ್ತೀತಿ ಯಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ತಮಾಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕಮ್

ಗುರುಂ ತ್ವಂಕೃತ್ಯ ಹುಂಕೃತ್ಯ ಅತಿಕ್ರಮ್ಯ ಚ ಶಾಸನಮ್

ವರ್ತ್ತತೇ ಯಸ್ತು ಮೂಢಾತ್ಮಾ ತಮಾಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕಮ್

ಅಧಿಕಾರೇ ಯದನೃತಂ ಯಚ್ಚ ರಾಜಸು ಪೈಶುನಮ್

ಗುರೋಶ್ಚಾಲೀಕನಿರ್ಬ್ಬಂಧಃ ಸಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ

ನಾಗ್ನಿಂ ಪರಿತ್ಯಜೇಜ್ಜಾತು ನ ಚ ವೇದಾನ್ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್

ನ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾಕ್ರೋಶೇತ್ ಸಮಂ ತತ್ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತವು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವರ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಿದೆ.

ವೈಷ್ಣವೇಷ್ವನ್ಯಭಕ್ತೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷ್ವಿತರೇಷು ಚ

ಕರೋತಿ ಸಮತಾಂ ಯೋ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಲಭೇತ್ತು ಸಃ

ಅನ್ನದಾನದ ವೈಷಮ್ಯಕ್ಕೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ತಾಣವನ್ನು **ಲಘುವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ** ನೀಡಿದೆ.

ಯದ್ಯೇಕಪಂಕ್ತ್ಯಾಂ ವಿಷಮಂ ದದಾತಿ

ಸ್ನೇಹಾದ್ಭಯಾದ್ವಾ ಯದಿ ವಾಽರ್ಥತೋಽಪಿ

ದೇವೈಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಂ ಋಷಿಭಿಶ್ಚ ಗೀತಂ

ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಮುನಯೋ ವದಂತಿ

ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರವು ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಗುರುದಾರಗಮನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಕೆಲವು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದೆ –

ನಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯಾಪಹರಣಂ ನರಾಶ್ವರಜತಸ್ಯ ಚ

ಭೂಮಿವಜ್ರಮಣೀನಾಂ ಚ ರುಕ್ಮಸ್ತೇಯಸಮಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ರೇತಃಸೇಕಃ ಸಯೋನೀಷು ಕುಮಾರೀಷ್ವಂತ್ಯಜಾಸು ಚ

ಸಖ್ಯುಃ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಚ ಸ್ತ್ರೀಷು ಗುರುತಲ್ಪಸಮಂ ವಿದುಃ

ಪಂಚಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಪಾಪಪ್ರದಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ; ರಾಜ ಸಮನಾದವನು ಮಂತ್ರಿ ಎನ್ನುವಂತೆ. ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದವುಗಳು ಪಾತಕಗಳು. ಉಳಿದವು ಉಪಪಾತಕಗಳು. ಇವು ಪಾಪಪುರುಷನ ರೋಮಾದಿಗಳು –

ಮಹಾಪಾತಕತುಲ್ಯಾನಿ ಪಾಪಾನ್ಯುಕ್ತಾನಿ ಯಾನಿ ತು

ತಾನಿ ಪಾತಕಸಂಜ್ಞಾನಿ ತನ್ನ್ಯೂನಮುಪಪಾತಕಮ್

ನೂರು ಅಧ್ಯಾಯದ **ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಸೂತ್ರ** ಪಂಚಮಹಾಪಾಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಜಪತಪಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಮಹಾಪಾಪಗಳಿಗೆ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ –

ಸುರಾ ಹರೇರ್ಗ್ಗುಣಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ತೇ ಮೇ ಸ್ಯುರಿತಿ ಚಿಂತನಮ್

ಸುರಾಪಾನಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತನ್ನ ಕುರ್ಯಾತ್ಕಥಂಚನ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿಷ್ಣುರುದ್ದಿಷ್ಟಃ ಸ ನಾಸ್ತೀತ್ಯಭಿಚಿಂತನಮ್

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಾ ತಾಂ ನ ಕುರ್ಯಾತ್ಕಥಂಚನ

ಮಹತಾಂ ವನಿತಾಕಾಮಃ ಪತತ್ಯಂಧೇ ತಮಸ್ಯಲಮ್

ಅನ್ಯತ್ರ ನಿರಯಂ ಯಾತಿ ದುಃಖವಾನ್ ಸ್ಯಾದ್ವಿಪರ್ಯಯೇ

ಕೇಶವೇ ತ್ವನ್ಯಥಾಬುದ್ಧಿಃ ಸೈವ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ

ತ್ಯಜೇತ್ತತ್ಸಂಗಿನಾಂ ಸಂಗಂ ಬುಭೂಷುಃ ಪುರುಷಃ ಸದಾ

ಅಸಜ್ಜನೈಸ್ತು ಸಂವಾಸೋ ನ ಕರ್ತ್ತವ್ಯಃ ಕದಾಚನ

ಯಾವದ್ಯಾವಚ್ಚ ಬಹುಭಿಃ ಸಜ್ಜನೈಃ ಸಹ ಮುಕ್ತಿದಃ

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಇದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಅತಿ–ಸು–ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಪಪುರುಷನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಗಷ್ಟೇ ರೂಪಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮುಂದೆ ಮಾಡುವ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪದಿಂದ ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳ ನಾಶವನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಜಪವನ್ನು ಧರ್ಮಜ್ಞರು ವಿಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು. **ಷಟ್ತ್ರಿಂಶನ್ಮತದಲ್ಲಿ** ಹೇಳಿದಂತೆ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಚಿನ್ನ ಕದ್ದರೂ ಸಾವಿರಾರು ಬಾರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕಾಗುವುದು –

ವಾಲಾಗ್ರಮಾತ್ರೇಽಪಹೃತೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಗಾಯತ್ರ್ಯಷ್ಟಸಹಸ್ರಂ ಚ ಜಪೇತ್ ಪಾಪವಿಶುದ್ಧಯೇ

ಗೌರಸರ್ಷಪಮಾತ್ರೇ ಚ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ವೈ ದಿನಂ ಜಪೇತ್

ಮರಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡಿದರೆ ನೂರುಬಾರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಲು **ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು** ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ವೃಕ್ಷಗುಲ್ಮಲತಾವೀರುಚ್ಛೇದನೇ ಜಪ್ಯಮೃಕ್ಶತಮ್

ಏನೇನೋ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಯಾರ್ಯಾರಿಂದಲೋ ಹೇಗೇಗೋ ಪಡೆದರೆ

ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಣ್ಣುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು –

ಗೋಷ್ಠೇ ವಸನ್ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಮಾಸಮೇಕಂ ಪಯೋವ್ರತಃ
ಗಾಯತ್ರೀಜಾಪ್ಯನಿರತಃ ಶುಧ್ಯತೇಽಸತ್ಪ್ರತಿಗ್ರಹಾತ್

ಅನೇಕ ತಪ್ಪುಗಳ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು **ಅತ್ರಿಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ –

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಪಾಪಾನಾಂ ಸಂಕರೇ ಸಮುಪಸ್ಥಿತೇ
ದಶಸಾಹಸ್ರಮಭ್ಯಸ್ತಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಶೋಭನಂ ಪರಮ್

ಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಮಹಾಪಾತಕಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು **ಶಂಖಸ್ಮೃತಿ** ತಿಳಿಸಿ ಇತರ ಪಾಪಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಸುವರ್ಣ್ಣಸ್ತೇಯಕೃದ್ವಿಪ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ
ಸುರಾಪಶ್ಚ ವಿಶುಧ್ಯಂತಿ ಲಕ್ಷಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ನ ಸಂಶಯಃ
ಶತಂ ಜಪ್ತಾ ತು ಸಾವಿತ್ರೀ ಉಪಪಾತಕನಾಶಿನೀ
ಸಹಸ್ರಜಪ್ತಾ ತು ತಥಾ ಪಾತಕೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಮೋಚಿನೀ
ದಶಸಾಹಸ್ರಜಾಪ್ಯೇನ ಸರ್ವಕಿಲ್ಬಿಷನಾಶಿನೀ
ಲಕ್ಷಂ ಜಪ್ತಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶಿನೀ

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮತದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಜಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಸ್ತು ಜಪೇತ್ಕೋಟಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ
ಲಕ್ಷಾಶೀತಿಂ ಜಪೇದ್ಯಸ್ತು ಸುರಾಪಾನಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ
ಪುನಾತಿ ಹೇಮಹರ್ತಾರಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಲಕ್ಷಸಪ್ತತಿಃ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಲಕ್ಷಷಷ್ಟ್ಯಾ ತು ಮುಚ್ಯತೇ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ

ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆ

ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು **ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿ** ಹೇಳಿದೆ–

ನಿಶಾಯಾಂ ವಾ ದಿವಾ ವಾಽಪಿ ಯದಜ್ಞಾನಕೃತಂ ಭವೇತ್

ತ್ರೈಕಾಲ್ಯಸಂಧ್ಯಾಕರಣಾತ್ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಪ್ರಣಶ್ಯತಿ

ಎಂದೆಂದೂ ಮಿಂದು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ನಡೆಸುವವಗೆ ಎಂದೂ ಕುಂದು ಬರದೆಂದು **ಕಾತ್ಯಾಯನನು** ಹೇಳಿರುವನು–

ಸಂಧ್ಯಾಲೋಪಸ್ಯ ಚಾಕರ್ತಾ ಸ್ನಾನಶೀಲಶ್ಚ ಯಃ ಸದಾ

ತಂ ದೋಷಾ ನೋಪಸರ್ಪಂತಿ ಗರುತ್ಮಂತಮಿವೋರಗಾಃ

ಶಿವತತ್ತ್ವರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಗಾಯತ್ರೀಜಪವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಷ್ಣುಸ್ಮೃತಿ ಸಕಲ ವಿಧದ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ತಾರಕ. ಹಾಗಾಗಿ ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ವಿಷ್ಣುಚಿಂತನೆ ನೀಡಲಿದೆ. ಆತ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಸಮಗ್ರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಸ್ಯವಾಮೀಯಸೂಕ್ತವನ್ನು ನಿತ್ಯ ಜಪಿಸಿದರೆ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಮೋಕ್ಷ ಖಂಡಿತವೆಂದು **ಋಗ್ವಿಧಾನ** ಸಾರಿದೆ –

ಅಸ್ಯ ವಾಮಸ್ಯ ಸೂಕ್ತಂ ತು ಜಪೇಚ್ಚಾನ್ಯತ್ರ ವಾ ಜಲೇ

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಂ ದಗ್ಧ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ

ಚತುರ್ಮುಖ ಕಂಡ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮಂತ್ರಗಳು **ಅಥರ್ವವೇದದಲ್ಲಿ** –

ಸಪ್ತ ಯುಂಜಂತಿ ರಥಮೇಕಚಕ್ರಂ ಏಕೋ ಅಶ್ವೋ ವಹತಿ ಸಪ್ತನಾಮಾ

ತ್ರಿನಾಭಿ ಚಕ್ರಮಜರಮನರ್ವಂ ಯತ್ರೇಮಾ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾಧಿ ತಸ್ಥುಃ (2)

ಪಂಚಪಾದಂ ಪಿತರಂ ದ್ವಾದಶಾಕೃತಿಂ ದಿವ ಆಹುಃ ಪರೇ ಅರ್ಧೇ ಪುರೀಷಿಣಮ್

ಅಥೇಮೇ ಅನ್ಯ ಉಪರೇ ವಿಚಕ್ಷಣೇ ಸಪ್ತಚಕ್ರೇ ಷಡರ ಆಹುರರ್ಪಿತಮ್ (12)

ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸಖಾಯಾ ಸಮಾನಂ ವೃಕ್ಷಂ ಪರಿ ಷಸ್ವಜಾತೇ

ತಯೋರನ್ಯಃ ಪಿಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ತಿ ಅನಶ್ನನ್ನನ್ಯೋ ಅಭಿ ಚಾಕಶೀತಿ (20)

ಪುಣ್ಯಪುರುಷ

ಪಾಪಪುರುಷನ ಪಾಪದೇಹದ ಚಿಂತನೆಯಂತೆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನ ಧ್ಯಾನವನ್ನೂ ಸಾಧಕರು ನಡೆಸುವಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಸಾಮಾನ್ಯನಾದವ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಜಪಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಂತೆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನನ್ನು ಹೃದಯ ಮುಟ್ಟಿ ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಸಿಂಹಾಸನೇ ಸಮಾಸೀನಂ ಸ್ವರ್ಣ್ಣವರ್ಣ್ಣಂ ಕಿರೀಟಿನಮ್
ಗೀರ್ವಾಣನುತಪಾದಾಬ್ಜಂ ಪುಣ್ಯಂ ಹೃದಿ ವಿಭಾವಯೇತ್

ಪುಣ್ಯಪುರುಷವಿಗ್ರಹಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಹಳೆಯ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕಾಣಬಹುದು –

ಅಶ್ವಮೇಧಶಿರಸ್ಕಂ ಚ ಮಹಾದಾನಭುಜದ್ವಯಮ್
ಸೋಮಪಾನಹೃದಾ ಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕಟಿದ್ವಯಮ್
ತತ್ಸಂಯೋಗಪದದ್ವಂದ್ವಂ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗಶುಭಕ್ರಿಯಮ್
ಸರ್ವಸುವ್ರತರೋಮಾಣಂ ಗುರುಸೇವಾದಿಲೋಚನಮ್
ಸಾರ್ಧತ್ರಿಕೋಟಿತೀರ್ಥಾಂಗಂ ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ಶುಭಮ್
ಸಿಂಹಾಸನೇ ಸಮಾಸೀನಂ ಜಯಶಬ್ದಸಮನ್ವಿತಮ್

ಪಾಪ ಪುರುಷನ ತಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ; ಜ್ಞಾನದ ನಾಶ
ಪಾಪ ಪುರುಷನ ತಲೆ ಅಶ್ವಮೇಧ; ಕಾಮದ ತ್ಯಾಗ.
ಪಾಪಪುರುಷನ ತೋಳು ಕಳ್ಳತನ. ಪುಣ್ಯಪುರುಷನ ತೋಳು ಮಹಾದಾನ.
ಪಾಪಪುರುಷನೊಳಗಿದೆ ಕಳ್ಳು–ಸುರೆ. ಪುಣ್ಯಪುರುಷನೊಳಗಿದೆ ಸೋಮರಸ.
ಉತ್ತಮರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಲಾಲಸೆಯೇ ಪಾಪಪುರುಷನ ಸೊಂಟ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ–ಕಾಮನಿಗ್ರಹವೇ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನ ಸೊಂಟ.
ಉಪಪಾತಕಗಳೇ ಪಾಪಪುರುಷನ ರೋಮರಾಶಿಗಳಾದರೆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನ ರೋಮಗಳು ಬಗೆಬಗೆಯ ವ್ರತನಿಯಮಗಳು.

ಪಂಚಭೇದಸ್ವರೂಪದ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನನ್ನೂ ನಾವು ವೇದಾಂತ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು – **ಬ್ರಹ್ಮಭೇದಶಿರಸ್ಕಂ ಚ ಜೀವಭೇದಭುಜದ್ವಯಮ್**

ಜಡೇಶಭೇದಹೃದಯಂ ಜಡಜೀವಭಿದಾಕಟಿಮ್

ಜಡಭೇದಪದದ್ವಂದ್ವಂ ಜಗತ್ಸತ್ಯತ್ವಸತ್ತ್ವಚಮ್

ಸ್ವರೂಪಭೇದರೋಮಾಣಂ ದಿವ್ಯಶ್ಮಶ್ರುವಿಭೂಷಣಮ್

ಸದಾಗಮಮಹಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂದಸಂದೋಹಸಂಪದಮ್

ಭಾರತೀರಮಣಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಏವಂ ಸತ್ಪುಣ್ಯವಿಗ್ರಹಮ್

ಪಾಪಪುರುಷ ಕಲಿ, ಪುಣ್ಯಪುರುಷ ವಾಯು. ಪಾಪಪುರುಷ ಕಲಿಯಂತೆ ಆದರೆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷ ವಾಯುವಿನ ವಿಶೇಷ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನು. ಇದರಿಂದ ಈತನ ನೆನಪಿನಿಂದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹ ಹಾಗೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದ ಶಾಂತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಒದಗುವುದು. ಪುರುಷತತ್ವದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖನೇ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತುತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪುಣ್ಯದೇವತೆಯೊಳಗೆ ಆತನಿದ್ದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮದ ಪೂರ್ಣಫಲ ಸಾಧಕನಿಗೆ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುವನು. **ಮಹಾಭಾರತ**ದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರು ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಬಹಳ ಮಂದಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವರಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು, ಹಾಗೆಯೆ ಕೆಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಯಸದಿದ್ದರು ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಬಿಡಲಾರರು – **ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಫಲಮಿಚ್ಛಂತಿ ಪುಣ್ಯಂ ನೇಚ್ಛಂತಿ ಮಾನವಾಃ**

ನ ಪಾಪಫಲಮಿಚ್ಛಂತಿ ಪಾಪಂ ಕುರ್ವಂತಿ ನಿತ್ಯದಾ

ಆತ್ಮ ಒಳಗಿನ ಪಾಪಿಗಳಿಂದ ಆವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿ ಪಾಪಕರ್ಮ ನಡೆಸುವ ಪಾಪಪುರುಷನೆನಿಸುವನು. ಆ ಪಾಪಾವೇಶಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಲು ಪಾಪಪುರುಷನಿರಸನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಲು ಪುಣ್ಯದೇವತೆಯ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲು ಆತ್ಮನು ಪುಣ್ಯಪುರುಷಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ತಾನು ಪುಣ್ಯರ ನಿಯಮನದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವಂತೆ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ತತ್ವನ್ಯಾಸ

ನ್ಯಾಸಮೂಲಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ನ್ಯಾಸಪೂರ್ವಂ ತು ಕಾರಯೇತ್

ನ್ಯಾಸೇನ ರಹಿತಂ ಕರ್ಮ್ಮ ಅರ್ಧಂ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ

ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರಜಪದ ಮೊದಲಿಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಿದೆ. ಈ ನ್ಯಾಸಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯನ್ನು ತಂತ್ರಗಳು ಸಾರಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ, ಪದನ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸಗಳೂ ಸೇರುವವು. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳೂ 51 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದಲೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಂತ್ರಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಲಿದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿಗೆ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವವನು ದೇಹಶುದ್ಧಿಯ ಬಳಿಕ ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಣರೂಪಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ರೂಪಗಳೊಂದಿಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದುವೇ ತತ್ವನ್ಯಾಸ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನೆಲೆನಿಂತು ಜಪವನ್ನು ನಡೆಸುವರು.

ಏವಂ ಮಾತೃಕತತ್ವಾನಾಂ ನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ

ಆಯಾತ್ವಿತ್ಯನುವಾಕೇನ ಹೃದಯೇ ವಾರ್ಕ್ಕಮಂಡಲೇ

ದೇವೀಮಾವಾಹ್ಯ ಗಾಯತ್ರೀಂ ತತೋ ಧ್ಯಾಯೇದ್ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ

ಭಾಗವತಪುರಾಣ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ವಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿದ್ದರೂ, ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ 25 ತತ್ವಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಪುರುಷೋಽವ್ಯಕ್ತಂ ಚ ಮಹಾನ್ ಅಹಂಕಾರೋ ಮನಸ್ತಥಾ

ದಶೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಶಬ್ದಾದ್ಯಾ ಭೂತೇತಾಃ ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ

ಪುರುಷತತ್ವ, ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವ, ಮಹತ್ತತ್ವ, ಅಹಂಕಾರತತ್ವ, ಮನಸ್ತತ್ವ;

ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು; ಐದು ವಿಷಯಗಳು; ಐದು ಭೂತಗಳು. ಇವು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ವಗಳು. ಪುರುಷನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 24ರ ಬಗ್ಗೆ **ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲೇ** ವೇದಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಮಹಾನಾತ್ಮಾ ತಥಾವ್ಯಕ್ತಂ ಅಹಂಕಾರಸ್ತಥೈವ ಚ
ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ದಶೈಕಂ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಪಂಚ ಚ
ವಿಶೇಷಾಃ ಪಂಚಭೂತಾನಾಂ ಇತ್ಯೇಷಾ ವೈದಿಕೀ ಶ್ರುತಿಃ
ಚತುರ್ವಿಂಶತಿರೇಷಾ ವಃ ತತ್ವಾನಾಂ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾ

ಒಂದೊಂದು ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿವೆ. ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವವರು ಒಂಬತ್ತು ಕೋಟಿಗಳೆಂದು ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾಃ ದೇಹೇಽಸ್ಮಿನ್ನವಕೋಟಯಃ

ಭಗವಂತನ ಹಾಗೂ ರಮೆಯ ನಾಡಿಗತ ರೂಪವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಯಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರೂಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವಾಯುರೂಪಗಳನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ವಗಳಿಗೆ ನಾರಾಯಣರೂಪ ಸೇರಿ ಕೇಶವಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳು ಅಧಿದೇವತೆಗಳು. ಕೇಶವಾದಿ ಭಾರ್ಯೆಯರು ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಗಳಿಲ್ಲಿ ಈ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಣ ರೂಪಗಳೇ ಮುಖ್ಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು. ಪುರುಷತತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ ಹೇಳಿ ಉಳಿದವುಗಳಿಗೆ ಅವಾಂತರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. **ಸರ್ವಾಣ್ಯೇತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ಪುರುಷಃ ಸ್ಮೃತಃ** ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಕ್ಕೂ ಪುರುಷನಾಮದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅಭಿಮಾನಿ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾವು ಉಳಿದ ತತ್ವಗಳಿಗೂ

ಮುಖ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ವಾಯುರೂಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಮಾತರಿಶ್ವಾ, ಜೀವೇಶ, ಗರಳಭುಕ್, ವಿಶ್ವಚೇತನಾಸ್ಥಿತ
ದಶಪ್ರಮತಿ, ವಿಭೀಷಣ, ವೀತಭಯ, ಆನಿದಾ, ಮರುತ್
ವಿಖ್ಯಾತ, ಬಲ, ಭಾರಭೃತ್, ಅನಿಲ, ಶುಚಿ
ಅನಿಮಿಷೇಶ, ಭಾರತೀಶ, ಋಜುಪುಂಗವ, ವಾತಜ, ಪವನ
ಪ್ರಖ್ಯಾತ, ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿ, ಧೃತಿ, ರೋಚನ, ಭೀಮ.

ಆಚಾರ್ಯರು ಇತರ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲೊಂದು** ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಪಂಚಭೂತಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳಲಾಗಿಲ್ಲ)–

ಬೃಹ್ಮಾ ತು ಪುರುಷಃ ಸ್ಮೃತಃ
ಮಹಾಂಶ್ಚಾವ್ಯಕ್ತನಾಮ್ನೀ ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ
ಏವಂ ವಾಯುರಪಿ ಜ್ಞೇಯೋ ಭಾರತೀ ಚಾಪಿ ತತ್ತ್ರಯಮ್
ರುದ್ರೋಽಹಂಕಾರ ಉದ್ದಿಷ್ಟಃ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರೌ ಮನ ಉಚ್ಯತೇ
ಅಹಂಕಾರಃ ಶೇಷವೀಂದ್ರೌ ಅಪಿ ವಿದ್ವದ್ಭಿರೀರಿತೌ
ದಿಗ್ವಾಯುಸೂನುಸೂರ್ಯಾಶ್ಚ ವರುಣಶ್ಚಾಶ್ವಿನಾವಪಿ
ವಹ್ನಿದಕ್ಷಾವಿಂದ್ರಸೂನುಃ ಮಿತ್ರಶ್ಚೈವ ಮನುಸ್ತಥಾ
ಇಂದ್ರಿಯಾಖ್ಯಾಃ ಶಬ್ದನಾಮಾ ಬೃಹಸ್ಪತಿರುದಾಹೃತಃ
ಅನ್ಯೇ ತು ಸೂನವೋ ವಾಯೋ ರುದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ 25 ತತ್ವಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ವಿವರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೀಗಿದೆ. ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ – ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳು (3), ವಾಣಿಭಾರತೀಯರು (4), ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರರು (5), ಇಂದ್ರಕಾಮರು (8), ದಿಗ್‌ದೇವತೆಗಳು, ವಾಯುಪುತ್ರ ಅಹಂಪ್ರಾಣ (9), ಸೂರ್ಯ (12), ವರುಣ(13), ನಾಸತ್ಯದಸ್ರರು (18), ಅಗ್ನಿ (15), ದಕ್ಷ (10),

ಇಂದ್ರಸುತ ಜಯಂತ (19), ಮಿತ್ರ (17), ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನು (10).

ಗುರು (10) ಮತ್ತು ಅಪಾನ (18), ವ್ಯಾನ (18), ಉದಾನ (18), ಸಮಾನ (18) ಮತ್ತು ರುದ್ರಪುತ್ರರಾದ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪಸಗಂಧರ್ರೈವರು.

ರುದ್ರಪುತ್ರರ ವಿಷಯಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾಮಗಳನ್ನು **ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯ**ದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರೇ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ –

ಶಬ್ದಾದ್ಯಾಃ ಪಂಚ ಶಿವಜಾಃ ಶಬ್ದನಾತ್ ಸ್ಪರ್ಶನಾದಪಿ
ರೂಪಣಾದ್ರಸನಾಚ್ಚೈವ ಗಂಧನಾಚ್ಚ ತಥಾಭಿಧಾಃ

ದಿಗ್‌ದೇವತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿವರವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು **ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯ**ದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ –

ಮಿತ್ರೋ ಯಮಶ್ಚ ವರುಣಃ ಕುಬೇರಶ್ಚ ದಿಗೀಶ್ವರಾಃ
ಶ್ರೋತ್ರಾಭಿಮಾನಿನಃ ಸರ್ವೇ ವೈದಿಕಶ್ರವಣೋಚಿತಮ್
ಶ್ರೋತ್ರಂ ಚಂದ್ರಸ್ತಥಾ ಸ್ಮಾರ್ತತಾಂತ್ರಿಕಶ್ರವಣೋಚಿತಮ್
ಯಮ ಏವ ಷಡಂಗಾನಾಂ ವಿಷಯಶ್ರವಣೋಚಿತಮ್
ಶ್ರೋತ್ರಂ ತು ವರುಣಃ ಕಾಮ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಮಿತ್ರ ಏವ ಚ
ಶ್ರೋತ್ರಂ ಯನ್ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಕುಬೇರಸ್ತತ್ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ

ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತ್ರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಪೂರ್ವದ ಮಿತ್ರ ಬದುಕಿನ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಕ್ಷಿಣದ ಯಮ (12) ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇಳಿಸ್ತಾನೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ವರುಣ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತರದ ಕುಬೇರ (18) ರಾಜಕೀಯಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಒಡೆಯ ಚಂದ್ರ (12) ವೇದಚಿಂತನೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಠಕಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಶ್ರೋತ್ರದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಉತ್ತಮ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಇರುವರೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಸೋಮವಿತ್ತಪಸೂರ್ಯಾಪ್ಪಾ ಅಶ್ವ್ಯಗ್ನೀಂದ್ರೇಂದ್ರಸೂನವಃ

ಯಮೋ ದಕ್ಷಶ್ಚೇಂದ್ರಿಯೇಶಾಃ...

ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೆಲ್ಲರೂ ಕೆಳಗಿನ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಸರ್ವಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇऽಪಿ ಹ್ಯುತ್ತರೋತ್ತರಮ್

ಆಧಿಕ್ಯಂ ವಕ್ತುಮೇವೈಷಾಂ ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಾನಮುದೀರ್ಯತೇ

ವಾಣೀ – ಭಾರತಿಯರಂತೆ ಇತರ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರೂ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು **ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯ**ದಲ್ಲಿ **ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯ**ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಮಹತೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯೂ ಚ ತದ್ಭಾರ್ಯೇ ಚಾಭಿಮಾನಿನಃ

ಅಹಮಃ ಶೇಷವೀಂದ್ರೌ ಚ ರುದ್ರೇಂದ್ರೌ ಕಾಮತತ್ಸ್ತ್ರಿಯಃ

ಮನಸಸ್ತ್ವನಿರುದ್ಧಶ್ಚ ಚಂದ್ರಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಯಥೋದಿತಮ್

ವಾಗ್ದೇವತೇ ತತೋ ವಹ್ನಿಃ ಉಮಾ ಚಾಪಿ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತೇ

ಸ್ವಾಹಾಯಾ ಅಪಿ ವಾಕ್ತ್ವಂ ಚ ...

ಮಾತಿನ ಒಡತಿಯರು ಪಾರ್ವತಿ(7) ಮತ್ತು ಸ್ವಾಹಾ(22). **ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯ**ದಲ್ಲಿ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರರ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಮನಃಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯಂ ಶೇಷೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗೋಚರಮ್

ರುದ್ರಸ್ತು ಮನನಾಖ್ಯಂ ಚ ಗರುಡೋ ಧ್ಯಾನಗೋಚರಮ್

ಪಂಚಭೂತಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು **ತತ್ವಕಣಿಕಾ** ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ –

ವಿನಾಯಕಸ್ತಥಾऽऽಕಾಶೋ ನಿರಾವೃತ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಕಾಶನಾತ್

ಪ್ರಧಾನವಾಯುಜೋ ಭೂತವಾಯುನಾಮಾ ಮರೀಚಿಕಃ

ಅಗ್ನಿಶ್ಚ ಪೃಥಿವೀ ಚೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ ವರುಣೋ ಜಲಮ್

ವಿನಾಯಕ (18), ಮರೀಚಿ (18/19) ಮತ್ತು ಪೃಥಿವೀ (25)

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮೂಲ **ಮಹಾಭಾರತ** –

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮಧಿಭೂತಂ ಚ ಅಧಿದೈವಂ ಚ ಶ್ರೂಯತಾಮ್

ಆಕಾಶಂ ಪ್ರಥಮಂ ಭೂತಂ ಶ್ರೋತ್ರಮಧ್ಯಾತ್ಮಂ

ಶಬ್ದೋಽಧಿಭೂತಂ ದಿಶೋಽಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ವಾಯುಃ ದ್ವಿತೀಯಂ ಭೂತಂ ತ್ವಗಧ್ಯಾತ್ಮಂ

ಸ್ಪರ್ಶೋಽಧಿಭೂತಂ ವಿದ್ಯುದಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಜ್ಯೋತಿಃ ತೃತೀಯಂ ಭೂತಂ ಚಕ್ಷುರಧ್ಯಾತ್ಮಂ

ರೂಪಮಧಿಭೂತಂ ಸೂರ್ಯೋಽಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಆಪಶ್ಚತುರ್ಥಂ ಭೂತಂ ಜಿಹ್ವಾಧ್ಯಾತ್ಮಂ

ರಸೋಽಧಿಭೂತಂ ವರುಣೋಽಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಪೃಥಿವೀ ಪಂಚಮಂ ಭೂತಂ ಘ್ರಾಣಮಧ್ಯಾತ್ಮಂ

ಗಂಧೋಽಧಿಭೂತಂ ವಾಯುರಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಪಾಂಚಭೌತಿಕಮೇತಚ್ಚತುಷ್ಟಯಂ ವರ್ಣ್ಣಿತಮ್

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಮಿಂದ್ರಿಯಮನುವರ್ಣ್ಣಯಿಷ್ಯಾಮಃ

ಪಾದೌ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಗಂತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ ವಿಷ್ಣುರಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಹಸ್ತೌ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಕರ್ತ್ತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ ಇಂದ್ರೋಽಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಪಾಯುರಧ್ಯಾತ್ಮಂ ವಿಸರ್ಗೋಽಧಿಭೂತಂ ಮಿತ್ರೋಽಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಉಪಸ್ಥೋಽಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಆನಂದೋಽಧಿಭೂತಂ ಪ್ರಜಾಪತಿರಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ವಾಗಧ್ಯಾತ್ಮಂ ವಕ್ತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ ಅಗ್ನಿರಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಮನೋಽಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಮಂತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ ಚಂದ್ರಮಾಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಅಹಂಕಾರೋಽಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಅಭಿಮಾನೋಽಧಿಭೂತಂ ವಿರಿಂಚೋಽಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಬುದ್ಧಿರಧ್ಯಾತ್ಮಂ ವ್ಯವಸಾಯೋಽಧಿಭೂತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್

ಏವಮವ್ಯಕ್ತೋ ಭಗವಾನ್ ಸಕೃತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಾನ್ ಕುರುತೇ ಸಂಹರತೇ ಚ

ಕಸ್ಮಾತ್ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಮ್

ಮಹಾಭಾರತವು ಶ್ಲೋಕರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿರಿಂಚನ ಬದಲಿಗೆ ರುದ್ರ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ

ವಾಯುಪುರಾಣದ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾಧವಸ್ತವ ರಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿನ ಭಗವಂತನನ್ನೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಧಿಭೌತಿಕವಾಗಿ ಆಧಿದೈವಿಕವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆಯಾ ದೇವತೆಯ ಒಳಗಿರುವ ಆ ದೇವತಾನಾಮವನ್ನೆ ಹೊತ್ತಿರುವ ಆಯಾ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಂಡ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯಲಾಗಿದೆ –

ಯಶ್ಚಕ್ಷುಗಃ ಸೂರ್ಯಗಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಾಹ್ವಃ ಸೂರ್ಯಸೇವಿತಃ
ದಿಗ್ರೂಪೀ ಚ ಶ್ರುತಿಸ್ಥೋ ಯಃ ಸರ್ವಪ್ರತ್ಯಯಗೋಚರಃ
ನಾಸತ್ಯರೂಪೀ ಭಗವಾನ್ ನಾಸಾಸ್ಥೋ ಹರಿರವ್ಯಯಃ
ಜಿಹ್ವಾತ್ಮಾ ವರುಣಸ್ಥಶ್ಚ ಮಾಧವಾನಂತಶಕ್ತಿಧೃತ್
ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾತ್ಮಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ತ್ವಕ್ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮಾ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ
ಖಸ್ಥಃ ಖನಾಮಾ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನ್ ಮಹಾವಿಭೋ
ವಾಯುಗೋ ವಾಯುನಾಮಾ ತ್ವಂ ಜಗತ್ಸಾರಾಚ್ಯುತಾವ್ಯಯ
ತೇಜಃಸ್ಥಿತೋ ವಹ್ನಿನಾಮಾ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ತ್ವಮಾದಿಕೃತ್
ಅಪ್‌ಸ್ಥಿತೋ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುಃ ಅಬಾತ್ಮಾ ಜೀವನಪ್ರದಃ
ಭೂಮಿಸ್ಥೋ ಭೂಮಿನಾಮಾ ತ್ವಂ ಜಗದಾಧಾರ ಕೇಶವ
ಮಹಾನ್ಮಹದ್ಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಜಗದ್ಧೇತುರ್ಜನಾರ್ದನ
ಯಚ್ಚಾಹಂಕಾರಗೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಜಗದ್ವೈಕಾರಿಕಾಶ್ರಯ
ಮನಃಸ್ಥಿತಃ ಕಾಮರೂಪೀ ಪ್ರವರ್ತಕ ನಿವರ್ತಕ
ಬುದ್ಧಿಗೋ ಬುದ್ಧಿನಾಮಾ ತ್ವಂ ಬೋಧಾತ್ಮಾ ಹರಿರೀಶ್ವರ
ವಾಕ್‌ಸ್ಥಿತೋ ವಹ್ನಿರೂಪೀ ತ್ವಂ ಗುಣಾಭಾಸ ನಿರಾಶ್ರಯ
ಹಸ್ತಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಹಸ್ತಗಃ ಪುಣ್ಯವಿಗ್ರಹಃ
ಯಃ ಪಾದಸ್ಥೋ ಜಯಂತಾಹ್ವೋ ಭಗವಾನ್ ಗರುಡಾಸನಃ

ಗುಹ್ಯಸ್ಥಿತೋ ಗುಹ್ಯರೂಪೀ ಪ್ರಸವಿಷ್ಣೂ ರಮಾಪತಿಃ

ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದದಿಂದ ತತ್ವಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾದ ದೇವರನ್ನು ಪುರಾಣ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಏತೇಷು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಧಾನತನುರೇವ ತು

ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಪರ್ವದ ಮಾತೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹ –

ಪಂಚವಿಂಶತಿಮೋ ವಿಷ್ಣುಃ ನಿಸ್ತತ್ವಸ್ತತ್ವಸಂಜ್ಞಿತಃ

ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತತ್ವರೊಳಗೆ ದೇವರ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ತ್ರಯೋವಿಂಶತಿತತ್ವಾನಾಂ ಗಣಂ ಯುಗಪದಾವಿಶತ್

ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವರ ಫಲವಿಶೇಷವನ್ನು **ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯ**ದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತತ್ವಾನಿ ತೇಷ್ವೀಶಂ ಸರ್ವತತ್ವೇಶ್ವರಂ ಪ್ರಭುಮ್

ಜಾನನ್ ಜ್ಞಾನೀ ಭವೇತ್ ಸ್ವಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಶೇಷತಃ

ಭಗವಂತನ ಮತ್ತು ತತ್ವದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಣನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು **ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯ**ದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ –

ಶೇಷವೀಂದ್ರಶಿವಾದೀನಾಂ ಮನ ಆದಿಸ್ವರೂಪಿಣಾಮ್

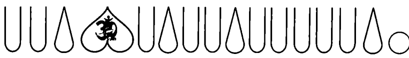
ಆಶ್ರಯೋ ವಾಯುರೇವೈಕಃ ತಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವಯಮ್

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ವನ್ಯಾಸವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವಿಧಿಸಿವೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಈ ನ್ಯಾಸ ಎಂದು **ತತ್ವಕಣಿಕಾ**ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ –

ತತ್ವನ್ಯಾಸೋಽಯಮಚಿರಾತ್ ಕೃಷ್ಣಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕಾರಕಃ

ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ವವಿನ್ಯಾಸಂ ಸಂಭೃತೋ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್

ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪ್ರಪಂಚ ತತ್ವಗಳ ಜತೆ ಕೇವಲ ಭಗವಂತನ ಹನ್ನೊಂದು

ರೂಪಗಳನ್ನು ಹನ್ನೊಂದು ತತ್ವಗಳಾಗಿ ನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ತತ್ವಖ್ಯಾಃ ಕಾಲಮಾಯೇ ಚ ನಿಯತಿರ್ಮ್ಮತಿರೇವ ಚ

ವಿದ್ಯಾ ಕಲಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಶ್ಚ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶತ್ತತ್ವಸಂಗ್ರಹಃ

ಸ್ಫೂರ್ತಿಃ ಸಂವಿತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಚ ಶಕ್ತಿರಿತ್ಯಪರಾಣಿ ಚ

ಈ ಹನ್ನೊಂದು ತತ್ವಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪಗಳೂ ಹೌದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಹ್ಯೇಕಾದಶ ವಿದೋ ವಿದುಃ

ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ಹಿ ರೂಪಾಣಿ ತನ್ನಾಮ್ನ್ಯೈಕಾದಶೈವ ತು

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾಽಭೂತ್ ಎಂದು **ಪ್ರಕಾಶಸಂಹಿತೆ**ಯೂ ಪುರುಷ ರೂಪ ಸೇರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಈ ರೂಪಗಳ ಬಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ –

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಶೇಷತಃ

ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ

ಭಗವಂತನ ಮೂಲರೂಪದಂತೆಯೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಹನ್ನೊಂದು ರೂಪಗಳೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಬಣ್ಣದವುಗಳು. ಎರಡು ಕೈಗಳುಳ್ಳ ಈ ರೂಪಗಳು ನಡುವೆ ಪ್ರಧಾನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿದಿರುವಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿವೆ.

ಭಗವಂತ ತನ್ನದೆ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದು ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆವಂತೆ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವನು. ಇದು ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೊಂದು –

ಅಂಗಾಂಗಿತ್ವೇನ ಭಗವಾನ್ ಕ್ರೀಡತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದ ಧ್ಯಾನದಂತೆ ನಾರಾಯಣನು ವಿಶ್ವಾದಿ 8

ರೂಪಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವನು. ಹಾಗೆಯೆ ಭಗವಂತನ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಮೊದಲಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವ್ಯೂಹರೂಪಗಳೇ ಇರುವವು. ಹೀಗೆಯೆ ಇಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ನಾರಾಯಣನ ಸುತ್ತ ಇರುವಂತೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಈ ರೂಪಗಳ ಹತ್ತಿರ ಈ ನಾಮಗಳನ್ನೆ ಹೊತ್ತಿರುವ ಹನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಗಳೂ ಸುತ್ತಲು ಸೇರಿವೆ. ಕೇವಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ರೂಪಗಳಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಧಾನ ಭಗವಂತನ ಸುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಇತರ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳೂ ಕೈಮುಗಿದು ಸೇವಕರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನಂತೆಯೆ ಹೊಳೆಯುವ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಆ ದೇವತೆಗಳು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ಲಕ್ಷಣ. ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವಾಗ ಅವರ ಬಳಿ ಆಯುಧಗಳ ವಾಹನಗಳ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಬಾರದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳೂ ವಾಹನಗಳೂ ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕ ತತ್ತ್ವಗಳೆ ಆಗುವುವು. ಅವುಗಳ ಚಿಂತನೆ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದೆಂದು ನಮಗೆ 25 ದೇವತಾತತ್ತ್ವಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನೆ ತುಂಬಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕ ತತ್ತ್ವಮಂತ್ರಗಳೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ಜ್ಞೇಯಾ ಮಂತ್ರಾಃ ಸಮಸ್ತಾಸ್ತೇ ಪೃಥಙ್ಮೋಕ್ಷಾದಿದಾಯಕಾಃ

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ನ್ಯಾಸದಿಂದ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿವೆ ಎಂದು **ಯೋಗದೀಪಿಕಾ** ಹೇಳಿದೆ –

ಶಕ್ತಿಃ ಸ್ಥಿತಿಃ ಸಂವಿದಾದ್ಯಾಃ ಜೀವಸ್ಥಾಶ್ಚ ಮನೋಗತಾಃ
ತೇಷಾಂ ನಿಯಂತಾ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಶ್ಚ ತತ್ತನ್ನಿಯಾಮಿಕಾ
ತನ್ನಾಮಕಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಹರೇಶ್ಚೈವ ಶ್ರಿಯೋಽಪಿ ಚ
ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ಧೃದಯೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಮಭೀಪ್ಸತಾ
ತತ್ಪ್ರೇರಿತಾಶ್ಚ ಶಕ್ತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಜಾಯಂತೇ ನಿರ್ಮ್ಮಲಾ ಹೃದಿ
ತಸ್ಮಾತ್ಪೂಜ್ಯಾಶ್ಚ ನಮ್ಯಾಶ್ಚ ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚ ಹೃದಯೇ ನರೈಃ

ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಗಳಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಪರಾತ್ಮನೋರ್ಮ್ಮಧ್ಯೇ ತತ್ವನಾಮ ತದರ್ಥಯೋಃ

ಜಪೇ ನ್ಯಾಸೇ ನಮೋಽಂತಸ್ತು ಸ್ವಾಹಾಂತೋ ಹೋಮಕರ್ಮ್ಮಣಿ

ಪರ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಶಬ್ದಗಳ ನಡುವೆ ತತ್ವಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಜಪ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಮಃ ಎನ್ನಬೇಕು. ತತ್ವಹೋಮದಲ್ಲಿ ನಮಃ ಪದದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಹಾ ಹೇಳಬೇಕು. ತತ್ವದೇವತೆಗೆ ನಮನವು ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಲಿದೆ.

ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ನ್ಯಾಸೋಽಂಗುಲೀಷೂರುಬಾಹುಮಧ್ಯೇಷು ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇ ಸ್ಮೃತಃ

ಕ್ರಮೇ ವಿಪರ್ಯಯೇಣಾತ್ರ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತ್ವಂ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಮ್

20 ಬೆರಳುಗಳು, ಎರಡು ತೊಡೆ. ಎರಡು ತೋಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 24 ತತ್ವಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಸಗೈದು ಉಳಿದ 12 ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೆ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಎಡ ಕಾಲಿನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಹೆಬ್ಬೆರಳವರೆಗೆ ಮೊದಲು ನ್ಯಾಸ. ಮತ್ತೆ ಬಲಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ, ಹಾಗೆಯೆ ಎಡಕ್ಕೈ ಮತ್ತು ಬಲಕ್ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ. ಮತ್ತೆ ಎಡ ತೊಡೆ ಹಾಗೂ ಬಲತೊಡೆಯಲ್ಲಿ, ಎಡ ಭುಜದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಇದನ್ನು **ಲಯನ್ಯಾಸ** ಎಂದು ಕರೆವರು. ದೇಹದ ಕೆಳಭಾಗದಿಂದ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲು ಈ ರೀತಿಯ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ತನ್ನ ಲಯವನ್ನು ಅವಸಾನವನ್ನು ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಇದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಹಿತ.

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆತ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಲಯನ್ಯಾಸದ ವಿಪರೀತ ಕ್ರಮವೆ **ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸ**. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಿಂದ ನ್ಯಾಸವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಎಡಕಾಲಿನ

ಕಿರುಬೆರಳವರೆಗೆ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಅಂದರೆ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಗಗಳವರೆಗೆ. ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಬಲಬದಿ ಮೊದಲು, ಎಡಬದಿ ಮತ್ತೆ –

ಮೂರ್ಧಾದಿ ಪಾದಪರ್ಯಂತಂ ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಂ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್

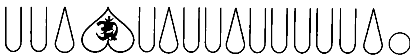
ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ತು ವಾಮಾಂತಂ ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಂ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್ (ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತಾ)

ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರು ನ್ಯಾಸದ ಫಲವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಅದರದರ ಯೋಗ್ಯರ ನಿರ್ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ –

ನ್ಯಾಸಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಸಂಜ್ಞೋ ವಾ ಇಹಾಮುತ್ರ ಫಲಪ್ರದಃ
ಸೃಷ್ಟಿಸ್ತ್ವೈಹಿಕಭೂಯಿಷ್ಠಾ ಸಂಹಾರೋ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕಃ
ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸೋ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ಉದ್ದಿಷ್ಟಸ್ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿದಃ
ಪ್ರಥಮಾಶ್ರಮಿಣಾಂ ನ್ಯಾಸ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಸಮುದಾಹೃತಃ
ಯತೀನಾಂ ಚ ವನಸ್ಥಾನಾಂ ಸಂಹಾರಸ್ಸಮುದಾಹೃತಃ
ವಿರಕ್ತಸ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯ ಸಂಹಾರೋಽಪಿ ವಿಧೀಯತೇ
ಸಪತ್ನೀಕವನಸ್ಥಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸೋ ವಿಧೀಯತೇ

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ತತ್ವಗಳ ನ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಕಾಲು, ಕೈ, ತೊಡೆ, ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸವಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು (ಹೃದಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ) ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸವೂ ಮತ್ತೆ (ಉಳಿದೆಡೆ) ಲಯನ್ಯಾಸವೂ ಸೇರಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ನ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತತ್ವಕಣಿಕಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ–

ಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಂವಿಚ್ಚ ಸ್ಫೂರ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ತದನಂತರಮ್
ಪ್ರವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಕಲಾ ವಿದ್ಯಾ ಮತಿರ್ನ್ನಿಯತಿರೇವ ಚ
ಮಾಯಾ ಕಾಲಶ್ಚ ತತ್ವಾನಿ ಇಮಾನ್ಯೇಕಾದಶೈವ ತತ್
ಪುರುಷೋಽವ್ಯಕ್ತಂ ಚ ಮಹಾನಹಂಕಾರೋ ಮನಸ್ತಥಾ
ಶ್ರೋತ್ರತ್ವಙ್ನೇತ್ರರಸನಘ್ರಾಣಾನೀಮಾನಿ ಪಂಚ ಚ
ವಾಗ್ಘಸ್ತಚರಣಾಃ ಪಾಯುಃ ಉಪಸ್ಥಮಿತಿ ಪಂಚಕಮ್

ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶೌ ರೂಪರಸೌ ಗಂಧಶ್ಚೇತಿ ಚ ಪಂಚಕಮ್

ಆಕಾಶವಾಯುತೇಜಾಂಸಿ ಜಲಂ ಭೂರಿತಿ ಪಂಚಕಮ್

ಇತಿ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮೇ ನ್ಯಾಸೇ ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್ತತ್ವಸಂಗ್ರಹಃ

ಪೃಥಿವೀಜಲತೇಜಾಂಸಿ ವಾಯುರಾಕಾಶ ಏವ ಚ

ಉಪಸ್ಥಃ ಪಾಯುಚರಣೌ ಹಸ್ತೋ ವಾಕ್ಚೇತಿ ಪಂಚಕಮ್

ಘ್ರಾಣಂ ರಸನನೇತ್ರೇ ಚ ತ್ವಕ್ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಚೇತಿ ಪಂಚಕಮ್

ಮನಸ್ತತ್ವಮಹಂಕಾರೋ ಮಹಾನವ್ಯಕ್ತಮೇವ ಚ

ಪುರುಷಃ ಕಾಲಮಾಯೇ ಚ ನಿಯತಿರ್ಮ್ಮತಿರೇವ ಚ

ವಿದ್ಯಾ ಕಲಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಸ್ಫೂರ್ತಿಃ ಸಂವಿತ್ತಥೈವ ಚ

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಶಕ್ತಿರೇತಾನಿ ತನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶಾನಿ ತು

ಹರಿಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಲಯೇ ನ್ಯಾಸೇ ಕ್ರಮಸ್ತ್ವಯಮ್

ಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಂವಿಚ್ಚ ಸ್ಫೂರ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ತದನಂತರಮ್

ಪ್ರವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಕಲಾ ವಿದ್ಯಾ ಮತಿರ್ನ್ನಿಯತಿರೇವ ಚ

ಮಾಯಾ ಕಾಲಶ್ಚ ತತ್ವಾನಿ ಹೃದಯೇ ಸಂನ್ಯಸೇತ್ಕ್ರಮಾತ್

ಪೃಥಿವೀಜಲತೇಜಾಂಸಿ ವಾಯುರಾಕಾಶ ಏವ ಚ

ಉಪಸ್ಥಪಾಯುಚರಣಾ ಹಸ್ತೋ ವಾಕ್ಚೇತಿ ಪಂಚಕಮ್

ಘ್ರಾಣಂ ರಸನನೇತ್ರೇ ಚ ತ್ವಕ್ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಚೇತಿ ಪಂಚಕಮ್

ಮನಸ್ತತ್ವಮಹಂಕಾರೋ ಮಹಾನವ್ಯಕ್ತಮೇವ ಚ

ಪುರುಷಶ್ಚೇತಿ ತತ್ವಾನಿ ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸೇ ಕ್ರಮಸ್ತ್ವಯಮ್

ದೇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ನ್ಯಾಸ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಷ್ಟೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊರತು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರದು. ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಮೂಡದಿರದು. ಸಂಹಿತೆಗಳು ಆಯಾ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೆ ಹೇಳಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ

ಮನಸ್, ಜೀವ, ಪಂಚಭೂತಗಳು ಮುಂತಾದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದೆ ಅವುಗಳೂ ಸೋತದ್ದುಂಟು. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಎಲ್ಲ ತತ್ವದೇವತೆಗಳೂ ತತ್ವಗಳೂ ಇವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದೆ ನ್ಯಾಸದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬೆರಳುಗಳು ದೇಹದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ವಗಳ ನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಹೇಳುವ (**ತ್ರಿಃಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ**) 21 ಸಮಿಧೆಗಳು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು 20 ಬೆರಳುಗಳು ಹಾಗೂ ನಡುದೇಹವೆ ಯಜ್ಞದ ಸಮಿಧೆಗಳು ಎಂದರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಸಾಧಕನ ಈ ದೇಹ ಜಪಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಿಧೆಯ ಕಟ್ಟಿನಂತೆ ಕೆಲಸಮಾಡಲಿದೆ. ಅದು ತತ್ವನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಾರಿ ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋಮ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ನಿತ್ಯ ಜಪದಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ವನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಮಾಡಲು ಆಚಾರ್ಯರು ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ –

ತ್ರಿಚತುಃಷಡ್ದಶಾವೃತ್ತಿಃ ಏತೇಷಾಂ ತು ಹುತಾದಿಕೇ

ಎಲ್ಲ ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳಂತೆ ಜಪಿಸಲೂ ಬರಲಿದೆ. ತತ್ವಮಂತ್ರಜಪವನ್ನು ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಮಾಡಲು ಬರಲಿದೆ. ಆಯಾ ದೇವತೆಯ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ತತ್ವಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಬರುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣದವ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಕನಿಷ್ಠ ನೂರು ಬಾರಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇಲ್ಲಿಯ ತತ್ವಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು (ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ). ಹೀಗೆ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸೌಷ್ಠವಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯ ತತ್ವನ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ತತ್ವಜಪವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಾಹನ ಅಪಘಾತ ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ಶರೀರದ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರದಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯೆನಿಸಿದೆ. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬಲ ಕುಗ್ಗದಂತಾಗಲು ಈ ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಹತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ತತ್ವನ್ಯಾಸವನ್ನು ಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೆ ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹಾಗೂ ದೇವರಿಗೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಸಿವೆ. **ಯೋಗದೀಪಿಕಾದಲ್ಲಿ** ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆಗೆ ಈ ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಸಾಧಕ ಎಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಾಗಾದ್ಯಾಃ ಜೀವಾದೀನಾಂ ನಿಯಾಮಕಾಃ

ತಾತ್ವಿಕಾ ಸ್ಥಾಪಿತಾ ದೇಹೇ ಭಕ್ತಿದಾ ಜ್ಞಾನದಾ ನೃಣಾಮ್

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಗಾಕ್ಷರಗಳೊಡನೆ ತತ್ವಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವ ಮತ್ತು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಯಥಾ ದೇವೇ ತಥಾ ದೇಹೇ ತತ್ವಾನಿ ವಿನಿಯೋಜಯೇತ್

ಕೆಲವು ಸಂಹಿತೆಗಳು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ನಮಃ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಮೊದಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹೇಳಿವೆ. ತತ್ವಗಳ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನೂ ಕಡೆಗೆ ತಿಳಿಸಿವೆ. ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇಲ್ಲಿವೆ. 10 ನಾಡೀತತ್ವಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಭಗವತ್ತತ್ವವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸಂಹಿತಾಗಳು 26 ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ. ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತತ್ವನ್ಯಾಸಗಳು ಸಂಹಿತಾಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವವು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ತತ್ವಕಣಿಕಾದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಸಿಗುವವು.

(ಅದರೆಲ್ಲದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಚಿಂತಕಸಾಧಕರಿಗಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 24 ಕೇಶವಾದಿ ರೂಪಗಳ ಜತೆಗೆ ಮೂಲರೂಪದ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ, ಕಡೆಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದ ವಾಸುದೇವ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಡೆಗೆ **ಈಶ್ವರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ದೇಶೇಽರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ । ಭ್ರಾಮಯನ್ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ** ಎನ್ನುವಂತೆ ಈಶ್ವರತತ್ವವಾಗಿ ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳೆಲ್ಲದರ ಮೂಲವಾಗಿ ಅಕಾರವನ್ನು ಬೀಜವಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಅಕಾರವೆ ಎಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೂಲ. ಅದಕೆಂದೇ ಈಶ್ವರತತ್ವದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು. ಇತರ ಅಕ್ಷರಗಳ

ತತ್ವಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಮೂಲ –

ಭೂತಾನಿ ಚ ಕವರ್ಗ್ಗೇಣ ಚವರ್ಗ್ಗೇಣೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ

ಟವರ್ಗ್ಗೇಣ ತವರ್ಗ್ಗೇಣ ಜ್ಞಾನಗಂಧಾದಯಸ್ತಥಾ

ಮನಃ ಪಕಾರೇಣೈವೋಕ್ತಂ ಫಕಾರೇಣ ತ್ವಹಂಕೃತಿಃ

ಬಕಾರೇಣ ಭಕಾರೇಣ ಮಹಾನ್ ಪ್ರಕೃತಿರುಚ್ಯತೇ

ಆತ್ಮಾ ಸ ತು ಮಕಾರಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪಂಚವಿಂಶಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಃ

ಅಕ್ಷರ ತತ್ವ ವರ್ಣ ಶ್ರೀಪುಂರೂಪ ಸ್ಥಾನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ

1. ಓಂ ಕಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಆಕಾಶತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಅಂಜನವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಶ್ರೀ ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ (ಮೂಗಿನಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ)

2. ಓಂ ಖಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ವಾಯುತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಧೂಮ್ರವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ (ಹೊಕ್ಕುಳಿನಿಂದ ಮೂಗಿನವರೆಗೆ)

3. ಓಂ ಗಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ವಹ್ನಿತತ್ವಾತ್ವನೇ ಪಾಟಲವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಕಮಲಾ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ (ಗುಹ್ಯದಿಂದ ಹೊಕ್ಕುಳಿನವರೆಗೆ)

4. ಓಂ ಘಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಅಪ್‌ತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಶ್ವೇತವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಪದ್ಮಾ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ (ಮೊಣಕಾಲ್ಗಂಟಿನಿಂದ ಗುಹ್ಯದವರೆಗೆ)

5. ಓಂ ಙಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಪೃಥ್ವೀತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಪೀತವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಪದ್ಮಿನೀ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ (ಪಾದದಿಂದ ಕಾಲ್ಗಂಟಿನವರೆಗೆ)

6. ಓಂ ಚಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಹೇಮವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಸತ್ಯಾ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ (ಗುಹ್ಯದಲ್ಲಿ)

7. ಓಂ ಛಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಪಾಯುತತ್ವಾತ್ಮನೇ ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಹರಿಣೀ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ (ಗುದದಲ್ಲಿ)

8. ಓಂ ಜಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಪಾದತತ್ವಾತ್ಮನೇ ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಹಿರಣ್ಯಾ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ (ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ)

9. ಓಂ ಝಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಪಾಣಿತತ್ವಾತ್ಮನೇ ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಇಂದಿರಾ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ (ಕೈಗಳಲ್ಲಿ)

10. ಓಂ ಇಾಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ವಾಕ್‌ತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಸಿತವರ್ಣಾಯ
ಯಜ್ಞಾ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ (ಮಾತಿನಲ್ಲಿ)

11. ಓಂ ಟಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಅಸಿತವರ್ಣಾಯ
ಸುಗಂಧಾ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ (ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ)

12. ಓಂ ಠಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಜಿಹ್ವಾತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಗೌರವರ್ಣಾಯ
ಸುಖಾ ನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ (ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ)

13. ಓಂ ಡಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ನೇತ್ರತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಯ
ತ್ರಯೀ ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ (ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ)

14. ಓಂ ಢಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ತ್ವಕ್‌ತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಹೇಮವರ್ಣಾಯ
ನಂದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ (ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ)

15. ಓಂ ಣಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಪಾಟಲವರ್ಣಾಯ
ನಿತ್ಯಾ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ (ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ)

16. ಓಂ ತಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಗಂಧತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಅಸಿತವರ್ಣಾಯ
ವೃದ್ಧಿ ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ (ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ)

17. ಓಂ ಥಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ರಸತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಪಾಂಡುರವರ್ಣಾಯ
ಧನ್ಯಾ ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ (ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ)

18. ಓಂ ದಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ರೂಪತತ್ವಾತ್ಮನೇ ತೇಜೋವರ್ಣಾಯ
ವೃಷಾಕಪಿ ವಾಮನಾಯ ನಮಃ (ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ)

19. ಓಂ ಧಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಲೋಹಿತವರ್ಣಾಯ
ರಮಾ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ (ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ)

20. ಓಂ ನಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಶಬ್ದತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಶುಕ್ಲವರ್ಣಾಯ
ಕಮಲಾಲಯಾ ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ (ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ)

21. ಓಂ ಪಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಮನಸ್ತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಸಿತಾಸಿತವರ್ಣಾಯ

ಸುಂದರೀ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ (ಎದೆಯಲ್ಲಿ)

22. ಓಂ ಫಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಪಾಟಲವರ್ಣಾಯ
ಸುಶೀಲಾ ಹರಯೇ ನಮಃ (ಎದೆಯಲ್ಲಿ)

23. ಓಂ ಬಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಾತ್ಮನೇ ಸ್ಫಟಿಕವರ್ಣಾಯ
ವಿದ್ಯಾ ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ (ಎದೆಯಲ್ಲಿ)

24. ಓಂ ಭಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಅಸಿತವರ್ಣಾಯ
ಸುಲಕ್ಷಣಾ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ (ಎದೆಯಲ್ಲಿ)

25. ಓಂ ಮಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಜೀವತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಸ್ಫಟಿಕವರ್ಣಾಯ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ (ಎದೆಯಲ್ಲಿ)

26. ಓಂ ಯಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಪ್ರಾಣತತ್ವಾತ್ಮನೇ ರಾಜತವರ್ಣಾಯ
ವೇದಾ ಮತ್ಸ್ಯಾಯ ನಮಃ (ತಲೆ–ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಲ್ಲಿ)

27. ಓಂ ರಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಅಪಾನತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಾಯ
ವೇದವತೀ ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ (ಎಡಮೂಗು–ಇಳಾನಾಡಿ)

28. ಓಂ ಲಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ವ್ಯಾನತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಅಸಿತವರ್ಣಾಯ
ಧಾತ್ರೀ ವರಾಹಾಯ ನಮಃ (ಬಲಮೂಗು–ಪಿಂಗಳಾ)

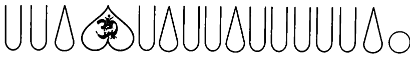
29. ಓಂ ವಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಉದಾನತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಶ್ವೇತವರ್ಣಾಯ
ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ನರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ (ಎಡಕಣ್ಣು–ಗಂಧಿನೀ)

30. ಓಂ ಶಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಸಮಾನತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಹೇಮವರ್ಣಾಯ
ಸುಖಾಲಯಾ ವಾಮನಾಯ ನಮಃ (ಬಲಕಣ್ಣು–ಹಸ್ತಿಜಿಹ್ವಾ)

31. ಓಂ ಷಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ನಾಗತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಪೀತವರ್ಣಾಯ
ಹರಿಣೀ ಪರಶುರಾಮಾಯ ನಮಃ (ಎಡಕಿವಿ–ಪೂಷಾ)

32. ಓಂ ಸಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಕೂರ್ಮ್ಮತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಾಯ
ಸೀತಾ ರಾಮಾಯ ನಮಃ (ಬಲಕಿವಿ–ಯಶಸ್ವಿನೀ)

33. ಓಂ ಹಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಕೃಕರತತ್ವಾತ್ಮನೇ ಧೂಮ್ರವರ್ಣಾಯ

ರುಗ್ಮಿಣೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ (ಗುದ-ಅಲಂಬುಸಾ)

34. ಓಂ ಳಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ದೇವದತ್ತತತ್ತ್ವಾತ್ಮನೇ ನೀಲವರ್ಣ್ಣಾಯ

ರೇವತೀ ಬುದ್ಧಾಯ ನಮಃ (ಗುಹ್ಯ-ಕುಹೂ)

35. ಓಂ ಕ್ಷಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಧನಂಜಯತತ್ತ್ವಾತ್ಮನೇ ಶ್ವೇತವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಪ್ರಭಾ ಕಲ್ಕಿನೇ ನಮಃ (ಕಾಲು-ಕೇಶಿನೀ)

36. ಓಂ ಅಂ ನಮಃ ಪರಾಯ ಈಶ್ವರತತ್ತ್ವಾತ್ಮನೇ ರವಿವರ್ಣ್ಣಾಯ

ಮಾಯಾ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ (ಭ್ರೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ)

ಇಲ್ಲ ಕೇಶವಾದಿಗಳ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಗಳ ಭಾರ್ಯಾರೂಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತತ್ತ್ವಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಭಾರ್ಯಾರೂಪಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ –

ಶ್ರೀರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಕಮಲಾ ಪದ್ಮಾ ಪದ್ಮಿನೀ ಕಮಲಾಲಯಾ

ರಮಾ ವೃಷಾಕಪಿರ್ಧನ್ಯಾ ವೃದ್ಧಿರ್ಯಜ್ಞಾ ತಥೇಂದಿರಾ

ಶಕ್ತಯಃ ಕೇಶವಾದೀನಾಂ ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಪರಮೇ ಪದೇ

ಹಿರಣ್ಯಾ ಹರಿಣೀ ಸತ್ಯಾ ನಿತ್ಯಾ ನಂದಾ ತ್ರಯೀ ಸುಖಾ

ಸುಗಂಧಾ ಸುಂದರೀ ವಿದ್ಯಾ ಸುಶೀಲಾ ಚ ಸುಲಕ್ಷಣಾ

ಸಂಕರ್ಷಣಾದಿಮೂರ್ತ್ತೀನಾಂ ಶಕ್ತಯಃ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ

ವೇದಾ ವೇದವತೀ ಧಾತ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸುಖಾಲಯಾ

ತಥೈವ ಹರಿಣೀ ಸೀತಾ ರುಗ್ಮಿಣೀ ರೇವತೀ ಪ್ರಭಾ

ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮ್ಮಾದಿಮೂರ್ತ್ತೀನಾಂ ಶಕ್ತಯಃ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ

25 ವಾಯುರೂಪಗಳನ್ನು ಮೊದಲೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಹತ್ತು ವಾಯುರೂಪಗಳು ಅವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನದಲ್ಲಿರುವವುಗಳು ಆಯಾ ತತ್ತ್ವಗಳ ನಾಮಗಳಲ್ಲೆ ಇರುವವುಗಳು ಪ್ರಾಣಾದಿ ಪಂಚರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ನಾಗಾದಿ ಪಂಚರೂಪಗಳು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ರುದ್ರೇಂದ್ರಚಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ಬರುವರು. ಐದನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ

ಅವಾಂತರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ – ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಣ್ಣಗಳಿವೆ. ರಸದಲ್ಲಿ ಆರು ರಸಗಳಿವೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಆಕಾಶಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಅವಾಂತರೇಶರು ನಮಗೆ ಚಿಂತನೆಗೆ ನಿಲುಕುವರು. ಹೀಗೆ ತತ್ವಗಳು ನೂರಾರುಗಳಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಗೆ ನಿಲುಕದಷ್ಟು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅನಂತಭಗವದ್ರೂಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿವೆ. ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 24 ತತ್ವಗಳ ಜಯವೆ ತತ್ವನ್ಯಾಸದ ಮುಖ್ಯ ಫಲ. ಪ್ರಾಣನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವುದೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣಜಯ ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳೆಲ್ಲರ ಅನುಗ್ರಹಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ತತ್ವನ್ಯಾಸದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿದೆ.

ಇದೀಗ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತಾನಾಮದ ಜತೆಗೆ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹಾನಿಯಾಗುವುದು. ಚಿಂತನೆಗಾಗಿಯಷ್ಟೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದು ಹೊರತು ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಸೇರಿಸಲಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ತತ್ವಮಂತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ತತ್ವನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ

ತತ್ವನ್ಯಾಸದ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳು

ತತ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ, ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ವರೂಪೀ ಪುರುಷಾದಿತತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ

ಓಂ ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ, ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ

ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್, ಓಂ ದ್ಯುಲ್ಕಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್

ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್

ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಶೇಷತಃ

ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ಹೃದಯ
ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಸಂವಿದಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಕಲಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಮತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ನಿಯತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಮಾಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಪುರುಷಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	,,
ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ಬಲಭುಜ
ಓಂ ಪರಾಯ ಮಹದಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ಎಡಭುಜ
ಓಂ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ಬಲತೊಡೆ
ಓಂ ಪರಾಯ ಮನ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ಎಡತೊಡೆ
ಓಂ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ಬಲಕೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ತ್ವಗಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್	ತೋರುಬೆರಳು

ಓಂ ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ನಡುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಜಿಹ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಉಂಗುರಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಕಿರುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಗಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಎಡಕೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ತೋರುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾದಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ನಡುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಉಂಗುರ ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಎಡಕೈ ಕಿರುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಶಬ್ದಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಬಲಕಾಲ ಹೆಬ್ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಹತ್ತಿರದ ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ರೂಪಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ನಡುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ರಸಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಅನಂತರದ ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಗಂಧಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಕಿರುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಎಡಕಾಲ ಹೆಬ್ಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ತೋರುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ತೇಜ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ನಡುಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಅಬಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಉಂಗುರಬೆರಳು
ಓಂ ಪರಾಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್ ಕಿರುಬೆರಳು

25 ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಪ್ರಪಂಚವು ಸಂಗೃಹೀತವಾಗುವುದು. ರೂಪಾತ್ಮಕ ಪ್ರಪಂಚ ಇಷ್ಟೆ. ಬುದ್ಧಿತತ್ವವನ್ನು ಮನಸ್ತತ್ವದಲ್ಲೇ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೆಲವಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಪುರಾಣಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಭಾಗವತಪುರಾಣದ ತತ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಆದ್ಯಸ್ತು ಮಹತಃ ಸರ್ಗೋ ಗುಣವೈಷಮ್ಯಮಾತ್ಮನಃ
ದ್ವಿತೀಯಸ್ತ್ವಹಮೋ ಯತ್ರ ದ್ರವ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾದಯಃ

ಭೂತಸರ್ಗಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ತನ್ಮಾತ್ರಾದ್ರವ್ಯಶಕ್ತಿಮಾನ್

ಚತುರ್ಥ ಐಂದ್ರಿಯಃ ಸರ್ಗೋ ಯಸ್ತು ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಃ

ವೈಕಾರಿಕೋ ದೇವಸರ್ಗಃ ಪಂಚಮೋ ಯನ್ಮಯಂ ಮನಃ

ವಾಯುಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತತ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗುಣಪರಿಮಾಣದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತ ಶಾಂತಿಪರ್ವ ತತ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ –

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಭಗವಾನ್ ಏಷ ಬುದ್ಧಿರಿತಿ ಸ್ಮೃತಃ

ಮಹಾನಿತಿ ಚ ಯೋಗೇಷು ವಿರಿಂಚಿರಿತಿ ಚಾಪ್ಯಜಃ

ಸಾಂಖ್ಯೇ ಚ ಪಠ್ಯತೇ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ನಾಮಭಿರ್ಬಹುಧಾತ್ಮಕಃ

ವಿಚಿತ್ರರೂಪೋ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಏಕಾಕ್ಷರ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ

ತಥೈವ ಬಹುರೂಪತ್ವಾತ್ ವಿಶ್ವರೂಪ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ

ಏಷ ವೈ ವಿಕ್ರಿಯಾಪನ್ನಃ ಸೃಜತ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ

ಅಹಂಕಾರಂ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರಹಂಕೃತಮ್

ಅವ್ಯಕ್ತಾದ್ವ್ಯಕ್ತಮಾಪನ್ನಂ ವಿದ್ಯಾಸರ್ಗಂ ವದಂತಿ ತಮ್

ಮಹಾಂತಂ ಚಾಪ್ಯಹಂಕಾರಂ ಅವಿದ್ಯಾಸರ್ಗಮೇವಚ

ಅಪರಶ್ಚ ಪರಶ್ಚೈವ ಸಮುತ್ಪನ್ನೌ ತಥೈಕತಃ

ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತೇ ಶ್ರುತಿಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಚಿಂತಕೈಃ

ಭೂತಸರ್ಗಮಹಂಕಾರಾತ್ ತೃತೀಯಂ ವಿದ್ಧಿ ಪಾರ್ಥಿವ

ಅಹಂಕಾರೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಚತುರ್ಥಂ ವಿದ್ಧಿ ವೈಕೃತಮ್

ವಾಯುರ್ಜ್ಯೋತಿರಥಾಕಾಶಂ ಆಪೋಽಥ ಪೃಥಿವೀ ತಥಾ

ಶಬ್ದಃ ಸ್ಪರ್ಶಂ ಚ ರೂಪಂ ಚ ರಸೋ ಗಂಧಸ್ತಥೈವ ಚ

ಏವಂ ಯುಗಪದುತ್ಪನ್ನಂ ದಶವರ್ಗಮಸಂಶಯಮ್

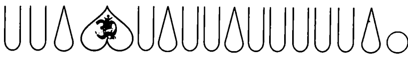
ಪಂಚಮಂ ವಿದ್ಧಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಭೌತಿಕಂ ಸರ್ಗಮರ್ಥವತ್

ಶ್ರೋತ್ರಂ ತ್ವಕ್ಚಕ್ಷುಷೀ ಜಿಹ್ವಾ ಘ್ರಾಣಮೇವ ಚ ಪಂಚಮಮ್
ವಾಕ್ಚ ಹಸ್ತೌ ಚ ಪಾದೌ ಚ ಪಾಯುರ್ಮೇಢ್ರಂ ತಥೈವ ಚ
ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಚೈತಾನಿ ತಥಾ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ
ಸಂಭೂತಾನೀಹ ಯುಗಪತ್ ಮನಸಾ ಸಹ ಪಾರ್ಥಿವ

ಏಷಾ ತತ್ವಚತುರ್ವಿಂಶತ್ ಸರ್ವಾಕೃತಿಷು ವರ್ತ್ತತೇ
ಯಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಾಭಿಶೋಚಂತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿನಃ
ಏತದ್ದೇಹಂ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸರ್ವದೇಹಿಷು
ವೇದಿತವ್ಯಂ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸದೇವನರದಾನವೇ
ಸದಂಶಕೀಟಮಷಕೇ ಸಪೂತಿಕ್ರಿಮಿಮೂಷಕೇ
ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವಖರಶಾರ್ದೂಲೇ ಸವೃಕೇ ಗವಿ ಚೈವ ಹ

ಯಚ್ಚ ಮೂರ್ತ್ತಿಮಯಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಸರ್ವತ್ರೈತನ್ನಿದರ್ಶನಮ್
ಜಲೇ ಭುವಿ ತಥಾಕಾಶೇ ನಾನ್ಯತ್ರೇತಿ ವಿನಿಶ್ಚಯಃ
ಸ್ಥಾನಂ ದೇಹವತಾಮಸ್ತಿ ಇತ್ಯೇವಮನುಶುಶ್ರುಮ
ಏತದ್ಧಿ ಕ್ಷರಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಕ್ಷರತೀದಂ ಯಥಾ ಜಗತ್
ಪಂಚವಿಂಶತಿಮೋ ವಿಷ್ಣುಃ ನಿಸ್ತತ್ವಸ್ತತ್ವಸಂಜ್ಞಿತಃ
ತತ್ವಸಂಶ್ರಯಣಾದೇತತ್ ತತ್ವಮಾಹುರ್ಮ್ಮನೀಷಿಣಃ
ಸ ಏವ ಹೃದಿ ಸರ್ವಾಸು ಮೂರ್ತ್ತಿಷ್ವಾತ್ಮಾವತಿಷ್ಠತೇ
ಚೇತಯಂಶ್ಚೇತನಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಮೂರ್ತ್ತಿರಮೂರ್ತ್ತಿಮಾನ್
ಗೋಚರೇ ವರ್ತ್ತತೇ ನಿತ್ಯಂ ನಿರ್ಗ್ಗುಣೋ ಗುಣಸಂಜ್ಞಿತೇ
ತಮಸಾ ತಾಮಸಾನ್ಭೂತಾನ್ ವಿವಿಧಾನ್ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ
ರಜಸಾ ರಾಜಸಾಂಶ್ಚೈವ ಸಾತ್ವಿಕಾನ್ ಸತ್ವಸಂಶ್ರಯಾತ್
ತಾಮಸಾ ನಿರಯಂ ಯಾಂತಿ ರಾಜಸಾ ಮಾನುಷಾನಥ
ಸಾತ್ವಿಕಾ ದೇವಲೋಕಾಯ ಗಚ್ಛಂತಿ ಸುಖಭಾಗಿನಃ
ನಿಷ್ಕೈವಲ್ಯೇನ ಪಾಪೇನ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಮವಾಪ್ನುಯಾತ್

ಪುಣ್ಯಪಾಪೇನ ಮಾನುಷ್ಯಂ ಪುಣ್ಯೈರ್ನೈಕೇನ ದೇವತಾಃ

ಏವಮವ್ಯಕ್ತವಿಷಯಂ ಕ್ಷರಮಾಹುರ್ಮ್ಮನೀಷಿಣಃ

ಪಂಚವಿಂಶತಿಮೋ ಯೋಽಯಂ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಪ್ರವರ್ತ್ತತೇ

ಆಶ್ವಮೇಧಿಕಪರ್ವದಲ್ಲಿ ತತ್ವಗಳ ರೂಪಕಾಂಶಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ –

ಶ್ರೋತ್ರಂ ತ್ವಕ್ ಚಕ್ಷುಷೀ ಜಿಹ್ವಾ ನಾಸಿಕಾ ಚರಣೌ ಕರೌ

ಉಪಸ್ಥಂ ಪಾಯುರಿತಿ ವಾಕ್ ಹೋತೃಾಣಿ ದಶ ಭಾಮಿನಿ

ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶೌ ರೂಪರಸೌ ಗಂಧೋ ವಾಕ್ಯಂ ಕ್ರಿಯಾ ಗತಿಃ

ರೇತೋಮೂತ್ರಪುರೀಷಾಣಾಂ ತ್ಯಾಗೋ ದಶ ಹವೀಂಷಿ ಚ

ದಿಶೋ ವಾಯೂ ರವಿಶ್ಚಂದ್ರಃ ಪೃಥ್ವ್ಯಗ್ನೀ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಚ

ಇಂದ್ರಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಮ್ಮಿತ್ರಂ ಅಗ್ನಯೋ ದಶ ಭಾಮಿನಿ

ಗರುಡಪುರಾಣ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ತತ್ವಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಕೆಲವು ಇಲ್ಲಿವೆ –

ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಹೀನಶ್ಚ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯವಿಹೀನಶ್ಚ ಪಾದಾಭ್ಯಾಂ ಚ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಪಾಯೂಪಸ್ಥವಿಹೀನಶ್ಚ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಚೈವ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಚೇತಸಾ ವಿಗತಶ್ಚೈವ ಪ್ರಾಣೇನ ಚ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಅಪಾನೇನ ವಿಹೀನಶ್ಚ ವ್ಯಾನೇನ ಚ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಉದಾನೇನ ವಿಹೀನಶ್ಚ ಸಮಾನೇನ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಆಕಾಶೇನ ವಿಹೀನಶ್ಚ ವಾಯುನಾ ಪರಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಅಗ್ನಿನಾ ಚ ವಿಹೀನಶ್ಚ ಉದಕೇನ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಚ ವಿಹೀನಶ್ಚ ಶಬ್ದೇನ ಚ ವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಸ್ಪರ್ಶೇನ ಚ ವಿಹೀನಶ್ಚ ಸರ್ವರೂಪವಿವರ್ಜ್ಜಿತಃ

ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕ್ಷೋಭಕಶ್ಚೈವ ಮಹತಃ ಕ್ಷೋಭಕಸ್ತಥಾ

ಭೂತಾನಾಂ ಕ್ಷೋಭಕಶ್ಚೈವ ಬುದ್ಧೇಶ್ಚ ಕ್ಷೋಭಕಸ್ತಥಾ

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಕ್ಷೋಭಕಶ್ಚ ವಿಷಯಕ್ಷೋಭಕಸ್ತಥಾ
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷೋಭಕಶ್ಚೈವ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕ್ಷೋಭಕಸ್ತಥಾ
ಅಗಮ್ಯಃ ಚಕ್ಷುರಾದೇಶ್ಚ ಶ್ರೋತ್ರಾಗಮ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ
ತ್ವಚಾ ನ ಗಮ್ಯಃ ಕೂರ್ಮಶ್ಚ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ
ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಾಗಮ್ಯ ಏವ ವಾಚಾಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ
ಅಗಮ್ಯಶ್ಚೈವ ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ಪಾದಾಗಮ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ
ಅಗ್ರಾಹ್ಯೋ ಮನಸಶ್ಚೈವ ಬುದ್ಧ್ಯಾಗ್ರಾಹ್ಯೋ ಹರಿಸ್ತಥಾ
ಅಹಂಬುದ್ಧ್ಯಾ ತಥಾಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಚೇತಸಾಗ್ರಾಹ್ಯ ಏವ ಚ
ಶ್ರೋತಾ ಶ್ರೋತ್ರನಿಯಂತಾ ಚ ಶ್ರೋತವ್ಯಃ ಶ್ರವಣಸ್ತಥಾ
ತ್ವಕ್ಸ್ಥಿತಶ್ಚ ಸ್ಪರ್ಶಯಿತಾ ಸ್ಪೃಶ್ಯಂ ಚ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ತಥಾ
ಚಕ್ಷುಃಸ್ಥೋ ರೂಪದ್ರಷ್ಟಾ ಚ ನಿಯಂತಾ ಚಕ್ಷುಷಸ್ತಥಾ
ದೃಶ್ಯಂ ಚೈವ ತು ಜಿಹ್ವಾಸ್ಥೋ ರಸಜ್ಞಶ್ಚ ನಿಯಾಮಕಃ
ಘ್ರಾಣಸ್ಥೋ ಘ್ರಾಣಕೃತ್ ಘ್ರಾತಾ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯನಿಯಾಮಕಃ
ವಾಕ್ಸ್ಥೋ ವಕ್ತಾ ಚ ವಕ್ತವ್ಯೋ ವಚನಂ ವಾಙ್ನಿಯಾಮಕಃ
ಪಾಣಿಸ್ಥಃ ಶಿಲ್ಪಕೃಚ್ಛಿಲ್ಪೋ ಹಸ್ತಯೋಶ್ಚ ನಿಯಾಮಕಃ
ಪದವ್ಯಶ್ಚೈವ ಗಂತಾ ಚ ಗಂತವ್ಯಂ ಗಮನಂ ತಥಾ
ನಿಯಂತಾ ಪಾದಯೋಶ್ಚೈವ ಪಾಯುಭಾಕ್ಚ ವಿಸರ್ಗಕೃತ್
ವಿಸರ್ಗಸ್ಯ ನಿಯಂತಾ ಚ ಹ್ಯುಪಸ್ಥಸ್ಥಃ ಸುಖಸ್ತಥಾ
ಉಪಸ್ಥಸ್ಯ ನಿಯಂತಾ ಚ ತದಾನಂದಕರಶ್ಚ ಹ
ಕಾರಣಂ ಮಹತಶ್ಚೈವ ಪುರಾಣಸ್ಯ ಚ ಕಾರಣಮ್
ಬುದ್ಧೀನಾಂ ಕಾರಣಂ ಚೈವ ಕಾರಣಂ ಮನಸಸ್ತಥಾ
ಕಾರಣಂ ಚೇತಸಶ್ಚೈವ ಅಹಂಕಾರಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್
ಭೂತಾನಾಂ ಕಾರಣಂ ತದ್ವತ್ ಕಾರಣಂ ಚ ವಿಭಾವಸೋಃ
ಆಕಾಶಕಾರಣಂ ತದ್ವತ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಕಾರಣಂ ಪರಮ್

ಅಂಡಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಚೈವ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕಾರಣಂ ತಥಾ

ದೇಹಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಚೈವ ಚಕ್ಷುಷಶ್ಚೈವ ಕಾರಣಮ್

ಶ್ರೋತ್ರಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ತದ್ವತ್ ಕಾರಣಂ ಚ ತ್ವಚಸ್ತಥಾ

ಜಿಹ್ವಾಯಾಃ ಕಾರಣಂ ಚೈವ ಘ್ರಾಣಸ್ಯೈವ ಚ ಕಾರಣಮ್

ಹಸ್ತಯೋಃ ಕಾರಣಂ ತದ್ವತ್ ಪಾದಯೋಃ ಕಾರಣಂ ತಥಾ

ವಾಚಶ್ಚ ಕಾರಣಂ ತದ್ವತ್ ಪಾಯೋಶ್ಚೈವ ತು ಕಾರಣಮ್

ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಚೈವ ಕುಬೇರಸ್ಯ ಚ ಕಾರಣಮ್

ಯಮಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಚೈವ ಈಶಾನಸ್ಯ ಚ ಕಾರಣಮ್

ದೇವಾನಾಂ ಕಾರಣಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಧರ್ಮಸ್ಯೈವ ತು ಕಾರಣಮ್

ದೇಹಾತ್ಮಾ ಚೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಾ ಚ ಆತ್ಮಾ ಬುದ್ಧೇಸ್ತಥೈವ ಚ

ಮನಸಶ್ಚ ತಥೈವಾತ್ಮಾ ಚಾತ್ಮಾಹಂಕಾರಚೇತಸಃ

ಜಾಗ್ರತಃ ಸ್ವಪತಶ್ಚಾತ್ಮಾ ಮಹದಾತ್ಮಾ ಪರಸ್ತಥಾ

ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಪರಾತ್ಮಾ ಚ ಆಕಾಶಾತ್ಮಾ ಹ್ಯಪಾಂ ತಥಾ

ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಚ ರಸಸ್ಯಾತ್ಮಾ ತಥೈವ ಚ

ಗಂಧಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಚ ರೂಪಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಪರಸ್ತಥಾ

ಶಬ್ದಾತ್ಮಾ ಚೈವ ಹಸ್ತಾತ್ಮಾ ಪಾದಾತ್ಮಾ ಪರಮಸ್ತಥಾ

ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮಾ ಚ ತ್ವಗಾತ್ಮಾ ಚ ಜಿಹ್ವಾಯಾಃ ಪರಮಸ್ತಥಾ

ಘ್ರಾಣಾತ್ಮಾ ಚೈವ ಹಸ್ತಾತ್ಮಾ ಪಾದಾತ್ಮಾ ಪರಮಸ್ತಥಾ

ಉಪಸ್ಥಸ್ಯ ತಥೈವಾತ್ಮಾ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮಾ ಪರಮಸ್ತಥಾ

ಇಂದ್ರಾತ್ಮಾ ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಾ ರುದ್ರಾತ್ಮಾ ಚ ಮನೋಸ್ತಥಾ

ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತೇರಾತ್ಮಾ ಸತ್ಯಾತ್ಮಾ ಪರಮಸ್ತಥಾ

ನಾರಾಯಣೋ ಮಹಾಭಾಗಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಅಪಾನಸ್ಯ ಪತಿಶ್ಚೈವ ವ್ಯಾನಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಉದಾನಸ್ಯ ಪತಿಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಸಮಾನಸ್ಯ ಪತಿಸ್ತಥಾ

ಶಬ್ದಸ್ಯ ಚ ಪತಿಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಸ್ಪರ್ಶಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಅಹಂಕಾರೋ ಮನಶ್ಚಿತ್ತಂ ಗಗನಂ ಪೃಥಿವೀ ಜಲಮ್

ವಾಯುಶ್ಚಕ್ಷುಸ್ತಥಾ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಜಿಹ್ವಾ ಚ ಘ್ರಾಣಮೇವ ಚ

ವಾಕ್ಪಾಣಿಪಾದೋ ಜವನಃ ಪಾಯೂಪಸ್ಥಸ್ತಥೈವ ಚ

ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವಿಹೀನಂ ಚ ಪಾಣಿಧರ್ಮ್ಮವಿವರ್ಜ್ಜಿತಮ್

ಮನೋವಿರಹಿತಂ ತದ್ವತ್ ಮನೋಧರ್ಮ್ಮವಿವರ್ಜ್ಜಿತಮ್

ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಹೀನಂ ದೇವೇಶಂ ಚೇತಸಾ ಪರಿವರ್ಜ್ಜಿತಮ್

ಅಹಂಕಾರವಿಹೀನಂ ವೈ ಬುದ್ಧಿಧರ್ಮ್ಮವಿವರ್ಜ್ಜಿತಮ್

ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲವು ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ವಿವರ –

ಮಹತೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯೂ ಚ ಜಜ್ಞಾತೇ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿನೌ

ಅಹಂತತ್ವಾಭಿಮಾನೀ ತು ಅದೌ ಶೇಷೋ ಬಭೂವ ಹ

ಮನೋಭಿಮಾನಿನಾವನ್ಯೌ ಇಂದ್ರಕಾಮೌ ಪ್ರಜಜ್ಞತುಃ

ಶಚೀ ರತಿಶ್ಚಾನಿರುದ್ಧಃ ತಥಾ ಸ್ವಾಯಂಭುವೋ ಮನುಃ

ಬೃಹಸ್ಪತಿಸ್ತಥಾ ದಕ್ಷ ಏತೇ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮಕಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ

ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನೋರ್ಭಾರ್ಯಾ ಶತರೂಪಾ ಯಮಸ್ತಥಾ

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ತು ಚತ್ವಾರಃ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಮಾನಿನಃ

ಚಂದ್ರಃ ಶ್ರೋತ್ರಾಭಿಮಾನೀತಿ ತಥಾ ಜ್ಞೇಯಃ ಖಗೇಶ್ವರ

ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಾ ವರುಣಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾನಂತರೋಽಭವತ್

ವಾಗಿಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೋ ಹ್ಯಭವನ್ವರುಣಾದನು

ದಕ್ಷಪತ್ನೀ ಪ್ರಸೂತಿಶ್ಚ ಭೃಗುರಗ್ನಿಸ್ತಥೈವ ಚ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ವಸಿಷ್ಠೋಽತ್ರಿಃ ಮರೀಚಿಃ ಪುಲಹಃ ಕ್ರತುಃ

ಪುಲಸ್ತ್ಯೋಽಂಗಿರಸಶ್ಚೈವ ತಥಾ ವೈವಸ್ವತೋ ಮನುಃ

ಮನ್ವಾದಯೋಽನಂತಸಂಖ್ಯಾ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮಾನ ಈರಿತಾಃ

ಸೂರ್ಯೇಷು ದ್ವಾದಶಸ್ವೇಕೋ ಮಿತ್ರಸ್ತಾರಾ ಗುರೋಃ ಪ್ರಿಯಾ

ಕೋಣಾಧಿಪೋ ನಿರ್‌ಋತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾವಹೀ ಪ್ರವಹಪ್ರಿಯಾ
ಚತ್ವಾರ ಏತೇ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರ ಪಾಯುತತ್ವಾಭಿಮಾನಿನಃ
ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋ ವಾಯುಪುತ್ರ ಅಶ್ವಿನೌ ಗಣಪಸ್ತಥಾ
ವಿತ್ತಪಃ ಸಪ್ತವಸವ ಉಕ್ತೋ ಹ್ಯಗ್ನಿಸ್ತಥಾಷ್ಟಮಃ
ಘ್ರಾಣಾಭಿಮಾನಿನಃ ಸರ್ವೇ ಜಜ್ಞಿರೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ
ಆಕಾಶಸ್ಯಾಭಿಮಾನೀ ತು ಗಣಪಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ
ಸ್ಪರ್ಶತತ್ವಾಭಿಮಾನೀ ತು ಅಪಾನಶ್ಚೇತ್ಯುದಾಹೃತಃ
ರೂಪಾಭಿಮಾನೀ ಸಂಜಜ್ಞೇ ವ್ಯಾನೋ ನಾಮ ಮಹಾನ್ ಪ್ರಭೋ
ರಸಾತ್ಮಕ ಉದಾನಶ್ಚ ಸಮಾನೋ ಗಂಧನಾಮಕಃ
ತತಃ ಶನೈಶ್ಚರೋ ಜಜ್ಞೇ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮೇತಿ ವಿಶ್ರುತಃ
ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾನ್ ಏವಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಹರಿಃ ಸ್ವಯಮ್
ಪ್ರವಿವೇಶ ಸ ದೇವೇಶಃ ತತ್ವೇಷು ರಮಯಾ ಸಹ

ಅಥರ್ವವೇದವು ತತ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತವರ ಒಡೆಯನಾದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸುಂದರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೊಂದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ನೀಡಿದೆ – **ಉಪ ತ್ವಾ ನಮಸಾ ವಯಂ ಹೋತರ್ವೈಶ್ವಾನರಂ ಸ್ತುಮಃ**
ಸ ನಃ ಪ್ರಜಾಸ್ವಾತ್ಮಸು ಗೋಷು ಪ್ರಾಣೇಷು ಜಾಗೃಹಿ

ಪ್ರಜಾಸು ಆತ್ಮಸು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು **ಗೋಷು ಪ್ರಾಣೇಷು** ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆತ್ಮಸು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರಗಳು ಬಂದಿವೆ.

ಗೋಷು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ಇಣುಕಿವೆ.

ಪ್ರಾಣೇಷು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ವಾಯ್ವಾದಿ ಭೂತಗಳು ಲಕ್ಷಿತಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಜಾಸು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾವ್ಯಕ್ತಮಹತ್ತತ್ವಗಳು.

ಓಂ ಸರ್ವಾಭ್ಯಃ ತತ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಮ್

ಓಂ ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ಮಾತೃಕಾದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಮ್

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ

[ಅಕ್ಷರಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥ, ಪ್ರಯೋಗ, ರೂಪ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತತ್ವ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸತ್ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದ ನನ್ನ **ಅಕ್ಷರ** ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. 51-ಮೂರ್ತಿಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಾಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರದೇವತಾ ವಿಚಾರದೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆ ಬರಲಿದೆ]

ನ್ಯಾಸಮೇವಾತ್ರ ಪರಮಂ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಶುಭಾನನೇ

ತಸ್ಮಾತ್ತು ನ್ಯಾಸಮೇವೈಷಾಂ ಅತಿರಿಕ್ತಮಿಹೋಚ್ಯತೇ

ಎಂದು **ಪಾದ್ಮವು** ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲೂ ಲಿಪಿನ್ಯಾಸ ಅಂದರೆ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ವರ್ಣನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಮೂಲತಃ 51 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದಲೆ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಮಂತ್ರದ ಜಪಕ್ಕೂ ಈ ನ್ಯಾಸ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಫಲವನ್ನು ಸಾಧಕ ಪಡೆಯುವನು. ಇದನ್ನೆ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ** ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಶದಕ್ಷರೈಃ ವೀರ್ಯದಃ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತತ್ವನ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸವನ್ನೆಸಗಬೇಕು. ಅಕಾರದಿಂದ ಕ್ಷಕಾರದವರೆಗಿನ 51 ವರ್ಣಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆಯಾ ವರ್ಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಅಕ್ಷರ ಅಂದರೆ **ಅಕಾರದಿಂದ** ಕ್ಷಕಾರದವರೆಗಿನ ರೂಪಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ರೂಪಗಳು ಪ್ರಣವದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಿಂದಲೆ ಅವತರಿಸಿದವು. ಆಚಾರ್ಯರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ** ಹೇಳಿರುವ ಆ ಅಜಾದಿರೂಪಗಳೊಡನೆ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿರುವ ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳ ಜತೆಗೆ ನ್ಯಾಸಕ್ರಮವಿಲ್ಲಿದೆ - **ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಶದಕ್ಷರೈಃ ವೀರ್ಯದಃ ಕೇಽಭಿತೋವಕ್ತ್ರಂ ಅಕ್ಷಿಕರ್ಣ್ಣೇಷು ನಾಸಯೋಃ**

ಗಂಡಯೋರೋಷ್ಠಯೋರ್ದ್ದಂತಪಂಕ್ತ್ಯೋರ್ಮೂರ್ಧನಿ ವಾಚಿ ಚ
ದೋಃಪತ್ಸಂಧಿಷು ಸಾಗ್ರೇಷು ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ಪೃಷ್ಠಗುಹ್ಯಯೋಃ
ತುಂದೇ ಚ ಹೃದಿ ಧಾತೂನಾಂ ಸಪ್ತಕೇ ಪ್ರಾಣಜೀವಯೋಃ
ಸಕ್ಷಕಾರಾನ್ನ್ಯಸೇದ್ವರ್ಣ್ಣಾನ್ ನೃಸಿಂಹಃ ಕ್ಷಸ್ಯ ದೇವತಾ
ಜಪೇ ನ್ಯಾಸೇ ಚ ವಿಹಿತಃ ಕ್ಷೋಽಕ್ಷರಾಣಾಂ ಸದಾಽಂತತಃ

ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತಿಗೆ ಮೂಲವೆಂಬಂತೆ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೊಡನೆ ಲಿಪಿನ್ಯಾಸದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಳಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಸೋಜಿಗ –

ಕೇಶಾಂತೇ ವಕ್ತ್ರವೃತ್ತೇ ಚ ನೇತ್ರಯೋಃ ಶ್ರವಣದ್ವಯೇ
ಘ್ರಾಣರಂಧ್ರದ್ವಯೇ ಗಂಡದ್ವಯೇ ದಕ್ಷೇತರಕ್ರಮಾತ್
ಉತ್ತರಾಧರಯೋಗೇನ ದಂತಯೋಸ್ತಚ್ಛದದ್ವಯೇ
ಮೂರ್ಧ್ನಿ ನ್ಯಸೇತ್ಸ್ವರಾನನ್ಯಾನ್ ಸವಿಸರ್ಗಾನನಂತರಮ್
ಕವರ್ಗ್ಗಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಬಾಹೌ ಸಂಧಿಪಂಚಗತಂ ಕ್ರಮಾತ್
ವಾಮೇ ತಥಾ ಚವರ್ಗ್ಗಂ ಚ ಪಾದಯೋರ್ದ್ದಕ್ಷಿಣಾದಿತಃ
ಸಂಧಿಗೌ ಟತವರ್ಗೌ ಚ ಪೂರ್ವವತ್ತನುಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ
ಪೃಷ್ಠೇ ನಾಭೌ ಚ ಹೃದಯೇ ಪವರ್ಗ್ಗಂ ಧಾತುಸಪ್ತಕೇ
ಯಾದಿಸಾಂತಾನಿ ವರ್ಣ್ಣಾನಿ ಹಕಾರಂ ಹೃದಯಾಂತರೇ
ಕ್ಷಕಾರಂ ಹೃದಯಾಕಾಶೇ ನ್ಯಸ್ಯೈವಂ ಮಾತೃಕಾಂ ಪುರಾ

ಶೇಷಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಸಮಾನವಿದ್ದರೂ ಪಾಠ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ –

ಆನನವೃತ್ತದ್ವ್ಯಕ್ಷಿಶ್ರುತಿನಾಸಾಗಂಡೋಷ್ಠದಂತಮೂರ್ಧಾಸ್ಯಮ್
ದೋಃಸಂಧ್ಯಗ್ರೇಷು ಹೃದಾದಿಪಾಣಿಪಾದಯುಗೇ
ಜಠರಾನನಯೋರ್ವ್ಯಾಪಕಸಂಜ್ಞಾಂ ನ್ಯಸೇದಕ್ಷರಾನ್ ಕ್ರಮಶಃ
ಪ್ರಣವಾದಿನಮೋಂತಂ ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ತಚ್ಚತುರ್ಮುಖ

ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತೆಯು ಲಿಪಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಜಾದಿಮಂತ್ರಗಳೆಂದೇ ಕರೆದು

ಅಕ್ಷರವಾಚ್ಯರೂಪಗಳಿಂದಲೇ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ಪಶ್ಚಾದಜಾದಿಮಂತ್ರಾಣಾಂ ನ್ಯಸನಂ ಪರಿಕೀರ್ತ್ತಿತಮ್

ದೇವತೆಯೊಡನೆ ಲಿಪಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಫಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ – **ಓಮಾದ್ಯಂತೋ ನಮೋಂತೋ ವಾ ಸಬಿಂದುರ್ಬ್ಬಿಂದುವರ್ಜ್ಜಿತಃ**

ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣ್ಣವಿನ್ಯಾಸಃ .... ಮುಕ್ತಿದಾ ದೇವತಾಯುತಾ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಲಿಪಿನ್ಯಾಸ ಧಾತುಗಳ ನಾಮದೊಂದಿಗೆ –

.... ಲಿಪಿನ್ಯಾಸೋಽಥ ಕಥ್ಯತೇ

ಕೇಶಾಂತೇಷು ಚ ವೃತ್ತೇಷು ಚಕ್ಷುಷೋಃ ಶ್ರವಣದ್ವಯೇ

ನಾಸಾಗಂಡೌಷ್ಠದಂತೇಷು ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಮೂರ್ಧಾಸ್ಯಯೋಃ ಕ್ರಮಾತ್

ವರ್ಣ್ಣಾನ್ ಪಂಚಸು ವರ್ಗ್ಗಾಣಾಂ ಬಾಹುಚರಣಸಂಧಿಷು

ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ಪೃಷ್ಠತೋ ನಾಭೌ ಹೃದಯೇ ಚ ಕ್ರಮಾನ್ನ್ಯಸೇತ್

ಯಾದೀಂಶ್ಚ ಹೃದಯೇ ನ್ಯಸೇತ್ ಏಷಾಂ ಸ್ಯುಃ ಸಪ್ತಧಾತವಃ

ತ್ವಗಸೃಙ್ಮಾಂಸಮೇದೋಸ್ಥಿಮಜ್ಜಾಶುಕ್ರಾಣಿ ಧಾತವಃ

ನಾರದೀಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದಂತಪಂಕ್ತಿಗೆ ನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಸಮಾನಸ್ಥಾನಗಳ ನಿರ್ದೇಶ ಕಾಣಬಹುದು. ಳ ಲಿಪಿ ಇಲ್ಲಿದೆ –

ಏಕಂ ಮೌಲೌ ಮುಖೇ ಚೈಕಂ ದ್ವಿಕಂ ನೇತ್ರೇ ದ್ವಿಕಂ ಶ್ರುತೌ

ನಸೋರ್ದ್ವಯಂ ಕಪೋಲೇ ಚ ದ್ವಯಂ ದ್ವೇ ದ್ವಿರದಚ್ಛದೇ

ಏಕಂ ತು ರಸನಾಮೂಲೇ ಗ್ರೀವಾಯಾಮೇಕಮೇವ ಚ

ಕವರ್ಗ್ಗಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಬಾಹೌ ಚವರ್ಗ್ಗಂ ವಾಮಬಾಹುಕೇ

ಟತವರ್ಗ್ಗೌ ಪಾದಯೋಸ್ತು ಪಫೌ ಕುಕ್ಷಿದ್ವಯೇ ನ್ಯಸೇತ್

ಪೃಷ್ಠವಂಶೇ ಬಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ನಾಭೌ ಭಂ ಹೃದಯೇ ತು ಮಮ್

ಯಾದಿಸಪ್ತಾಪಿ ಧಾತುಸ್ಥಾ ಹಂ ಪ್ರಾಣೇ ಳಂ ತಥಾತ್ಮನಿ

ಕ್ಷಂ ಕ್ರೋಧೇ ಕ್ರಮತೋ ನ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಕ್ಷಮೋ ಭವೇತ್

ವರ್ಣಗಳ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ–

ಅಕಾರಾದ್ಯಾಃ ಸ್ವರಾ ಧೂಮ್ರಾಃ ಸಿಂಧೂರಾಭಾಸ್ತು ಕಾದಯಃ

ಡಾದಿಫಾಂತಾಃ ಗೌರವರ್ಣ್ಣಾ ಆರುಣಾ ಬಾದಯಶ್ಚ ಷಟ್

ವಾದಿಸಾಂತಾಃ ಕಾಂಚನಾಭಾ ಹಕ್ಷೌ ವಿದ್ಯುನ್ನಿಭೌ ಮತೌ

ಈ ಆರು ಗುಂಪುಗಳೆ ದೇಹದ ಆರು ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವುದು. ಇದು ಅಂತರ್ನ್ಯಾಸ – **ಕಂಠೇ ವಿಶುದ್ಧಚಕ್ರೇ ತು ಷೋಡಶಾರೇ ಸ್ವರಾನ್ನ್ಯಸೇತ್**

ಹೃದಯೇನಾಹತೇ ಕಾದಿಠಾಂತಾನ್ ದ್ವಾದಶ ವಿನ್ಯಸೇತ್

ನಾಭೌ ದಶದಳೇ ಡಾದಿಫಾಂತಾನ್ವೈ ಮಣಿಪೂರಕೇ

ಲಿಂಗಸ್ಯ ಪರಿತಃ ಸ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನೇ ಷಡ್ ಬಾದಿಲಾಂತಿಮಾನ್

ಗುದಾದೂರ್ಧ್ವಂ ದ್ವ್ಯಂಗುಲಸ್ಥಮೂಲಾಧಾರೇ ಚತುರ್ದ್ವಳೇ

ವಾದಿಸಾಂತಾನ್ ಭ್ರುವೋರ್ಮ್ಮಧ್ಯೇ ಹಕ್ಷಾವಾಜ್ಞಾಭಿಧೇ ನ್ಯಸೇತ್

ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃಕೆಗಳಿಂದ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಇದರ ಪ್ರಯೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ –

ದಕ್ಷೇತರಕ್ರಮೇಣೈವ ಶಾಖಾಸು ತಳಯೋರಪಿ

ಅಂಗುಷ್ಠಾದಿಕನಿಷ್ಠಾಂತಂ ಏಕೈಕಸ್ಯಾಶ್ಚತುಶ್ಚತು

ಏವಂ ದ್ವಾವಿಂಶಕಂ ನ್ಯಸ್ಯ ತಳಯೋರ್ದ್ದಶಕಂ ತತಃ

ಮಧ್ಯೇ ಚ ದ್ವಿಚತುಷ್ಕೇ ಚ ಪಂಚಕಂ ಪಂಚಕಂ ತಥಾ

ಪ್ರಣವದ್ವಯಮಧ್ಯಸ್ಥಾನ್ ಏವಂ ನ್ಯಸ್ಯ ಕರದ್ವಯೇ

ಅಕ್ಷರಸಾಮಾನ್ಯಜಾತಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಳಕಾರದ ಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲಿ ಷಟ್ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.) –

ಸ್ಫಟಿಕಾಭಾಃ ಸ್ವರಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಸ್ಪರ್ಶಾ ವಿದ್ರುಮಸನ್ನಿಭಾಃ

ಯಾದಯೋ ನವ ಪೀತಾಃ ಸ್ಯುಃ ಕ್ಷಕಾರಸ್ತ್ವರುಣೋ ಮತಃ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ ಅಕ್ಷರದೇವಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ –

ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣ್ಣಮಾಲಾಂ ತು ಮುಕ್ತಾಸ್ರಗ್ದಾಮಭೂಷಿತಾಮ್

ವರದಾಭಯಾಕ್ಷಸೂತ್ರಪುಸ್ತಕಾಢ್ಯಾಂ ತ್ರಿಲೋಚನಾಮ್

ಲಿಪಿದೇವೀ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕುಂಭಮಸ್ತಕಪದ್ಮಧೃತ್

ಕವಿತ್ವಾದಿ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ ಕರ್ಮ್ಮಾದೌ ಸಿದ್ಧಯೇ ನ್ಯಸೇತ್

ಯಾವ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಂತ್ರಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ – ಅಕಾರೇಽನಾಮಿಕಾಮಧ್ಯೇ ದೀರ್ಘೇ ಮಧ್ಯಾ ಸತರ್ಜ್ಜನೀ

ಇಕಾರದ್ವಿತಯೇ ತರ್ಜ್ಜನ್ಯನಾಮಿಕಮುಕಾರಯೋಃ

ಕನಿಷ್ಠಾಗ್ರಂ ಕನಿಷ್ಠಾಭ್ಯೋಽಂಗುಷ್ಠೋ ಮುದ್ರಾ ಋಕಾರಯೋಃ

ಲ್ಕಾರಯೋರ್ಮ್ಮಧ್ಯಮಾ ಸ್ಯಾತ್ ಏಕಾರಾದಿಚತುಷ್ಟಯೇ

ಅನಾಮಿಕಾಽಥ ಮಧ್ಯಾ ತು ಸ್ವರೇ ಪಂಚದಶೇ ಸ್ಮೃತಾ

ಅಂತ್ಯೇಂಗುಷ್ಠಃ ಕಕಾರಾದಿಬಕಾರಾಂತಾಸು ಮಾತೃಷು

ತ್ರಯೋವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಸು ಕನಿಷ್ಠಾದಿತ್ರಯಂ ಭವೇತ್

ಭಕಾರೇ ತರ್ಜ್ಜನೀವರ್ಜ್ಜಂ ಸರ್ವಾ ಅಂಗುಲಯೋ ಮತಾಃ

ಸರ್ವಾಂಗುಲ್ಯೋ ಮಕಾರೇ ಸ್ಯುಃ ಯಕಾರಾದಿಷು ಪಂಚಸು

ವಾಮಹಸ್ತತಳಂ ಷಾದಿಪಂಚಕೇ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯ ಚ

ನ್ಯಾಸ ನಡೆಸುವಾಗ ಅಂ ನಿವೃತ್ತ್ಯೈ ನಮಃ, ಆಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯೈ ನಮಃ ಎಂದು ಕಲೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಡೆಸುವಂತೆಯೂ ತಂತ್ರ ಹೇಳಿದೆ. ಐವತ್ತೊಂದು ಅಕ್ಷರ ಕಲೆಗಳು – ನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಚ ವಿದ್ಯಾ ಶಾಂತಿಸ್ತಥೇಂಧಿಕಾ

ದೀಪಿಕಾಽರೋಚಿಕಾ ಚಾಽಪಿ ಮೋಚಿಕಾ ಚ ಪರಾಭಿಧಾ

ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಮೃತಾ ಜ್ಞಾನಾಮೃತಾ ಚಾಪ್ಯಾಯನೀ ತತಃ

ವ್ಯಾಪಿನೀ ತಾಪಿನೀ ವ್ಯೋಮರೂಪಾ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಸಋದ್ಧಿಕಾ

ಸ್ಮೃತಿರ್ಮ್ಮೇಧಾ ತತಃ ಕಾಂತಿಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದ್ಯುತಿಃ ಸ್ಥಿರಾ ಸ್ಥಿತಿಃ

ಸಿದ್ಧಿರ್ಜ್ಜರಾ ಪಾಳಿನೀ ಚ ಕ್ಷಾಂತಿರೀಶ್ವರಿಕಾ ರತಿಃ

ಕಾಮಿಕಾ ವರದಾ ಚಾಪ್ಯಾಹ್ಲಾದಿನೀ ಪ್ರೀತಿಸಂಯುತಾ

ದೀರ್ಘಾ ತೀಕ್ಷ್ಣಾ ತಥಾ ರೌದ್ರೀ ಭದ್ರಾ ನಿತ್ಯಾ ಚ ತಂದ್ರಿಕಾ

ಕ್ಷುಧಾ ಸ್ಯಾತ್ಕ್ರೋಧಿನೀ ಪಶ್ಚಾತ್ ಕ್ರಿಯೋತ್ಕಾರೀ ಸಮೃತ್ಯುಕಾ

ಪೀತಾ ಶ್ವೇತಾಽರುಣಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ಅಸಿತಾಽನಂತಯಾಽನ್ವಿತಾ

ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಹಾಗೂ ರೌದ್ರರೂಪಗಳ ವರ್ಣಚಿಂತನೆ ಬಂದಿದೆ. ಇವು 51 ಮೂರ್ತಿಸಮೀಕ್ಷಾದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ.

ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಪಿಚಕ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಆರಾಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಂತ್ರೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ಸುಗುಪ್ತೇ ಭೂತಳೇ ಶುದ್ಧೇ ವರ್ಣ್ಣಚಕ್ರಂ ಪರಿಸ್ತರೇತ್
ಅಕಾರಾದಿಕ್ಷಕಾರಾಂತಂ ಸರ್ವಾರ್ಣ್ಣಮಯರೂಪಿಣಮ್
ಸ್ವಕ್ಷನಾಭ್ಯರನೇಮೀಭಿಃ ಪ್ರಧೀಭಿಶ್ಚಾಪ್ಯಲಂಕೃತಮ್
ಕಾರಣಂ ಸರ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪ್ರಣವಮಾಲಿಖೇತ್
ಅಕಾರಾದ್ಯಾ ವಿಸರ್ಗ್ಗಾಂತಾಃ ಸ್ವರಾ ನಾಭ್ಯಂಗಮಾಶ್ರಿತಾಃ
ಕಕಾರಾದೀನಿ ಭಾಂತಾನಿ ತದರಾಣಾಂ ತ್ರಿರಷ್ಟಕೇ
ಮಾದಿಹಾಂತಾನಿ ನೇಮೌ ತು ಕ್ಷಾರ್ಣ್ಣಂ ಪ್ರಧಿಗಣೇ ಸ್ಥಿತಮ್
ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಮಯಂ ಚಕ್ರಂ ಪುರಾ ವರ್ಣ್ಣಗಣಂ ತತಃ
ಪ್ರಣವಾದ್ಯೈರ್ನ್ನಮೋಂತೈಶ್ಚ ಸಂಜ್ಞಾಭಿಃ ಕ್ರಮಶಸ್ತತಃ
ವಿನ್ಯಸ್ತಮಾತೃಯಂತ್ರಂ ಸ್ವಂ ದೇಶಿಕೋ ವಿಧಿವದ್ಗುರುಃ
ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯಾರ್ಘ್ಯಪುಷ್ಪಾದ್ಯೈಃ ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರವಿಗ್ರಹಮ್
ತತಃ ಸಮುದ್ಧರೇನ್ಮಂತ್ರಾನ್ ಸರ್ವಾಭಿಮತಸಿದ್ಧಿದಾನ್

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳು

ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ, ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ
ಅಜಾದಿರೂಪೀ ನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ
ಓಂ ಭೂಃ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ, ಓಂ ಭುವಃ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಸ್ವಃ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್, ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್
ಓಂ ಸತ್ಯಂ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್
ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ ....ಶಕ್ತಿಮಾನ್
ತಾದೃಗ್ರೂಪಾಶ್ಚ ಪಂಚಾಶತ್ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಭಯೋದ್ಯತಾಃ
ಟಂಕೀ ದಂಡೀ ಚ ಧನ್ವೀ ಚ ತತ್ತದ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತು ವಾಮತಃ

ಲೋಕನ್ಯಾಸ

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪದ ಮೊದಲು ಲೋಕನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೆಲವು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ. ಇದನ್ನು **ಭೂಶುದ್ಧಿ** ಎಂದೂ ಕರೆದಿರುವರು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಮಾಧ್ವರಲ್ಲೂ ಇದು ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ತಪ್ಪಾಗಿ ಲೋಕನ್ಯಾಸ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದೊಡನೆ ಇದು ಸೇರಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬಾ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಬೇರೆ, ಲೋಕನ್ಯಾಸ ಬೇರೆ. ಸಾಧಕನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಏಳು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ದೇಹ ಸಂಕೇತಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ದೇವತೆಗಳು ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿದ್ದು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಜಪವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಲೆಂಬ ಆಶಯವೆ ಲೋಕನ್ಯಾಸದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಸಪ್ತವ್ಯಾಹೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಣವಸಂಪುಟದೊಡನೆ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಅಂಗಗಳನ್ನು **ಸ್ಮೃತಿಚಂದ್ರಿಕಾ**ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

ಪಾದಯೋರ್ಜ್ಜಂಘಯೋರ್ಜ್ಜಾನ್ವೋಃ ತಥೈವ ಜಠರೇಽಪಿ ಚ
ಕಂಠೇ ಮುಖೇ ತಥಾ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕ್ರಮೇಣ ವ್ಯಾಹೃತೀರ್ನ್ನ್ಯಸೇತ್

ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳು	– ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳು
ಓಂ ಭೂಃ ಓಂ	**ಪಾದ**
ಓಂ ಭುವಃ ಓಂ	**ಮೊಣಕಾಲು**
ಓಂ ಸುವಃ ಓಂ	**ಕಾಲ್ಗಂಟು**
ಓಂ ಮಹಃ ಓಂ	**ಹೊಟ್ಟೆ**
ಓಂ ಜನಃ ಓಂ	**ಕುತ್ತಿಗೆ**
ಓಂ ತಪಃ ಓಂ	**ಮುಖ**
ಓಂ ಸತ್ಯಂ ಓಂ	**ತಲೆ**

ಗಾಯತ್ರೀಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಎದೆ ಮುಖ ತೋಳು ಕಾಲು ಹೊಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ

ನ್ಯಾಸ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಭಗವಂತನ ವಿರಾಟ್‌ರೂಪವು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಭಾಗವತವು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಚಿಂತನೆ ನೀಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಪ್ತವ್ಯಾಹೃತಿಗಳ ನ್ಯಾಸವಷ್ಟೆ ವಿಹಿತ. ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಮಾತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ನಡೆಸಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನಡೆಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಅದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ನಡೆಸುವ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪು. ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳಂತೆ ಕೆಲವರು ಲೋಕನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಡುವ ಪರಿಪಾಠ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೆ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲ. ಅವರಿಗೂ ನ್ಯಾಸದ ಮಹತ್ತ್ವ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದಿಷ್ಟೆ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು. ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಸಗಳಂತೆ ಇದನ್ನೂ ಕುಳಿತೇ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಪ್ತವ್ಯಾಹೃತಿಗಳು ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮಾತು **ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ** –

ತ್ವಂ ಭೂಸ್ತ್ವಂ ಚ ಭುವಶ್ಚಸ್ತ್ವಂ ಜನಸ್ತ್ವಂ ಚ ಮಹಃ ಸ್ಮೃತಃ

ತ್ವಂ ತಪಸ್ತ್ವಂ ಚ ಸತ್ಯಂ ಚ ತ್ವಮು ದೇವ ಚರಾಚರಮ್

ಆ ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹ ಸಿದ್ಧಿಸಲು ಈ ವಿನಿಯೋಗ ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ತ. ಈ ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳ ಭಗವತ್ಪರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು **ವ್ಯಾಸತತ್ವಜ್ಞರು** ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ–

ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಪ್ರಭುತ್ವಾಚ್ಚ ಭೂರಿತಿ ವ್ಯಾಹೃತೀರಿತಃ

ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಅಪಿ ಪರತ್ವೇನ ಭುವ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಹರಿಃ

ಅನಂತಸುಖವತ್ತ್ವಾಚ್ಚ ಸುವರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇಽಚ್ಯುತಃ

ಮಹಃ ಸರ್ವಪ್ರಪೂಜ್ಯತ್ವಾತ್ ಜಗತ್ಪ್ರಷ್ಟೃತ್ವತೋ ಜನಃ

ಲೀಲಾಲೋಚನಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ತಪ ಇತ್ಯೇವ ಶಬ್ದಿತಃ

ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಪ್ರಮೋದತ್ವಾತ್ ಸತ್ಯಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ

ಗಾಯತ್ರೀಜಪ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವಾಗಲೂ ಆಯಾ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೊದಲು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆ ಮಂತ್ರಮಯವಾದ ಗಾಳಿ ದೇಹದೊಳಗೆ ತುಂಬುವಂತಾಗಿ ಆತ ಮಂತ್ರದೇಹಿಯಾಗುವನು. ಮಂತ್ರದ ಋಷಿಛಂದೋದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಮಂತ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವನೆಂದು **ಗರುಡಪುರಾಣ** ಹೇಳುವುದು –

ವಿನಿಯೋಗಮೃಷಿಂ ಛಂದೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ಜಪಮಾರಭೇತ್
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮ್ಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮವಾಪ್ನುಯಾತ್

ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸದ ಅನಂತರ ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸ, ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮಂತ್ರದೇವತೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಂತ್ರದೇವೆಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಸಮಯ ನಡೆಸಿ ಆ ಧ್ಯಾನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರ ಜಪದ ಬಳಿಕ ಮಂತ್ರದೇವತೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ತರ್ಪಣ ಎನ್ನುವರು. ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ವಿಸರ್ಜನಾಂಗ ವಿಪರೀತ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಮ್ಯಗುಚ್ಚಾರಣಂ ಪೂರ್ವಂ ಋಷಿದೇವಾದಿಚಿಂತನಮ್
ಪಶ್ಚಾನ್ನ್ಯಾಸಸ್ತದರ್ಥಸ್ಯಾನುಸಂಧಾನಂ ತತಃ ಪುನಃ

ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ತಂತ್ರಜ್ಞರು ಸೇರಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುದ್ರೆಗಳು, ಕವಚ, ಹೃದಯ, ಪದನ್ಯಾಸ, ಕೇಶವಾದಿ ಧ್ಯಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಲ್ಲಿ ಇರಲೇಬೇಕೆನ್ನುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಇಂದು ತೀರಾ ವಿರಳವಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಕಾಮ್ಯವಾಗಿ ಜಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳ ಉಪಯೋಗ ಈಗ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧಕ–ಚಿಂತಕರಿಗಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೀಡಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ನಿತ್ಯ ಜಪದಲ್ಲಿ

ಬಾರದಿದ್ದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅಂದರೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರಗಳು ದೇಹದ ಹತ್ತಾರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿವೆ ಎನ್ನುವುದರ ಚಿಂತನೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಋಷಿ ಛಂದಸ್ಸು ವಿನಿಯೋಗಗಳ ಮಾಹಿತಿ, ಮತ್ತಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಉದಾತ್ತಾದಿ ಸ್ವರಗಳ ಪರಿಚಯ – ಆ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ಗೀತಸ್ವರಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧ, ಮತ್ತದರ ದೇವತಾ ವಿಷಯ ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಿದೆ. ಅವನ್ನಿಲ್ಲಿ ನಾನು ನೀಡಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರಲಿದೆ.

ಮೋಹಕವಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳೂ ಗಾಯತ್ರ್ಯುಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರುದ್ರಯಾಮಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಗಾಯತ್ರ್ಯಕ್ಷರಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರ, ವಸಿಷ್ಠಸಂಹಿತೆ ಹೇಳಿರುವ ಗಾಯತ್ರಿಪಂಜರ ಸ್ತೋತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಧಕರು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಗಾಯತ್ರೀ ರಹಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ ಮತ್ತು ಗಾಯತ್ರೀ ಉಪನಿಷತ್. ಇವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗುವಷ್ಟು ಕಾಣಬೇಕು.

ಬ್ರಹ್ಮ ವೈ ಜಪಃ ಎಂದು **ಕೌಷೀತಕೀಬ್ರಾಹ್ಮಣವು** ವೇದಮಂತ್ರದ ಜಪವನ್ನೇ ಜಪವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಪೂರ್ಣಾತ್ಮನನ್ನೇ ಜಪಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. **ವೇದೇನ ವೈ ದೇವಾ ಅಸುರಾಣಾಂ ವಿತ್ತಂ ವೇದ್ಯಮವಿಂದಂತ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯು** ದೇವತೆಗಳು ಅಸುರರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆದದ್ದು ವೇದದಿಂದಲೇ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ವೇದಮಂತ್ರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೇದಸಾರವೆನಿಸಿದ ಗಾಯತ್ರಿಯೇ. **ಬ್ರಹ್ಮ ಹಿ ಗಾಯತ್ರೀ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ತಾಂಡ್ಯ, ಜೈಮಿನೀಯ, ಐತರೇಯ, ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳ ಮಾತು. **ಗಾಯತ್ರೀ ವೈ ಪ್ರಾಣಃ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಶತಪಥ ಷಡ್ವಿಂಶ ಕೌಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಬಲಪ್ರದ ಮಂತ್ರ ಗಾಯತ್ರಿ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿವೆ. **ಗಾಯತ್ರ್ಯೇವ ಭರ್ಗಃ** ಎಂದು ಗೋಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವು ತೇಜೋರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಗಾಯತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ.

ಉಪಾಸೀತ ಓಮಿತ್ಯೇತದಕ್ಷರೇಣ ವ್ಯಾಹೃತಿಭಿಃ ಸಾವಿತ್ರ್ಯಾ ಚೇತಿ

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಹೃತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಣವ ಸೇರಿರಬೇಕು. ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ (3-62-10) ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ (1462), ಶುಕ್ಲ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ವಾಜಸನೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (3-35, 22-9, 30-2, 36-3), ಕೃಷ್ಣ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (1-5-7-4, 4-1-11-1), ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ (1-11-3) ಬಂದಿದೆ. ಮೂರು ವ್ಯಾಹೃತಿಯೊಡನೆ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವು ಕೃಷ್ಣಯಜುರ್ವೇದದ **ಕಾಣ್ವಸಂಹಿತೆ**ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುವುದು.

ಇತಿ ಯೋ ವಾ ಏತಾಂ ಸಾವಿತ್ರೀಮೇವಂ ವೇದಾಪಪುನರ್ಮೃತ್ಯುಂ ತರತಿ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಜೈಮಿನೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಹೃತಿಯೊಡನೆ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ನಿತ್ಯ ಚಿಂತನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಕಾಲ ಮರಣದಿಂದ ದೂರನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವೇದಸಾರವೆನಿಸಿದ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಜಪದಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯುವುದು. ಭಗವಂತನ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಪದಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ಇಹಫಲವನ್ನೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಎಷ್ಟಿವೆ ಎನ್ನುವುದು **ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ**ದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ –

ಗ್ರಹಣಂ ಧಾರಣಂ ಚೈವ ಸ್ಮರಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದನಮ್
ಊಹಾಪೋಹೋಽರ್ಥವಿಜ್ಞಾನಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಚ ಧೀಗುಣಾಃ

ವೇದಾಭ್ಯಾಸದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಯೇ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಚಾರಾಯಣೀಶಿಕ್ಷಾ** ಗ್ರಂಥದ ಮಾತು. ಇಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವು ಪ್ರಣವ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿರಬೇಕು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇದು ನಿತ್ಯ ಜಪದ ಮಂತ್ರ ಎನಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಜಪ ಮುಗಿಸಿ ವೇದದ ಅಧ್ಯಯನ ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಪ್ರಣವಂ ಪ್ರಾಕ್ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ವ್ಯಾಹೃತೀಸ್ತದನಂತರಮ್
ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಚಾನುವಚನಂ ತತೋ ವೃತ್ತಾಂತಮಾರಭೇತ್

ಗಾಯತ್ರೀಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿರುವ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು **ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತು** ನಮಗೆ ನೀಡಿದೆ.

ಆಯಾತು ವರದಾ ದೇವೀ ಅಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಮ್ಮಿತಮ್
ಗಾಯತ್ರೀಂ ಛಂದಸಾಂ ಮಾತಾ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜುಷಸ್ವ ಮೇ
ಉತ್ತಮೇ ಶಿಖರೇ ಜಾತೇ ಭೂಮ್ಯಾಂ ಪರ್ವತಮೂರ್ಧನಿ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋಽಭ್ಯನುಜ್ಞಾತಾ ಗಚ್ಛ ದೇವಿ ಯಥಾಸುಖಮ್

ಮಂತ್ರಜಪದ ಬಳಿಕ ಗಾಯತ್ರೀ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ **ಗರುಡಪುರಾಣದ** ಪಾಠ ಹೀಗಿದೆ–

ಉತ್ತಮೇ ಶಿಖರೇ ಜಾತಾ ಭೂಮ್ಯಾಂ ಪರ್ವತವಾಸಿನಿ
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಮನುಜ್ಞಾತಾ ಗಚ್ಛ ದೇವಿ ಯಥಾಸುಖಮ್

ಗಾಯತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯ 24 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಗಳಾದ ಭಗವಂತನ 24 ರೂಪವಿಶೇಷಗಳು ಕೇಶವಾದಿಗಳು ಎಂದು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ** ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ಮಾತು –

ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಚ್ಚ ವ್ಯಾಹೃತಿತ್ರಿಗುಣಾತ್ಪುನಃ
ವೇದಮಾತಾ ತು ಗಾಯತ್ರೀ ದ್ವಿಗುಣಾ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಾತ್
ಚತುರ್ವಿಂಶನ್ಮೂರ್ತ್ತಯೋಽಸ್ಯಾಃ ಕಥಿತಾ ವರ್ಣ್ಣದೇವತಾಃ

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವು ಸರ್ವವೇದಗಳ ಸಾರವೆನಿಸಿದ್ದು ಮೂರು ಬಾರಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾರಾಯಣ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ. (3X8=24) ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ಬಾರಿಯ ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರದಿಂದಲೂ. (2X12=24) ಈ 24 ಕೇಶವಾದಿ ರೂಪಗಳು ಗಾಯತ್ರಿಮಂತ್ರದ 24 ಅಕ್ಷರವಾಚ್ಯಗಳು ಆಚ ಮನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬಂದ ರೂಪಗಳೆ ಇವು. ತರ್ಪಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರೂಪಗಳ ಚಿಂತನೆ ಆಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಜಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಆ 24 ರೂಪಗಳ ಧ್ಯಾನ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಕೇಶವಾದಿಗಳು

ಮಹಾಭಾರತವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ದೇವರ ಅನೇಕ ಗುಣನಾಮಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿದೆ. ವಾಸುದೇವನ ಮಹಿಮೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಇದು ಶೋಭೆಯೆನಿಸಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇಶವಾದಿ 24 ನಾಮಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತಿ ಇದೆ. ಅದು ಗಾಯತ್ರೀಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 24 ರೂಪಗಳೇ ಆಗಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಮಹಾಭಾರತವು ನಡುವೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಸಾವಿರ ರೂಪಗಳ ನಾಮಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ ಕೇಶವಾದಿ ನಾಮಗಳು ಈ 24 ವ್ಯೂಹರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲಿನ 24 ರೂಪಗಳೇ ಬೇರೆ, ಮಹಾಭಾರತ ಹೇಳಿದ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರರೂಪನಾಮಸ್ತುತಿಯ ಎಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾವಿರ ರೂಪಗಳೇ ಬೇರೆ.

ದೇವರ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ನಾಮಗಳು ಹಲವೆಡೆ ಇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ – ರಾಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೂಪಗಳು ಇವೆ. ಒಂದು ಪರಶುರಾಮ, ಇನ್ನೊಂದು ಕೋದಂಡರಾಮ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿ ನಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೂಪಗಳು – ವಾಸಿಷ್ಠಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಯಾದವಕೃಷ್ಣನೆನಿಸಿದ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ. ದಶಾವತಾರದ ನರಸಿಂಹನು ಸಿಂಹಮೋರೆಯವನು. ಕೇಶವಾದಿ 24ರಲ್ಲಿನ ನರಸಿಂಹನು ಸಿಂಹಮೋರೆಯವನಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೆಸರು ಒಂದಾದರೂ ರೂಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ರಾಶಿ ಬೇರೆ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾವಿರರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೇಶವನಾರಾಯಣಗಳು ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರೂಪಗಳು ಅಲ್ಲ.

ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ 24 ಕೇಶವಾದಿ ರೂಪಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ **ಮೂರ್ತಿಸಮೀಕ್ಷಾ**ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

(ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ 24 ರೂಪಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಾನಿಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನೀಡಿರುವೆ.)

೨೪ ರೂಪಗಳು

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಅಕ್ಷರರೂಪಗಳಾದ ಕೇಶವಾದಿ 24 ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹತ್ತಾರು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕುವುದು. ಶ್ರೀಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಕೇಶವಾದಿಗಳ ಆಯುಧಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಬನ್ನಂಜೆಯವರು **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ** ಮತ್ತು **ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೇಶವಾದಿಗಳ ರೂಪಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ತತ್ವಕಣಿಕಾದಲ್ಲಿ ಪಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೇಶವಾದಿಗಳ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು ಆಯುಧಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. **ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರ್ತಿಲಕ್ಷಣ ದೊರಕುವುದು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಶವಾದಿ ರೂಪಗಳು ಚಕ್ರಾದಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊತ್ತಿರುವರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕುವುದು.

ಕೇಶವಾದಿ 24 ರೂಪಗಳ ಬಣ್ಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ **ಛಲಾರೀಯ**ದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. **ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತಾ**ದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುವುದು. **ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತಾ**ದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತಾದಂತೆ ಆಯುಧ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಕೇಶವಾದಿ ಲಕ್ಷಣ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಇದರ ವಿಶೇಷ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದು.

ಮೇಲಿನ ಬಲಕೈಯಿಂದಲೆ ಆಯುಧಗಣನೆಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೇಶವಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು **ಪದ್ಮಪುರಾಣ** ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೆಳಗಿನ ಬಲಕೈಯಿಂದ ಆರಂಭಮಾಡಿ ಆಯುಧ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದ ಕೇಶವಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಲ್ಪಗ್ರಂಥ **ರೂಪಮಂಡನ**ದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸುದರ್ಶನ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಕೌಮೋದಕೀ ಎನ್ನುವ ಮೂಲನಾಮಗಳಿಂದ

ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. **ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮ**ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕ ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಗಳು ಇವೆ. ಬಣ್ಣದ ವೈಭವವೂ ಇದೆ. ಆಯುಧದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಿವಕ್ಷೆ ಇರದಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಸರ್ವಾಭರಣ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ವ್ಯಾಹೃತಿತ್ರಿಗುಣಾತ್ ಗಾಯತ್ರೀ ಎಂಬ ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದ ಮಾತಿನ ವಿವರಣೆ ಹೀಗಿದೆ – ವ್ಯಾಹೃತಿಪಾದ್ಯಗಳಾದ ವಾಸುದೇವಾದಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಿಂದ ಈ 24 ರೂಪಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಂಚರಾತ್ರ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು **ತತ್ವಕಣಿಕಾ**ದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ –

ವಾಸುದೇವನಿಂದ – ಕೇಶವ ನಾರಾಯಣ ಮಾಧವರು
ವಾಸುದೇವ
ಪುರುಷೋತ್ತಮ
ಜನಾರ್ದ್ದನ

ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ – ಗೋವಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಮಧುಸೂದನರು
ಸಂಕರ್ಷಣ
ಅಧೋಕ್ಷಜ
ಉಪೇಂದ್ರ

ಪ್ರದ್ಯಮ್ನನಿಂದ – ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ವಾಮನ ಶ್ರೀಧರರು
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ
ನೃಸಿಂಹ
ಹರಿ

ಅನಿರುದ್ಧನಿಂದ – ಹೃಷಿಕೇಶ ಪದ್ಮನಾಭ ದಾಮೋದರರು
ಅನಿರುದ್ಧ
ಅಚ್ಯುತ
ಕೃಷ್ಣ.

೨೪ ಅಕ್ಷರಗಳು, ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು, ಭಾರ್ಯಾರೂಪಗಳು, ಋಷಿಗಳು

1	ತತ್	ಕೇಶವ	ಶ್ರೀ	ವಸಿಷ್ಠ
2	ಸ	ನಾರಾಯಣ	ಲಕ್ಷ್ಮೀ	ಭರದ್ವಾಜ
3	ವಿ	ಮಾಧವ	ಕಮಲಾ	ಗೌತಮ
4	ತುಃ	ಗೋವಿಂದ	ಪದ್ಮಾ	ಭೃಗು
5	ವ	ವಿಷ್ಣು	ಪದ್ಮಿನೀ	ಶಾಂಡಿಲ್ಯ
6	ರೇ	ಮಧುಸೂದನ	ಕಮಲಾಲಯಾ	ರೋಹಿತ
7	ಣಿ	ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ	ರಮಾ	ಗರ್ಗ್ಗ
8	ಯಂ	ವಾಮನ	ವೃಷಾಕಪಿ	ಶಾತಾತಪ
9	ಭರ್	ಶ್ರೀಧರ	ಧನ್ಯಾ	ಸನತ್ಕುಮಾರ
10	ಗೋ	ಹೃಷಿಕೇಶ	ವೃದ್ಧಿ	ಕಶ್ಯಪ
11	ದೇ	ಪದ್ಮನಾಭ	ಯಜ್ಞಾ	ಅತ್ರಿ
12	ವ	ದಾಮೋದರ	ಇಂದಿರಾ	ಭಾರ್ಗ್ಗವ
13	ಸ್ಯ	ಸಂಕರ್ಷಣ	ಹಿರಣ್ಯಾ	ಪರಾಶರ
14	ಧೀ	ವಾಸುದೇವ	ಹರಿಣೀ	ಪುಂಡರೀಕ
15	ಮ	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ	ಸತ್ಯಾ	ಕ್ರತು
16	ಹಿ	ಅನಿರುದ್ಧ	ನಿತ್ಯಾ	ದಕ್ಷ
17	ಧಿ	ಪುರುಷೋತ್ತಮ	(ಆ)ನಂದಾ	ಅಂಗಿರಸ್
18	ಯೋ	ಅಧೋಕ್ಷಜ	ತ್ರಯೀ	ಕಾರ್ತ್ತಿಕೇಯ
19	ಯೋ	ನೃಸಿಂಹ	ಸುಖಾ	ಮುದ್ಗಲ
20	ನಃ	ಅಚ್ಯುತ	ಸುಗಂಧಾ	ಉಶನಸ್
21	ಪ್ರ	ಜನಾರ್ದ್ದನ	ಸುಂದರೀ	ರೋಮಶ
22	ಚೋ	ಉಪೇಂದ್ರ	ವಿದ್ಯಾ	ಮೃಗ
23	ದ	ಹರಿ	ಸುಶೀಲಾ	ಅಗಸ್ತ್ಯ
24	ಯಾತ್	ಕೃಷ್ಣ	ಸುಲಕ್ಷಣಾ	ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ

೨೪ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪಾಪಹರ ಸ್ವರೂಪಚಿಂತನೆ

ಯರಲವಾಃ ಕ್ಷೈಪ್ರಾಃ

ಕ್ಷೈಪ್ರಸಂಯೋಗೈಕಾಕ್ಷರೀಭವಾನ್ ವ್ಯೂಹೇತ್

ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಅಕ್ಷರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ನಿಯಮ ಸೂತ್ರ. **ವರ್ಣರತ್ನಪ್ರದೀಪಿಕಾಶಿಕ್ಷಾದ** ಮಾತು –

ಇ ಉ ವರ್ಣಾವುದಾತ್ತೌ ಚೇತ್ ಅನುದಾತ್ತಸ್ವರೋದಯೌ

ಯವಾಭ್ಯಾಂ ಚೈವ ಸಂಯುಕ್ತೌ ತದಾ ಕ್ಷೈಪ್ರಃ ಸ್ವರೋ ಭವೇತ್

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಣ್ಯ ಎಂದಿದೆ. ಇದರ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಣಿ ಮತ್ತು ಯ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಚಿಂತನೆ ಸಾಗಿದೆ –

1. **ತತ್ಕಾರಂ** ಚಂಪಕಾಕಾರಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವಾತ್ಮಕಮ್
   ಶಾಂತಂ ಪದ್ಮಾಸನಾರೂಢಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸ್ವಸ್ಥಾನಸಂಸ್ಥಿತಮ್
2. **ಸಕಾರಂ** ಚಿಂತಯೇದ್ವ್ಯಾಮಂ ಅತಸೀಪುಷ್ಪಸನ್ನಿಭಮ್
   ಪರ್ವಮಧ್ಯಸ್ಥಿತಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಉಪಪಾತಕನಾಶನಮ್
3. **ವಿಕಾರಂ** ಕಪಿಲಂ ಚಿಂತ್ಯಂ ಕಪಿಲಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಮ್
   ಧ್ಯಾಯೇಚ್ಛಾಂತಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಮ್
4. **ತುಕಾರಂ** ಚಿಂತಯೇತ್ಪ್ರಾಜ್ಞ ಇಂದ್ರನೀಲಸಮಪ್ರಭಮ್
   ನಿರ್ದಹೇತ್ಸರ್ವದುಃಖಂ ತು ಉಗ್ರರೋಗಸಮುದ್ಭವಮ್
5. **ವಕಾರಂ** ವಹ್ನಿದೀಪ್ತಾಭಂ ಚಿಂತಯೇತ್ತು ವಿಚಕ್ಷಣಃ
   ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಕೃತಂ ಪಾಪಂ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ
6. **ರೇಕಾರಂ** ವಿಮಲಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕಸಂನಿಭಮ್
   ಪಾಪಂ ನಶ್ಯತಿ ತತ್ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಅಗಮ್ಯಾಗಮನೋದ್ಭವಮ್

7. **ಣಿಕಾರಂ** ಚಿಂತಯೇದ್ಯೋಗೀ ವಿದ್ಯುತ್‌ಸ್ಫಟಿಕಸಂನಿಭಮ್
ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಜಂ ಪಾಪಂ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ

8. **ಯಕಾರಂ** ತಾರಕಾವರ್ಣ್ಣಂ ಇಂದುರೇಖಾವಿಭೂಷಿತಮ್
ಯೋಗಿನಾಂ ವರದಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾವಿನಾಶನಮ್

9. **ಭರ್ಕಾರಂ** ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ್ಣಂ ತು ನೀಲಮೇಘಸಮಪ್ರಭಮ್
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪುರುಷಹತ್ಯಾದಿಪಾಪಂ ನಾಶಯತಿ ದ್ವಿಜಾಃ

10. **ಗೋಕಾರಂ** ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಂ ತು ಕಮಲಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಮ್
ಗೋಹತ್ಯಾದಿಕೃತಂ ಪಾಪಂ ನಾಶಯಂತಂ ವಿಚಿಂತಯೇತ್

11. **ದೇಕಾರಂ** ರಕ್ತಸಂಕಾಶಂ ಕಮಲಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಮ್
ಸತತಂ ಚಿಂತಯೇದ್ಯೋಗೀ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯಾಸಹನಂ ಪರಮ್

12. **ವಕಾರಂ** ಶುಕ್ಲವರ್ಣ್ಣಂ ತು ಜಾತಿಪುಷ್ಪಸಮಪ್ರಭಮ್
ಗುರುತಲ್ಪಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದಹತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್

13. **ಸ್ಯಕಾರಂ** ತು ತಥಾ ಪೀತಂ ಸುವರ್ಣ್ಣಸದೃಶಪ್ರಭಮ್
ಮನಸಾ ಚಿಂತಿತಂ ಪಾಪಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದಹತಿ ಚಾಽನಘ

14. **ಧೀಕಾರಂ** ಚಿಂತಯೇಚ್ಛುಕ್ಲಂ ಕುಂದಪುಷ್ಪಸಮಪ್ರಭಮ್
ಪಿತೃಮಾತೃವಧಾತ್ಪಾಪಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ

15. **ಮಕಾರಂ** ಪದ್ಮರಾಗಾಭಂ ಚಿಂತಯೇದ್ದೀಪ್ತತೇಜಸಮ್
ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾರ್ಜ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ

16. **ಹಿಕಾರಂ** ಶಂಖವರ್ಣ್ಣಂ ತು ಪೂರ್ಣ್ಣಚಂದ್ರಸಮಪ್ರಭಮ್
ಅಶೇಷಪಾಪದಹನಂ ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ ವಿಚಕ್ಷಣಃ

17. **ಧಿಕಾರಂ** ಪಾಂಡುರಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಪದ್ಮಸ್ಯೋಪರಿ ಸಂಸ್ಥಿತಮ್
ಪ್ರತಿಗ್ರಹಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಸ್ಮರಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ

18. **ಯೋಕಾರಂ** ರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಂ ತು ಇಂದ್ರಗೋಪಸಮಪ್ರಭಮ್
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಿವಧೇ ಪಾಪಂ ನಿರ್ದ್ದಹೇನ್ಮುನಿಪುಂಗವ

19. ದ್ವಿತೀಯಶ್ಚೈವ ಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ **ಯೋಕಾರೋ** ರುಗ್ಮಸಂನಿಭಃ
ನಿರ್ದ್ದಹೇತ್ಸರ್ವಪಾಪಾನಿ ನಾನ್ಯೈಃ ಪಾಪೈಶ್ಚ ಲಿಪ್ಯತೇ

20. **ನಕಾರಂ** ತು ಮುಖಂ ಪೂರ್ವಂ ಆದಿತ್ಯೋದಯಸನ್ನಿಭಮ್
ಸಕೃದ್ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ ಗಚ್ಛೇದೀಶ್ವರಂ ಪದಮ್

21. ನೀಲೋತ್ಪಲದಳಶ್ಯಾಮಂ **ಪ್ರಕಾರಂ** ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖಮ್
ಸಕೃದ್ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ ಗಚ್ಛೇದ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಮ್

22. ಸೌಮ್ಯಂ ಗೋರೋಚನಾಪೀತಂ **ಚೋಕಾರಂ** ಚೋತ್ತರಾತತಮ್
ಸಕೃದ್ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ ಗಚ್ಛೇದ್ದೈವತಂ ಪದಮ್

23. ಶುಕ್ಲವರ್ಣ್ಣೇಷುಸಂಕಾಶಂ **ದಕಾರಂ** ಪಶ್ಚಿಮಾನನಮ್
ಸಕೃದ್ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ ಗಚ್ಛೇದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪದಮ್

24. **ಯಾತ್ಕಾರಸ್ತು** ಶಿರಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಚತುರ್ವದನಸನ್ನಿಭಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಫಲದೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಿಃ

(ಬ್ರಹ್ಮಯಾಮಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.)

೨೪ ಅಕ್ಷರಗಳ ಬಣ್ಣ

ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 23 ಅಕ್ಷರಗಳ ಬಣ್ಣವೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೈಪ್ರಾಕ್ಷರವನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಣ್ಯಂ (ಣಿಯಂ) ಅಕ್ಷರವೆರಡಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಬಣ್ಣ –

ಇಂದ್ರನೀಲಂ ಚ ವಹ್ನಿಂ ಚ ಸಿತಂ ಶ್ಯಾಮಂ ಚ ಕಾಪಿಲಮ್
ಶ್ವೇತಂ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಂ ತಾರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ರಕ್ತಂ ಕ್ರಮೇಣ ತತ್
ಶ್ಯಾಮಂ ಶುಕ್ಲಂ ತಥಾ ಪೀತಂ ಶ್ವೇತಂ ವೈ ಪದ್ಮರಾಗವತ್
ಶಂಖವರ್ಣ್ಣಂ ಪಾಂಡುರಂ ಚ ರಕ್ತಂ ಚಾಸವಸನ್ನಿಭಮ್
ಅರ್ಕ್ಕವರ್ಣ್ಣಸಮಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಶಂಖಾಭಂ ಶ್ವೇತಮೇವ ಚ

೨೪ ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು

ಅಗ್ನಿರ್ಹ ವಾವ ರಾಜನ್ ಗಾಯತ್ರೀಮುಖಂ ಎಂದು **ಜೈಮಿನೀಯಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ** ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮುಖವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದೇವತೆ ಅಗ್ನಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಅದರಂತೆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಗಾಯತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಸೂಚನೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ** ಅರ್ಘ್ಯಾನಂತರ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ **ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಸುರಾದಿಕಾನ್** ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುರಾದಿಕ ಎನಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೊದಲಿಗನು ಅಗ್ನಿ – **ಅಗ್ನಿರ್ವೈ ದೇವಾನಾಮವಮಃ ವಿಷ್ಣುಃ ಪರಮಃ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳ, ಆರಣ್ಯಕಗಳ ನೂರಾರು ಕಡೆಯ ಗೆರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸುರಾದಿಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ತರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ನಾಮಗಳಿಗಿಂತ ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ **ಪದ್ಮಪುರಾಣವು** ಹೇಳಿದೆ –

ಆಗ್ನೇಯಂ ಪ್ರಥಮಂ ತು ಸ್ಯಾತ್ ವಾಯವ್ಯಂ ತು ದ್ವಿತೀಯಕಮ್
ತೃತೀಯಂ ಸೂರ್ಯದೈವತ್ಯಂ ಚತುರ್ಥಂ ವೈದ್ಯುತಂ ತಥಾ
ಪಂಚಮಂ ಯಮದೈವತ್ಯಂ ವಾರುಣಂ ಷಷ್ಠಮುಚ್ಯತೇ
ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯಂ ಸಪ್ತಮಂ ತು ಪಾರ್ಜನ್ಯಂ ಚಾಷ್ಟಮಂ ವಿದುಃ
ಐಂದ್ರಂ ತು ನವಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಗಾಂಧರ್ವಂ ದಶಮಂ ಸ್ಮೃತಮ್
ಪೌಷ್ಣಮೇಕಾದಶಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಮೈತ್ರಂ ದ್ವಾದಶಕಂ ಸ್ಮೃತಮ್
ತ್ವಾಷ್ಟ್ರಂ ತ್ರಯೋದಶಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಾಸವಂ ತು ಚತುರ್ದಶಮ್
ಮಾರುತಂ ಪಂಚದಶಕಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಷೋಡಶಕಂ ಸ್ಮೃತಮ್
ಸಪ್ತದಶಂ ತ್ವಾಂಗಿರಸಂ ವೈಶ್ವದೇವಮತಃ ಪರಮ್
ಆಶ್ವಿನಂ ಚೈಕೋನವಿಂಶಂ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ಚ ವಿಂಶಕಮ್
ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಏಕವಿಂಶಕಮಕ್ಷರಮ್
ರೌದ್ರಂ ದ್ವಾವಿಂಶಕಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಚೈವ ತತಃ ಪರಮ್
ವೈಷ್ಣವಂ ತು ಚತುರ್ವಿಂಶಂ ಏತಾ ಅಕ್ಷರದೇವತಾಃ
ಜಪಕಾಲೇ ತು ಸಂಚಿಂತ್ಯ ತಾಸು ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್

೨೪ ಅಕ್ಷರ ತತ್ವಗಳು

ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಪಂಚವಿಷಯಗಳು, ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು - ಅಹಂಕಾರ - ಮಹತ್ತತ್ವಗಳೊಡನೆ ಗುಣತ್ರಯಾಭಿಮಾನಿನಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು 24 ತತ್ವಗಳು ಗಾಯತ್ರಿಯ 24 ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳು. ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಜಪಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತತ್ವನ್ಯಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಚಿಂತನೆ ಸಾಗಿದೆ.

ಅಥ ತತ್ವಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಅಕ್ಷರಾಣಾಂ ವಿಶೇಷತಃ
ಪೃಥಿವೀ ಹ್ಯುದಕಂ ತೇಜೋ ವಾಯುರಂಬರಮೇವ ಚ
ಗಂಧೋ ರಸೋಽಥ ರೂಪಂ ಚ ಸ್ಪರ್ಶಃ ಶಬ್ದೋಽಥ ವಾಗಪಿ
ಹಸ್ತಾವುಪಸ್ಥಂ ಪಾಯುಶ್ಚ ಪಚ್ಛ್ರೋತ್ರಂ ತ್ವಕ್ಚ ಚಕ್ಷುಷೀ
ಜಿಹ್ವಾ ಘ್ರಾಣಂ ಮನಸ್ತತ್ವಂ ಅಹಂಕಾರೋ ಮಹಾಂಸ್ತಥಾ
ಗುಣತ್ರಯಂ ಚ ಸತತಂ ಕ್ರಮಶಸ್ತತ್ವನಿಶ್ಚಯಃ

೨೪ ಅಕ್ಷರ ಶಕ್ತಿಗಳು

1 **ಸಹಾ** 2 **ನಿತ್ಯಾ** ತಥಾ 3 **ವಿಶ್ವಹೃದಯಾ** ಚ 4 **ವಿಲಾಸಿನೀ**
5 **ಪ್ರಭಾವತೀ** ತಥಾ 6 **ಲೋಲಾ** 7 **ಶಾಂತಾ** 8 **ಶಾಂತಿ**ಸ್ತಥಾಷ್ಟಮೀ
9 **ದುರ್ಗಾ** 10 **ಸರಸ್ವತೀ** 11 **ವಿಷ್ಣುರೂಪಾ** ಚಾಪಿ 12 **ವಿಶಾ** ಸ್ಮೃತಾ
13 **ಲೋಲಾವತೀ** ಚ 14 **ವಿಮಲಾ** ತಥೈವ ಚ 15 **ತಮೋಮಯೀ**
16 **ಹಿರಣ್ಯರೂಪಾ** ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಾ ಷೋಡಶೀ ಶಕ್ತಿರೇವ ಹಿ
17 **ಸುಕರ್ಮಾ** ಸಪ್ತದಶಮೀ 18 **ವಿಶ್ವಯೋನಿರ್ಜಯಾವಹಾ** 19
20 **ಪದ್ಮಾಲಯಾ** 21 **ವರಾ** ಚೈವ 22 **ಶೋಭನಾ** ಚ 23 **ಗದಾ** ಸ್ಮೃತಾ
24 **ರೂಪೇತಿ** ಶಕ್ತಯೋ ಹ್ಯೇತಾಃ ಗಾಯತ್ರ್ಯಕ್ಷರಸಂಗತಾಃ

(ಗಾಯತ್ರೀರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ 24 ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸದಂತೆ ದೇವತಾಶಕ್ತಿಗಳ ನಾಮಗಳಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು.)

೨೪ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕರನ್ಯಾಸ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸ –

ಓಂ ಭೂರಂಗುಷ್ಠಯೋರ್ನ್ಯಸ್ಯ ಓಂಭುವಸ್ತರ್ಜನೀದ್ವಯೇ
ಓಂ ಸ್ವಶ್ಚೈವ ತಥಾ ನ್ಯಸ್ಯ ಮಧ್ಯಮಾಯಾಂ ಯತೇಂದ್ರಿಯಃ
ಅನಾಮಿಕಾದ್ವಯೇ ಧೀಮಾನ್ ನ್ಯಸೇತ್ತತ್ಪಾದಮಗ್ರತಃ
ಕನಿಷ್ಠಿಕಾದ್ವಯೇ ಭರ್ಗ್ಗಃ ಪಾಣ್ಯೋರ್ಮ್ಮಧ್ಯೇ ಧಿಯಃ ಪದಮ್

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಪಾದದ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವವರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಾಯತ್ರಿಯ ಅಂಗನ್ಯಾಸ –ಕರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೆ ಮಾಡುವರು. ಇವರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಅಂಗನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ತರ್ಜನ್ಯಾದಿ ಕನಿಷ್ಠಾಂತಂ ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಂ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಮ್

ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತೆಯು ಕರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಲಯನ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ತೋರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಕಿರುಬೆರಳ ತನಕ ನ್ಯಾಸ ನಡೆಸಿದಾಗ ಇದು ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಸಿಕೊಡುವರು.

ಮುದ್ರಯಾ ಸಿದ್ಧ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನಂ ತಥಾ ಕರ್ಮ್ಮ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ
ಮುದ್ರಯಾ ಪ್ರೀಯತೇ ದೇವಃ ತಥಾ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವೇತ್

ಆಯಾ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನ್ಯಾಸಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದು ದೇವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೂ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಗೂ ಕರ್ಮಪೂರ್ತಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೆಬ್ಬೆರಳ ಸ್ಪರ್ಶ ವಿಹಿತ –

ತರ್ಜನೀಪೃಷ್ಠಸಂಸ್ಪರ್ಶೋಽಂಗುಷ್ಠೇನಾಂಗುಷ್ಠಮುದ್ರಿಕಾ
ತರ್ಜನ್ಯಾದಿಪುರೋಭಾಗೇಷ್ವಾಮೂಲಾಗ್ರಂ ಸ್ಪೃಶಿಕ್ರಿಯಾ
ಅಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರೇಣ ವಿಜ್ಞೇಯಾಃ ತರ್ಜನ್ಯಾದಿಚತುಷ್ಟಯೇ
ಕರಯೋಸ್ತಲಪೃಷ್ಠಾಭ್ಯಾಂ ವ್ಯತ್ಯಾಸೇನ ಪರಸ್ಪರಮ್
ಸಂಸ್ಪರ್ಶಾದ್ಭವತೋ ಮುದ್ರೇ ಕರಯೋಸ್ತಲಪೃಷ್ಠಯೋಃ

೨೪ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣವು ಹೃದಯಾದಿ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಮಂತ್ರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ –

ನಮಃ ಸ್ವಾಹಾ ತಥಾ ವಷಟ್ ಹುಮೌಷಟ್ ಫಟ್ ಕ್ರಮೇಣ ತು

ಜಾತಿಷಟ್ಕಂ ಹೃದಾದೀನಾಂ ....

ನೇತ್ರನ್ಯಾಸ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸ ಎಂದು **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ** –

ಹೃದಾದೀನ್ಯಂಗಮಂತ್ರಾಂತೈಃ ಯೋ ಜಪೇದ್ಧದಯೇ ನಮಃ

ಸ್ವಾಹಾ ಶಿರಸ್ಯಥ ವಷಟ್ ಶಿಖಾಯಾಂ ಕವಚೇ ಚ ಹುಮ್

ಔಷಣ್ಣೇತ್ರೇಽಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ಸ್ಯಾತ್ ಪಂಚಾಂಗಂ ನೇತ್ರವರ್ಜಿತಮ್

ನ್ಯಾಸ ನಡೆಸುವಾಗ ಪ್ರಣವ ಆಚೀಚೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆ** –

ಪ್ರಣವಾದೀನಿ ಚೈತಾನಿ ತುರ್ಯಾಂತೈರ್ಹೃದಯಾದಿಭಿಃ

ನಮಃ ಸ್ವಾಹಾ ವಷಟ್ ಹುಂ ಫಟ್ ಔಷಡ್ಭಿರ್ಜಾತಿಭಿಃ ಸಹ

ಗಾಯತ್ರಿಯ 4,4,5,3,4 ಮತ್ತು 4 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ 6 ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಚತುರ್ಭಿಃ ಹೃದಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಚತುರ್ಭಿಸ್ತು ಶಿರಃ ಸ್ಮೃತಮ್

ಪಂಚಭಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛಿಖಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ತ್ರಿಭಿಸ್ತು ಕವಚಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಚತುರ್ಭಿರ್ನ್ನೇತ್ರಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ಚತುರ್ಭಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ತದಸ್ತ್ರಕಮ್

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳ ಉಲ್ಲೇಖದೊಂದಿಗೆ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸ ಹೀಗೆ –

ಹೃದಿ ತತ್ಸವಿತುರ್ನ್ಯಸ್ಯ ವರೇಣ್ಯಂ ಶಿರಸಿ ನ್ಯಸೇತ್

ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯೇತಿ ಖಂಡಂ ಶಿಖಾಯಾಂ ತು ತತೋ ನ್ಯಸೇತ್

ಕವಚೇ ಧೀಮಹೀತಿ ಸ್ಯಾತ್ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಶ್ಚ ನೇತ್ರಯೋಃ

ಪ್ರಚೋದಯಾದಿತಿ ಪದಂ ಅಸ್ತ್ರಾರ್ಥೇ ವಿನಿಯೋಜಯೇತ್

ಹೀಗೆಯೇ ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸವನ್ನು **ಲೌಗಾಕ್ಷಿಸ್ಮೃತಿ** ಹೇಳಿದೆ.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸ –

ಓಂ ಭೂರ್ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಹೃದಯೇ ಓಂ ಭುವಃ ಶಿರಸಿ ನ್ಯಸೇತ್

ಓಂ ಸ್ವಃ ಶಿಖಾಯಾಂ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ಪ್ರಥಮಂ ಪದಮ್

ವಿನ್ಯಸೇತ್ಕವಚೇ ಧೀಮಾನ್ ದ್ವಿತೀಯಂ ನೇತ್ರಯೋರ್ನ್ಯಸೇತ್

ತೃತೀಯಪಾದೇನಾಸ್ತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ ಏವಂ ನ್ಯಾಸವಿಧಿಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯೇನಾಂಗವಿನ್ಯಾಸಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸರ್ವತೋ ನ್ಯಸೇತ್ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಸಪ್ತಾಂಗವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ತೆರನಾದ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸವೂ ಇದೆ –

ಓಂ ಓಂ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ

ಓಂ ಭೂಃ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ

ಓಂ ಭುವಃ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್

ಓಂ ಸ್ವಃ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವೌಷಟ್

ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ

ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್

ಇದರಲ್ಲಿ ನೇತ್ರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ತಂತ್ರಗಳ ಮಾತು.

ಹೃದಯಾದಿ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಆಯಾ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು.

ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಒಳಗಿದ್ದ ಬಲಕೈ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೃದಯದ ಸನಿಹ ಹಿಡಿದಾಗ **ಹೃದಯಮುದ್ರೆ** ಆಗುವುದು. ಬಲಕೈ ಬೆರಳುಗಳು ಒಳ ಮಡಿಸಿದ್ದು ಹೆಬ್ಬೆರಳ ತುದಿಗೆ ತೋರುಬೆರಳು ಸೇರಿಸಿ ಇದರಿಂದ ಹಣೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ **ಶಿರೋಮುದ್ರೆ** ಆಗಲಿದೆ. ಬಲಕೈ ಮುಷ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಹೆಬ್ಬೆರಳು ನೇರವಾಗಿಸಿ ತಲೆಯ ಶಿಖಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಾಗ **ಶಿಖಾಮುದ್ರೆ**ಯಾಗುವುದು.

ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಎರಡೂ ತೋಳುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಸವರಿದಂತೆ ಮಾಡಿದಾಗ **ಕವಚಮುದ್ರೆ** ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಲಕೈಯಿಂದ ಉಳಿದ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮಡಚಿ ನಡು ಹಾಗೂ ತೋರುಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣೆರಡನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದಾಗ **ನೇತ್ರಮುದ್ರೆ** ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಮೂರು ಬಾರಿ ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವ ಮೂಲಕ **ಅಸ್ತ್ರಮುದ್ರೆ**ಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುವುದು.

ಕೆಲವು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಇದರ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ **ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತಾ**ದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ **ಕಪಿಂಜಲಸಂಹಿತಾ**ದಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ-

ಅನಾಮಿಕಾಮಧ್ಯಮಯೋಃ ಮಧ್ಯೇಂಗುಷ್ಠಂ ನಿವೇಶ್ಯ ಚ
ಮುಷ್ಟಿಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಹೃದಯೇ ನ್ಯಾಸೋ ಹೃದಯಮುದ್ರಿಕಾ
ಅಧೋ ಬದ್ಧ್ವಾ ತು ತಾಂ ಮುಷ್ಟಿಂ ತರ್ಜನ್ಯಂತೇನ ಯುಕ್ತಯಾ
ಅಂಗುಷ್ಠೇನ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಂ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ ಶೀರ್ಷಮುದ್ರಿಕಾ
ಊರ್ಧ್ವಾಂಗುಷ್ಠಯುತಾಂ ಮುಷ್ಟಿಂ ಶಿಖಾಯಾಂ ವಿನ್ಯಸೇದ್ಯದಿ
ಶಿಖಾಮುದ್ರೇತಿ ಸಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ-
ಅಂಗುಷ್ಠೌ ಸುದೃಢೌ ಚಾಂತಃ ಕೃತ್ವಾ ಮುಷ್ಟೀ ತು ಹಸ್ತಯೋಃ
ಮೂಲಭಾಗೇ ದೃಢಂ ನ್ಯಾಸೋ ವ್ಯತ್ಯಾಸೇನ ಭವೇದ್ಯದಿ
ಸಾ ಮುದ್ರಾ ಕವಚಾಖ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ ಮಂತ್ರಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ವಿನ್ಯಸೇತ್
ಯದಾ ನೇತ್ರದ್ವಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತದಾ ತರ್ಜನಿಮಧ್ಯಮಾ
ಪರಸ್ಪರತಲದ್ವಂದ್ವಂ ಪುನರಾಸ್ಫೋಟಯೇದ್ಭೃಶಮ್

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರಗಳ ಮುಖ್ಯ ಅರ್ಥ ನಾರಾಯಣನೆಂದು **ಹರಿರ್ಹ್ಯಂ ಚ ಹುತಮಸ್ಮಿನ್ ಜಗದ್ಯತಃ** ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನ್ಯಾಸ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ವಿಕಲಾಂಗವಾಗುವುದೆಂದು **ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಕಲ್ಪ**ದ ಮಾತು-

ಅಂಗನ್ಯಾಸಂ ಕರನ್ಯಾಸಂ ದೇಹನ್ಯಾಸಂ ವಿನಾ ಜಪೇತ್
ಅಂಧತ್ವಂ ಬಧಿರತ್ವಂ ಚ ಮೂಕತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾನ್ನರಃ

೨೪ ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳು

ಕರನ್ಯಾಸಂ ತು ಪೂರ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ ದೇಹನ್ಯಾಸಂ ತು ಪಶ್ಚಿಮಮ್

ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತೆಯು ಮಂತ್ರಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸವನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ತದ್ದೇಹಂ ಮಲದೇಹಂ ಸ್ಯಾತ್ ಯದ್ದೇಹಂ ಮಂತ್ರಹೀನಕಮ್

ಯಥಾ ದೇಹೇ ತಥಾ ಬಿಂಬೇ ನ್ಯಾಸಕರ್ಮ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್

ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವ ಮೊದಲು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇಹ ಮಂತ್ರಮಯವಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದಲ್ಲಿ ಆ ಮಂತ್ರಜಪಕ್ಕೆ ಈ ದೇಹ ಹೊಲಸು ಎಂದೇ ಲೆಕ್ಕ. ಹೇಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವಾಗ ಆಯಾ ಪ್ರತಿಮೆಯ ದೇವರ ಮಂತ್ರಗಳ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ನಡೆಸಬೇಕು. ಜಪಕ್ಕೆ ಮಾನಸ ಪ್ರತಿಮೆ ಮುಖ್ಯ. ಸಾಧಕ ಅದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. ಮಂತ್ರದೇವತೆ ಬಿಂಬ. ಹೀಗೆ ನ್ಯಾಸದ ಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯ. ಇಲ್ಲಿದೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ 24 ಅಕ್ಷರದ ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳು –

ತತ್ಕಾರಂ ವಿನ್ಯಸೇತ್ಪ್ರಾಂಗೇ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದ್ವಯೇ ದ್ವಿಜಃ
ಸಕಾರಂ ಗುಲ್ಫದೇಶೇ ತು ವಿಕಾರಂ ಜಂಘಯೋರ್ನ್ಯಸೇತ್
ಜಾನ್ವೋಸ್ತು ವಿದ್ಧಿ ತುಃಕಾರಂ ವಕಾರಂ ಚೋರುದೇಶತಃ
ರೇಕಾರಂ ವಿನ್ಯಸೇದ್ಗುಹ್ಯೇ ಣಿಕಾರಂ ವೃಷಣೇ ನ್ಯಸೇತ್
ಕಟಿದೇಶೇ ಯಕಾರಂ ಚ ಭರ್ಕ್ಕಾರಂ ನಾಭಿಮಂಡಲೇ
ಗೋಕಾರಂ ಜಠರೇ ಯೋಗೀ ದೇಕಾರಂ ಸ್ತನಯೋರ್ನ್ನ್ಯಸೇತ್
ವಕಾರಂ ಹೃದಿ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಯಕಾರಂ ಕಂಠ ಏವ ತು

ಧೀಕಾರಮಾಸ್ಯೇ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಮಕಾರಂ ತಾಲುಮಧ್ಯತಃ

ಹಿಕಾರಂ ನಾಸಿಕಾಗ್ರೇ ತು ಧಿಕಾರಂ ನಯನದ್ವಯೇ

ಭ್ರುವೋರ್ಮಧ್ಯೇ ತು ಯೋಕಾರಂ ಲಲಾಟೇ ಯೋದ್ವಿತೀಯಕಮ್

ಪೂರ್ವಾನನೇ ತು ನಃಕಾರಂ ಪ್ರಕಾರಂ ದಕ್ಷಿಣಾನನೇ

ಚೋಕಾರಂ ಪಶ್ಚಿಮೇ ನ್ಯಸ್ಯ ದಕಾರಂ ಚಾಸ್ಯ ಉತ್ತರೇ

ವಿನ್ಯಸೇನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಯಾತ್ಕಾರಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನಮೀಶ್ವರಮ್

(ಪದ್ಮಪುರಾಣ ಸಂಹಾರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಗರುಡಪುರಾಣವೂ ಈ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶ ಮಾಡಿದೆ. ಅಗ್ನಿಪುರಾಣವು ಇದೇ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಹೇಳದೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.)

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ತತ್ಕಾರಂ ವಿನ್ಯಸೇನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸಕಾರಂ ಮುಖಮಂಡಲೇ

ವಿಕಾರಂ ಕಂಠದೇಶೇ ತು ತುಕಾರಂ ಸರ್ವಸಂಧಿಷು

ವಕಾರಂ ಹೃದಿಮಧ್ಯೇ ತು ರೇಕಾರಂ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋರ್ದ್ವಯೋಃ

ಣಕಾರಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕುಕ್ಷೌ ಯಕಾರಂ ವಾಮಸಂಜ್ಞಕೇ

ಭಕಾರಂ ಕಟಿನಾಭಿಸ್ಥಂ ಗೋಕಾರಂ ಜಾನುಪರ್ವಸು

ದೇಕಾರಂ ಜಂಘಯೋರ್ನ್ಯಸ್ಯ ವಕಾರಂ ಪಾದಪದ್ಮಯೋಃ

ಸ್ಯಾರ್ಣಮಂಗುಷ್ಠಯೋರ್ನ್ಯಸ್ಯ ಧೀಕಾರಂ ಚೋರಸಿ ನ್ಯಸೇತ್

ಮಕಾರಂ ಜಾನುದೇಶೇ ತು ಹಿಕಾರಂ ಗುಹ್ಯಮಾಶ್ರಿತಮ್

ಧಿಕಾರಂ ಹೃದಯೇ ನ್ಯಸ್ಯ ಯೋಕಾರಂ ಚೋಷ್ಠಯೋರ್ನ್ಯಸೇತ್

ಯಕಾರಂ ನಾಸಿಕಾಗ್ರೇ ತು ನಕಾರಂ ನೇತ್ರಮಾಶ್ರಿತಮ್

ಪ್ರಕಾರಂ ತು ಭ್ರುವೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಚಕಾರಂ ಪ್ರಾಣಮಾಶ್ರಿತಮ್

ದಕಾರಂ ವಿನ್ಯಸೇನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಯಾಕಾರಂ ಕೇಶಮಾಶ್ರಿತಮ್

ನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾತ್ಮನೋ ದೇಹೇ ದೇವೇ ಕುರ್ಯಾತ್ತಥಾ ನೃಪ

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ

ವಾಗಿವೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಐದೈದರಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಕಡೆಯ ಪದದ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ಮುಖ, ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು –

ದೋಃಪತ್ಸಂಧಿಷು ಸಾಗ್ರೇಷು ನಾಭಿಹೃನ್ಮುಖಕೇಷು ಚ

ವರ್ಣ್ಣನ್ಯಾಸಶ್ಚ ಕರ್ತ್ತವ್ಯಃ (ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ)

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರ ದೇವತಾನ್ಯಾಸದ ಫಲ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ ಆಯಾ ಅಕ್ಷರದೇವತಾಪೂರ್ವಕ ನ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಸ್ತ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಗೊಳ್ಳುವುದು. **ಅಕ್ಷೇಷು (ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ಷಕಾರಾಂತೇಷು) ರಮಂತೇ** ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯೋಗರೂಢಿಯಿಂದ ಅಜಾದಿಗಳು ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ಪ್ರಮಾಣಾಂತರದ ಸಂವಾದದಿಂದ ಯೋಗರೂಢಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು –

ಗಾಯತ್ರೀಂ ಯೋ ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸಮನ್ವಿತಾಮ್

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಮರೈರ್ಯುಕ್ತಾಂ ಸ್ವಾಂಗೇ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ತಾಮಪಿ

ಸರ್ವಪಾಪಾದ್ವಿನಿರ್ಮ್ಮುಕ್ತೋ ಜನ್ಮಕೋಟಿಕೃತಾದಪಿ

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪದವೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಮ್

ವಸಿಷ್ಠಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು **ಗಾಯತ್ರೀಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ** ಗಾಯತ್ರ್ಯಕ್ಷರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಪಾದನ್ಯಾಸ – **ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ** – ನಾಭಿ

ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ – ಹೃದಯ

ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ – ತಲೆ

ಗಾಯತ್ರೀಕವಚದಲ್ಲಿ ದಶಪದನ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ –

ತತ್ಪದಂ ಪಾತು ಮೇ ಪಾದೌ ಜಂಘೇ ಮೇ ಸವಿತುಃ ಪದಮ್

ವರೇಣ್ಯಂ ಕಟಿದೇಶಂ ತು ನಾಭಿಂ ಭರ್ಗ್ಗಸ್ತಥೈವ ಚ

ದೇವಸ್ಯ ಮೇ ತು ಹೃದಯಂ ಧೀಮಹೀತಿ ಚ ಮೇ ಗಳಮ್

ಧಿಯಃ ಪದಂ ಚ ಮೇ ನೇತ್ರೇ ಯಃ ಪದಂ ಮೇ ಲಲಾಟಕಮ್

ನಃ ಪದಂ ಪಾತು ಮೇ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಶಿಖಾಯಾಂ ಮೇ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್

ಗಾಯತ್ರೀಕವಚದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಕವಚಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಪದನ್ಯಾಸವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿದೆ. **ಐತರೇಯಸಂಹಿತೆ** ಯಲ್ಲಿನ ಮಾತಿನಿಂದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳೂ ಜೀವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸದ್ದಾರೆ. ಜೀವನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಅವತಾರಗಳ ಚಿಂತನೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದೆ –

ಜಾತೋ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿರೂಪೇಣ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಚಾವಿಶತ್

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಾವತಾರಾಶ್ಚ ಸರ್ವಜೀವೇಷು ಚ ಸ್ಥಿತಾಃ

ಹತ್ತವತಾರಗಳ ಶತಕಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾವಿರರೂಪಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಇವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರ ರೂಪನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳು. ಈ ಸಾವಿರರೂಪಗಳು ಬೃಹತೀಸಹಸ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ. ಬೃಹತೀಸಹಸ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 72 ಸಾವಿರ (36 ಸಾವಿರ ವ್ಯಂಜನ + 36 ಸಾವಿರ ಸ್ವರ) ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಲ ಮತ್ತು ಎಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ 72 ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಿವೆ. ಇವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಸಾವಿರ ರೂಪಗಳು ಇವೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನೂರೊಂದು ನಾಡಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ರೂಪಗಳು ಭಗವಂತನ ನಾರಾಯಣ, ನರ, ಶೌರಿ .... ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಹತ್ತು, ನೂರು, ಸಾವಿರ, ಪರ, ಅಮಿತ, ... ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪಗಳನ್ನು ಜೀವನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. 72 ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರಾರು ಉಪ–ಅವಾಂತರ

ನಾಡಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವರ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು ಕೆಲವೇ ರೂಪರಾಶಿಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಬಲ್ಲೆವು.

ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ ಎನ್ನುವ ಪದ ನಾರಾಯಣನ ಸುತ್ತ ನೆಲೆನಿಂತ ಅವನದ್ದೇ ಆದ ಅನೇಕ ರೂಪರಾಶಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳೂ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯೆಯ ಬಳಿಕದ ತರ್ಪಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣ ನೀಡಲಿದೆ. ಅವಕಾಶದ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ನಾವು ಅತಿ ಪ್ರಧಾನರೂಪಗಳಿಗಷ್ಟೇ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಉಳಿದದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದೇ ಅಸಹಾಯಕರೂ ಆಗಿದ್ದೇವೆ.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವ ಮತ್ತು ಮೂರು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಗಾಯತ್ರಿಯ 24 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತೆ ನಿತ್ಯ ಜಪಿಸುವಾಗ ಪ್ರಣವ ಮತು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳ ನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ಯಾಹೃತಿಯ ನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸ್ತ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮತ್ತೊಂದು ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳು – ನಾಭಿ ಹೃದಯ ತಲೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಾಂಗಗಳು ಎಂದು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ನಾಭಿಹೃತ್ಕೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಚತಸ್ರೋ ವ್ಯಾಹೃತೀರ್ನ್ಯಸೇತ್

ಪ್ರಣವದ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನಾಭಿ ಹೃದಯ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ –

ಆದಿವರ್ಣತ್ರಯಂ ನಾಭಿಹೃಚ್ಛಿರಸ್ಸು ಯಥಾಕ್ರಮಮ್

ನ್ಯಸನೀಯಂ ಚ ತದ್ವರ್ಣದೇವತಾಧ್ಯಾನಪೂರ್ವಕಮ್

(ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ನ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರ ಕ್ರಮ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ತತ್ವ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸತ್ ಪ್ರಕಾಶನಪಡಿಸಿದ ನನ್ನ **ಮೈತ್ರ** ಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.)

೨೪ ಮುದ್ರೆಗಳು

ಗಾಯತ್ರೀಜಪಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಕರನ್ಯಾಸ ವರ್ಣನ್ಯಾಸ ಪದನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಗೆ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಅದರಂತೆಯೆ 24 ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು **ಸಚ್ಚರಿತ್ರಸುಧಾನಿಧಿ** ಸಾರಿದೆ –

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತ್ರಯಂ ಕೃತ್ವಾ ನ್ಯಾಸಧ್ಯಾನಸಮನ್ವಿತಮ್
ಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಜಪೇದಾಭಾಸ್ಕರೋದಯಮ್

ಆ 24 ಮುದ್ರೆಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿವೆ –

1 **ಸಂಮುಖಂ** 2 **ಸಂಪುಟಂ** ಚೈವ 3 **ವಿತತಂ** 4 **ವಿಸ್ತೃತಂ** ತಥಾ
5 **ದ್ವಿಮುಖಂ** 6 **ತ್ರಿಮುಖಂ** ಚೈವ 7 **ಚತುಷ್ಕಂ** 8 **ಪಂಚಕಂ** ತಥಾ
9 **ಷಣ್ಮುಖಾಧೋಮುಖೇ** 10 ಚೈವ 11 **ವ್ಯಾಪಕಾಂಜಲಿಕಂ** ತಥಾ
12 **ಶಕಟಂ** 13 **ಯಮಪಾಶಂ** ಚ 14 **ಗ್ರಥಿತಂ** 15 **ಸನ್ಮುಖೋನ್ಮುಖಮ್**
16 **ಪ್ರಲಂಬಂ** 17 **ಮುಷ್ಟಿಕಂ** ಚೈವ 18 **ಮತ್ಸ್ಯಂ** 19 **ಕೂರ್ಮಂ** 20 **ವರಾಹಕಮ್**
21 **ಸಿಂಹಾಕ್ರಾಂತಂ** 22 **ಮಹಾಕ್ರಾಂತಂ** 23 **ಮುದ್ಗರಂ** 24 **ಪಲ್ಲವಂ** ತಥಾ

24 ಮುದ್ರೆಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ –

ಸಂಮುಖಂ ಸಂಧಿತೌ ಹಸ್ತೌ ಉತ್ತಾನೌ ಕುಂಚಿತಾಂಗುಲೀ
ಸಂಪುಟಂ ಪದ್ಮಕೋಶಾಭೌ ಕರಾವನ್ಯೋನ್ಯಸಂಹತೌ
ವಿತತಂ ಸಂಹತೌ ಹಸ್ತೌ ಉತ್ತಾನಾವಾಯತಾಂಗುಲೀ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಸಂಹತೌ ಪಾಣೀ ಮಿಥೋ ಮುಕ್ತಾಂಗುಲಿದ್ವಯಮ್
ಸಂಮುಖಾಸಕ್ತಯೋಃ ಪಾಣ್ಯೋಃ ಕನಿಷ್ಠಾದ್ವಯಯೋಗತಃ
ಶೇಷಾಂಗುಲೀನಾಂ ವೈಕಲ್ಯೇ ದ್ವಿಮುಖತ್ರಿಮುಖಾದಯಃ
ಶೇಷಾಂಗುಲೀನಾಂ ಸಂಯೋಗಾತ್ ಪೂರ್ವಸಂಯೋಗನಾಶನಮ್
ತಿರ್ಯಕ್ಸಂಯುಜ್ಯಮಾನಾಗ್ರೌ ಸಂಯುಕ್ತಾಂಗುಲಿಮಂಡಲೌ

ಹಸ್ತೌ ಷಣ್ಮುಖಮಿತ್ಯುಕ್ತಾ ಮುದ್ರಾ ಮುದ್ರಾವಿಶಾರದೈಃ
ಆಕುಂಚಿತಾಗ್ರೌ ಸಂಯುಕ್ತೌ ನ್ಯುಬ್ಜೌ ಹಸ್ತಾವಧೋಮುಖೌ
ಉತ್ತಾನೌ ತಾದೃಶಾವೇವ ವ್ಯಾಪಕಾಕುಂಚಿತೌ ಕರೌ
ಅಧೋಮುಖೌ ಬುದ್ಧಮುಷ್ಟೀ ಮುಕ್ತಾಗ್ರಾಂಗುಷ್ಠಕೌ ಕರೌ
ಶಕಟಂ ಚಾಽಪಿ ಕಥಿತಂ ಯಮಪಾಶಮತಃ ಪರಮ್
ಬುದ್ಧಮುಷ್ಟಿಕಯೋಃ ಪಾಣ್ಯೋಃ ಉತ್ತಾನಾ ವಾಮತರ್ಜ್ಜನೀ
ಕುಂಚಿತಾಗ್ರಾಽನ್ಯಯಾ ಮುಕ್ತಾ ತರ್ಜ್ಜನ್ಯಾ ನ್ಯುಬ್ಜವಕ್ರಯಾ
ಉತ್ತಾನಸಂಧಿಸಂಲೀನಬದ್ಧಾಂಗುಲಿದಳೌ ಕರೌ
ಸಂಮುಖೌ ಘಟಿತೌ ದೀರ್ಘಾಂಗುಷ್ಠೌ ಗ್ರಥಿತಮುಚ್ಯತೇ
ಸಂಧಿತೋರ್ಧ್ವಾಂಗುಲಿರ್ವಾಮಃ ತಾದೃಶಾ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು
ಅಧೋಮುಖೇನ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಸನ್ಮುಖೋನ್ಮುಖಮುಚ್ಯತೇ
ಉತ್ತಾನೋನ್ನತಕೋಟೀ ಚ ಪ್ರಲಂಬಃ ಕಥಿತೌ ಕರೌ
ಮುಷ್ಟೀ ಚಾನ್ಯೋನ್ಯಸಂಯುಕ್ತೌ ಉತ್ತಾನೌ ಮುಷ್ಟಿಕೋ ಭವೇತ್
ಮತ್ಸ್ಯಸ್ತು ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೌ ಯುಕ್ತಾನಾಮಿಕನಿಷ್ಠಕೌ
ಊರ್ಧ್ವಸಂಯುಕ್ತವಕ್ರಾಗ್ರಾ ಶೇಷಾಂಗುಲಿದಳೌ ಕರೌ
ಅಧೋಮುಖಃ ಕರೋ ವಾಮಃ ತಾದೃಶಾ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು
ಪೃಷ್ಠದೇಶೇ ಸಮಾಕ್ರಾಂತಃ ಕೂರ್ಮ್ಮೋ ನಾಮಾಭಿಧೀಯತೇ
ಊರ್ಧ್ವಮಧ್ಯೇ ವಾಮಭುಜಃ ಕಕ್ಷಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ರಯೇತ್ಕರೇ
ವರಾಹಃ ಕಥ್ಯತೇ ಕಕ್ಷಸಮೀಪಾಶ್ರಯಕೇ ಕರೇ
ಸಿಂಹಾಕ್ರಾಂತಂ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ಕರ್ಣ್ಣಾರ್ಪ್ಪಿತಕರಾವುಭೌ
ಕಿಂಚಿದಾಕುಂಚಿತಾಗ್ರೌ ಚ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಂ ತತಃ ಪರಮ್
ಊರ್ಧ್ವಂ ಕಿಂಚಿದ್ಗತೌ ಪಾಣೀ ಮುದ್ಗರೋ ನಾಮ ತರ್ಜ್ಜನೀ
ಗ್ರಸ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೇನೇತ್ಯಾಹುರ್ಮ್ಮುದ್ರಾವಿಶಾರದಾಃ
ಅಧೋಮುಖಃ ಸ್ಥಿತೋ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪಲ್ಲವೋ ದಕ್ಷಿಣಃ ಕರಃ

ಗಾಯತ್ರೀಜಪದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ 8 ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳಿ ಆ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿವೆ –

ಸುರಭಿರ್ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯೇ ಯೋನಿಃ ಶಂಖೋಽಥ ಪಂಕಜಮ್
ಲಿಂಗನಿರ್ವಾಣಮುದ್ರೇ ಚ ಜಪಾಂತೇಽಷ್ಟೌ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ತಂತ್ರಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ 8 ಮುದ್ರೆಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ –

1. ಗ್ರಥಿತೌ ದ್ವೌ ಕರೌ ಕೃತ್ವಾ ಸುಶ್ಲಿಷ್ಟೌ ಚಾಪ್ಯಧೋಮುಖೌ
ಕನೀಯಾಂಸೌ ತಥಾಂಗುಷ್ಠೌ ಸುಶ್ಲೇಷೇಣ ನಿಯೋಜಯೇತ್
ಮಧ್ಯಮಾಂಗುಲಿಯುಗ್ಮಂ ತು ಅನ್ಯೋನ್ಯಕರಪೃಷ್ಠಗಮ್
ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾನಾಮಿಕಾಯುಗ್ಮಂ ತರ್ಜನೀಯುಗಳಂ ತಥಾ
ಮುದ್ರೈಷಾ ಕಾಮಧೇನ್ವಾಖ್ಯಾ ಸರ್ವೇಚ್ಛಾಪರಿಪೂರಣೀ
2. ತಥಾ ಸಂಲಗ್ನಕರಯೋಃ ಮಧ್ಯಮೇ ಯೋಜಯೇನ್ಮುಖಮ್
ತತ್ರಾಂಗುಷ್ಠಯುಗಂ ನ್ಯಸ್ಯ ಚೇತರಾಂಸ್ತು ಪ್ರಸಾರಯೇತ್
ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾ ಭವೇದೇಷಾ ಪೂಜಾಯಾಂ ಪೀಠಚಿಂತನೇ
3. ಅನಾಮಿಕಾಭ್ಯಾಂ ಚೇದೇವಂ ಕೃತಾ **ವೈರಾಗ್ಯಮುದ್ರಿಕಾ** (ಸಂಹಿತಾ)
4. ಮಿಥಃ ಕನಿಷ್ಠಿಕೇ ಬದ್ಧ್ವಾ ತರ್ಜನೀಭ್ಯಾಮನಾಮಿಕೇ
ಅನಾಮಿಕೋರ್ಧ್ವಗಾಶ್ಲಿಷ್ಟದೀರ್ಘಮಧ್ಯಮಯೋರಧಃ
ಅಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರದ್ವಯಂ ನ್ಯಸೇತ್ **ಯೋನಿಮುದ್ರೇ**ಯಮೀರಿತಾ
5. ವಾಮಾಂಗುಷ್ಠಂ ತು ಸಂಗೃಹ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು ಮುಷ್ಟಿನಾ
ಕೃತ್ವೋತ್ತಾನಂ ತಥಾ ಮುಷ್ಟಿಂ ಅಂಗುಷ್ಠಂ ತು ಪ್ರಸಾರಯೇತ್
ವಾಮಾಂಗುಲ್ಯಸ್ತಥಾಶ್ಲಿಷ್ಟಾಃ ಸಂಯುಕ್ತಾಸ್ತು ಪ್ರಸಾರಿತಾಃ
ದಕ್ಷಿಣಾಂಗುಷ್ಠಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಾಃ **ಮುದ್ರಾ ಶಂಖಸ್ಯ** ಚೋದಿತಾ (ಮುದ್ರಾಪ್ರಕಾಶ)
6. ಕರೌ ತು ಸಂಮುಖೀಕೃತ್ಯ ಸಂಹತಾವುನ್ನತಾಂಗುಲೀ
ತಳಾಂತರ್ಮಿಳಿತಾಂಗುಷ್ಠೌ ಕುರ್ಯಾದೇಷಾಽ**ಬ್ಜಮುದ್ರಿಕಾ** (ತಂತ್ರಸಾರ)

7. ಉಚ್ಛ್ರಿತಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗುಷ್ಠಂ ವಾಮಾಂಗುಷ್ಠೇನ ವೇಷ್ಟಯೇತ್
ವಾಮಂಗಲೀರ್ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಃ ಅಂಗುಲೀಭಿಶ್ಚ ಬಂಧಯೇತ್
ಲಿಂಗಮುದ್ರೇಯಮಾಖ್ಯಾತಾ ಶಿವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕಾರಿಣೀ

8. ಅಧೋಮುಖಂ ವಾಮಕರಂ ತದೂರ್ಧ್ವಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ತಥಾ
ಉತ್ತಾನಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಚ ಸಂಯುಕ್ತಾಂಗುಲಿಕೌ ತದಾ
ಹಸ್ತೌ ತು ಮುಷ್ಟಿಕೌ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರೋತ್ರಪಾರ್ಶ್ವೇ ಚ ಕಾರಯೇತ್
ತರ್ಜ್ಜನ್ಯೌ ದರ್ಶಯೇದೂರ್ಧ್ವೇ ಹ್ಯೇಷಾ **ನಿರ್ವಾಣ**ಸಂಸ್ಮೃತಾ

(ಗಾಯತ್ರಿಜಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 24+8 ಮುದ್ರೆಗಳ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೂರಾರು ಮುದ್ರೆಗಳ ಚಿತ್ರಸಹಿತ ವಿವರವನ್ನು ನನ್ನ ಮುದ್ರಾಸಮೀಕ್ಷಾ 1 ಮತ್ತು 2 ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.)

ಮಾನವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿನ 5 ಬೆರಳುಗಳು 5 ಭೂತಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ 5 ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು **ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿನ ಬೆರಳುಗಳಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರದ ಬೆರಳುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಎದ್ದುಕಾಣುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮುದ್ರೆಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

ಮುದ್ರೆ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ನ್ಯಾಸ, ಕೆಲವು ರಹಸ್ಯ ತಂತ್ರಾಂಶಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯರೆದುರೂ ತೋರಿಸಲೇಬಾರದು –

ಯಂತ್ರತಂತ್ರಾದಿಹೋಮಾಂಶ್ಚ ನ್ಯಾಸಾದೀನ್ಬಂಧಕಾದಿಕಮ್
ಅಕ್ಷಮಾಲಾಂ ಚ ಮುದ್ರಾಂ ಚ ಗುರೋರಪಿ ನ ದರ್ಶಯೇತ್

ನಿತ್ಯಜಪ ಮೋಕ್ಷದೆಡೆಗೆ

ಯೇ ಮಾನವಾ ವಿಗತರಾಗಪರಾವರಜ್ಞಾ
*ನಾರಾಯಣಂ ಸುರುಗುರುಂ **ಸತತಂ ಸ್ಮರಂತಿ***
ಧ್ಯಾನೇನ ತೇನ ಹತಕಿಲ್ಬಿಷಚೇತನಾಸ್ತೇ
*ಮಾತುಃ ಪಯೋಧರರಸಂ **ನ ಪುನಃ ಪಿಬಂತಿ***

ಜಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಬಗೆಯ ಪಾಪಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರೀಜಪ–ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ದ್ರವ್ಯವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. **ಮಹಾಭಾರತವು** ಅನುಶಾಸನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಶಾಂತಿಪ್ರದವಾದ್ದು ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಒಳಗಿನ ಶತ್ರುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು ಗಾಯತ್ರೀ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಿರಬೇಕಾದ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ –

ಚತುರ್ಣ್ಣಾಮಪಿ ವರ್ಣ್ಣಾನಾಂ ಆಶ್ರಮಸ್ಯ ವಿಶೇಷತಃ
ಕರೋತಿ ಸತತಂ ಶಾಂತಿಂ ಸಾವಿತ್ರೀಮುತ್ತಮಾಂ ಪಠನ್
ನಾಗ್ನಿರ್ದ್ಹಹತಿ ಕಾಷ್ಠಾನಿ ಸಾವಿತ್ರೀ ಯತ್ರ ಪಠ್ಯತೇ
ನ ತತ್ರ ಬಾಲೋ ಮ್ರಿಯತೇ ನ ಚ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಪನ್ನಗಾಃ
ನ ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ದುಃಖಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್
ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಮಹದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾವಿತ್ರೀಗುಣಕೀರ್ತ್ತನಮ್
ಪ್ರಸ್ಥಾನೇ ವಾ ಪ್ರವಾಸೇ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತಃ ಪಠೇತ್
ಹೃದಯಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಶ್ರುತಿರೇಷಾ ಸನಾತನೀ
ವೃದ್ಧೈಃ ಕಾಶ್ಯಪಗೌತಮಪ್ರಭೃತಿಭಿರ್ಭೃಗ್ವಂಗಿರೋತ್ರ್ಯಾದಿಭಿಃ
ಶುಕ್ರಾಗಸ್ತ್ಯಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಭೃತಿಭಿರ್ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಭಿಃ ಸೇವಿತಮ್
ಭಾರದ್ವಾಜಮತಂ ಋಚೀಕತನಯೈಃ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಾತ್ಪುನಃ
ಸಾವಿತ್ರೀಮಧಿಗಮ್ಯ ಶಕ್ರವಸುಭಿಃ ಕೃತ್ಸ್ನಾ ಜಿತಾ ದಾನವಾಃ
ಸಾವಿತ್ರೀಮಪ್ಯಧೀಯಾನಃ ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಮಿತಾಶನಃ
ಅಹಿಂಸೋ ಮಂದಕಂ ಜಲ್ಪಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಿಲ್ಬಿಷಾತ್

ಜಪಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಂತೆ ತಾಣ, ಚಿಂತನೆ, ಆಹಾರಾದಿಗಳೂ ಕಾರಣಗಳೆಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಪಂಚವು ಗುರುತಿಸಿದೆ –

ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದ್ವಿಪ್ರೋ ಮುಮುಕ್ಷುರ್ಹರಿಪೂಜನಾತ್

ಜಪಾಚ್ಚ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರಾತ್ ಪೂತೋ ಭವತಿ ಸರ್ವದಾ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ಯೋ ಜಪೇತ್ಪಾವನೀಂ ದೇವೀಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ವೇದಮಾತರಮ್

ನ ಸೀದೇತ್ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾನಃ ಪೃಥಿವೀಂ ಚ ಸಸಾಗರಾಮ್

ಯೇ ಚಾಸ್ಯ ದುಃಸ್ಥಿತಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಗ್ರಹಾಃ ಸೂರ್ಯಾದಯೋ ದಿವಿ

ತೇ ಚಾಸ್ಯ ಸೌಮ್ಯಾ ಜಾಯಂತೇ ಶಿವಾಃ ಶುಭಕರಾಸ್ತಥಾ

ಯತ್ರಯತ್ರ ಸ್ಥಿತಾಶ್ಚೈವ ದಾರುಣಾಃ ಪಿಶಿತಾಶನಾಃ

ಘೋರರೂಪಾ ಮಹಾಕಾಯಾ ಧರ್ಷಯಂತಿ ನ ತಂ ದ್ವಿಜಮ್ (ಮಹಾಭಾರತ)

ವೇದಸ್ಯ ವದನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರೀ ತ್ರಿಪದಾ ಪರಾ

ತಿಸೃಭಿಃ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಾಭಿಃ ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿಭಿಃ ಸಹ

ಸಹಸ್ರಂ ಸಾಧಿಕಂ ಕಿಂಚಿತ್ ತ್ರಿಕಮೇತಜ್ಜಪನ್ನಮೀ

ಮಾಸಂ ಬಹಿಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಮಹಾಘಾದಪಿ ಮುಚ್ಯತೇ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶತಮಧ್ಯಾಂ ದಶವರಾಮ್

ಗಾಯತ್ರೀಂ ಯಃ ಪಠೇದ್ವಿಪ್ರೋ ನ ಸ ಪಾಪೇನ ಲಿಪ್ಯತೇ (ಲ.ಅ.ಸ.)

ಸಹಸ್ರಕೃತ್ವಸ್ತ್ವಭ್ಯಸ್ಯ ಬಹಿರೇತತ್ತ್ರಿಕಂ ದ್ವಿಜಃ

ಮಹತೋಽಪ್ಯೇನಸೋ ಮಾಸಾತ್ ತ್ವಚೇವಾಹಿರ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ (ಮನು)

ಲಕ್ಷದ್ವಾದಶವಾರಂ ತು ಗಾಯತ್ರೀಜಪಮಾಚರೇತ್

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಮಹಾದಾನಸ್ವೀಕಾರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಹಿ (ನಾರಾಯಣಸ್ಮೃತಿ)

ವ್ರತಾದಿಮಧ್ಯೇ ಶೃಣುಯಾತ್ ಯದ್ಯೇಷಾಂ ಧ್ವನಿಮುತ್ತಮಃ

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಸಹಸ್ರಂ ತು ಜಪೇದ್ವೈ ವೇದಮಾತರಮ್ (ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯ)

ಗಾಯತ್ರೀ ಪರಮಾ ದೇವೀ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾ ಚ ತಾಮ್

ಯೋ ಜಪೇತ್ತಸ್ಯ ಪಾಪಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಮಹಾಂತ್ಯಪಿ (ಗರುಡಪುರಾಣ)

ಸವ್ಯಾಹೃತಿಕಾಂ ಸಪ್ರಣವಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಶಿರಸಾ ಸಹ

ಯೇ ಜಪಂತಿ ಸದಾ ತೇಷಾಂ ನ ಭಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್

ಶಾಂತಿಕಾಮಸ್ತು ಜುಹುಯಾತ್ ಸಾವಿತ್ರೀಮಕ್ಷತೈಃ ಶುಚಿಃ

ಹಂತುಕಾಮೋಽಪಮೃತ್ಯುಂ ಚ ಘೃತೇನ ಜುಹುಯಾತ್ತಥಾ
ಶ್ರೀಕಾಮಸ್ತು ತಥಾ ಪದ್ಮೈಃ ಬಿಲ್ವೈಃ ಕಾಂಚನಕಾಮುಕಃ
ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಕಾಮಸ್ತು ಪಯಸಾ ಜುಹುಯಾತ್ತಥಾ
ಘೃತಪ್ಲುತೈಸ್ತಿಲೈರ್ವಹ್ನಿಂ ಜುಹುಯಾತ್ಸುಸಮಾಹಿತಃ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಯುತಹೋಮಾಚ್ಚ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ
ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಲಕ್ಷಹೋಮೇನ ಪಾತಕೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ (ಶಂಖಸ್ಮೃತಿ)

ದಶಕೃತ್ವಃ ಪ್ರಜಪ್ತಾ ಸಾ ರಾತ್ರ್ಯಹ್ನಾ ಯತ್ಕೃತಂ ಲಘು
ತತ್ಪಾಪಂ ಪ್ರಣುದತ್ಯಾಶು ಶತಂ ಪಾಪೋಪನಾಶನೀ
ಸಹಸ್ರಜಪ್ತಾ ಸಾ ದೇವೀ ಚೋಪಪಾತಕನಾಶನೀ
ಲಕ್ಷಜಪ್ತಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನೀ
ಕೋಟಿಜಪ್ಯೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯದಿಚ್ಛತಿ ತದಾಪ್ನುಯಾತ್
ಅರ್ಕಮಧ್ಯಗತಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಪುರುಷಂ ತಂ ಮಹಾದ್ಯುತಿಮ್ (ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ)

ಆಪೋಶನಮಕೃತ್ವಾ ತು ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ನಾಪದಿ ದ್ವಿಜಃ
ಭುಂಜಾನೋ ವಾ ತಥಾ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಗಾಯತ್ರ್ಯಷ್ಟಶತಂ ಜಪೇತ್
ನೃಣಾಂ ಭೋಜನಕಾಲೇ ತು ಯದಿ ದೀಪೋ ವಿನಶ್ಯತಿ
ತದನ್ನಂ ಪಾಣಿನಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಮನಸಾ ಸ್ಮರೇತ್
ಯಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಚೈವ ನೋಪಾಸ್ತೇ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಂ ಯಥಾವಿಧಿ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಷ್ಟಸಹಸ್ರಂ ತು ಜಪೇತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ (ಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಸಾರ)
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ವಿನಾ ಭುಂಕ್ತೇ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಂ ಕುರುತೇಽಥವಾ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಷ್ಟಸಹಸ್ರೇಣ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಶುದ್ಧ್ಯತಿ (ಮರೀಚಿ)
ದಶಕೃತ್ವಃ ಪಿಬೇದಾಪೋ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಶ್ರಾದ್ಧಭುಗ್ ದ್ವಿಜಃ (ಉಶನಾ)

ಯತ್ರಯತ್ರ ಚ ಸಂಕೀರ್ಣ್ಣಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ದ್ವಿಜಃ
ತತ್ರತತ್ರ ತಿಲೈರ್ಹೋಮೋ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಜಪನಂ ತಥಾ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿ)

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಲಕ್ಷಹೋಮೇ ತು ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ (ಯಮ)

ಜಪ್ತ್ವಾ ಸಹಸ್ರಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ಶುಧ್ಯೇತ್ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದೃತೇ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

ಸಾವಿತ್ರ್ಯಷ್ಟಸಹಸ್ರೇಣ ಕ್ಷೀರಶಾಂತಿಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್

ಮೃತೋ ಪ್ರತ್ಯಾಗತೇ ತತ್ರ (ಧರ್ಮರಾಜ)

ಶ್ವಾನಂ ಶ್ವಪಾಕಂ ಯೂಪಚಿತಿಂ ಚಿತಿಕಾಷ್ಠಂ ಮದ್ಯಂ ಮದ್ಯಭಾಂಡಂ

ಮಾನುಷಾಸ್ಥಿ ಶವಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ರಜಸ್ವಲಾಂ ಮಹಾಪಾತಕಿನಂ ಶವಂ

ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಚೈಲಮಂಭೋಽವಗಾಹ್ಯೋತ್ತೀರ್ಯ ಅಗ್ನಿಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ

ಗಾಯತ್ರೀಮಷ್ಟವಾರಂ ಜಪೇತ್ (ಚ್ಯವನ)

ಸರ್ವರೋಗವಿನಾಶಾಯ ಜಪಃ ಕಾರ್ಯೋ ವಿಶೇಷತಃ

ಪ್ರಾಯೇಣ ಸೂರ್ಯಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ರೋಗಾಣಾಮಧಿದೈವತಮ್

ಆರೋಗ್ಯಂ ಭಾಸ್ಕರಾದಿಚ್ಛೇದಿತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾ ಶ್ರುತಿಃ ಸ್ಮೃತಿಃ (ಮಹಾರ್ಣವ)

ಆರೋಗ್ಯಕಾಮಃ ಸಾವಿತ್ರೇ ಮಂಡಲೇ ಮಾಂ ಸಮರ್ಚಯೇತ್

ರುಗ್ಮಾಭಂ ರುಗ್ಮಕೇಶಂ ಚ ರುಗ್ಮನೇತ್ರಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್

ಜಪಾಂತೇ ಸೂರ್ಯಪುರತಃ ಪ್ರಾತರೇವ ದ್ವಿಜಾಗ್ರಣೀಃ

ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣಮೇದ್ಭೂಮೌ ಅಷ್ಟವಾರಂ ಚತುರ್ಮುಖ

ಉತ್ಥಾಯ ಚ ಪುನರ್ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣಂ ಹೃದಿ

(ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತಾ)

ಪ್ರತಿಗ್ರಹೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಜಪಹೋಮಾದಿಕಂ ಭವೇತ್

ಪ್ರತಿಗ್ರಹೈಶ್ಚ ಯೇ ವಿಪ್ರಾ ದೂಷಿತಾ ಉಗ್ರದಾನತಃ

ತ್ರಿಗುಣಂ ಚ ಜಪೇದ್ವೇದಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ವಾಽಯುತಾತ್ಪರಮ್

ನಾರಾಯಣಾನುಸ್ಮರಣಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ದುಷ್ಪ್ರತಿಗ್ರಹಾತ್

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ದಶಲಕ್ಷೇಣ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸಹಸ್ರತಃ (ಅರುಣಸ್ಮೃತಿ)

ಕಾಮಂ ಕರೋತಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾದ್ವಿಶೇಷತಃ

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ತು ತಿಲೈರ್ಹೋಮಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಃ

ಶಾಂತಿಕಾಮೋ ಯವೈಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಆಯುಷ್ಕಾಮೋ ಘೃತೇನ ಚ

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕೈಃ ಕರ್ಮ್ಮಸಿದ್ಧ್ಯೈ ಪಯಸಾ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚ್ಚಸೇ

ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ತಥಾ ದಧ್ನಾ ಧಾನ್ಯಕಾಮಸ್ತು ಶಾಲಿಭಿಃ

ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಸಮಿದ್ಭಿಸ್ತು ಗ್ರಹಪೀಡೋಪಶಾಂತಯೇ

ಧನಕಾಮಸ್ತಥಾ ಬಿಲ್ವೈಃ ಶ್ರೀಕಾಮಃ ಕಮಲೈಸ್ತಥಾ

ಆರೋಗ್ಯಕಾಮೋ ದೂರ್ವಾಭಿಃ ಗುರೂತ್ಪಾತೇ ಸ ಏವ ಹಿ

ಸೌಭಾಗ್ಯೇಚ್ಛುರ್ಗ್ಗುಗ್ಗುಳುನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ ಪಾಯಸೇನ ಚ

ಅಯುತೇನೋಕ್ತಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಲಕ್ಷೇಣ ಮನಸೇಪ್ಸಿತಮ್ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ಗಾಯತ್ರೀಂ ತ್ರಿಃ ಸಕೃದ್ವಾಪಿ ಜಪೇದ್ವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಿಕಾಮ್

ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನಸಂದರ್ಭೇ – (ಪಾರಸ್ಕರ)

ಅತಿವೃಷ್ಟ್ಯಾ ತು ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಹೋಮಃ ಸರಸಿ ಸಂಸ್ಮೃತಃ

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಸಹಸ್ರಂ ವಾಽಪ್ಯಥವಾಷ್ಟಶತಂ ಘೃತಮ್

ಧರ್ಮ್ಮಕಾಮಾದಿಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಜುಹುಯಾತ್ಸರ್ವಕರ್ಮ್ಮಸು

ಪ್ರತಿಮಾಂ ಚಂದನಸ್ವರ್ಣ್ಣನಿರ್ಮ್ಮಿತಾಂ ಪ್ರತಿಪೂಜ್ಯ ಚ

ಯಥಾಲಕ್ಷಂ ತು ಜಪ್ತವ್ಯಂ ಪಯೋಮೂಲಫಲಾಶನೈಃ

ಅಯುತದ್ವಯಹೋಮೇನ ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಯಾತ್ (ಗರುಡಪುರಾಣ)

ಜಪ್ಯಾತ್ತು ಮಮ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಅಥವಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ನೃಪ

ಆಜನ್ಮದುಷ್ಕೃತಂ ತಸ್ಯ ನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ (ವೃದ್ಧಗೌತಮಸ್ಮೃತಿ)

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಪಾಪಾನಾಂ ಸಂಕರೇ ಸಮುಪಸ್ಥಿತೇ

ದಶಸಾಹಸ್ರಮಭ್ಯಸ್ತಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಶೋಧನಂ ಪರಮ್ (ಅತ್ರಿಸ್ಮೃತಿ)

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ನಿರಾಹಾರಃ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಃ

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಲಕ್ಷಜಪ್ಯೇನ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ (ಸಂವರ್ತಸ್ಮೃತಿ)

ಯದಹ್ನಾತ್ ಕುರುತೇ ಪಾಪಂ ತದಹ್ನಾತ್ ಪ್ರತಿಮುಚ್ಯತೇ

ಯದ್ರಾತ್ರ್ಯಾತ್ ಕುರುತೇ ಪಾಪಂ ತದ್ರಾತ್ರ್ಯಾತ್ ಪ್ರತಿಮುಚ್ಯತೇ

(ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್)

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವಿಪಾಕಗಳ ಚಿಂತನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸ ಮತ್ತು ಗಾಯತ್ರಿಜಪವನ್ನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿಗ್ರಹಾದನ್ನದೋಷಾತ್ ಪಾತಕಾದುಪಪಾತಕಾತ್
ಗಾಯಂತಂ ತ್ರಾಯತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ಗಾಯತ್ರೀತಿ ಸ್ಮೃತಾ ಬುಧೈಃ

ಅಶ್ವಪತಿ ರಾಜನಿಗೆ ಪರಾಶರರು ಹೇಳಿದ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಆ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ –

ಸಕೃಜ್ಜಪಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ಪಾಪಂ ದಿನಕೃತಂ ಹರೇತ್
ದಶಧಾ ಪ್ರಜಪೋ ನೄಣಾಂ ದಿವಾರಾತ್ರ್ಯಘಮೇವ ಚ
ಶತಧಾ ಚ ಜಪಾಚ್ಚೈವಂ ಪಾಪಂ ಮಾಸಾರ್ಜಿತಂ ಪರಮ್
ಸಹಸ್ರಧಾ ಜಪಾಚ್ಚೈವಂ ಕಲ್ಮಷಂ ವತ್ಸರಾರ್ಜಿತಮ್
ಲಕ್ಷಂ ಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ದಶಲಕ್ಷಂ ತ್ರಿಜನ್ಮನಃ
ಸರ್ವಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಶತಲಕ್ಷೇ ವಿನಶ್ಯತಿ
ಕರೋತಿ ಮುಕ್ತಿಂ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಜಪೋ ದಶಗುಣಸ್ತತಃ

ಇಂದು ಷೋಡಶ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಯನದ ಬಳಿಕ ವಿವಾಹವೆ ಜರಗುವುದು. ಗುರುಕುಲವಾಸ ಅಧ್ಯಯನಾದಿಗಳು ನಡೆಯದು. ನಡುವೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾನಾಮ್ನ್ಯಾದಿ ವ್ರತಚತುಷ್ಟಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಲೋಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಸಮಾವರ್ತನಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಜ್ಯಾಹುತಿ ನೀಡಲಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ನೀಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲು ಸ್ವೀಕಾರ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಿಂದಲೆ ಆಗುವುದು. ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರಾನಂತರ ಯೋಗ್ಯತಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ 8000 ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪವನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಸ್ವೀಕಾರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರೀ

ಪ್ರವೇಶಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ-

ಓಂ ಭೂಃ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಪ್ರವಿಶಾಮಿ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ

ಓಂ ಭುವಃ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಪ್ರವಿಶಾಮಿ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ

ಓಂ ಸ್ವಃ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಪ್ರವಿಶಾಮಿ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಪ್ರವಿಶಾಮಿ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ

ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್

ತಂತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ಬೀಜಾಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿವೆ-

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಬೀಜಯುಕ್ತಾಯಾ ವಿದ್ಯಾಸಂಪತ್ಸುತಾದಯಃ

ಲಭಂತೇ ರೋಗವಿಘ್ನಾದಿನಾಶನಂ ಚ ಭವೇತ್ಸದಾ

ಓಂ ಶ್ರೀಂ ಹ್ರೀಂ ಶ್ರೀಂ ಸಂಪುಟವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಇದರಂತೆ **ಓಂ ಐಂ ಕ್ಲೀಂ ಸೌಃ** ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಓಂ ಶ್ರೀಂ ಹ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ – ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ, ವಶೀಕರಣ ಮತ್ತು ಮೋಹನ.

ಓಂ ಐಂ ಹ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ – ಶತ್ರೂಪದ್ರವ – ವಿಘ್ನ – ಬಾಧೆ ನಾಶ ಮತ್ತು ಭಾಗ್ಯೋದಯ.

ಓಂ ಆಂ ಹ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ – ದ್ರವ್ಯವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಸ್ತುಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಓಂ ಹ್ರೀಂ – ರೋಗನಾಶ ಮತ್ತು ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಗಾಯತ್ರೀಪಟಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

51 ಅಕ್ಷರಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮಂತ್ರಪುನಶ್ಚರಣೆಗಳ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧದ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿವೆ.

ವಾಸಿಷ್ಠಕಲ್ಪ ಹಾಗೂ **ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಕಲ್ಪ**ದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಹೋಮವಿಧಾನಗಳಿವೆ.

ಗಾಯತ್ರ್ಯರ್ಥಚಿಂತನೆ

1. ವೇದಾಂಶ್ಛಂದಾಂಸಿ ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ
ಭರ್ಗ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಕವಯೋಽನ್ನಮಾಹುಃ
ಕರ್ಮ್ಮಾಣಿ ಧಿಯಸ್ತದು ತೇ ಬ್ರವೀಮಿ
ಪ್ರಚೋದಯನ್ ಸವಿತಾ ಯಾಭಿರೇತಿ (ಗೋಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

2. ಉಪಾಸೀತ ಓಮಿತ್ಯೇತದಕ್ಷರೇಣ ವ್ಯಾಹೃತಿಭಿಃ ಸಾವಿತ್ರ್ಯಾ ಚೇತಿ
ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮಿತಿ
ಅಸೌ ವಾ ಆದಿತ್ಯಃ ಸವಿತಾ
ಸ ವಾ ಏವಂ ಪ್ರವರಣೀಯ ಆತ್ಮಕಾಮೇನ ಇತ್ಯಾಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ
ಅಥ ಭರ್ಗ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹೀತಿ
ಸವಿತಾ ವೈ ದೇವಃ
ತತೋ ಯೋಽಸ್ಯ ಭರ್ಗ್ಗಾಖ್ಯಃ ತಂ ಚಿಂತಯಾಮಿ ಇತ್ಯಾಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ
ಅಥ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಇತಿ
ಬುದ್ಧಯೋ ವೈ ಧಿಯಃ
ತಾ ಯೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಇತ್ಯಾಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ
ಅಥ ಭರ್ಗ್ಗ ಇತಿ
ಯೋ ಹ ವಾ ಅಮುಷ್ಮಿನ್ ಆದಿತ್ಯೇ ನಿಹಿತಃ
ತಾರಕೋಽಕ್ಷಿಣಿ ವೈಷ ಭರ್ಗ್ಗಾಖ್ಯಃ
ಭಾಭಿರ್ಗ್ಗತಿರಸ್ಯ ಹೀತಿ ಭರ್ಗ್ಗಃ
ಭರ್ಜ್ಜಯತೀತಿ ವೈಷ ಭರ್ಗ್ಗ ಇತಿ ರುದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ
ಅಥ ಭ ಇತಿ ಭಾಸಯತೀಮಾನ್ ಲೋಕಾನ್
ರ ಇತಿ ರಂಜಯತೀಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ
ಗ ಇತಿ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಆಗಚ್ಛಂತ್ಯಸ್ಮಾತ್ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ
ತಸ್ಮಾತ್ ಭರಗತ್ವಾತ್ ಭರ್ಗ್ಗಃ (ಮೈತ್ರಾಯಣ್ಯಾರಣ್ಯಕ)

3. ತತ್ಸವಿತುರ್ವೃಣೀಮಹೇ ವಯಂ ದೇವಸ್ಯ ಭೋಜನಮ್
ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಸರ್ವಧಾತಮಂ ತುರಂ ಭಗಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ (ಋಗ್ವೇದ)

4. ದೇವಸ್ಯ ಚೇತಸೋ ಮಹೀಂ ಪ್ರಸವಿತುರ್ಹವಾಮಹೇ
ಸುಮತಿಂ ಸತ್ಯರಾಧಸಮ್ (ಯಜುರ್ವೇದ)

5. ಸ್ತುತಾ ಮಯಾ ವರದಾ ವೇದಮಾತಾ
ಪ್ರಚೋದಯಂತಾಂ ಪಾವಮಾನೀ ದ್ವಿಜಾನಾಮ್
ಆಯುಃ ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರಜಾಂ ಪಶುಂ ಕೀರ್ತಿಂ ದ್ರವಿಣಂ
ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಂ ಮಹ್ಯಂ ದತ್ವಾ ವ್ರಜತ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮ್ (ಅಥರ್ವವೇದ)

6. ಸ್ತುತಾ ಮಯಾ ವರದಾ ವೇದಮಾತಾ
ಪ್ರಚೋದಯಂತೀ ಪವನೇ ದ್ವಿಜಾತಾ
ಆಯುಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ದ್ರವಿಣಂ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಂ
ಮಹ್ಯಂ ದತ್ವಾ ಪ್ರಜಾತುಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮ್ (ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್)

7. ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮ ನಿತ್ಯಂ ಹೃದಿ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಂ
ಮಾಂ ಪ್ರೇರಯತ್ತಿಷ್ಠತಿ ನಃ ಸುಬುದ್ಧೀಃ
ಭರ್ಗ್ಗಸ್ತದಾಖ್ಯಂ ಭಜನೀಯಮೇತತ್
ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ನಿತ್ಯಂ ರವಿಮಂಡಲಸ್ಥಮ್ (ನಿರುಕ್ತಭಾಷ್ಯ)

8. ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರ್ಭರ್ಗೋರ್ ವರಣೀಯಂ ಚ ಧೀಮಹಿ
ತದಸ್ಮಾಕಂ ಧಿಯೋ ಯಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇ ಚ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ (ಬೃಹತ್ಪರಾಶರಸಂಹಿತಾ)

9. ತದ್ವೈ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗ್ಗ ಉತ್ತಮಮ್
ಸದಾ ಧೀಮಹಿ ತೇ ರೂಪಂ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಭಾತಿ ಹಿ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

10. ಯೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾಽಸ್ಮಾಕಂ ಧಿಯೋ ಧರ್ಮಾದಿಗೋಚರಾಃ
ಪ್ರೇರಯೇತ್ತಸ್ಯ ವೈ ಭರ್ಗ್ಗಃ ತದ್ವರೇಣ್ಯಮುಪಾಸ್ಮಹೇ (ಪುರಾಣ)

11. ತತ್ಪದಂ ಪರಮಂ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ಸ್ಮೃತಮ್
ವರೇಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೇಜೋಭ್ಯಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ವೈ ಪರಮಂ ಪದಮ್

ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಭರ್ಗ್ಗಸ್ತದ್ವಿಷ್ಣುಸಂಜ್ಞಕಮ್
ತಜ್ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭರ್ಗ್ಗಸ್ತೇಜೋ ಯತಃ ಸ್ಮೃತಮ್
ಭಾ ದೀಪ್ತಾವಿತಿ ರೂಪಂ ಹಿ ಭ್ರಸ್ಜಃ ಪಾಕೇಽಥ ತತ್ ಸ್ಮೃತಮ್
ಓಷಧ್ಯಾದಿಕಂ ಪಚತಿ ಭ್ರಾಜೃ ದೀಪ್ತೌ ತಥಾ ಭವೇತ್
ಭರ್ಗ್ಗಃ ಸ್ಯಾತ್ ಭ್ರಾಜತ ಇತಿ ಬಹುಲಂ ಛಂದ ಈರಿತಮ್

ವರೇಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೇಜೋಭ್ಯಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ವೈ ಪರಮಂ ಪದಮ್
ಸ್ವರ್ಗ್ಗಾಪವರ್ಗ್ಗಕಾಮೈರ್ವಾ ವರಣೀಯಂ ಸದೈವ ಹಿ
ವೃಣೋತೇರ್ವರಣಾರ್ಥಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಾದಿವರ್ಜ್ಜಿತಮ್

ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಬುದ್ಧಮೇಕಂ ಸತ್ಯಂ ತದ್ಧೀಮಹೀಶ್ವರಮ್
ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಧ್ಯಾಯೇಮಹಿ ವಿಮುಕ್ತಯೇ
ತಜ್ಜ್ಯೋತಿರ್ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣಮ್
ದಧಾತೇರ್ವಾ ಧೀಮಹೀತಿ ಮನಸಾ ಧಾರಯೇಮಹಿ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಯಶ್ಚ ಭರ್ಗ್ಗಶ್ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಧಿಯಃ
ಚೋದಯಾತ್ ಪ್ರೇರಯೇದ್ಬುದ್ಧಿಃ ಭೋಕ್ತೄಣಾಂ ಸರ್ವಕರ್ಮ್ಮಸು

ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟವಿಪಾಕೇಷು ವಿಷ್ಣುಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿರೂಪವಾನ್
ಸ್ವರ್ಗ್ಗಾದ್ಯೈಃ ಕ್ರೀಡತೇ ದೇವೋ ಯೋ ಹಂಸಃ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಭುಃ
ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗ್ಗತಂ ಯಚ್ಚ ಭರ್ಗ್ಗಾಖ್ಯಂ ವೈ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ
ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ದುಃಖಸ್ಯ ತ್ರಿವಿಧಸ್ಯ ಹ
ಧ್ಯಾನೇನ ಪುರುಷೋಽಯಂ ಚ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ
ತತ್ವಂ ಸದಸಿ ಚಿದ್ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯತ್ಪರಮಂ ಪದಮ್
ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರ್ಭರ್ಗ್ಗೋ ವರೇಣ್ಯಂ ಹಿ ತುರೀಯಕಮ್ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

12. ಅಗ್ನ್ಯಾದಿರೂಪೀ ವಿಷ್ಣುರ್ಹಿ ವೇದಾದೌ ಬ್ರಹ್ಮ ಗೀಯತೇ
ತತ್ಪದಂ ಪರಮಂ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ಸ್ಮೃತಮ್

13. ಯೋಽಸೌ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸವಿತಾ ದೇವ ಈರಿತಃ

ವರೇಣಿಯಂ ಪರಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಭರ್ಗೋ ವಿಶ್ವಂಭರತ್ವತಃ

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಯೋ ಧಿಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿತಯಾ ಸ್ಥಿತಃ

ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ಪ್ರೇರಯತಿ ಸರ್ವಧರ್ಮೇಷು ಸಂತತಮ್ (ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ)

14. ಗುಣೈಸ್ತತಃ ಪ್ರಸವಿತಾ ವರಣೀಯೋ ಗುಣೋನ್ನತೇಃ

ಭಾರತಿಜ್ಞಾನರೂಪತ್ವಾತ್ ಭರ್ಗೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಖಿಲೈರ್ಜನೈಃ

ಪ್ರೇರಕೋಽಶೇಷಬುದ್ಧೀನಾಂ ಸ ಗಾಯತ್ರ್ಯರ್ಥ ಈರಿತಃ (ಋಗ್ಭಾಷ್ಯ)

15. ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಃ ಸೂರ್ಯಸಪ್ರಭಃ

ದ್ವಿತೀಯಶ್ಚೈವ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಃ ಭೂತನಾಮಾವತಾರಗಃ

ತೃತಿಯೋ ವಾಚಿ ಸಂಸ್ಥಶ್ಚ ಸ್ತ್ರೀರೂಪೋ ಹಯಶೀರ್ಷಕಃ

ಚತುರ್ಥಃ ಪೃಥಿವೀಸಂಸ್ಥಃ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಃ ಪೀತವರ್ಣ್ಣಕಃ

ಜೀವಸ್ಯಾಂತರ್ಗತೋ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಶರೀರಮಿತಿ ನಾಮಕಃ

ಪಂಚಮಸ್ತದ್ಧೃದಿಸ್ಥಸ್ತು ಷಷ್ಠೋ ಹೃದಯನಾಮಕಃ

ಗಾಯತ್ರೀನಾಮಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಏವಂ ಷಡ್ವಿಧ ಉಚ್ಯತೇ (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು)

16. ಧಿಯಃ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯೇವ ಮನಸಾ ಸಹ ಸರ್ವದಾ

ಪ್ರೇರಯೇದ್ಯಃ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ತದ್ಧ್ಯಾನಂ ಸರ್ವಥಾ ಹಿತಮ್

17. ಯೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾಽಸ್ಮಾಕಂ ಮನಃ ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಕ್ರಿಯಾಃ

ಪ್ರಚೋದಯತಿ ತದ್ಭರ್ಗ್ಗಂ ವರೇಣ್ಯಂ ಸಮುಪಾಸ್ಮಹೇ

18. ಗುಣೈಸ್ತತಾ ಪ್ರಸವಿತೃವರಣೀಯಗುಣೋರ್ಜ್ಜಿತಾ

ಪ್ರಕಾಶಮತಿಮೂರ್ತ್ತಿಶ್ಚ ಧ್ಯೇಯಾ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಚೋದಿಕಾ (ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣ)

19. ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಧಿಯಃ ಕರ್ಮ್ಮಸು ಸತ್ಸು ವೈ

ವರೇಣ್ಯಂ ಸವಿತುಶ್ಚಾಪಿ ದೇವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಖ್ಯಂ ಚ ತದ್ಭರ್ಗ್ಗಃ ತೇಜೋ ಧೀಮಹಿ ಚಿಂತಯಾ (ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ)

20. ತ್ರಿಪಾತ್ತ್ವಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ ತತ್ರ ಭರ್ಗೋ ಧಿಯಾದಿಕೈಃ (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ)

21. ಧೀಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಚೋದಯತಿ ಯಃ ಸದಾ

ಸೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಸವಿತಾ ಸ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ
ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಸವನಾತ್ ಸವಿತಾ ಸ ತು ಕೀರ್ತ್ಯತೇ
ಗಾನಾದ್ವಾ ತ್ರಾಯತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ಗಾಯತ್ರೀ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ
ಯತಸ್ತದ್ದೇವತಾ ದೇವೀ ಸಾವಿತ್ರೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ ತತಃ (ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ)

22. ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರ್ಮಧ್ಯೇ ಯೋ ಭರ್ಗೋ ನೋ ಧಿಯಃ ಸ್ವಯಮ್
ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ತದ್ವರೇಣ್ಯಂ ಧೀಮಹೀತ್ಯನ್ವಯಃ ಕ್ರಮಾತ್ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

23. ದ್ಯುಸ್ಥಾನಾತ್ ದ್ಯೋತನಾದ್ವಾಪಿ ಭಾನುರ್ದೇವ ಉದಾಹೃತಃ
ಜಗತ್ಪ್ರಸವಹೇತುತ್ವಾತ್ ಸ ಏವ ಸವಿತಾ ಭವೇತ್
ತತ್ಸಂಬಂಧೀ ಚ ಯೋ ಭರ್ಗಃ ಪಾಪಾನಾಂ ಭಂಜಕತ್ವತಃ
ಅಸ್ಮಾಕಂ ಕಾರ್ಯವಿಷಯೇ ಬುದ್ಧಿಂ ಪ್ರೇರಯತೀಹ ಯಃ
ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯಂ ಸ್ಯಾತ್ ವರಣೀಯಮುಪಾಸ್ಮಹೇ (ಸ್ಮೃತಿ)

24. ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಸ್ತಸ್ಯ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್
ಭರ್ಗೋ ವರೇಣ್ಯಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಧೀಮಹೀತ್ಯರ್ಥ ಉಚ್ಯತೇ (ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ)

25. ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಸ್ತೇಭ್ಯೋ ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗಸಂಜ್ಞಿತಮ್
ಧ್ಯಾಯೇಮಹೀತಿ ಶಬ್ದೋಕ್ತೋ ಧೀಮಹೀತ್ಯರ್ಥ ಉಚ್ಯತೇ (ಮಂತ್ರದೀಪಿಕಾ)

26. ಬುದ್ಧೀಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚಾಸ್ಮಾಕಂ ಯಃ ಪ್ರೇರಯತಿ ತಸ್ಯ ತು
ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ಖ್ಯಾತಂ ವರೇಣ್ಯಂ ಚಿಂತಯೇ ಮಹಃ (ಸಂಗ್ರಹ)

27. ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರಿತಿ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ
ಭರ್ಗೋ ನಿಸರ್ಗವಿಮಲಂ ಪರಮಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ
ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋಽಧಿಗತಂ ವಯಂ ಯೋ
ಯತ್ನಾನ್ನ ಈಹಿತಮತೀಂಸ್ತು ಪ್ರಚೋದಯಾದಾ (ಬೃಹದ್ಧರ್ಮಪುರಾಣ)

28. ತತಂ ತದ್ದೇಶಕಾಲೋರುಗುಣೈಃ ಸವಿತುರಸ್ಯ ತು
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತುರ್ದೇವಸ್ಯ ತದ್ವರೇಣ್ಯಂ ಸಮಸ್ತಶಃ
ಭಾರತಿಜ್ಞಾನದಾನಂ ತತ್ ಧ್ಯೇಯಂ ಜ್ಞಾನಾದಿಸಾಧನಮ್

ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯವ್ರಾತಂ ಪ್ರೇರಯತ್ವಿತಿ ಚಿಂತಯೇತ್ (ಪ್ರಕಾಶಸಂಹಿತಾ)

29. ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರ್ಯಚ್ಚ ಭರ್ಗ್ಗಮಂತರ್ಗ್ಗತಂ ವಿಭುಮ್
ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನ ಏವಾಹುಃ ವರೇಣ್ಯಂ ತಚ್ಚ ಧೀಮಹಿ
ಚಿಂತಯಾಮೋ ವಯಂ ಭರ್ಗ್ಗಂ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್
ಧರ್ಮ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷೇಷು ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತೀಃ ಪುನಃಪುನಃ

30. ಬುದ್ಧೇರ್ಬೋಧಯಿತಾ ಯಸ್ತು ಚಿದಾತ್ಮಾ ಪುರುಷೋ ವಿರಾಟ್
ಸವಿತುಸ್ತದ್ವರೇಣ್ಯಂ ತು ಸರ್ವಧರ್ಮ್ಮಾಣಮೀಶ್ವರಮ್
ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣ್ಣಂ ಪುರುಷಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ತಂ ವಿಷ್ಣುಸಂಜ್ಞಕಮ್
ಭ್ರಾಜತೇ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ತಸ್ಮಾದ್ಭರ್ಗ್ಗ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ
ಭ್ರಸ್ಜ ಪಾಕೇ ಭವೇದ್ಧಾತುಃ ಯಸ್ಮಾತ್ಪಾಚಯತೇ ಹ್ಯಸೌ
ದೀವ್ಯತೇ ಕ್ರೀಡತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ದ್ಯೋತತೇ ರೋಚತೇ ದಿವಿ
ತಸ್ಮಾದ್ದೇವ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ್ತೂಯತೇ ಸರ್ವದೈವತೈಃ
ಸವಿತಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸರ್ವಭಾವಾನ್ ಪ್ರಸೂಯತೇ
ಸವನಾತ್ಪಾವನಾಚ್ಚೈವ ಸವಿತಾ ತೇನ ಚೋಚ್ಯತೇ
ವರೇಣ್ಯಂ ವರಣೀಯಂ ಚ ಜನ್ಮಸಂಸಾರಭೀರುಭಿಃ
ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತಂ ಭರ್ಗ್ಗಃ ಸೇವ್ಯತೇ ವೈ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ
ಧ್ಯಾನೇನ ಪುರುಷೋ ಯಸ್ತು ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

(31) ತೇಜಃ ಪರಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಧಾಮ್ನಾ ಪರೇಣಾಪ್ರಣಖಾತ್ಸುವರ್ಣಮ್
ತ್ವಾಂ ಪುಂಡರೀಕೇ ಕ್ಷಣಮಾಮನಂತಿ ಶ್ರೀರಂಗರಾಜಂ ಸಮುಪಾನಿಷೀಯ
(ಶ್ರೀರಂಗರಾಜಸ್ತವ)

(32) ಪ್ರತಿಪುರುಷಮನೇಕಾಃ ಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಂ ವಿಚಿತ್ರಾಃ
ಶುಭಗತಿಷು ಧಿಯೋ ಯಃ ಚೋದಯತ್ಯಂಜಸಾ ನಃ
ಅಖಿಲಚಿದಚಿದಂತರ್ಯಾಮಿ ತದ್ವಿಷ್ಣುಸಂಜ್ಞಂ
ಸವಿತುರಹಮುಪಾಸೇ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಭರ್ಗ್ಗಃ (ಶತದೂಷಣೀ)

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಪ್ರಶಂಸೆಗಳು

ದೇವಸ್ಯ ಶ್ಲೋಕಂ ಸವಿತುರ್ಮ್ನಾಮಹೇ (ಋಗ್ವೇದ)

ಗಾಯತ್ರೀ ಪೌರುಷಂ ಸೂಕ್ತಂ ಏಕಮೇವ ಸುನಿಶ್ಚಯಃ

ಅರ್ಥೈಕ್ಯಂ ದೇವತೈಕ್ಯಂ ಚ ಸತ್ಯಮೇವ ನ ಸಂಶಯಃ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ತ್ರಿಭಿಃ ಪವಿತ್ರೈರಪುಪೋದ್ಧ್ಯರ್ಕಂ

ಹೃದಾ ಮತಿಂ ಜ್ಯೋತಿರನು ಪ್ರಜಾನನ್ (ಋಗ್ವೇದ)

ಧರ್ಮರಾಜನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಯಾರ ಯಾರ ಜನ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಯಾರಿಗೆ ದಾನ ನಿಷ್ಫಲ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ –

ವೃಥಾ ಚ ಕತಿ ಜನ್ಮಾನಿ ವೃಥಾ ದಾನಾನಿ ಕಾನಿ ಚ

ಹತ್ತು ಜನರ ಜನ್ಮವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನುವ ಕೃಷ್ಣ ಜಪ ಮಾಡದವನನ್ನು ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ಚೈವ ಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನವರ್ಜಿತಃ

ಹಾಗೆಯೇ ಹತ್ತೈವತ್ತು ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥದಾನ ಜಪ ಮಾಡದವನಿಗೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ – **ಅಸಂಧ್ಯೋಪಾಸಿನೇ ದತ್ತಮ್.**

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಅನೇಕ ಕಡೆ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ –

ಸಂಹಿತಾ ಪ್ರಣವೇನೈವ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಪರಾ ಮತಾ

ಚತುರ್ಭಿರಕ್ಷರೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಸೋಮಪಾನೇಽಕ್ಷರಾಷ್ಟಕಾ

ಜಗದ್ಬೀಜಸಮಾಯುಕ್ತಾ ಚತುರ್ವಿಂಶಾಕ್ಷರಾತ್ಮಿಕಾ

ಸಾಯಂಪ್ರಾತಸ್ತು ಯೇ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಮ್ಯಜ್ಞೈತ್ಯಮುಪಾಸತೇ

ನಾವಂ ವೇದಮಯೀಂ ಕೃತ್ವಾ ತರಂತೇ ತಾರಯಂತಿ ಚ

ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಚೈವ ವೇದಾಂಶ್ಚ ತುಲಯಾಽತೋಲಯತ್ಪುರಾ

ಸದೇವರ್ಷಿಗಣಾಶ್ಚೈವ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಸ್ಸರಾಃ

ಚತುರ್ಣಾಮಪಿ ವೇದಾನಾಂ ಸಾ ಹಿ ರಾಜನ್ ಗರೀಯಸೀ

ಯಥಾ ವಿಕಸಿತೇ ಪುಷ್ಪೇ ಮಧು ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಷಟ್ಪದಾಃ

ಏವಂ ಗೃಹೀತಾ ಸಾವಿತ್ರೀ ಸರ್ವವೇದೇ ಚ ಪಾಂಡವ
ತಸ್ಮಾತ್ತು ಸರ್ವವೇದಾನಾಂ ಸಾವಿತ್ರೀ ಪ್ರಾಣ ಉಚ್ಯತೇ
ನಿರ್ಜೀವಾ ಹೀತರೇ ವೇದಾ ವಿನಾ ಸಾವಿತ್ರಿಯಾ ನೃಪ
ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸತೇ ಯೇ ವೈ ನಿತ್ಯಮೇವ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ
ತೇ ಯಾಂತಿ ನರಶಾರ್ದೂಲ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ನ ಸಂಶಯಃ
ಸಾವಿತ್ರೀಸಾರಮಾತ್ರೋಽಪಿ ವರೋ ವಿಪ್ರಃ ಸುಯಂತ್ರಿತಃ
ನಾಯಂತ್ರಿತಶ್ಚತುರ್ವೇದೀ ಸರ್ವಾಶೀ ಸರ್ವವಿಕ್ರಯೀ
ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಧರ್ಮಜ್ಞಮೈತ್ರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉಚ್ಯತೇ
ನ ಸಾವಿತ್ರ್ಯಾಃ ಪರಂ ಜಾಪ್ಯಂ .....
ಆದಿಶಕ್ತಿಮುಪಾಸೀತ ಗಾಯತ್ರೀಂ ವೇದಮಾತರಮ್
ಜ್ಞೇಯಾ ಶಕ್ತಿರಿಯಂ ವಿಷ್ಣೋಃ (ಪುರಾಣ)
ಕಿಂಚ ಸೈಷಾ ಚತುಷ್ಪದಾ ಷಡ್ವಿಧಾ ಗಾಯತ್ರೀ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ವಾ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ಯದಿದಮ್ (ಛಂದೋಗ)
ಗಾಯತ್ರೀನಾಮಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಚತುಷ್ಪಾತ್ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ (ಛಂದೋಗಭಾಷ್ಯ)
ಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮೈವ । ಬ್ರಹ್ಮ ವೈ ಗಾಯತ್ರೀ
ವೀರ್ಯಂ ವೈ ಭರ್ಗ್ಗ ಏಷ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜ್ಞಃ (ಶತಪಥ)
ನ ವ್ಯಾಹೃತಿಸಮೋ ಮಂತ್ರಃ ಹೋಮ್ಯಮಾಜ್ಯಸಮಂ ಚ ನ
ನ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಸಮಂ ಜಪ್ಯಂ ನ ದೈವಂ ಕೇಶವಾತ್ಪರಮ್ (ಭೃಗುಸಂಹಿತಾ)
ನ ಸಾವಿತ್ರ್ಯಾ ಸಮಂ ಜಪ್ಯಂ ನ ವ್ಯಾಹೃತಿಸಮಂ ಹುತಮ್
ಗಾಯತ್ರೀ ವೇದಜನನೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಪಾಪನಾಶಿನೀ
ಹಸ್ತತ್ರಾಣಪ್ರದಾ ದೇವೀ ಪತತಾಂ ನರಕಾರ್ಣ್ಣವೇ (ಶಂಖಸ್ಮೃತಿ)
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ನ ಪರಂ ಜಪ್ಯಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ನ ಪರಂ ತಪಃ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ನ ಪರಂ ಧ್ಯಾನಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ನ ಪರಂ ಹುತಮ್ (ಪರಾಶರ)
ಗಾಯತ್ರೀ ವೇದಜನನೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಸೂಃ
ಗಾಯಂತಂ ತ್ರಾಯತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ಗಾಯತ್ರೀ ತೇನ ಗೀಯತೇ

ನ ಗಾಯತ್ರೀಸಮೋ ಮಂತ್ರಃ (ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ)

ಯದ್ಗಾಯತ್ರೇ ಅಧಿ ಗಾಯತ್ರಮಾಹಿತಮ್

ಯ ಇತ್ತದ್ವಿದುಸ್ತೇ ಅಮೃತತ್ವಮಾನಶುಃ (ಋಗ್ವೇದ)

ಯಥಾ ಚ ಮಧು ಪುಷ್ಪೇಭ್ಯೋ ಘೃತಂ ದುಗ್ಧಾದ್ರಸಾತ್ಪಯಃ

ಏವಂ ಹಿ ಸರ್ವವೇದಾನಾಂ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾರಮುಚ್ಯತೇ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

ಭೂರ್ಭುವಃಸುವಃ ಬ್ರಹ್ಮೈತದುಪಾಸ್ವ ಏತತ್ತಪಃ (ತೈತ್ತಿರೀಯಾಣ್ಯಕ)

ಓಂಕಾರಪೂರ್ವಿಣಸ್ತಿಸ್ರೋ ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಯೋಽಪ್ಯಥ

ತ್ರಿಪದಾ ಚೈವ ಗಾಯತ್ರೀ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮುಖಮ್ (ಮನು)

ಗಾಯತ್ರೀಜಪನಿರತಂ ಹವ್ಯಕವ್ಯೇಷು ಯೋಜಯೇತ್ (ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ)

ಗಾಯತ್ರೀಂ ಚೈವ ವೇದಾಂಶ್ಚ ತುಲಯಾ ಸಮತೋಲಯತ್

ವೇದಾ ಏಕತ್ರ ಸಾಂಗಾಸ್ತು ಗಾಯತ್ರೀ ಚೈಕತಃ ಸ್ಮೃತಾ (ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ)

ಅನಧೀತೋಽಶಕ್ತೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞೇ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ ಜಪೇತ್

ಗಾಯತ್ರೀಂ ವಾ (ಧರ್ಮಸಾರ)

ಉದ್ಯಂತಮಸ್ತಂಯಂತಮಭಿಧ್ಯಾಯನ್ ಕುರ್ವನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ

ವಿದ್ವಾನ್ ಸಕಲಂ ಭದ್ರಮಶ್ನುತೇ (ತೈತ್ತರೀಯಾರಣ್ಯಕ)

ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ವೈ ವೇದೇಭ್ಯಃ ಸಾವಿತ್ರೀ ಅನೂಚ್ಯತೇ (ಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

ತ್ರಿಭ್ಯ ಏವ ತು ವೇದೇಭ್ಯಃ ಪಾದಂ ಪಾದಮದೂದುಹತ್ (ಗೋಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

ಏಷ ಉ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಏಷ ಉ ಏವ ಆತ್ಮಾ ಏಷ ಉ ಏವ ಸವಿತಾ

ಏಷ ಉ ಏವ ಇಂದ್ರ ಏಷ ಉ ಏವ ಹರಿರ್ಹರತಿ ಪರಃ ಪರಾನಂದಃ (ಶ್ರುತಿ)

ನಾರಾಯಣಪರಾ ವೇದಾಃ

ವಾಸುದೇವಪರಾ ವೇದಾಃ (ಭಾಗವತ)

ತ್ರಿಪದಾ ಯಾ ತು ಗಾಯತ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರೀ (ಗರುಡಪುರಾಣ)

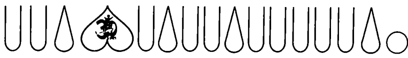
ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈರಹಮೇವ ವೇದ್ಯಃ (ಮಹಾಭಾರತ)

ವೇದಾಕ್ಷರಾಣಿ ಯಾವಂತಿ ಪಠಿತಾನಿ ದ್ವಿಜಾತಿಭಿಃ

ತಾವಂತಿ ಹರಿನಾಮಾನಿ ಪಠಿತಾನಿ ನ ಸಂಶಯಃ (ಸ್ಮೃತಿ)

ಏವಂ ಹಿ ಸರ್ವವೇದಾನಾಂ ಸಾವಿತ್ರೀ ಪ್ರಾಣಮುಚ್ಯತೇ
ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಜಪ ಕೌಂತೇಯ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನೀಮ್ (ವೃದ್ಧಗೌತಮ)
ನಾಸ್ತಿ ಗಂಗಾಸಮಂ ತೀರ್ಥಂ ನ ದೇವಃ ಕೇಶವಾತ್ಪರಃ
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಸ್ತು ಪರಂ ಜಪ್ಯಂ ನ ಭೂತಂ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ತರತೇ ಜನ್ಮಸಾಗರಮ್ (ಬೃಹದ್ಯೋಗಿ)
ಗಾಯತ್ರೀಮೇವ ಯೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಮ್ಯಗಭ್ಯಸತೇ ಪುನಃ
ಇಹಾಮುತ್ರ ಚ ಪೂಜ್ಯೋಽಸೌ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ (ಬೃಹತ್ಪರಾಶರಸ್ಮೃತಿ)
ಚತುರ್ವೇದಾತ್ಪರಾ ಗುರ್ವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಮೋಕ್ಷದಾ ಸ್ಮೃತಾ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)
ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಜಗತ್ಸ್ರಷ್ಟಾ ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದ್ಭವೇ ಜಲೇ
ನಿಯಮೇನ ಚ ಸಂಯುಕ್ತೋ ಜಪನ್ನಂತರ್ಜಲೇ ಶುಭೇ
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಮಾಯಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ತತೋ ದೇವಾಶ್ಚ ಚುಕ್ರುಶುಃ (ವರಾಹಪುರಾಣ)
ತಸ್ಯಾ ಉಪಸ್ಥಾನಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಸ್ಯೇಕಪದೀ ದ್ವಿಪದೀ ತ್ರಿಪದೀ
ಚತುಷ್ಪದ್ಯಪದಸಿ ನಹಿ ಪದ್ಯಸೇ ನಮಸ್ತೇ .... (ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ)
ಅಥೈನಮಾಚಾಮತಿ
ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಮಧು ವಾತಾ ಋತಾಯತೇ
ಮಧುಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ಭೂಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಮಧುನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್
ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ಭುವಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಧಿಯೋ ಯೋನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿಃ
ಮಧುಮಾನ್ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ
ಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹೇತಿ
ಸರ್ವಾಂ ಚ ಸಾವಿತ್ರೀಮನ್ವಾಹ ಸರ್ವಾಶ್ಚ ಮಧುಮತೀರಹಮೇವೇದಂ
ಸರ್ವಂ ಭೂಯಾಸಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹೇತಿ (ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ)
ಅತ್ಯಬ್ದಮಿತಿ ಯೋಽಭ್ಯಸ್ಯೇತ್ ಪ್ರತಿಘಸ್ರಮನನ್ಯಧೀಃ
ಸ ವ್ಯೋಮಮೂರ್ತಿಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಗಚ್ಛತಿ

ಶ್ರುತ್ಯಭ್ಯಾಸೋ ಹಿ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಪರಮಂ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

ಗಾಯತ್ರೀ ಚ ಧನುಸ್ತಸ್ಯ ಓಂಕಾರೋ ಗುಣ ಏವ ಚ

ಸ್ವರಾಃ ಸಪ್ತ ಶರಾಸ್ತಸ್ಯ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಸುವ್ರತ (ವರಾಹಪುರಾಣ)

ಜಪ್ಯೇನೈವ ತು ಸಂಸಿದ್ಧ್ಯೇತ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ

ಕುರ್ಯಾದನ್ಯಂ ನವಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಮೈತ್ರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉಚ್ಯತೇ (ಶಂಖಸ್ಮೃತಿ)

ಹತ್ತು ಜಪಿಸಿದರೆ ಈ ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ನಾಶ, ನೂರು ಜಪಿಸಿದರೆ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಪಾಪವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು, ಸಾವಿರ ಜಪಿಸಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಪಾಪವೂ ನಾಶಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದು **ಗರುಡಪುರಾಣದ** ಮಾತು–

ದಶಭಿರ್ಜನ್ಮಜನಿತಂ ಶತೇನ ತು ಪುರಾ ಕೃತಮ್

ತ್ರಿಯುಗಂ ತು ಸಹಸ್ರೇಣ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಂತಿ ದುಷ್ಕೃತಮ್

ಗಾಯತ್ರೀ ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣ ಇದೊಂದು ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಬಾರದೆಂದು ಗಾಯತ್ರೀಚಿಂತನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ **ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ** ತಿಳಿಸಿದೆ. ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯಿದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ–

ಸರ್ವಲಿಂಗೈಃ ಸರ್ವಶಬ್ದೈಃ ವಚನೈರಖಿಲೈರಪಿ

ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಮಪಿ ವಿದ್ಯತೇ

ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಸ್ಮೃತಿಗಳ ವಿರೋಧ ಬರುವುದರಿಂದ ನಿತ್ಯಕೃತ್ಯಾರ್ಣವ ಪ್ರಪಂಚಸಾರ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ ಗಾಯತ್ರೀ ಧ್ಯಾನ ಸರಿ ಇರದು.

ಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಾಮ ಮಹಿಮೆ –

ನಾರಾಯಣೋ ನಾಮ ನರೋ ನರಾಣಾಂ
ಪ್ರಸಹ್ಯ ಚೋರಃ ಕಥಿತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮ್
ಅನೇಕಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಪಾಪಸಂಚಯಂ
ಹರತ್ಯಶೇಷಂ ಸ್ಮೃತಮಾತ್ರ ಏವ

ಆರ್ತಾ ವಿಷಣ್ಣಾಃ ಶಿಥಿಲಾಶ್ಚ ಭೀತಾಃ
ಘೋರೇಷು ಚ ವ್ಯಾಧಿಷು ವರ್ತಮಾನಾಃ
ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ
ವಿಮುಕ್ತದುಃಖಾಃ ಸುಖಿನೋ ಭವಂತಿ

ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತೀ ನಾರಾಯಣಃ ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಃ

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯದೇವತೆ ನಾರಾಯಣನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನೀಡಿದ ಧ್ಯೇಯರೂಪಚಿಂತನೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಂಡುಬಂದದ್ದೆ –

ಧ್ಯೇಯಃ ಸದಾ ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತೀ
ನಾರಾಯಣಃ ಸರಸಿಜಾಸನಸಂನಿವಿಷ್ಟಃ
ಕೇಯೂರವಾನ್ ಮಕರಕುಂಡಲವಾನ್ ಕಿರೀಟೀ
ಹಾರೀ ಹಿರಣ್ಮಯವಪುರ್ಧೃತಶಂಖಚಕ್ರಃ

ಈ ಮಾತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆಚಾರ್ಯರು ನರಸಿಂಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ವಂಶೀಧರನು ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವನು. ಶೇಷಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸಂಹಿತಾದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರ್ಯಚಾಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಜಪದ ಕಡೆಗೆ ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರು ಗೀತಾಭಾಷ್ಯಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅರ್ಕಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಸಮಪ್ರಭಮ್
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸೇವ್ಯಪಾದಾಬ್ಜಂ ನೌಮಿ ಬ್ರಹ್ಮ ರಮಾಸಖಮ್
ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಾಂತಸ್ಥಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಮನಸಾ ಸ್ಮರನ್
ಸಂಧ್ಯಾಕೃತ್ವೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಂಧ್ಯೇತಿ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್
ಶಂಖಚಕ್ರಧರಂ ದೇವಂ ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಮ್
ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸ್ವರ್ಣರುಚಿಂ ಹರಿಮ್ (ಶ್ರೀವೈ.ನಿ.)
ಧ್ಯಾತ್ವಾರ್ಕಮಂಡಲಗತಾಂ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ವೈ ಜಪೇದ್ಬುಧಃ (ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ)
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ರವಿಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಮ್
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾರ್ಘ್ಯಂ ಪ್ರದದ್ಯಾಚ್ಚ ಜಪಂ ಕುರ್ವೀತ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)
ವಾಚ್ಯೋಽಸೌ ಸವಿತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಾನುಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಃ (ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ)

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲೇ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಯಮ್ (ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾಕರ)

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಾಸೀನಂ ರುಗ್ಮಾಕ್ಷಂ ಪುರುಷಂ ಹರಿಮ್

ಧ್ಯಾಯನ್ ಜಪೇತ್ತದಾದಿತ್ಯೇ ನಿಷ್ಕಾಮೋ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ (ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ)

ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮುಂಚೆ ನಿಂತು ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ನಡೆಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದರೆ ಜಪವನ್ನು ಕುಳಿತು ಮಾಡಬಹುದು. ಸೂರ್ಯ ಕಾಣದೇ ಜಪ ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಗೆ ಉತ್ತರ ಇಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಚಿಂತನೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಈ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಅಸ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ **ಸದಾ** ಎನಿಸಿದೆ. ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ನಾರಾಯಣನೇ ಹೊರಗಿನ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತ. ಹೀಗೆ ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಧ್ಯಸವಿತೃಮಂಡಲವರ್ತಿ. ದೇಹದ ಮಧ್ಯ ಹೃದಯ. ಹೃದಯಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ನಾರಾಯಣನು – ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟನು.

ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಂ ರವಿಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತದ್ಗಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪರಮ್

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಖ್ಯಗಾಯತ್ರೀಂ ಸಂಧ್ಯಾಗತ್ವೇನ ವೈ ಜಪೇತ್

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕಂಡದ್ದೂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯ ಭಗವಂತನನ್ನೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವನೆ ದೇವತಾವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು–

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಂ ತತ್ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೈವತಮ್

ಛಂದೋ ನಿಚೃತ್ ಸ್ಯಾದ್ಗಾಯತ್ರೀ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ಸನಾತನೀ

ಯಾರು ಯಾವ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಕಂಡರೋ ಅದು ಅಲ್ಲಿಯ ಚಿಂತನೆ ಎಂದು ನಿರುಕ್ತನ ಮಾತು. ಅದರಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಭಗವಂತನನ್ನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ದೇವತೆಯಾಗಲಾರ–

ಯತ್ಕಾಮ ಋಷಿರ್ಯಸ್ಯಾಂ ದೇವತಾಯಾಮಾರ್ಥಪತ್ಯಮಿಚ್ಛನ್

ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರಯುಂಕ್ತೇ ತದ್ದೈವತಃ ಸ ಮಂತ್ರಃ

ಗಾಯತ್ರೀಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣನನ್ನೆ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಸಶಂಖಚಕ್ರಂ ರವಿಮಂಡಲಸ್ಥಿತಂ

ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತೀ ನಾರಾಯಣಃ ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಃ

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯದೇವತೆ ನಾರಾಯಣನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನೀಡಿದ ಧ್ಯೇಯರೂಪಚಿಂತನೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಂಡುಬಂದದ್ದೆ –

ಧ್ಯೇಯಃ ಸದಾ ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತೀ
ನಾರಾಯಣಃ ಸರಸಿಜಾಸನಸಂನಿವಿಷ್ಟಃ
ಕೇಯೂರವಾನ್ ಮಕರಕುಂಡಲವಾನ್ ಕಿರೀಟೀ
ಹಾರೀ ಹಿರಣ್ಮಯವಪುರ್ಧೃತಶಂಖಚಕ್ರಃ

ಈ ಮಾತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆಚಾರ್ಯರು ನರಸಿಂಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ವಂಶೀಧರನು ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವನು. ಶೇಷಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸಂಹಿತಾದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರ್ಯಚಾಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಜಪದ ಕಡೆಗೆ ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರು ಗೀತಾಭಾಷ್ಯಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅರ್ಕಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಸಮಪ್ರಭಮ್
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸೇವ್ಯಪಾದಾಬ್ಜಂ ನೌಮಿ ಬ್ರಹ್ಮ ರಮಾಸಖಮ್
ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಾಂತಸ್ಥಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಮನಸಾ ಸ್ಮರನ್
ಸಂಧ್ಯಾಕೃತ್ತ್ವೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಂಧ್ಯೇತಿ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್
ಶಂಖಚಕ್ರಧರಂ ದೇವಂ ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಮ್
ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸ್ವರ್ಣರುಚಿಂ ಹರಿಮ್ (ಶ್ರೀವೈ.ನಿ.)
ಧ್ಯಾತ್ವಾರ್ಕಮಂಡಲಗತಾಂ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ವೈ ಜಪೇದ್ಬುಧಃ (ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ)
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ರವಿಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಮ್
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾರ್ಘ್ಯಂ ಪ್ರದದ್ಯಾಚ್ಚ ಜಪಂ ಕುರ್ವೀತ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)
ವಾಚ್ಯೋಽಸೌ ಸವಿತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಾನುಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಃ (ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ)

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲೇ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಯಮ್ (ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾಕರ)

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಾಸೀನಂ ರುಗ್ಮಾಕ್ಷಂ ಪುರುಷಂ ಹರಿಮ್

ಧ್ಯಾಯನ್ ಜಪೇತ್ಸದಾದಿತ್ಯೇ ನಿಷ್ಕಾಮೋ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ (ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ)

ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮುಂಚೆ ನಿಂತು ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ನಡೆಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದರೆ ಜಪವನ್ನು ಕುಳಿತು ಮಾಡಬಹುದು. ಸೂರ್ಯ ಕಾಣದೇ ಜಪ ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಗೆ ಉತ್ತರ ಇಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಚಿಂತನೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಈ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಅಸ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ **ಸದಾ** ಎನಿಸಿದೆ. ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ನಾರಾಯಣನೇ ಹೊರಗಿನ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತ. ಹೀಗೆ ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಧ್ಯಸವಿತೃಮಂಡಲವರ್ತಿ. ದೇಹದ ಮಧ್ಯ ಹೃದಯ. ಹೃದಯಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ನಾರಾಯಣನು – ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟನು.

ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಂ ರವಿಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತದ್ಗಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪರಮ್

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಖ್ಯಗಾಯತ್ರೀಂ ಸಂಧ್ಯಾಗತ್ವೇನ ವೈ ಜಪೇತ್

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕಂಡದ್ದೂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯ ಭಗವಂತನನ್ನೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವನೆ ದೇವತಾವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು–

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಂ ತತ್ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೈವತಮ್

ಛಂದೋ ನಿಚೃತ್ ಸ್ಯಾದ್ಗಾಯತ್ರೀ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ಸನಾತನೀ

ಯಾರು ಯಾವ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಕಂಡರೋ ಅದು ಅಲ್ಲಿಯ ಚಿಂತನೆ ಎಂದು ನಿರುಕ್ತನ ಮಾತು. ಅದರಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಭಗವಂತನನ್ನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ದೇವತೆಯಾಗಲಾರ–

ಯತ್ಕಾಮ ಋಷಿರ್ಯಸ್ಯಾಂ ದೇವತಾಯಾಮಾರ್ಥಪತ್ಯಮಿಚ್ಛನ್

ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರಯುಂಕ್ತೇ ತದ್ದೈವತಃ ಸ ಮಂತ್ರಃ

ಗಾಯತ್ರೀಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣನನ್ನೆ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಸಶಂಖಚಕ್ರಂ ರವಿಮಂಡಲಸ್ಥಿತಂ

ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ಭಾಸುರಹೇಮರೂಪಿಣಂ

ಕಿರೀಟಿನಂ ಚಿತ್ರವಿಭೂಷಣೋಜ್ಜ್ವಲಮ್

ಘೃಣಿಃ ಸೂರ್ಯಃ ಆದಿತ್ಯಃ ಎನ್ನುವುದು ಸೂರ್ಯಮಂತ್ರ, ಇದು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತ. **ಣಂ ಘೃಣಾತಿ** (ಘೃ ಕ್ಷರಣೇ) ಆನಂದವನ್ನು ಸುರಿಸುವವನು ಘೃಣಿ. ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ನರರಿಗೆ ಅಯ ಮತ್ತು ಣ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ದಾನಿ. ಅಥವಾ ನರರಿಗೆ ಣ – ಆನಂದದ ಆಯ – ಆದಾಯಪ್ರದನು. ಸೂರ್ಯ ಎಂದರೆ ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿ. **ಸೂರಂ** = ಸೂರ್ಯಂ ಯಾತಿ, ಮಧ್ಯೇ ಯಮಯತಿ. ಆದಿತ್ಯ ಎಂದರೆ ಆದಿಭವನಲ್ಲಿ ಇರುವವ – ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟ. ಸರಸಿಜಾಸನನು ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವನು, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು. ಹೀಗೆ ಸವಿತ್ರಂತರ್ಗತ ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ನಾರಾಯಣನು ಉಪಾಸ್ಯನು.

ಸರಸಿಜಾಸನನೆಂದರೆ ಪದ್ಮಾಸನನೆನಿಸುವ ಪ್ರಾಣ. ಆತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಗೈಯಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರಸವಾದ ಅರ್ಥ. ಮೂರು ಪಾದದ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಡೆಯನಾದನು, ವೇದಪುರುಷನೆನಿಸಿದನು. ಜೀವರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದನು. ಪಂಚಪಾದಗಳ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೇ ಪಡೆವನು.

ಮೊದಲಿಗೆ ಜಡವಾದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಿಂತನೆ. ಮುಂದೆ ಮಂಡಲಸ್ವರೂಪನಾದ ಚೇತನನಾದ ಸೂರ್ಯನ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನದ ಅನುಸಂಧಾನ. **ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತೀ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಃ**. ಕೊನೆಗೆ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿನ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿ ದೇವನ ಧ್ಯಾನ. ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಃ. ಆದಿತ್ಯವರ್ಣ್ಣ ಎಂದರೆ ಆದಿಭವನಾದ ಪ್ರಾಣನನ್ನು ಆವರಿಸಿದವ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುವನು. ಹೀಗೆ ಗೋಳಕತ್ರಯದ ಚಿಂತನೆಯ ಕ್ರಮ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ. ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮೂರು ಪಾಲು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಾದರೆ ಗಾಯತ್ರಿಗೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಗರಿಷ್ಠ

ಸಂಬಂಧ ಇರಲೇಬೇಕು. ಅದು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನ ಏಕತೆಯಲ್ಲಿ. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ನಾರಾಯಣನೇ ಗಾಯತ್ರಿಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧಾರಿ ಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ಎರಡೂ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಧ್ಯೇಯನು.

ಬೃಹದ್ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ನಡುವೆ ನಿಂತ ಗಾಯತ್ರೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನನ್ನಾಗಿಯೇ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ –

ಸಂಧ್ಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಹರಿಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಮ್
ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಅರವಿಂದಕೃತಾಸನಮ್
ಪೀನಾಯತಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಉತ್ಪಲಸ್ರಜಮಚ್ಯುತಮ್
ದರಾರಿಗದಯೋಪೇತಂ ಉತ್ಫುಲ್ಲಕರಪಂಕಜಮ್
ಶ್ರೀನಿಕೇತಂ ಶ್ರಿಯಂ ತದ್ವತ್ ಅನವದ್ಯರುಚಿಂ ಸ್ಮರೇತ್
ಪ್ರಜಪೇತ್ ವಿಷ್ಣುದೈವತ್ಯಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ವೇದಮಾತರಮ್
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೇಣ ಮೂಲೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಶುದ್ಧಿಕಾಮ್ಯಯಾ

ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ ಗಾಯತ್ರೀ ಎಂದಾದ ಮೇಲೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಸಾರ ಪ್ರಣವ ಎಂದಾದಾಗ ಪ್ರಣವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಭಗವಂತನನ್ನೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು ತಾನೆ. ಪಂಚ ಮಹಾವಾಕ್ಯಗಳೆನ್ನುವವುಗಳು ಹೇಳುವುದೂ ಇದನ್ನೆ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ –

ಸಾರಭೂತಾಸ್ತು ವೇದಾನಾಂ ಗುಹ್ಯೋಪನಿಷದಃ ಸ್ಮೃತಾಃ
ತಾಭ್ಯಃ ಸಾರಂ ತು ಗಾಯತ್ರೀ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ವ್ಯಾಹೃತಿತ್ರಯಮ್
ವ್ಯಾಹೃತಿಭ್ಯಸ್ತಥೋಂಕಾರಃ ತ್ರಿವೃದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಉಚ್ಯತೇ
ತ್ರಿವೃದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿಷ್ಣಾತಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಗಚ್ಛತಿ

ಪ್ರಣವ ತಿಳಿದವ ಪರನನ್ನು ತಿಳಿಯುವನು ಹಾಗೂ ಹೋಗಿ ಸೇರುವನು. ಪರನೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈ ನಾರಾಯಣರೂಪ ವಾಸುದೇವಾದಿರೂಪಗಳ ಜತೆಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಆದಿತ್ಯನಲ್ಲಿ ಪಂಚರೂಪದ ಚಿಂತನೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ನಾರಾಯಣನು ಚಕ್ರಶಂಕಗದಾಪದ್ಮಧಾರಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಿಂದ

ತುಂಬಿದವನು. ಇದನ್ನು ವೃದ್ಧಗೌತಮಸ್ಮೃತಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ –

ತನ್ಮಂಡಲಸ್ಥಂ ಮಾಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ತತೋ ಮೂರ್ತಿಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್

ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧಾರಿಣಂ ವನಮಾಲಿನಮ್

ಈ ತರದ ಮಾತು ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದಿದೆ –

ತನ್ಮಂಡಲಸ್ಥಂ ಮಾಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್

ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪದ್ಮವೂ ಸೂಚಿತ –

ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲೇ ದಿವ್ಯಂ ದೇವದೇವಮನಾಮಯಮ್

ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣಿಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಮುಪಾಸತೇ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನಿಗೆ **ಸೂರ್ಯೋಽಗ್ನಿಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಗಾವಃ** ಎನ್ನುತ್ತಾ **ಪೂಜಾಪದಾನಿ ಮೇ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಉಪಾಸನೆಯ ಪ್ರತೀಕಗಳು ಎಂದೇ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. **ಸೂರ್ಯೇ ತು ವಿದ್ಯಯಾ ತ್ರಯ್ಯಾ ಹವಿಷಾಽಗ್ನೌ ಯಜೇತ ಮಾಂ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ತ್ರಯೀವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅಂದರೆ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. **ಧಿಷ್ಣ್ಯೇಷ್ವೇತೇಷು ಮದ್ರೂಪಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಂಬುಜೈಃ ಯುಕ್ತಂ ಚತುರ್ಭುಜಂ ಶಾಂತಂ ಧ್ಯಾಯನ್ನರ್ಚೇತ್ಸಮಾಹಿತಃ**. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತೀಕಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು, ಪೂಜಿಸಬೇಕು ತಪ್ಪೆಸಗದೇ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಆದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಅರ್ಚಾಯಾಂ ಸ್ಥಂಡಿಲೇಽಗ್ನೌ ವಾ ಸೂರ್ಯೋಽಪ್ಸು ಹೃದಿ ವಾ ದ್ವಿಜೇ

ದ್ರವ್ಯೇಣ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೋಽರ್ಚೇತ್ ಸ್ವಗುರುಂ ಮಾಮಮಾಯಯಾ

ಇದರಿಂದ ಸವಿತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿ ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಎನ್ನುವುದಾಗಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕ ಜಪ ಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಗಾಯತ್ರೀ

ಇದುವೇ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ನೂರೆಂಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಜಪಿಸಲು ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಚಿತ ಪಾಪಗಳ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನಾಗಲೀ ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ **ಅಥವಾ** ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಗಾಯತ್ರಿಗೂ ಸಮಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಜಪ್ಯಾ ತು ಮಮ ಗಾಯತ್ರೀ ಚಾಽಥವಾಽಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ನೃಪ
ಆರ್ಜ್ಜಿತಂ ದುಷ್ಕೃತಂ ತಸ್ಯ ನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ
ಆದಿತ್ಯರೂಪಂ ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಅರ್ಚ್ಚಯನ್ ಸುಸಮಾಹಿತಃ
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾದಿತ್ಯರೂಪಂ ಮಾಂ ಅರ್ಚ್ಚಯೇನ್ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಃ
ಜಪೇಚ್ಚೈವ ಚ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಮಾಮಿಕಾಂ ವಾಗ್ಯತೇಂದ್ರಿಯಃ
ಮಾಮಿಕಾಮಪಿ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ತು ಜಪೇದ್ಬುಧಃ
ಮದ್ಗಾಯತ್ರೀಂ ಜಪೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮದ್ಗತೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ
ದ್ವಿಸಂಧ್ಯಂ ವಾ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ವಾ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ತು ವಾ
ಅರ್ಚ್ಚನ್ನೇವ ತು ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಮದ್ಗತೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ
ಸಂಧ್ಯಯೋಸ್ತು ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಮದ್ಗಾಯತ್ರೀಂ ಸಮಾಹಿತಃ

ಹಠಯೋಗಪ್ರದೀಪದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನದ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೈ ತೊಡೆ ಮೇಲೆ ಅಂಗಾತ ಇರುವುದು ಇದೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಅಂಶ ಸರಸಿಜಾಸನಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಃ ಮತ್ತು ಅಂಕಸ್ಥದೋರ್ದ್ವಯಃ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಹಠ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಜಮಖಂಡಿ ಬಳಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಸಮೀಪದ ಹಳಸಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರುಷ ಹಳೆಯ ಗಾಯತ್ರಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳು ಮೇಲಿನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ–ಎಡದಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಕೆಳಗಿನೆರಡು ಕೈಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ನಾಭಿಯ ಸನಿಹ ಇರುವುದು. ಇದು ಯೋಗದ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲನಾರಾಯಣನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದು

ಬುದ್ಧಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಚಕ್ರಶಂಖಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ಬುದ್ಧಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಬುದ್ಧನು ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರವೆಂದು ತಿಳಿಸಲು.

ಉತ್ತಾನೌ ಚರಣೌ ಕೃತ್ವಾ ಊರುಸಂಸ್ಥೌ ಪ್ರಯತ್ನತಃ

ಊರುಮಧ್ಯೇ ತತೋತ್ತಾನೌ ಪಾಣೀ ಕೃತ್ವಾ ತತೋ ದೃಶಾ

ಇದಂ ಪದ್ಮಾಸನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನಾಶನಮ್

ಯೋಗಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗಹರವಾದ ಆಸನಪರಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿದು. ದೇವರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೈಗಳ ಕಥೆ ಮಾತ್ರ.

ಭಾಗವತ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದೆ – **ಮಕರಕುಂಡಲವಾನ್**

ಬಿಭರ್ತಿ ಸಾಂಖ್ಯಂ ಯೋಗಂ ಚ ದೇವೋ ಮಕರಕುಂಡಲೇ

ಹಾರೀ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ವನಮಾಲೀ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವಾದಾಗ **ಭಾಗವತ**ದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ –

ಸ್ವಾಂ ಮಾಯಾಂ ವನಮಾಲಾಖ್ಯಾಂ ನಾನಾಗುಣಮಯೀಂ ದಧತ್

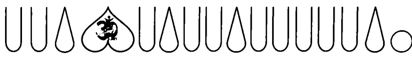
ವಾಸಶ್ಛಂದೋಮಯಂ ಪೀತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ತ್ರಿವೃತ್ ಸ್ವರಮ್

ಸರಸಿಜಾಸನವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ –

ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಭಿರ್ಯುಕ್ತಂ ಸತ್ವಂ ಪದ್ಮಮಿಹೋಚ್ಯತೇ

ಪೀಠಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ರಮೆಯೇ ಎಲ್ಲವೂ ಎನ್ನುವ ಮಾತು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿದೆ – **ಪದ್ಮೇ ಶ್ರೀಃ**

ಸವಿತಾ ವೈ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಸವಿತಾ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಶತಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಜೈಮಿನೀ ಉಪನಿಷತ್ತು, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ಸವಿತೃ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿಸಿದೆ. **ಪುರುಷ ಏವ ಸವಿತಾ** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಮುಂದೆ ಜೈಮಿನೀಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಸವಿತೃ ಆಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಿರಣ್ಮಯವಪುಃ ಎನ್ನುವ ಪದವು **ಛಂದೋಗೋಪನಿಷತ್ತಿ**ನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಪುರುಷನನ್ನೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ – **ಅಥ ಯ ಏಷೋಽಂತರಾದಿತ್ಯೇ ಹಿರಣ್ಮಯಃ ಪುರುಷೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಹಿರಣ್ಯಶ್ಮಶ್ರುಃ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಃ ಆ ಪ್ರಣಖಾತ್ ಸರ್ವ ಏವ ಸುವರ್ಣಃ**

ಜಪದ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳು

ಗಾಯತ್ರೀಜಪದ ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೂ ಕರ್ಮಪ್ರದೀಪ ಸಂಖ್ಯಾವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ–

ಆದಾವಂತೇ ಚ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತ್ರಯಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಸಂಧ್ಯಾಯಾಮರ್ಘ್ಯದಾನೇ ಚ ಸ್ಮೃತಃ ಏಕೋಽಸುಸಂಯಮಃ

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಚಮನದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನದ ಮೊದಲು ಒಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಸಂಹಿತಾವೂ ಹೇಳಿತ್ತು. ಗಾಯತ್ರೀಜಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಲಿದೆ. ಮೂರು ಬಾರಿ ಮಂತ್ರ ಹೇಳುವುದಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ರೇಚಕ–ಪೂರಕ–ಕುಂಭಕಗಳನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತ್ರಯಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಾಹೋಮಜಪಾದಿಷು (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

ಮಂತ್ರಜಪದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ರೇಚಕ ವಾಮದಲ್ಲಿ ಪೂರಕವಾದರೆ ಜಪಾನಂತರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ವಾಮದಲ್ಲಿ ರೇಚಕ ಎನ್ನುವುದನ್ನು **ಈಶ್ವರಗೀತೆ, ದೇವಜಾನೀಯ** ತಿಳಿಸಿದೆ –

ರೇಚಕಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪೂರಕಂ ವಾಮತಶ್ಚರೇತ್

ಜಪಾರಂಭೇ ತು ವಿಜ್ಞೇಯೋ ವಿಪರೀತಶ್ಚ ಸಂಸ್ಥಿತೌ

ದಕ್ಷಿಣೇ ಶ್ವಾಸಮಾಪೂರ್ಯ ವಾಮೇ ಚೈವ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಂತೆ ಮಂತ್ರಜಪಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಯಾಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ** ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಹೊತ್ತಿನ ಜಪಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯ –

ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಯದ್ರಾತ್ರೌ ಕುರುತೇ ತ್ವಘಮ್

ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ ಪೂರ್ವಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರ್ವಿಶೋಧಯೇತ್

ಯದಹ್ನಾ ಕುರುತೇ ಪಾಪಂ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಕರ್ಮ್ಮಭಿಃ

ಆಸೀನಃ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ತತ್ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತೋ ಹರೇತ್

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠೇತ್ ಸಾವಿತ್ರೀಮಾರ್ಕ್ಕದರ್ಶನಾತ್

ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತು ಸಮಾಸೀನಃ ಸಮ್ಯಗೃಕ್ಷವಿಭಾವನಾತ್

ಸಾವಿರ ಅಥವಾ ನೂರು ಅಥವಾ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತಾದರೂ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು **ಮಹಾಭಾರತ**ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು –

ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶತಮಧ್ಯಾಂ ದಶಾವರಾಮ್

ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಜಪ ಕೌಂತೇಯ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಮ್

ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಡದ ಮಾತು **ಮಹಾಭಾರತ**ದ್ದು –

ಸಹಸ್ರಕೃತ್ವೋ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಶತಕೃತ್ವಸ್ತು ವಾ ಜಪೇತ್

ಜಪದಿಂದ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಾತು **ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿದೆ –

ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶತಮಧ್ಯಾಂ ದಶಾವರಾಮ್

ಗಾಯತ್ರೀಂ ಯೋ ಜಪೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ ನ ಸ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ

ಹತ್ತು ಜಪಿಸಿದರೆ ದೇಹಶುದ್ಧಿ, ನೂರು ಜಪಿಸಿದರೆ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಫಲ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ** –

ದಶ ಜಪ್ತ್ವಾ ದೇಹಶುದ್ಧ್ಯೈ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಫಲಂ ಶತಾತ್

ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಾತು –

ದಶಕೃತ್ವಃ ಪ್ರಜಪ್ತಾ ಸಾ ತ್ರ್ಯಬ್ದಾಚ್ಚಾಘಂ ಕೃತಂ ಲಘು

ತತ್ಪಾಪಂ ಚ ಪ್ರಣುದ್ಯಾತ್ತು ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ

ಶತಂ ಜಪ್ತಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಪಾಪೌಘಶಮನೀ ಸ್ಮೃತಾ

ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಜಪಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶತಮಧ್ಯಾಂ ದಶಾವರಾಮ್

ಗಾಯತ್ರೀಂ ವೈ ಜಪೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖಃ ಪ್ರಯತಃ ಸ್ಥಿತಃ

ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ 400 ಮಳೆ ತರುವ, 300 ಚಳಿ ಮಾಡುವ, 300 ಬಿಸಿ ನೀಡುವ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಒಟ್ಟು ಸಾವಿರ ರಶ್ಮಿಗಳಿವೆ ಎಂದು **ವಾಯುಪುರಾಣ** ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳ ಸ್ವೀಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜಪ ಸಾವಿರವಾಗಬೇಕಿದೆ. ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳಿಗೂ ಇತರ ಏಳು ಗ್ರಹಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರಲಾಗಿ, ಆ ಗ್ರಹಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುವುದರಿಂದಲೂ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿನ ನಾರಾಯಣನ ಚಿಂತನೆಯೇ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ –

ಏವಂ ರಶ್ಮಿಸಹಸ್ರಂ ತತ್ ಸೌರಂ ಲೋಕಾರ್ಥಸಾಧಕಮ್
ತಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಸಹಸ್ರಂ ತು ವರ್ಷಶೀತೋಷ್ಣನಿಸ್ರವಮ್
ಅಮೃತಾ ನಾಮತಃ ಸರ್ವಾ ರಶ್ಮಯೋ ವೃಷ್ಟಿಸರ್ಜನಾಃ
ಹಿಮವಾಹಾಶ್ಚ ತಾಭ್ಯೋಽನ್ಯಾ ರಶ್ಮಯಸ್ತ್ರಿಶತಾ ಪುನಃ
ಶುಕ್ಲಾಸ್ತಾ ನಾಮತಃ ಸರ್ವಾಃ ತ್ರಿಶತಾ ಘರ್ಮ್ಮಸರ್ಜನಾಃ
ತೇಷಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಪುನಸ್ಸಪ್ತ ರಶ್ಮಯೋ ಗ್ರಹಯೋನಯಃ

ಕೂರ್ಮ, ನಾರದ, ಗರುಡಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ **ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ** ಮಾತು ಇದೆ. (ದೇವೀಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಂ ಬಂದಿದೆ). **ಲಿಂಗಪುರಾಣ** ಐನೂರರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ–

ಸಹಸ್ರಂ ವಾ ತದರ್ಧಂ ವಾ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ತಥಾ

ನೂರೆಂಟು ಬಾರಿಯೂ ಜಪಿಸಬಹುದು –

ತಿಷ್ಠನ್ನುದಯಪರ್ಯಂತಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಷ್ಟಶತಂ ಜಪೇತ್ (ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರ)

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಯಸ್ತು ಗಾಯತ್ರೀಂ ವೇದಮಾತರಮ್
ಜಪೇತ್ಪ್ರಯತ್ನತೋ ರಾಜನ್ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ (ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ)

ನೂರಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 28 ಎಂದು ವ್ಯಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ನಿತ್ಯಂ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿರೇವ ವಾ
ವಿಧಿನಾ ದಶಕಂ ವಾಪಿ ತ್ರಿಕಾಲೇಷು ಜಪೇದ್ಬುಧಃ

ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯಂತೆ ಕೈಗಳ ಬೆರಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಳಮುಖವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿಸಿರುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಕರಂ ಸರ್ಪಫಣಾಕಾರಂ ಕೃತ್ವಾ ತದ್ರಂಧ್ರಮುದ್ರಿತಮ್
ಅನಾಮಿಕಾಮಧ್ಯದೇಶಾತ್ ಅಧೋ ವಾಮಕ್ರಮೇಣ ಚ
ತರ್ಜನೀಮೂಲಪರ್ಯಂತಂ ಜಪಸ್ಯೈಷ ಕ್ರಮಃ ಕರೇ
ನಿತ್ಯಂನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ದಿನೇದಿನೇ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಚಾಪಿ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಪ್ರಾತರೇವ ಶುಚಿಃ ಸದಾ

ಬೆರಳುಗಳು ದೂರ ದೂರ ನಿಂತರೆ ಜಪ ನಿಷ್ಫಲವೆನಿಸುವುದು –

ಅಂಗುಲೀರ್ನ್ನ ವಿಯುಜ್ಯೇತ ಕಿಂಚಿದಾಕುಚಿತೌ ಕರೌ
ಅಂಗುಲೀನಾಂ ವಿಯೋಗೇ ತು ಛಿದ್ರೇಷು ಸ್ರವತೇ ಜಪಃ (ದಕ್ಷ)

ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ ಜಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯಿದೆ. ಪ್ರಣವ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಹೃತಿ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ಪಾದದ ಗಾಯತ್ರಿ. ಹೀಗೆ ಐದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪಾಪವಿರದು. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಇಡಿಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಉಚ್ಚರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ಬರಲಿವೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ವಾಧೂಲಸ್ಮೃತಿ** ನೆನಪಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೇದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರ. ವೇದಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ. ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅಗೌರವ. ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತ ಎಂದಾಗ ದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹವೆಂದೇ ಅರ್ಥವಾಗಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಜಪಿಸಿಯೂ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗದಿರಲೆಂದು ಅನೇಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಚ್ಛಿನ್ನಪಾದಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ
ಛಿನ್ನಪಾದಾ ತು ಗಾಯತ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ

ಸ್ನಾನ, ಮಾರ್ಜನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಅರ್ಘ್ಯದಾನ ಹಾಗೂ ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಎಂಬುದಾಗಿ **ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ** ವಿಧಿಸಿದೆ –

ಸ್ನಾನಮಬ್ದೈವತೈರ್ಮಂತ್ರೈಃ ಮಾರ್ಜನಂ ಪ್ರಾಣಸಂಯಮಃ

ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಚಾಪ್ಯುಪಸ್ಥಾನಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಜಪಃ

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಿಂತು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಸಂಜೆ ಕುಳಿತು ಜಪಿಸಬೇಕು –

ಪೂರ್ವಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪನ್ ತಿಷ್ಠೇತ್ ಪಶ್ಚಿಮಾಮುಪವಿಶ್ಯ ಚ (ಗರುಡಪುರಾಣ)

ಪ್ರಾತರ್ಮಧ್ಯಂದಿನೇ ತಿಷ್ಠನ್ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಮಾಚರೇತ್

ಸಾಯಂಕಾಲೇ ತು ಗಾಯತ್ರೀಂ ಆಸೀನಸ್ತು ಜಪೇತ್ಸದಾ (ಪರಾಶರ)

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪನ್ ತಿಷ್ಠೇತ್ ಆಸೀನಃ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತಥಾ (ಶಂಖಸ್ಮೃತಿ)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಿಂತು ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದರೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಕೂತು ಜಪಿಸಿದರೆ ಆ ದಿನದ ಹಗಲು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮನು ಸ್ಕಾಂದದ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠನ್ ನೈಶಮೇನೋ ವ್ಯಪೋಹತಿ

ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತು ಸಮಾಸೀನೋ ಮಲಂ ಹಂತಿ ದಿವಾಕೃತಮ್

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕುಳಿತು, ಸಂಜೆ ನಿಂತು ಜಪಿಸಿದರೆ ನರಕವಿದೆ –

ಸಾಯಂಕಾಲೇ ಚ ಸಂತಿಷ್ಠನ್ ಪ್ರಾತರ್ಮಧ್ಯಾಹ್ನಯೋಃ ಸ್ಥಿತಃ

ಗಾಯತ್ರೀಮಭ್ಯಸೇದ್ಯಸ್ತು ನಿರಯಂ ಸೋಽಧಿಗಚ್ಛತಿ

ಕೇವಲ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮಡಿಸಿ–ಬಿಡಿಸಿ ಜಪವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಎಂಟು ಪಾಲು ಅಧಿಕ ಫಲ ಬೆರಳ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಜಪಿಸುವುದು.

ಅಂಗುಲ್ಯಾ ಜಪಸಂಖ್ಯಾನಂ ಏಕಮೇಕಮುದಾಹೃತಮ್

ರೇಖಯಾಽಷ್ಟಗುಣಂ ವಿದ್ಯಾತ್

ಅಂಗೈ ಬೆರಳ ಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಕ್ರಮ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಉಂಗುರ ಬೆರಳ ನಡುಗೆರೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ತೋರುಬೆರಳ ಬುಡದ ಗೆರೆಯ ವರೆಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಎಣಿಸಬೇಕು. ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು – 1. ಉಂಗುರಬೆರಳ ನಡುಗೆರೆ 2. ಉಂಗುರಬೆರಳ ಬುಡದ ಗೆರೆ 3. ಕಿರುಬೆರಳ ಬುಡದ ಗೆರೆ 4. ಕಿರುಬೆರಳ

ನಡುಗೆರೆ 5. ಕಿರುಬೆರಳ ತುದಿಯ ಗೆರೆ 6. ಉಂಗುರಬೆರಳ ತುದಿಯ ಗೆರೆ 7. ನಡುಬೆರಳ ತುದಿಯ ಗೆರೆ 8. ತೋರುಬೆರಳ ತುದಿಯ ಗೆರೆ 9. ತೋರುಬೆರಳ ನಡುಗೆರೆ 10. ತೋರುಬೆರಳ ಬುಡದ ಗೆರೆ. ನಡುಬೆರಳ ನಡುಗೆರೆ ಹಾಗೂ ಬುಡದ ಗೆರೆ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದು ಮೇರು ಎಂದು **ಗಾಯತ್ರೀಕಲ್ಪದ** ಮಾತು–

ಆರಭ್ಯಾನಾಮಿಕಾಮಧ್ಯೇ ಪರ್ವಾಣ್ಯುಕ್ತಾನ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್
ತರ್ಜ್ಜನೀಮೂಲಪರ್ಯಂತಂ ಜಪೇದ್ದಶಸು ಪರ್ವಸು
ಮಧ್ಯಮಾಂಗುಲಿಮೂಲೇ ತು ಯತ್ಪರ್ವದ್ವಿತಯಂ ಭವೇತ್
ತತ್ತು ಮೇರುಂ ವಿಜಾನೀಯಾತ್ ಜಪೇ ತನ್ನಾತಿಲಂಘಯೇತ್

ನೃಸಿಂಹಪರಿಚರ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ–

ಅನಾಮಾಮಧ್ಯಮಾಕ್ರಮ್ಯ ಜಪಂ ಕುರ್ಯಾತ್ತು ಮಾನಸಮ್

ಯೋಗಿನೀತಂತ್ರದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತು –

ಅನಾಮಾಮಧ್ಯಮಾರಭ್ಯ ಕನಿಷ್ಠಾದಿಕ್ರಮೇಣ ಚ
ತರ್ಜ್ಜನೀಮೂಲಪರ್ಯಂತಂ ಪ್ರಜಪೇದ್ದಶ ಪರ್ವಸು

ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತೆಯು ಮೇರುಸ್ಥಾನ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸಾರಿದೆ –

ಮಧ್ಯಮಾದ್ಯದ್ವಯಂ ಪರ್ವ ಜಪಕಾಲೇ ತು ವರ್ಜ್ಜಯೇತ್
ಏತಂ ಮೇರುಂ ವಿಜಾನೀಯಾತ್ ದೂಷಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪುರಾ

ಗಾಯತ್ರೀ ವೇದಮೂಲವಾದ್ದರಿಂದ ವೇದಗಳ ಸ್ವರವನ್ನು ಬೆರಳ ಗಂಟುಗಳಿಂದಲೆ ನಿಯಮಿಸುವುದರಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಬೆರಳ ಗಂಟುಗಳಿಂದಲೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿ ಜಪಿಸಬೇಕು –

ಗಾಯತ್ರೀ ವೇದಮೂಲಾ ಸ್ಯಾತ್ ವೇದಃ ಪರ್ವಸು ಗೀಯತೇ
ಪರ್ವಭಿಸ್ತು ಜಪೇದ್ದೇವೀಂ ಮಾಲಾ ಕಾಮ್ಯಜಪೇ ಸ್ಮೃತಾ
ಪರ್ವಸ್ವೇವ ಜಪೇದ್ದೇವೀಂ ಪವಿತ್ರಾಂ ವೇದಮಾತರಮ್
ನಾಕ್ಷಮಾಲಾದಿಭಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಇತ್ಯಾಹ ಭಗವಾನ್ಮನುಃ

ಅಕ್ಷಮಾಲೆ ಇತರ ಮಂತ್ರಜಪಕ್ಕೆ; ಗಾಯತ್ರೀಜಪಕ್ಕೆ ಕರಮಾಲೆ –

ಪರ್ವದ್ವಯಮನಾಮಿಕ್ಯಾಃ ಕನಿಷ್ಠಾದಿಕ್ರಮೇಣ ತು

ತರ್ಜನೀಮೂಲಪರ್ಯಂತಂ ಕರಮಾಲಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ (ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವ)

ಎಂಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜಪಕ್ಕೆ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ತೋರುಬೆರಳವರೆಗೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ನೂರೆಂಟರ ಜಪದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಪರ್ವಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಯೋಗಿನೀತಂತ್ರ ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಜಪೇ ಪರ್ವ ಆದ್ಯಂತಂ ದ್ವಿತಯಂ ತ್ಯಜೇತ್

ಮನಸ್ಸಲ್ಲಿಯೆ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತು –

ಮನಸಾ ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ ಸ್ತೋತ್ರಂ ವಚಸಾ ವಾ ಮನುಂ ಜಪೇತ್

ವಿಷಯಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ದೇವಿ ಭಿನ್ನಭಾಂಡೋದಕಂ ಯಥಾ

ಸೂರ್ಯ ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಿಂತು, ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಸಂಜೆ ಕೂತು ಜಪಿಸಬೇಕು –

ಆಸೂರ್ಯದರ್ಶನಾತ್ತಿಷ್ಠೇತ್ ತತಸ್ತೂಪವಿಶೇತ ವಾ

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸನಕ್ಷತ್ರಾಂ ಉತ್ತರಾಂ ಸದಿವಾಕರಾಮ್

ಉತ್ತರಾಮುಪವಿಶ್ಯೈವ ವಾಗ್ಯತಃ ಸರ್ವದಾ ಜಪೇತ್ (ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ)

ತಿಷ್ಠನ್ನುದಯಪರ್ಯಂತಂ ಗಾಯತ್ರೀಮಭ್ಯಸೇತ್ಪುಮಾನ್

ತತೋಪವಿಶ್ಯ ಕರಣೇ ತದ್ದೋಷಃ ಪ್ರಾಯಶೋ ನ ಹಿ (ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ)

ಸಂಧೌ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ನಾಸ್ತಗೇ ನೋದ್ಗತೇ ರವೌ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠೇತ್ ಸಾವಿತ್ರೀಮಾರ್ಕದರ್ಶನಾತ್

ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತು ಸಮಾಸೀನಃ ಸಮ್ಯಗಾರ್ಕವಿಭಾವನಾತ್

ಪ್ರಾತಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸನಕ್ಷತ್ರಾಂ ಉಪಾಸೀತ ಯಥಾವಿಧಿ

ಸಾದಿತ್ಯಾಂ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಅರ್ಧಾಸ್ತಮಿತಭಾಸ್ಕರಾಮ್ (ಸಂವರ್ತ)

ನಕ್ಷತ್ರಸಹಿತಾಂ ಪೂರ್ವಾಂ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ಸೂರ್ಯಸಂಯುತಾಮ್ (ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ)

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸನಕ್ಷತ್ರಾಂ ಉಪಕ್ರಮ್ಯ ಯಥಾವಿಧಿ

ಗಾಯತ್ರೀಮಭ್ಯಸೇತ್ತಾವತ್ ಯಾವದಾದಿತ್ಯದರ್ಶನಮ್ (ನೃಸಿಂಹಪುರಾಣ)

ಜಪನ್ನಾಸೀತ ಸಾವತ್ರೀಂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತಾರಕೋದಯಾತ್

ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪ್ರಾತರೇವಂ ಹಿ ತಿಷ್ಠೇದಾಸೂರ್ಯದರ್ಶನಾತ್

(ಸಂಸ್ಕಾರರತ್ನಮಾಲಾ)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಎನಿಸಿದವ ಬಂದಾಗಲೆ ಎದ್ದುನಿಂತು ಗೌರವ ನೀಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿ ಸಮತೋಲನ ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನ ಪಾಡು ಮತ್ತೆ ಏಳದ ಸ್ಥಿತಿಯಾದೀತು. ಇದು ಮನುವಿನ ಬೋಧೆ–

ಊರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾ ಉತ್ಕ್ರಮಂತಿ ಯೂನ ಸ್ಥವಿರ ಆಗತೇ

ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಾಭಿವಾದಾಭ್ಯಾಂ ಪುನಸ್ತಾನ್ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ

ವಿಶ್ವದ ಬೆಳಕು ಎದ್ದುಬಂದಾಗ ನಾವದನ್ನು ಎಚ್ಚರ ಇದ್ದು ನಿಂತು ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕು. ನಮಗೆ ಮತ್ತು ದೇಹಕ್ಕೆ ಆ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನೆ ಸೂರ್ಯೋದಯದವರೆಗೆ ನಿಂತು ಜಪಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವುದು.

ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಸೂರ್ಯಾಂ ಸದೋಪತಿಷ್ಠೇತ ನ ಸ್ವಪೇದ್ಭಾಸ್ಕರೋದಯೇ

ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರ್ಜಪೇತ್ಸಂಧ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠನ್ ಪೂರ್ವಾಂ ತಥೇಽತರಾಮ್

ಕರ್ಮಠಗುರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಸಾರಿದೆ–

ಪ್ರಾತರ್ಮಧ್ಯಾಹ್ನಯೋಸ್ತಿಷ್ಠನ್ ಸಾಯಮಾಸೀನ ಏವ ಚ

ಗಾಯತ್ರಿಯಲ್ಲಿ 24 ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಏಳೇ ಅಕ್ಷರಗಳಿದ್ದು 23 ಅಕ್ಷರಗಳಷ್ಟೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಣ್ಯಕಾರವು ಣಿ ಮತ್ತು ಯ ಎಂದೆರಡು ಆಗಿವೆ ಎಂದು **ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಸ್ಮೃತಿ** ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ–

ಅತ್ರ ಯಃ ಸಪ್ತಮೋ ವರ್ಣಃ ಸ ತು ವರ್ಣದ್ವಯಾತ್ಮಕಃ

ಣಿಕಾರಶ್ಚ ಯಕಾರಶ್ಚ ದ್ವಾವಿತ್ಯೇವ ಮನೀಷಿಭಿಃ

ಕೆಲವರು ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ಮಾಡುವಾಗ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಇದು ತಪ್ಪು. ಹೊಸ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧಾರಣೆಯಂದು ಉಪವೀತ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜಪವೂ ಸೇರಿದ್ದು; ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಪಿಸಬೇಕೆ ಹೊರತು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ-

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಹಸ್ತೇನ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಮಾಚರೇತ್

ತಜ್ಜಪಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸ ವಿಪ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಭವೇತ್

ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸದ ಪೂರ್ವಾಪರದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಕರನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಮಂತ್ರನ್ಯಾಸ. ಕಡೆಗೆ ಅಂಗನ್ಯಾಸ. ಈಗ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರನ್ಯಾಸ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ತಪ್ಪೆನಿಸುವುದು-

ಅಂಗನ್ಯಾಸಂ ತಥಾ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮ್ಯಗೇವ ಸಮಭ್ಯಸೇತ್

ಕರನ್ಯಾಸಂ ಪುರಾ ಕೃತ್ವಾ ದೇಹನ್ಯಾಸಮತಃ ಪರಮ್

ಅಂಗನ್ಯಾಸಂ ತತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ಏಷ ಸಾಧಾರಣೋ ವಿಧಿಃ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರ ನ್ಯಾಸಗಳು ವಿಹಿತವಾಗಿವೆ. ಮಂತ್ರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸ, ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಸವಾದರೆ ಸಂಹಾರನ್ಯಾಸ. ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯ ವರೆಗೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ನ್ಯಾಸ. ಹೃದಯದ ವರೆಗೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ನ್ಯಾಸ ಎಂದು **ತತ್ವಕಣಿಕಾ**ದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ-

ಶಿರಃಪ್ರಭೃತಿ ಪಾದಾಂತೋ ನ್ಯಾಸ ಉತ್ಪತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ

ಅಥ ಚೇದ್ವಿಪರೀತಂ ಸ್ಯಾತ್ ಸೋಽಪಿ ಸಂಹಾರಕೇ ಭವೇತ್

ಉದರೋಪಕ್ರಮನ್ಯಾಸೋ ಹೃದಯಾಂತಃ ಸ್ಥಿತಿರ್ಭವೇತ್

ಋಷ್ಯಾದಿ ನ್ಯಾಸಗಳ ಬಳಿಕ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಲಿದೆ. ಅನಧ್ಯಯನ ಪ್ರದೋಷ ಮುಂತಾದ ಕಾಲವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಜಪದ ಸಂಖ್ಯೆ ಇರಬೇಕೆಂದು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** –

ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋವೋದಙ್ಮುಖೋ ವಾ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಮೂಲವಿದ್ಯಯಾ

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ತು ವಾ

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಮೇವಾಥ ಜಪೇನ್ನ್ಯಾಸಾದಿನಾ ದ್ವಿಜಃ

ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರದೋಷಕಾಲಾದೀನ್ ವಿಚಾರ್ಯ ವಿಧಿವಜ್ಜಪೇತ್

ಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಜಪವನ್ನು 8 ಬಾರಿ ನಡೆಸಬೇಕು. ಅನಧ್ಯಯನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ 28 ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಉಳಿದ ದಿನ ಹೆಚ್ಚು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾರದರ ಮಾತು–

ಸರ್ವತ್ರೈವ ಪ್ರದೋಷೇಷು ಗಾಯತ್ರೀಮಷ್ಟಸಂಖ್ಯಯಾ

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತ್ಯನಧ್ಯಾಯೇ ಜಪೇನ್ನಾಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಶತಮ್

ಕೆಲವೆಡೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಜಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನಿಂದು ನಾವು ಪಾಲಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಡವಿದ್ದೇವೆ –

ಪ್ರದೋಷಾದಿಷು ಗಾಯತ್ರೀಜಪಸಂಕೋಚ ಈರಿತಃ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾ ವಿಷುವಾಯನಯೋರಪಿ

ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಪ್ರದೋಷಶ್ಚೇತ್ ಸಾಷ್ಟಕಂ ವಿಂಶತಿಂ ಜಪೇತ್

ಪ್ರತಿಪತ್ಪರ್ವದರ್ಶೇಷು ತ್ರಿಂಶತಂ ಚ ಷಡುತ್ತರಾಮ್

ಪ್ರದೋಷೋ ಯದಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ತ್ರಿಂಶತ್ಸಪ್ತಾಧಿಕಾ ಸ್ಮೃತಾ

ಚತುರ್ಥ್ಯಾಮಪ್ಯನಧ್ಯಾಯೇಷ್ವರ್ಧಮಷ್ಟೋತ್ತರಾತ್ ಶತಾತ್

ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಪ್ರದೋಷೇ ದರ್ಶೇ ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ದಶಸಂಖ್ಯಯಾ

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತ್ಯನಧ್ಯಾಯೇ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ತು ಮಾನಸಮ್

ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದೆ ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ನೇಯದ ಮಾತು–

ಋಷಿಛಂದೋದೇವತಾಶ್ಚ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಸಮ್ಯಗ್ ಜಪೇದ್ಬುಧಃ

ಜಲಾಶಯದ ಸನಿಹ ಇಲ್ಲವೆ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಸ್ತ –

ಅಪಾಂ ಸಮೀಪಮಾಸಾದ್ಯ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್

ಗಾಯತ್ರೀಮಪ್ಯಧೀಯೀತ ಗತ್ವಾಽರಣ್ಯಂ ಸಮಾಹಿತಃ

ಗೃಹಾದ್ಬಹುಗುಣಾ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸಂಧ್ಯಾ ಬಹಿರುಪಾಸಿತಾ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಋಷಿಶ್ಛಂದೋ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

ಅಪಾಂ ಸಮೀಪೇ ನಿಯತೋ ನೈತ್ಯಕಂ ವಿಧಿಮಾಸ್ಥಿತಃ

ಸಾವಿತ್ರೀಮಪ್ಯಧೀಯೀತ ಗತ್ವಾಽರಣ್ಯಂ ಸಮಾಹಿತಃ

ಮಂತ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು **ತಂತ್ರಸಾರ** ಹೇಳಿದೆ–

ಮನಃ ಸಂಹೃತ್ಯ ವಿಷಯಾತ್ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗತಮಾನಸಃ

ನ ದ್ರುತಂ ನ ವಿಲಂಬಂ ಚ ಜಪೇನ್ಮೌಕ್ತಿಕಪಂಕ್ತಿವತ್

ನಿಧಾನ ಜಪಿಸಿದಾಗ ಭಗವಂತನೆಡೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಚ್ಯುತಿಗೊಳ್ಳದು. ಮನಸ್ಸು ಆತನಲ್ಲಿ ಅಧೀನವಾದ ಎಚ್ಚರ ಇರಲೆಂದು **ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ** –

ಜಪಕಾಲೇ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ನ ದ್ರುತಂ ನ ವಿಲಂಬಿತಮ್

ಲಕ್ಷೀಕೃತ್ಯಾಚ್ಯುತಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ತದಧೀನಮನೋಗತಃ

ಮಂತ್ರಾರ್ಥ ಚಿಂತನೆ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದು ನಿರಂತರವಾಗಿದ್ದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ಜಪಿಸಿದರೂ ಸಫಲವೇ ಎಂದು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** –

ಮಂತ್ರಾರ್ಥಂ ಸತತಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಭಾವಾದೌ ದಶ ವಾ ಜಪೇತ್

ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದೆ ಜಪ ಮಾಡಿದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ದೇವರ ರೂಪದ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಬರದು ಎಂದು **ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ**–

ಅವಿದಿತ್ವಾ ಮನೋರರ್ಥಂ ಜಪೇತ್ಪ್ರಯತಮಾನಸಃ

ನ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ವರೂಪಂ ಚ ನ ವಿಂದತಿ

ಮಂತ್ರ ಎಂದರೆ **ಮಾನತಃ ತ್ರಾತಿ** ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು **ಪೈಂಗಿಶ್ರುತಿ**ಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು –

ಅನರ್ಥಜ್ಞೋದಿತೋ ಮಂತ್ರೋ ನಿರರ್ಥಸ್ತ್ರಾತಿ ಮಾನತಃ

ಯನ್ಮಂತ್ರಸ್ತೇನ ಕಥಿತೋ ಮಂತ್ರಾರ್ಥೋ ಜ್ಞೇಯ ಏವ ತತ್

ಮಂತ್ರ ಯಾರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದವನ ಜಪವೂ

ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಜಪವೂ ವ್ಯರ್ಥ–

ಸಂದಿಗ್ಧೋ ಹಿ ಹತೋ ಮಂತ್ರೋ ವ್ಯಗ್ರಚಿತ್ತೋ ಹತೋ ಜಪಃ

ಗಾಯತ್ರೀ ವೇದಮಂತ್ರವಾದ್ದರಿಂದ ವೇದಪಠಣದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದೆ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರ ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ಶಿಕ್ಷಾಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾತು –

ಮಾಧುರ್ಯಮಕ್ಷರವ್ಯಕ್ತಿಃ ಪದಚ್ಛೇದಸ್ತು ಸುಸ್ವರಃ

ಧೈರ್ಯಂ ಲಯಸಮೇತತ್ವಂ ಷಡೇತೇ ಪಾಠಕಾ ಗುಣಾಃ

ಗೀತೀ ಶೀಘ್ರೀ ಶಿರಃಕಂಪೀ ಯಥಾಲಿಖಿತಪಾಠಕಃ

ಅನರ್ಥಜ್ಞೋಽಲ್ಪಕಂಠಶ್ಚ ಷಡೇತೇ ಪಾಠಕಾಧಮಾಃ

ವಾಚಿಕಕ್ಕಿಂತ ಉಪಾಂಶು ಜಪ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಾನಸಜಪ ಉತ್ತಮ ಎಂದು ನೃಸಿಂಹಪುರಾಣದ ಮಾತು–

ವಾಚಿಕಶ್ಚ ಉಪಾಂಶುಶ್ಚ ಮಾನಸಸ್ತ್ರಿವಿಧಃ ಸ್ಮೃತಃ

ತ್ರಯಾಣಾಂ ಜಪಯಜ್ಞಾನಾಂ ಶ್ರೇಯಾನ್ ಸ್ಯಾದುತ್ತರೋತ್ತರಃ

ಮಾನಸಜಪ ಸಾವಿರಾರು ಯಜ್ಞದಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದಿದೆ –

ವಿಧಿಯಜ್ಞಾತ್ ಜಪಯಜ್ಞೋ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ದಶಭಿರ್ಗುಣೈಃ

ಉಪಾಂಶುಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛತಗುಣಃ ಸಾಹಸ್ರೋ ಮಾನಸಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವಹ್ನಿಪುರಾಣ)

ವಿಧಿಕ್ರತೋರ್ದ್ದಶಗುಣಂ ಜಪಸ್ಯ ಫಲಮಶ್ನುತೇ

ಉಪಾಂಶುಸ್ತಚ್ಛತಗುಣಃ ಸಹಸ್ರೋ ಮಾನಸಸ್ತತಃ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

ಅರ್ಥಚಿಂತನೆಯ ಜಪ ಮಾನಸ. ನಾಲಗೆ ತುದಿ ನಲುಗಿದರೆ ಉಪಾಂಶು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿದರೆ ವಾಚಿಕ –

ಧಿಯಾ ಯದಕ್ಷರಶ್ರೇಣೀಂ ವರ್ಣ್ಣಸ್ವರಪದಾತ್ಮಕಾಮ್

ಉಚ್ಚರೇದರ್ಥಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಮಾನಸಃ ಸ ಜಪಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಜಿಹ್ವೋಷ್ಠೌ ಚಾಲಯೇತ್ಕಿಂಚಿತ್ ದೇವತಾಗತಮಾನಸಃ

ಕಿಂಚಿಚ್ಛ್ರವಣಯೋಗ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ ಉಪಾಂಶುಃ ಸ ಜಪಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಮಂತ್ರಮುಚ್ಚಾರಯೇದ್ವಾಚಾ ವಾಚಿಕಃ ಸ ಜಪಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಮಾನಸ ಜಪ ಶಾಂತಿಕರ್ಮಕ್ಕೆ. ಉಪಾಂಶು ಪುಷ್ಟಿಕರ್ಮಕ್ಕೆ. ವಾಚಿಕ ಆಭಿಚಾರಿಕ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠರು–

ಮಾನಸಃ ಶಾಂತಿಕೋ ಜಪ್ಯ ಉಪಾಂಶುಃ ಪೌಷ್ಟಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಸಶಬ್ದಶ್ಚಾಭಿಚಾರೋಽಯಂ ತ್ರಿವಿಧೋ ಜಪ ಉಚ್ಯತೇ

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಂಶುಜಪಕ್ಕೆ ಫಲಾದಿಕ್ಯವನ್ನು ಆಭಿಮಾನಿಕಕಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ –

ಅಕಾರಸ್ಯ ತಥೋಪಾಂಶೋಃ ಅಭಿಮಾನೀ ತು ಮಾರುತಃ

ಭಾರತ್ಯುಚ್ಚೋದಿತಸ್ಯಾಪಿ ಹ್ಯಕಾರಸ್ಯಾಭಿಮಾನಿನೀ

ತಸ್ಮಾದುಚ್ಚಾದುಪಾಂಶುರ್ಹಿ ಜಪಾದಿಷು ಫಲಾಧಿಕಃ

ವಾಯುಃ ಪತಿರ್ಹಿ ಭಾರತ್ಯಾ ಉಪಾಂಶೋರ್ದೇವತಾ ಮತಃ (ಬ್ರಹ್ಮಸಾರ)

ಉಪಾಂಶುವಿಗಿಂತ ಮಾನಸ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಲು ಕಾರಣ ಮಾನಸ ಮುಕ್ತಿದವೆನಿಸಿದೆ. ಉಪಾಂಶು ಸಿದ್ಧಿದ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಕೊಡಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ವಾಚಿಕ ಬಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷಣವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಜಪದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಬಾರದು –

ತ್ರಿವಿಧೋ ಜಪಯಜ್ಞಃ ಸ್ಯಾತ್ ಮಾನಸೋಪಾಂಶುಭಾಷಣಃ

ಮಾನಸೋ ಮನಸಾ ಕಾರ್ಯೋ ಮಂತ್ರವಾಕ್ಯಾರ್ಥಚಿಂತಯಾ

ಉಪಾಂಶುಕೋಷ್ಠಸಂಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರಃ ಸ್ವಶ್ರುತಿಗೋಚರಃ

ಮುಕ್ತಿದೋ ಮಾನಸೋ ಜ್ಞೇಯ ಉಪಾಂಶುಃ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿದಃ

ಉಚ್ಚಾಟನಾದೌ ಭಾಷಾ ಸ್ಯಾತ್ ಅಭಿಚಾರೇ ತಥೈವ ಚ

ಶೂದ್ರಕರ್ಮಣಿ ಭಾಷಾ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ತ್ರಿವಿಧೋ ಜಪಃ

ಅಧಮೋ ಭಾಷಣೋ ಜ್ಞೇಯೋ ಮುನಿಭಿಃ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣವು ನಾಲ್ಕು ಸ್ತರದ ಜಪದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು

ಹೇಳಿದೆ –

ಉಚ್ಚೈರ್ಜಪಾದ್ವಿಶಿಷ್ಟಃ ಸ್ಯಾತ್ ಉಪಾಂಶುರ್ದಶಭಿರ್ಗುಣೈಃ

ಜಿಹ್ವಾಜಪೇ ಶತಗುಣಃ ಸಹಸ್ರೋ ಮಾನಸಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಂಗೈ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ನಾಭಿಯ ಬಳಿ ಇದ್ದು, ಸಂಜೆ ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮೋರೆಯ ಬಳಿ ಹಿಡಿದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎದೆ ಎದುರಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಶೌನಕರು –

ಕೃತ್ತೋತ್ತಾನೌ ಕರೌ ಪ್ರಾತಃ ಸಾಯಂ ಚಾಧೋಮುಖೌ ತತಃ

ಮಧ್ಯೇ ಸಂಮುಖಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಜಪ ಏವಮುದಾಹೃತಃ

ಹಸ್ತೌ ನಾಭಿಸಮೌ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾಜಪಂ ಚರೇತ್

ಹೃತ್ಸಮೌ ತು ಕರೌ ಮಧ್ಯೇ ಸಾಯಂ ಮುಖಸಮೌ ಕರೌ

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಕ್ಕೇನೇ ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ಮಂತ್ರಜಪಗಳು ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ –

ಪ್ರಾತರ್ನಾಭ್ಯಾಂ ಕರೇ ತತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಹೃದಿ ಸಂಸ್ಥಿತೇ

ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಮುಖಮಧ್ಯೇ ಚ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಮುತ್ತಮಮ್

ಜಪ ಮಾಡುವಾಗ ಅಂಗೈಗಳು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಅಂಜಲಿಮುದ್ರೆಯಂತೆ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ದೇವಪ್ರೀತಿಕರ. ಆಲಸ್ಯದಲ್ಲಿಯೋ, ಮಂಪರಿನಲ್ಲಿಯೋ ಅಂಗೈಗಳು ವಿಕಾರಗೊಂಡರೆ ಜಪವು ಆಸುರ ರಾಕ್ಷಸ ಪೈಶಾಚವಾಗಲಿದೆ –

ನೀಚಹಸ್ತಂ ತು ಪೈಶಾಚಂ ಬದ್ಧಹಸ್ತಂ ತು ರಾಕ್ಷಸಮ್

ಆಸುರಂ ಮಧ್ಯಹಸ್ತಂ ತು ಊರ್ಧ್ವಹಸ್ತಂ ತು ದೈವತಮ್ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ಜಪಿಸುವಾಗ ಕೈಯನ್ನು ಒಣಗಿದ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಮನು –

ವಸ್ತ್ರೇಣಾಚ್ಛಾದ್ಯ ತು ಕರಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಯಃ ಸದಾ ಜಪೇತ್

ತಸ್ಯ ತತ್ಸಫಲಂ ಜಪ್ಯಂ ತದ್ಧೀನಮಫಲಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಆಚ್ಛಾದ್ಯಾಽಽದ್ರೇಣ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಕರಂ ಯಸ್ತು ಜಪೇದ್ಯದಿ

ನಿಷ್ಫಲಃ ಸ್ಯಾತ್ತಸ್ಯ ಜಪಃ ದೇವತಾ ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯತಿ

ಅಗ್ನಿಶಾಲೆ, ದೇವಳ, ನದಿತೀರ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಮನೆ, ಹಟ್ಟಿ, ಉಪವನ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ಜಪ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರ ಆಶಯ –

ಅಗ್ನ್ಯಾಗಾರೇ ಜಲಾಂತೇ ವಾ ಜಪೇದ್ದೇವಾಲಯೇಽಪಿ ವಾ

ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೇ ಗವಾಂ ಗೋಷ್ಠೇ ದ್ವಿಜಕ್ಷೇತ್ರೇಽಥವಾ ಗೃಹೇ

ಫಲಾಧಿಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜೋತುಬಿದ್ದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡುವುದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಜಪದಲ್ಲಿ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಶೌಚವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ.

ಪರ್ವತಾಗ್ರೇ ನದೀತೀರೇ ಗವಾಂ ಗೋಷ್ಠೇಽಥವಾ ವನೇ

ವಿಷ್ಣ್ವಾಲಯೇ ಗೃಹೇ ರಮ್ಯೇ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಂತ್ರಂ ಶುಚಿರ್ಜಪೇತ್

ಮನುಷ್ಯನಿರ್ಮಿತ ದೇವಳಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲು ಋಷಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರ ದೇವತೆಗಳ ದೇವಳ. ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅತಿ ಪ್ರಶಸ್ತ. ಇದು ಜಪದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಕೂಡಿಸಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ** –

ದ್ವಿಗುಣಂ ಮಾನುಷಾದಾರ್ಷೇ ತ್ರಿಗುಣಂ ದೈವನಿರ್ಮಿತೇ

ಚತುರ್ಗುಣಂ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತೇ ಜಪಸಂಖ್ಯಾವಿಧಿರ್ಭವೇತ್

ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಜಪಕ್ಕಿಂತ ಉಳಿದೆಡೆಯ ಜಪದ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು **ಗರುಡಪುರಾಣ** ಸಾರಿದೆ–

ಗವಾಂ ಗೋಷ್ಠೇ ದಶಗುಣಂ ಅಗ್ನ್ಯಾಗಾರೇ ಶತಾಧಿಕಮ್

ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ತೀರ್ಥೇಷು ದೇವತಾಯತನೇಷು ಚ

ಸಹಸ್ರಶತಕೋಟೀನಾಂ ಅನಂತಂ ವಿಷ್ಣುಸನ್ನಿಧೌ

ಗಂಗೆಯ ತಟದಲ್ಲಿ ಜಪ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ವ್ಯಾಸರು –

ಬಹಿಸ್ಸಂಧ್ಯಾ ದಶಗುಣಾ ಗರ್ತಪ್ರಸ್ರವಣೇ ಪುನಃ

ಖಾತೇ ತೀರ್ಥೇ ಶತಗುಣಾ ಅನಂತಾ ಜಾಹ್ನವೀತಟೇ

ಎಂತಹ ವಿಷಮಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಪವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಹತ್ತುಬಾರಿಯಾದರೂ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು **ವೈದ್ಯನಾಥೀಯ**–

ಆಪನ್ನಶ್ಚಾಶುಚಿಃ ಕಾಲೇ ತಿಷ್ಠನ್ನಪಿ ಜಪೇದ್ದಶ

ಅಧ್ಯಯನರತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಸಂಸಾರಿಯಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪ ನೂರೆಂಟು ವಿಹಿತ. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಎಂದು **ವಾಧೂಲಸ್ಮೃತಿಯ** ಮಾತು–

ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಭಿಮುಖೋ ಭೂತ್ವಾ ಜಪೇದ್ವೈ ವೇದಮಾತರಮ್

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಗೃಹಸ್ಥಶ್ಚ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಜಪೇತ್

ವಾನಪ್ರಸ್ಥೋ ಯತಿಶ್ಚೈವ ಸಹಸ್ರಾವಧಿಕಂ ಜಪೇತ್

ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಪ ಪೂಜೆ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು **ಸಂನ್ಯಾಸರತ್ನಮಾಲಾದಲ್ಲಿ** ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

ನೈಕವಾಸಾ ನ ಚ ದ್ವೀಪೇ ನಾಂತರಾಳೇ ಕದಾಚನ

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುದಿತಂ ಕರ್ಮ್ಮ ನ ಕುರ್ಯಾದಶುಚಿಃ ಕ್ವಚಿತ್

ಷಟ್ಪಾಂಗ ಮಾಡುತ್ತ ಜಪಿಸಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು **ತತ್ವಕಣಿಕಾ** –

ಅಪವಿತ್ರಕರೋ ನಗ್ನಃ ಶಿರಸಿ ಪ್ರಾವೃತೋಽಪಿ ವಾ

ಪ್ರಲಪನ್ ವಾ ಜಪೇದ್ಯಾವತ್ ತಾವನ್ನಿಷ್ಫಲಮುಚ್ಯತೇ

ಬೆಳಗ್ಗೆಯ ಜಪ ಸಂಜೆ ಮಾಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು **ದಕ್ಷಸ್ಮೃತಿ** –

ಪೂರ್ವಾಹ್ನಿಕಂ ತು ಯತ್ಕರ್ಮ್ಮ ಯದಿ ತತ್ಸಾಯಮಾಚರೇತ್

ನ ತತ್ಫಲಮಾವಾಪ್ನೋತಿ.....

ತಾಮ್ರದ ಗಿಂಡಿ(ದ್ವಿಮುಖಿ)ಯಲ್ಲಿ ಜಪಗೈದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಫಲ. ಗಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಇವೆ ಎಂದು **ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಸ್ಮೃತಿ**–

ತಾಮ್ರೇಣ ದ್ವಿಮುಖೇ ಪಾತ್ರೇ ಕೃತೇಽತ್ಯಂತಂ ತು ವೈದಿಕಮ್

ಕರ್ಮ್ಮಜಾಲಂ ಸದ್ಯ ಏವ ಪುಷ್ಕಲತ್ವಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ

ಮಣ್ಣಿನ ಮರದ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು **ಪಂಚಾಯತನಸಾರದ** ಮಾತು–

ಅಲಬುದಾರುಜಂ ವಾಽಪಿ ವೈಣವಂ ಮೃಣ್ಮಯಂ ತಥಾ

ಏತಾನಿ ಯತಿಪಾತ್ರಾಣಿ ಗೃಹಸ್ಥೋ ನ ಸಮಾಚರೇತ್

ಜಪ ಮಾಡುವಾಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಪಾತ್ರೆ–ವ್ಯಕ್ತಿ–ವಸ್ತುಗಳು ಮೈಲಿಗೆ ಗಳೆಂದು **ಪದ್ಮಪುರಾಣ** –

ಶಯ್ಯಾ ಭಾರ್ಯಾ ಶಿಶುರ್ವಸ್ತ್ರಂ ಉಪವೀತಂ ಕಮಂಡಲುಃ

ಆತ್ಮನಃ ಕಥಿತಾ ಶುದ್ಧಿಃ ನ ಪರೇಷಾಂ ಕದಾಚನ

ಒಬ್ಬನ ಜಪದ ಪಾತ್ರೆ, ಆಸನ ಇವೆಲ್ಲ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗಾಗದೆಂದು **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣವು** ಹೇಳಿದೆ –

ಆಸನಂ ಶಯನಂ ಯಾನಂ ಜಾಯಾಪತ್ಯಂ ಕಮಂಡಲುಃ

ಆತ್ಮನಃ ಶುಚಿರೇತಾನಿ ಪರೇಷಾಂ ನ ಶುಚಿರ್ಭವೇತ್

ಪೂರ್ವ, ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಜಪಮಾಡಬೇಕೆಂದು **ಕರ್ಮಪ್ರದೀಪದ** ಮಾತು –

ಯತ್ರ ದಿಙ್ನಿಯಮೋ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಜಪಹೋಮಾದಿಕರ್ಮ್ಮಸು

ತಿಸ್ರಸ್ತತ್ರ ದಿಶಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಐಂದ್ರೀ ಸೌಮ್ಯಾಽಪರಾಜಿತಾ

ಸಂನ್ಯಾಸವಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ವಾಽಥವೋದಙ್ ವಾ ಪ್ರಾಗುದಙ್ಮುಖ ಏವವಾ

ದೇವರ ಪೂರ್ವ, ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ, ಎದುರು ಜಪ ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದೂ, ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದರೆ ಕೆಟ್ಟದೆಂದೂ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತು–

ದೇವಸ್ಯ ಪೂರ್ವದಿಗ್ಭಾಗೇ ಜಪೇದಾಯುಷ್ಯವರ್ಧನಮ್

ಪಾವಕೇ ಕಲಹಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ದಕ್ಷಿಣೇ ಜ್ಞಾನವರ್ಧನಮ್

ರಾಕ್ಷಸೇ ಮರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕಮ್

ಆಕರ್ಷಣಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾಯವ್ಯೇ ಉತ್ತರೇ ಶ್ರೀಪ್ರದಾಯಕಮ್

ಉಚ್ಚಾಟನಕರಂ ತ್ವೀಶೇ ಮಧ್ಯಮೇ ಚಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿದಮ್

ದೇವಾಗ್ರೇ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮ್

ಉಪದೇಶವಾಗದೆ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದರೆ ಆಪತ್ತು ಮುತ್ತುವುದೆಂದು **ತತ್ತ್ವಕಣಿಕಾ**ದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ –

ಯದೃಚ್ಛಯಾ ಶ್ರುತೋ ಮಂತ್ರೋ ಛಂದೇನಾಥ ಛಲೇನ ವಾ

ಪತ್ರೇಕ್ಷಿತೌ ವಾ ವ್ಯರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರತ್ಯುತಾನರ್ಥಕಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಸರ್ವೇ ಮಂತ್ರಾಃ ಸರ್ವಫಲಾಃ ಗುರುವಕ್ತ್ರಾದ್ಯದಿ ಶ್ರುತಾಃ

ಒಂದು ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೈಗಳನ್ನು ದೂರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜಪಿಸಬಾರದೆಂದು **ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾವಳೀ** –

ನಾಕ್ರಮ್ಯ ಪಾದಂ ಪಾದೇನ ನ ಚ ವ್ಯವಹಿತೌ ಕರೌ

ಜಪೇನ್ನ ಪ್ರೌಢಪಾದಸ್ತು ನ ಪ್ರಕಾಶಕರಃ ಸದಾ

ಕಾಲ್ಗಂಟಿನ ಹೊರಗೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜಪಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಾರದು –

ಹೋಮಂ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಂ ದಾನಂ ಭೋಜನಾಚಮನೇ ಜಪಮ್

ಬಹಿರ್ಜಾನು ನ ಕುರ್ವೀತ ಸಾಂಗುಷ್ಠಾನಿ ಸಮಾಚರೇತ್

ಜಪಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಮಡಿವಂತಿಕೆ, ಮೌನ, ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆ, ಏಕಾಗ್ರತೆ, ಕಟ್ಟೆಚ್ಚರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಮನಃಪ್ರಹರ್ಷಣಂ ಶೌಚಂ ಮೌನಂ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಚಿಂತನಮ್

ಅವ್ಯಗ್ರತ್ವಮನಾಲಸ್ಯಂ ಜಪಸಂಪತ್ತಿಹೇತವಃ

ಮಡಿವಂತಿಕೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಎಚ್ಚರಕ್ಕಾಗಿ, ಜಪ ಮಾಡುವವನು ಬಿಡಬೇಕಾದ ಹತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಮನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ನಿಷ್ಠೀವಜೃಂಭಣಕ್ರೋಧನಿದ್ರಾಲಸ್ಯಕ್ಷುಧಾಮದಾಃ

ಪತಿತಶ್ವಾಂತ್ಯಜಾಲೋಕಾ ದಶೈತೇ ಜಪವೈರಿಣಃ

ಜಪಮಾಡುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಿಗಿತನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇಶಕಾಲಗಳ ಮತ್ತು ಆಹಾರ-ಆಚಾರ ನಿಯಮಗಳ ವಿಧಿ ಇರುವುದೆಂದು **ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ** ವ್ಯಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತಮೇವ ದೇಶಂ ಸೇವೇತ ತಂ ಕಾಲಂ ತಾಮವಸ್ಥಿತಿಮ್

ತಾನೇವ ಭೋಗಾನ್ ಸೇವೇತ ಮನೋ ಯತ್ರ ಪ್ರಸೀದತಿ

ನ ಹಿ ದೇಶಾದಿಭಿಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ವಿಶೇಷಃ ಸಮುದೀರಿತಃ

ಮನಃಪ್ರಸಾದನಾರ್ಥಂ ಹಿ ದೇಶಕಾಲಾದಿಚಿಂತನಾ

ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳ್ಳುವುದೋ ಹಾಗೆ ಜಪ ನಡೆಸುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ – **ಯತ್ರೈಕಾಗ್ರತಾ ತತ್ರಾವಿಶೇಷಾತ್**.

ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಜಪಾನಂತರ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಕು–

ಏಕಃ ಸಂಸಾಧಿತೋ ಮಂತ್ರೋ ಜಪಹೋಮಾದಿತರ್ಪಣೈಃ

ಸ ಸಾಧಕಸ್ಯ ಸರ್ವಾರ್ಥಂ ಪ್ರಸೂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ

ಶೇಷಸಂಹಿತೆ ಜಪಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನದೊಡನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅಂದರೆ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಮಂತ್ರಜಾಪಕನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿಸಿ ಅವನ ಚತುರಂಗ ಬಲವಾಗಿ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ –

ಜಪತರ್ಪಣಹೋಮಾದಿಪೂಜಾತದ್ಭೋಜನಾದಿಕಮ್

ಜಪಮಾತ್ರಂ ಪ್ರತೀಕಂ ಸ್ಯಾತ್ ತರ್ಪಣಂ ಹಯ ಏವ ಚ

ಹೋಮೋ ಗಜಸ್ಸಮಾಖ್ಯಾತೋ ರಥಃ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿರ್ಭವೇತ್

ಕೋಶಸ್ತದನ್ನದಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ ನೃಪೋ ಮಂತ್ರವಿದಬ್ಜಜ

ಹೋಮ ನಡೆಸಲು ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಹೋಮಸಂಖ್ಯೆಯ ನಾಲ್ಕು ಪಟ್ಟು ಜಪವನ್ನೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. **ಹೋಮಃ ತಸ್ಯ ಚತುರ್ಗುಣಃ**. ಅದರಂತೆ ಅರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಮದ ಪರ್ಯಾಯಕ್ರಮವಿದೆ. ಮಂತ್ರಜಪದ ದಶಾಂಶದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ತರ್ಪಣ ಹೋಮ ಅನ್ನದಾನಗಳನ್ನು

ನಡೆಸಲು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ** ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಃ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರದೇವತಾನಾಮವನ್ನು ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕೊನೆಗೆ ನಮಃ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು .

ಹೋಮೇಷು ವಹ್ನೌ ಸ್ವಾಹಾಂತಂ ಪೂಜಾಯಾಂ ತು ನಮೋಽಂತಕಮ್
ತರ್ಪಣೇಷು ದ್ವಿತೀಯಾಂತಂ ನಮೋಂತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಚ
ದಶಾಂಶಂ ಪೂಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತದ್ದಶಾಂಶಂ ತು ತರ್ಪಯೇತ್
ತದ್ದಶಾಂಶಂ ಹುನೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ ತದ್ದಶಾಂಶಂ ತು ಭೋಜಯೇತ್

ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ರಾಮಾಯಣಗಳ ಮಹಾನಾಯಕರಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಮರೂ ಜಪಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾರದವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ –

ತಸ್ಯರ್ಷೇಃ ಪರಮೋದಾರಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನೃಪಾತ್ಮಜೌ
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತಾಹ್ನಿಕೌ ವೀರೌ ಜೇಪತುಃ ಪರಮಂ ಜಪಃ (ರಾಮಾಯಣ)
ಕ್ವಾಪಿ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀನಂ ಜಪಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಗ್ಯತಮ್
ಅಥಾಪ್ಲುತೋಽಂಭಸ್ಯಮಲೇ ಯಥಾವಿಧಿ ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪಂ ಪರಿಧಾಯ ವಾಸಸೀ
ಚಕಾರ ಸಂಧ್ಯೋಪಗಮಾದಿ ಸತ್ತಮೋ ಹುತಾನಲೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಜಾಪ ವಾಗ್ಯತಃ
(ಭಾಗವತ)

ಕೃತೋದಕಾನುಜಪ್ಯಃ ಸ ಹುತಾಗ್ನಿಃ ಸಮಲಂಕೃತಃ
ತತಶ್ಚಾದಿತ್ಯಮುದ್ಯಂತಂ ಉಪಾತಿಷ್ಠತ ಮಾಧವಃ
ಅಥ ದುರ್ಯೋಧನಃ ಕೃಷ್ಣಂ ಶಕುನಿಶ್ಚಾಪಿ ಸೌಬಲಃ
ಸಂಧ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠಂತಮಭ್ಯೇತ್ಯ (ಮಹಾಭಾರತ)

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಜಪವನ್ನು ಮಹಾಭಾರತವು ತಿಳಿಸಿದೆ–

ತೇ ತಥೈವ ಮಹಾರಾಜಾ ದಂಸಿತಾ ರಣಮೂರ್ಧನಿ
ಸಂಧ್ಯಾಗತಂ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಂ ಆದಿತ್ಯಮುಪತಸ್ಥಿರೇ

ತತೋ ರಥಾಶ್ವಾಂಶ್ಚ ಮನುಷ್ಯಯಾನಾನ್ಯುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸರ್ವೇ ಕುರುಪಾಂಡುಯೋಧಾಃ

ದಿವಾಕರಸ್ಯಾಭಿಮುಖಂ ಜಪಂತಃ ಸಂಧ್ಯಾಗತಾಃ ಪ್ರಾಂಜಲಯೋ ಬಭೂವುಃ

ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತರವರೆಗೆ ಪ್ರಣವವಿರುವ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು **ಬ್ರಹ್ಮಯಾಮಲ** ತಿಳಿಸಿದೆ. ನಿತ್ಯ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಣವದ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದೆ.

ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವಿರುವ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಜಪವು ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ವಿಹಿತ ಎಂದು **ಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಸಾಗರ** ತಿಳಿಸುತ್ತ ಎರಡು ಹಾಗೂ ಆರು ಪ್ರಣವವುಳ್ಳ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಯತಿಗಳಿಂದ ಜಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯ ಎಂದಿದೆ –

ಸಂಪುಟೈಕಷಡೋಂಕಾರಾ ಗಾಯತ್ರೀ ತ್ರಿವಿಧಾ ಮತಾ

ಗೃಹಸ್ಥೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಚ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಾಮಿಮಾಂ ಜಪೇತ್

ಅಂತೇ ಯಃ ಪ್ರಣವಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ನಾಸೌ ವೃದ್ಧಿಮವಾಪ್ನುಯಾತ್

ಸಂಪುಟಾಂ ಚ ಷಡೋಂಕಾರಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಚ ಜಪೇದ್ಯತಿಃ

ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮೊದಲು 96 ನಿಮಿಷ ಎಂದು **ಅಗ್ನಿಸ್ಮೃತಿ** –

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಃ ಪ್ರಾಗುದಯಾತ್ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ದ್ವಿಮುಹೂರ್ತಕಃ

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಬಳಿಕ 72 ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಜಪ ಎಂದು **ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರ** ಮಾತು–

ಉದಯಾತ್ ಪ್ರಾಕ್ತನೀ ಸಂಧ್ಯಾ ಮುಹೂರ್ತದ್ವಯಮುಚ್ಯತೇ

ಸಾ ಚ ಸಂಧ್ಯಾ ತ್ರಿಘಟಿಕಾ ಅಸ್ತಾದುಪರಿ ಭಾಸ್ವತಃ

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುವ ಕನಿಷ್ಠ ಕಾಲ 48 ನಿಮಿಷಗಳೆಂದು **ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯದ** ಮಾತು–

ಸಂಧ್ಯಾ ಮೂಹೂರ್ತಮಾತ್ರಂ ತು ಹ್ರಾಸೇ ವೃದ್ಧೌ ಸಮಾ ಸ್ಮೃತಾ

ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮೊದಲು 48 ನಿಮಿಷ ಜಪ ಆರಂಭಿಸಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಬಳಿಕ 96 ನಿಮಿಷದವರೆಗೆ ಜಪ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು

ಛಂದೋಗಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಜೆಯ ಜಪವನ್ನು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು 96 ನಿಮಿಷ ಆರಂಭಿಸಿ, ಅಸ್ತದ ಬಳಿಕ 48 ನಿಮಿಷದವರೆಗೆ ಜಪ ನಡೆಸಬೇಕು –

ಮುಹೂರ್ತಮುದಯಾದರ್ವಾಕ್ ದ್ವಿಮುಹೂರ್ತಮತಃ ಪರಮ್

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಃ ಸ್ಮೃತಃ ಪೂರ್ವಂ ವಿಪರೀತಂ ತು ಪಶ್ಚಿಮೇ

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು ಉದಯ ಹಾಗೂ ಅಸ್ತಮಾನದ 72 ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಹೊತ್ತಿನ ಜಪ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿದೆ–

ಉದಯಾಸ್ತಮಯಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಯಾವತ್ಸ್ಯಾದ್ಘಟಿಕಾತ್ರಯಮ್

ತಾವತ್ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮತಃ ಪರಮ್

ಜಪಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಳಿಸದೇ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೋ ಅದರ ನಂತರವೋ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವವನಿಗೆ ಲಾಭವಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕರ್ಮ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ದೊಡ್ಡಮಟ್ಟಿನ ಲಾಭವಿದೆ –

ಅಕಾಲೇ ಕೃತ್ಯಮಾರಬ್ಧಂ ಕರ್ತುರ್ನಾರ್ಥಾಯ ಕಲ್ಪತೇ

ತದೇವ ಕಾಲ ಆರಬ್ಧಂ ಮಹತೇಽರ್ಥಾಯ ಕಲ್ಪತೇ (ಮಹಾಭಾರತ)

ಸಕಾಲೇ ಯತ್ಕೃತಂ ಕರ್ಮ್ಮ ಸರ್ವಸಾಧನಮುಚ್ಯತೇ

ಅಕಾಲೇ ಸ್ಯಾದ್ಯದಿ ಕೃತಂ ಪ್ರತ್ಯುತಾನರ್ಥಕಾರಣಮ್ (ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ)

ಸೂರ್ಯ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಜಪ ಮಾಡುವವ, ಸೂರ್ಯ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಸಂಜೆ ಜಪ ಮಾಡುವವ ಹೆಸರಿಗೆ ಆರನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸುವನು. (ರಾಜಸೇವಕ, ವ್ಯಾಪಾರಿ, ಬಹುಯಾಜ್ಯ, ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ಮಾರುವವ–ಈ ನಾಲ್ವರೊಡನೆ ಸೇರಿದವ ಹೀಗೆ ಐವರು ಹೆಸರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲ ವೆಂದೇ ತಾತ್ಪರ್ಯ)

ಅನಾದಿತ್ಯಾಂ ತು ಯಃ ಪೂರ್ವಾಂ ಸಾದಿತ್ಯಾಂ ಚೈವ ಪಶ್ಚಿಮಾಮ್

ನೋಪಾಸೀತ ದ್ವಿಜಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸ ಷಷ್ಠೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಶಾತಾತಪ)

ಕಾಲಹೀನೇ ವೃಥಾ ಸಂಧ್ಯಾ (ಆಹ್ನಿಕಕೌಸ್ತುಭ)

ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಸೋಮಾರಿತನದಲ್ಲಿ ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಶಾಪದಿಂದ ಗೂಬೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದು **ಅತ್ರಿ** ತಿಳಿಸಿರುವರು–

ಯಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಕಾಲತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ಆಲಸ್ಯಾದತಿವರ್ತ್ತತೇ
ಸೂರ್ಯಹತ್ಯಾಮವಾಪ್ನೋತಿ ಉಲೂಕತ್ವಮಿಯಾತ್ಸದಾ
ವಿಧಿನಾಽಪಿ ಕೃತಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲಾತೀತಾ ತು ನಿಷ್ಫಲಾ
ಶುಚಿರ್ವಾಪ್ಯಶುಚಿರ್ವಾಽಪಿ ಕಾಲೇ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಸಮರ್ಥನಾದವನು ಸೂರ್ಯನ ಉದಯಾಸ್ತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಆ ದಿನ ಆತ ಜಪಗೈಯುತ್ತಾ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡಮಟ್ಟದ ಪಾಪವು ತಗಲುವುದು ಎಂದು **ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣ** –

ತಂ ಚೇದಭ್ಯುದಿಯಾತ್ಸೂರ್ಯಃ ಶಯಾನಂ ಕಾಮಕಾರತಃ
ನಿಮ್ಲೋಚೇದ್ವಾಽಪ್ಯವಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಜಪನ್ನುಪವಸೇದ್ದಿನಮ್
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಕುರ್ವಾಣೋ ಯುಕ್ತಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮಹತೈನಸಾ

ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳೆಂದು ಕೊಂಡಾಟದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಉದಯಾಸ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಪ ಮಾಡದೇ ಮಲಗಲು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇದರ ತಪ್ಪಿನ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ** ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ –

ಶಯಾನಮಭ್ಯುದಯತೇ ಬ್ರಧ್ನಶ್ಚೇದ್ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಮ್
ಪ್ರಮಾದಾದಥ ನಿಮ್ಲೋಚೇತ್ ಜಪನ್ನುಪವಸೇದ್ದಿನಮ್
ಸುತಸ್ಯ ಸಂಭವೇ ಕ್ಲೇಶಂ ಸಹೇತೇ ಪಿತರೌ ಚ ಯತ್
ಶಕ್ಯಾ ವರ್ಷಶತೇನಾಪಿ ನೋ ಕರ್ತ್ತುಂ ತಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಿಃ

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯ ಆತನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು ಎಂದು **ಗರುಡಪುರಾಣ** ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ –

ತಂ ಹಂತಿ ಸೂರ್ಯಃ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ನೋಪಾಸ್ತಿಂ ಕುರುತೇ ತು ಯಃ

ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಗೌಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಗೌಣಕಾಲ ಸಕಾಲದ ಅನಂತರದ ಕಾಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಕಳೆದು ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಮೊದಲೇ ಮಾಡಿದರಾಗದು. ಇದರಂತೆ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೆಯನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಮಾಡಲು ಬರುವುದೇ ಹೊರತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಆಗದು ಎಂದು **ತ್ರಿಕಾಂಡಮಂಡನದ** ಮಾತು

ಸ್ವಕಾಲಾದುತ್ತರಃ ಕಾಲೋ ಗೌಣಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಕರ್ಮ್ಮಣಃ

ದ್ವಾದಶಿ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆ ಆಗುವುದೆಂದು **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದ** ಮಾತು–

ಯದಾ ಭವತಿ ಚಾಲ್ಪಾ ತು ದ್ವಾದಶೀ ಹ್ಯರುಣೋದಯೇ

ಉಷಃಕಾಲೇ ದ್ವಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾತರ್ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ತದಾ

ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದರೆ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ನಡುರಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಮುಗಿಸಬೇಕು ಎಂದು **ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯಪುರಾಣ** –

ಕದಾಚಿತ್ಕಾಲಲೋಪೇಽಪಿ ಸಂಕಟೇ ವಾ ಪಥಿ ಸ್ಥಿತಃ

ಆನಿಶೀಥಾತ್ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ

ಇಡಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಜಪವನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೆ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಬಳಿಕ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಒಳಗಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಜಪವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು **ಸ್ಮೃತಿಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿನ** ಮಾತು –

ದಿವೋದಿತಾನಿ ಕರ್ಮ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಮಾದಾದಕೃತಾನಿ ಚೇತ್

ಶರ್ವರ್ಯಾಃ ಪ್ರಥಮೇ ಯಾಮೇ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕಾರಯೇತ್

ಸಮಯ ತಪ್ಪಿ ತಡಮಾಡಿ ಮಾಡುವ ಜಪಕ್ಕೆ **ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು** ಹೇಳುವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ – ಮೂರು ಸಾವಿರ ಜಪ. ಇದು ಅವರು ಮಂತ್ರ ಕಂಡು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಜಪಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ –

ತ್ರಿಸಹಸ್ರಜಪಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿಧೀಯತೇ

ಕಾಲಾತೀತೇ ತು ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ.....

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಭ್ರಾತೃಸಂಬಂಧಿ **ಜಮದಗ್ನಿಯ** ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಾತೀತದೋಷದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ನೂರ ಎಂಟು ಜಪ –

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇ ತ್ವತಿಕ್ರಾಂತೇ ಸ್ನಾತ್ವಾಽಽಚಮ್ಯ ಯಥಾವಿಧಿ

ಜಪೇದಷ್ಟಶತಂ ದೇವೀಂ ತತಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ಜಪಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲವಿದೆಯೆಂದು **ನಾರದೀಯದ** ಮಾತು –

ಸಂಖ್ಯಾತಾದಪಿ ಸಾಹಸ್ರಃ ಸೋಽರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರತನೋರ್ಜ್ಜಪಃ

ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಜಪಾದಿ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಎಳೆದೊಯ್ಯುವರೆಂದು **ಪದ್ಮಪುರಾಣ** –

ಯಜ್ಞದಾನತಪಶ್ಚರ್ಯಾಜಪಹೋಮಾದಿಕಂ ಚ ಯತ್

ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧರಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್

ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವಿಹೀನಸ್ತು ಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮ್ಮಾದಿಕಂ ಚರೇತ್

ತತ್ಸರ್ವಂ ರಾಕ್ಷಸೈರ್ನ್ನೀತಂ ನರಕಂ ಚಾಧಿಗಚ್ಛತಿ

ಜಪಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ತಾನೇ ತಂದಿರಬೇಕು, ಅಪರಿಚಿತರಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು **ವಿಶ್ವಾದರ್ಶ** –

ಶೂದ್ರಾಹೃತೇನ ನಾಚಾಮೇತ್ ಜಪಾದಿಹವನೇಷು ಚ

ಜಪ ಹೋಮ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾತನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೊಬ್ಬನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಕರ್ಮಾಂಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ತಿಳಿಯದೇ ಮುಟ್ಟಿ ಹೋದಲ್ಲಿ, ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು. ಬೇಕೆಂದೇ ಮುಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು.

ಜಪಹೋಮಾದಿಷು ನರಂ ಅನ್ಯಂ ನಾಕಾರಣಾತ್ ಸ್ಪೃಶೇತ್

ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಸಂಸ್ಪರ್ಶಃ ಚೇತ್ತದಾ ವಾರ್ಯುಪಸ್ಪೃಶೇತ್

ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಸಂಸ್ಪರ್ಶೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ ತ್ರಯಂ ಚರೇತ್

ಸ್ನಾನ, ಊಟ, ಹೋಮ, ಜಪ, ದಂತಧಾವನ, ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೌನವಿರಬೇಕು–

ಸ್ನಾನಭೋಜನಯೋರ್ಹೋಮೇ ಜಪೇ ವೈ ದಂತಧಾವನೇ

ಪುರೀಷಮೂತ್ರೋತ್ಸರ್ಗೇ ಚ ಸಪ್ತ ಮೌನಂ ವಿಧೀಯತೇ

ತ್ರಿಪಾದ್ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಷಡ್ಜ ಋಷಭ ಧೈವತ ಸ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಬಹುದು. ಪ್ರಣವವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರದಂತೆ ಪ್ರಣವವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವು ಎಂದು **ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯ**ದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ –

ಚತುರ್ಥಪಾದೋ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ಪ್ರಣವಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ

ಅಕಾರಾದ್ಯತಿಶಾಂತಾಂತಃ ಪ್ರಣವೋಽಷ್ಟಾಕ್ಷರೋ ಯತಃ

ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅನಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಅನಂತವೇದಗಳು ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ ಎನ್ನುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ –

ತ್ರಿಮಾತ್ರಮಾದಿತಃ ಕೃತ್ವಾ ಯಾವಚ್ಚಾನಂತಮಾತ್ರಕಾಃ

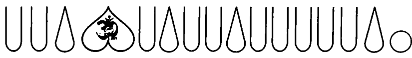
ಪ್ರಣವಾಸ್ತೇ ವಿಭೇದೇನ ಹ್ಯನಂತಾ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ

ಎಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯಂತೆ ಜಪದಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು –

ಸಂಧ್ಯಾಸು ಭೋಜನೇ ಸ್ನಾನೇ ಪೂಜಾಹೋಮಪ್ರತಿಗ್ರಹೇ

ವಂದನೇ ಬಲಿಕರ್ಮಾದೌ ಆದ್ಯಂತ ಆಚಮೇದ್ದ್ವಿಜಃ

ಕರ್ಮದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಚಮನ ನಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಆವಾಹನೆಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಬಳಿಕ ಕೊನೆಗೆ ಆಚಮನ ಎಲ್ಲರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಾಗಿ.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪ

ವೇದವ್ಯಾಸರು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಪದ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ವೇದಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ, ತಂತ್ರ-ಸಂಹಿತಾಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ, ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ, ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ.

ಜಪಶ್ಚತುರ್ವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೈದಿಕಸ್ತಾಂತ್ರಿಕೋಽಪಿ ಚ

ಪೌರಾಣಿಕೋಽಥ ವಿದ್ವದ್ಭಿಃ ಕಥಿತಃ ಸ್ಮಾರ್ತ ಏವ ಚ

ನಿತ್ಯ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಮಂತ್ರದ ಜಪವಾಗಿ ವೇದಸಾರವೆನಿಸಿದ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದ ಜಪ ಬಂದಿದೆ. ಇದು ವೈದಿಕವಾಯಿತು. ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರಜಪ ನಿತ್ಯಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪವನ್ನು ದಿಗುಪಸ್ಥಾನದ ಮೊದಲೆ ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಲ್ಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಗಾಯತ್ರೀಜಪದ ಬಳಿಕ ದಿಗುಪಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪವನ್ನು ನಡೆಸುವರು. ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ-ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಗಳ ಜಪದ ಬಳಿಕವೆ **ಪ್ರಣಮ್ಯ ದೇವಾನ್ ವಿಪ್ರಾಂಶ್ಚ** ಎಂದು ದಿಗುಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವರು. **ಕಾಶ್ಯಪಸ್ಮೃತಿ** ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ.

ಗಾಯತ್ರೀಂ ತುರ್ಯಗಾಯತ್ರೀಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಮಿತಿ ಕ್ರಮಾತ್

ಜಪ್ತ್ವೋಪಸ್ಥಾಯ ವಿಧಿವತ್....

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪದಿಂದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಎಂಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವಂತೆ **ವೇದವ್ಯಾಸರೇ** ಅನುಶಾಸನಗೈದಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪವು ಎಲ್ಲ-ರಿಗೂ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸೋಪಾನವೆಂದೂ ಅರುಹಿದ್ದಾರೆ -

ಉಪಾಯೋಽಯಂ ಪರಪ್ರಾಪ್ತೌ ಪರಮಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ

ನಾರಾಯಣಸ್ಯಾನುಧ್ಯಾನಂ ಅರ್ಚನಂ ಯಜನಂ ಸ್ತುತಿಃ

ಶ್ರವಣಂ ತತ್ಕಥಾನಾಂ ಚ ವಿದ್ವತ್ಸಂರಕ್ಷಣಂ ತಥಾ

ವಿದ್ವತ್ಶುಶ್ರೂಷಣಪ್ರೀತಿಃ ಉಪದೇಶಾನುಪಾಲನಮ್

ಸ ಧ್ಯಾನೇನ ಜಪೇನಾಶು ಮುಚ್ಯತೇ ಪ್ರಾಕೃತೋಽಪಿ ವಾ

ನಿತ್ಯಜಪದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಜಪ ಕಡ್ಡಾಯ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು **ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ** ಕಾಣಬಹುದು –

ಸಾವಿತ್ರ್ಯಷ್ಟಾಕ್ಷರೀ ವಿದ್ಯಾ ಸರ್ವಾಧಿವ್ಯಾಧಿನಾಶಿನೀ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಕಾಯಿಲೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಇವೆರಡರ ಜಪ. ಗಾಯತ್ರಿ ಜಪದಿಂದ ಒಳಗಿನ ಕಾಯಿಲೆ, ಮಾನಸಿಕ ತೊಂದರೆ, ಹುಚ್ಚು ಮುಂತಾದ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸೋಂಕುಗಳು ನಿವೃತ್ತಿಗೊಳ್ಳುವವು. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪದಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಶಾರೀರಿಕ ತೊಂದರೆಗಳು, ಕೋಪ–ತಾಪಗಳು, ಈ ಜನ್ಮದ ಅಂಟುರೋಗಗಳು ನಾಶಗೊಳ್ಳುವವು.

ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಬಹುಭಿರ್ಮಂತ್ರೈಃ ಮನೋವಿಭ್ರಮಕಾರಕೈಃ

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮಂತ್ರಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಃ

ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳ ಸಹವಾಸ ಹುಚ್ಚುಕಾರಕವೆಂದು **ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ** ಹೇಳಿದೆ –

ಪರಸ್ಯ ದಾಸಭೂತಸ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ನೇಹ ವಿದ್ಯತೇ

ತಸ್ಮಾನ್ಮಮತ್ವಾಹಂಕಾರೌ ನಮಸಾ ವಿನಿವರ್ತಯೇತ್

ನಮ್ಮ ರೋಗರುಜಿನಗಳನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಗೂ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ನಮ್ಮ ಅಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಫಲ ನೀಡುವ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಹಾಗಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ನಮ್ಮ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅಸ್ವಾಮಿತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಾಗ, ಅಹಂಕಾರ ತೊರೆದು ಆತನಿಗೆ ನಮಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಫಲ ಸಿಗಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮಃ ಶಬ್ದದ ವೈಭವವನ್ನು **ಪಾದ್ಮಪುರಾಣವು** ತೋರಿಸಿದೆ.

ಅಹಂಕೃತಿರ್ಮ್ಮಕಾರಃ ಸ್ಯಾತ್ ನಕಾರಸ್ತನ್ನಿಷೇಧಕಃ

ಸಾಹಂಕಾರೇಣ ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಸುಖಂ ಕಿಂಚಿನ್ನ ವಿದ್ಯತೇ

ಅಹಂಕಾರವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಅಂಧೇ ತಮಸಿ ಮಜ್ಜತಿ

ತಸ್ಮಾತ್ತು ತಪಸಾ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಷಿಧ್ಯತೇ

ತಸ್ಯ ದಾಸ್ಯಂ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತಮಂತ್ರೈಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತು ಪಾರ್ವತಿ

ದಾಸಭೂತಮಿದಂ ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್

ಏವಮರ್ಥಂ ವಿದಿತ್ವಾ ವೈ ಪಶ್ಚಾನ್ಮಂತ್ರಂ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್

ಅವಿದಿತ್ವಾಽರ್ಥಂ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ

ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥಚಿಂತನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ **ಪದ್ಮಪುರಾಣವು** ಆದೇಶಿಸಿದೆ.

ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿನ ನ ಮತ್ತು ಮಃ ಎರಡಕ್ಷರವು ನನ್ನದೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದ ನಿನಗಾಗಿ ಎನ್ನುವ ಸರ್ವಾರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ಮಮತ್ವಮಾಹ ಮಃಶಬ್ದಃ ನಶಬ್ದಸ್ತನ್ನಿಷೇಧನಮ್

ಮಮತ್ವಂ ಸರ್ವತಸ್ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತದರ್ಥಂ ಶರಣಾಗತಃ

ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ **ನಾರಾಯಣಾಯ** ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾವು ಎಂದೆಂದೂ ದಾಸರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು –

ಸರ್ವೇಷು ದೇಶಕಾಲೇಷು ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಸು ಸರ್ವದಾ

ತಸ್ಯೈವ ಕಿಂಕರೋಽಸ್ಮೀತಿ ಚತುರ್ಥ್ಯಾ ಪರಮಾತ್ಮನಃ

ಭಗವತ್ಪರಿಚರ್ಯೈವ ಜೀವಾನಾಂ ಫಲಮುಚ್ಯತೇ

ತಸ್ಮಾಚ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಧಾನಂ ದಾಸ್ಯಮುಚ್ಯತೇ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

ಪೂರ್ಣ್ಣೇ ಸಂವತ್ಸರೇ ಭಕ್ತಿಂ ಹರೇಃ ಕೃತ್ವಾ ವಿಚಕ್ಷಣಃ

ಸಂವತ್ಸರಾರ್ಧೇ ತ್ರೇತಾಯಾಂ ಸಮಮೇತನ್ನ ಸಂಶಯಃ

ತ್ರಿಮಾಸೇ ದ್ವಾಪರೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜ್ಯ ಯಲ್ಲಭತೇ ಫಲಮ್

ನಮೋ ನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಕಲೌ ತು ಲಭತೇ ಫಲಮ್

ವರಾಹಪುರಾಣವು ಇತರ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧನೆಯ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಾಮಜಪದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನಾರಾಯಣಃ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವಂ ನಾರಾಯಣಃ ಪರಃ
ಪರಾದಪಿ ಪರಶ್ಚಾಸೌ ತಸ್ಮಾನ್ನಾಸ್ತಿ ಪರಾತ್ಪರಃ
ವಾಸುದೇವಂ ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ತಥಾ ವಿದುಃ
ಸಂಜ್ಞಾಭೇದೈಃ ಸ ಏವೈಕಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಸಂಸ್ಕೃತಃ

ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದವನು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಮಹಾಭಾರತದ** ಶಾಸನ.

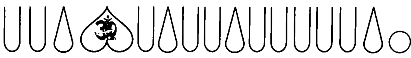
ನ ರೂಪಾಣಾಂ ವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಗುಣತೋ ನಾಮತೋಽಪಿ ವಾ
ತಥಾಽಪಿ ತತ್ಪ್ರಿಯಂ ನಾಮ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ಮ ಹ
ವಿಶೇಷತಃ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ನಾಮ್ನಾಂ ತಸ್ಯಾರ್ಥ ಏವತು
ವಿಜ್ಞಾಯತೇ ಗುಣೈಃ ಪೂರ್ತಿಃ ನಾಮಸಾಮ್ಯಂ ತದಾ ತಥಾ

ಛಾಂದೋಗಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ನಾರಾಯಣನಾಮಕ್ಕಿರುವ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ರೀತಿಯಿದು. ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳ ಚಿಂತನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯುವ ಸಂಗತಿ. ಉಪಾಸಕರೂ ಈ ನಾಮಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೆ ತಮ್ಮತನವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿರುವರು –

ನಾಮ್ನೋ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಸ್ಯ ಗುಣೈಃ ಪೂರ್ತಿಂ ಹಿ ದೇವತಾಃ
ವಿಜ್ಞಾಯಾರ್ಥಮುಪಾಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಾಧಿಕ್ಯಮಥಾಪಿರೇ

ಉಳಿದ ಮಂತ್ರಗಳೇಕೆ? ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಲು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಒಂದು ಸಾಕೆಂದು **ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಪರ್ವದ** ಮಾತು–

ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಬಹುಭಿರ್ಮಂತ್ರೈಃ ಭಕ್ತಿರ್ಯಸ್ಯ ಜನಾರ್ದನೇ

ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮಂತ್ರಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಃ

ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕವು ನಾರಾಯಣನ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ ಎನ್ನುವ ಈ ವಿಷಯವು, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಅಸುರಬಾಲಕರಿಗೆ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವಲ್ಲಿ **ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ** ಬಂದಿದೆ. ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ನೀಡಲಿದೆ ಈ ಮಂತ್ರ ಎಂದು **ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರ** –

ನಾರಾಯಣಾಯೇತ್ಯಥವಾ ನಮಃ ಪ್ರಣವಪೂರ್ವಕಮ್
ಜಪೇದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಂ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕಮ್

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಜಪಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಜೀವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಪಾಪದ ನಾಶಕ್ಕೆ ಇದು ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ ಎನ್ನುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ–

ಮದ್ಭಕ್ತಾ ಯೇ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಮದ್ಭಕ್ತಾ ಮತ್ಪರಾಯಣಾಃ
ಮದ್ಯಾಜಿನೋ ಮನ್ನಿಯಮಾಃ ತಾನ್ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪೂಜಯೇತ್
ತೇಷಾಂ ತು ಪಾವನಾಯಾಹಂ ನಿತ್ಯಮೇವ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ
ಉಭೇ ಸಂಧ್ಯೇಽಧಿತಿಷ್ಠಾಮಿ ಹ್ಯಸ್ಖನ್ನಂ ತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ
ತಸ್ಮಾದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಂ ಮದ್ಭಕ್ತೈರ್ವೀತಕಲ್ಮಷೈಃ
ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇ ತು ಜಪ್ತವ್ಯಂ ಸತತಂ ಚಾತ್ಮಶುದ್ಧಯೇ
ಅನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ ಹಿ ವಿನಶ್ಯತಿ
ಉಭೇ ಸಂಧ್ಯೇ ಹ್ಯುಪಾಸೀತ ತಸ್ಮಾದ್ವಿಪ್ರೋ ವಿಶುದ್ಧಯೇ

ನಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವರು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪ ನಡೆಸುವವರು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಮೈತ್ರೇಯರಿಗೆ ವೇದವ್ಯಾಸರು ನೀಡಿದ ಅನುಶಾಸನ –

ತದರ್ಚನಪರೋ ನಿತ್ಯಂ ತದ್ಭಕ್ತಸ್ತಂ ನಮಸ್ಕುರು
ತದ್ಭಕ್ತಾ ನ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಹ್ಯಷ್ಟಾಕ್ಷರಪರಾಯಣಾಃ

ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೂಲಮಂತ್ರ ಎಂದೇ ಕರೆದು ಇದು ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಮೂಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮೂಲಮಂತ್ರ ಉದಾಹೃತಃ

ಶಂಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣನ ಧ್ಯಾನವೆ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಂಮತ ಎಂಬ ಪುರಾಣಗಳ ಮಾತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ **ಮಹಾಭಾರತದ** ಮಾತು ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆ –

ಆಲೋಢ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ ಪುನಃಪುನಃ
ಇದಮೇಕಂ ಸುನಿಷ್ಪನ್ನಂ ಧ್ಯೇಯೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸದಾ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ಸ್ನಾನಾದಿಷು ಚ ಕರ್ಮ್ಮಸು
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಹಿ ಸರ್ವಸ್ಯ ದುಷ್ಕೃತಸ್ಯೇತಿ ವೈ ಶ್ರುತಿಃ
ಮೂಹೂರ್ತ್ತಮಪಿ ಯೋ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಮ್
ಸೋಽಪಿ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ಕಿಂ ಪುನಸ್ತತ್ಪರಾಯಣಃ

ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ದೇಹ ದೃಢವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೆನೆವಂತೆ **ಗರುಡಪುರಾಣವು** ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದೆ –

ಯಾವಚ್ಛರೀರಂ ಸಬಲಂ ಚೈವ ಪುಷ್ಟಂ
ರೋಗೈರ್ವಿಹೀನಂ ಮರಣಾಖ್ಯಾಂ ವಿಪತ್ತಿಮ್
ನಾಪ್ನೋತಿ ತಾವಚ್ಚ ಭಜೇಚ್ಚ ಮೂಢಾಃ
ನಾರಾಯಣಸ್ಯೈವ ಪದಾರವಿಂದಮ್

ಎಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ನಾರಾಯಣನ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮೊದಲು ಮತ್ತೆ ಕೊನೆಗೆ ಇರಲೆಂದು **ನರಸಿಂಹಪುರಾಣ** –

ಜಪೇ ದಾನೇ ಚ ಹೋಮೇ ಚ ಗಮನೇ ಧ್ಯಾನಪರ್ವಸು
ಜಪೇನ್ನಾರಾಯಣಂ ಮಂತ್ರಂ ಕರ್ಮಪೂರ್ವೇ ಪರೇ ತಥಾ

ದೇವಪೂಜೆಗೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಸಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ ತಿಳಿಯದಿರುವುದು ನೂರು ಅಪರಾಧಗಳಲ್ಲೊಂದೆಂದು

ಗರುಡಪುರಾಣವು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದೆ –

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೋಪದೇಶಾಚ್ಚ ಋತೇ ದೇವಾರ್ಚನಂ ತಥಾ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪದಿಂದಲೇ ಆಚಾರ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೆಂದು **ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ** ತಿಳಿಸಿದೆ–

ಏತನ್ಮಂತ್ರಜಪೇನೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್

ಸರ್ವಲೋಕೈಕವಂದ್ಯತ್ವಂ ಸರ್ವಾಚಾರ್ಯತ್ವಮೇವಚ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧೆ ಒಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೆಂದು **ತತ್ವಕಣಿಕಾ** ತಿಳಿಸಿದೆ–

ನಾಸ್ತಿ ನಕ್ಷತ್ರಸಂಬಂಧೋ ನ ನಿಮಿತ್ತಪರೀಕ್ಷಣಮ್

ಶ್ರದ್ಧೈಕಾವಶ್ಯಕೀ ನೃಣಾಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಪರಿಗ್ರಹೇ

ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಚ ಮಂತ್ರೇ ಚ ಗುರೌ ಚ ತ್ರಿಷು ನಿಶ್ಚಲಾ

ನಾಸ್ತಿಕಾನ್ ಭಿನ್ನಮರ್ಯಾದಾನ್ ಕೃತಘ್ನಾನ್ ವೇದನಿಂದಕಾನ್

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೋಪದೇಶೇಷು ದೂರತಃ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್

ಪಂಚಕಾಲಕ್ರಿಯಾದೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇದು ವೇದಮಂತ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ–

।

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ

–

ಷಷ್ಠಾದ್ಯಯೋರುದಾತ್ತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ವರಿತೋಽಂತ್ಯದ್ವಿತೀಯಯೋಃ

ಪ್ರಚಯಸ್ತ್ರಿಚತುರ್ಥಾಭ್ಯಾಂ ನಿಹತಂ ಪಂಚಮಾಕ್ಷರಮ್

ಪಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಮಂತ್ರನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ –

ಉದ್ಗೀಥಮಾದೌ ವಿದ್ಯೇಶಃ ಪ್ರಯೋಜ್ಯಸ್ತದನಂತರಮ್ (ಓಂ)

ಬ್ರಹ್ಮಸಾಧನಸಂಯುಕ್ತೋ (ನ) ಮಂದರಸ್ಸ್ಯಾದನಂತರಮ್ (ಮೋ)

ಆದಿದೇವಾವೃತೋ ಭದ್ರಬಾಹುಃ ಪಶ್ಚಾದುದೀರಿತಃ (ನ+ಆ)

ವಹ್ನಿರ್ಗೋಪವಸಂವೀತಃ (ರ+ಆ) ಶ್ವಸನೋ ವಿಷ್ಣುಶೀರ್ಷಕಃ (ಯ)

ವನಮಾಲೀ ತಥಾ ಯೋಜ್ಯೋ (ಣ) ಮಧುಸೂದನಸಂಯುತಃ (ಆ)

ಪ್ರಾಣಾದಿಶಿರಾ ವಾಯುಃ (ಯ) ಇತಿ ವರ್ಣಕ್ರಮೋ ಮತಃ

ಪದ್ಮಪುರಾಣ ಪದಗಳನ್ನೆ ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದೆ –

ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಪೂರ್ವಂ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಂ ನಮ ಇತ್ಯಥ

ತಥಾ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಮುದೀರಯೇತ್

ಏವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರೋ ಮಂತ್ರೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಃ

ಸರ್ವದುಃಖಹರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸರ್ವಮಂತ್ರಾತ್ಮಕಃ ಶುಭಃ

ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತಾ ಮಂತ್ರನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ವಚನವಾಗಿ ನಾನೇ ಋಷಿ ಹಾಗೂ ದೇವತೆ ಎಂದಾಗ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ತಿಳಿಯದು. ಅನುವಾದ-ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಹೊರಟ ಪುರಾಣಗಳು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಇದನ್ನೇ ನಂಬಿ **ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಃ** ಎಂದೇ ತಾಂತ್ರಿಕರನೇಕರು ಹೇಳುತ್ತ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ತತ್ವವನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಸಂಹಿತಾ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದೆ –

ಉಚ್ಚರೇತ್ಪ್ರಣವಂ ಪೂರ್ವಂ ನಮಃಶಬ್ದಂ ತತಃ ಪರಮ್

ನಾರಾಯಣಂ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತಂ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಮುನಿಃ ಸ್ಮೃತಃ

ದೇವೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಛಂದೋ ಗಾಯತ್ರಮೀರಿತಮ್

ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತು ಈ ಮಂತ್ರವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೀಡಲಿದೆ ಎಂದಿದೆ –

ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಮ್ । ನಮ ಇತಿ ದ್ವೇ ಅಕ್ಷರೇ । ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಾಣಿ । ಯೋ ಹ ವೈ ನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಪದಮಧ್ಯೇತಿ ಸರ್ವಮಾಯುರೇತಿ । ವಿಂದತೇ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಮ್ । ತತೋಽಮೃತತ್ವಮಶ್ನುತೇ

ಓಂಕಾರದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದ ವಿಶ್ವಾದ್ಯಷ್ಟ

ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರಜಪಕ್ರಮವನ್ನೂ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ** ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬನ್ನಂಜೆಯವರ ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.)

ಅಕಾರಾದ್ಯತಿಶಾಂತಾಂತಃ ಸೋಽಯಮಷ್ಟಾಕ್ಷರೋ ಮತಃ

ಸ ವಿಶ್ವತೈಜಸಪ್ರಾಜ್ಞತುರೀಯಾತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮನಾಮ್

ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾತ್ಮಯುಜಾಂ ಮದ್ರೂಪಾಣಾಂ ಚ ವಾಚಕಃ

ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಶ್ಚ ತಾರಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಭೇದವಾನ್

ಋಷಿಶ್ಚ ದೇವತೈಕೋಽಹಂ ತಾರಾದೀನಾಂ ವಿಶೇಷತಃ

ಛಂದೋ ಮದೀಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ ತಾರಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಯೋರ್ಮ್ಮತಾ

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್

ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್

ಮೂರ್ತಯೋಽಷ್ಟಾವಭಿಧ್ಯೇಯಾಃ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ

ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರದೀಪವರ್ಣ್ಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ

ಕ್ರುದ್ಧಮಹಾವೀರದ್ಯುಸಹಸ್ರಸಹಿತೋಲ್ಕಕಾಃ

ಚತುರ್ಥ್ಯಂತಾ ಹೃದಾದೀನಿ ಪೃಥಗ್ರೂಪಾಣಿ ತಾನಿ ಚ

ವಿಷ್ಣೋರೇವಾತ್ಯಭೇದೇಽಪಿ ತದೈಶ್ವರ್ಯಾತ್ತದನ್ಯವತ್

ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭೀತಿಹಸ್ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ

ಮೂಲರೂಪಸವರ್ಣ್ಣಾನಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ್ಣಾ ಶಿಖೋಚ್ಯತೇ

ಪಜ್ಞಾನುನಾಭಿಹೃದಯವಾಙ್ನಸಾನೇತ್ರಕೇಷು ಚ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಣಾಂ ನ್ಯಾಸಃ ಸ್ಯಾತ್.....

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸಂಹಾರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ

ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. **ಷಾದ್ಮಸಂಹಿತೆ** ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೆರಳುಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿನ್ಯಾಸದ ಜತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ –

ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಮಧ್ಯಮಯಾಂಗುಲ್ಯಾ ತರ್ಜನೀ ಸಾ ಚ ಚಕ್ಷುಷಿ

ನ್ಯಸೇನ್ಮುಖೇಽನಾಮಿಕಯಾ ಚಾಂಗುಷ್ಠೇನ ಚ ಮಂತ್ರವಿತ್

ಅಂಗುಷ್ಠತರ್ಜನೀಭ್ಯಾಂ ಚ ಹೃದಯೇ ನ್ಯಾಸಮಾಚರೇತ್

ತಥಾಂಗುಷ್ಠಕನಿಷ್ಠಾಭ್ಯಾಂ ನ್ಯಾಸೋ ನಾಭೌ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ

ವಿನಾಂಗುಷ್ಠೇನ ಶೇಷಾಭಿಃ ಗುಹ್ಯೇ ಜಾನುನಿ ಚೋಭಯೋಃ

ಸಮಸ್ತಾಭಿಶ್ಚರಣಯೋಃ ಇತ್ಯಷ್ಟಾಕ್ಷರಭೂಮಯಃ

ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯು ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ಆಯಾ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವಂತೆ ಈ ಸಂಹಿತೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಂ ತು ಸರ್ವತ್ರ ತಾರಸಂಪುಟಿತಂ ಭವೇತ್

ಏವಮಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾಂಗನ್ಯಾಸಮಾಚರೇತ್

ಗರುಡಪುರಾಣ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆಯೆ **ಭಾಗವತಪುರಾಣವೂ** ನಾರಾಯಣ ವರ್ಮದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ–

ಪಾದಯೋರ್ಜಾನುನೋರೂರ್ವೋಃ ಉದರೇ ಹೃದ್ಯಥೋರಸಿ

ಮುಖೇ ಶಿರಸ್ಯಾನುಪೂರ್ವ್ಯಾತ್ ಓಂಕಾರಾದೀನಿ ವಿನ್ಯಸೇತ್

ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಮೊದಲು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಅರುಹಿದೆ –

ಸ್ಮರೇನ್ನಾರಾಯಣಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಹಸ್ತೇ ಕಾಯೇ ಚ ವಿನ್ಯಸೇತ್

ಓಂಕಾರಂ ಚ ನಕಾರಂ ಚ ಅಂಗುಷ್ಠೇ ಹಸ್ತಯೋರ್ನ್ಯಸೇತ್

ಶೇಷೈರ್ಹಸ್ತತಳಂ ಯಾವತ್ ತರ್ಜನ್ಯಾದಿಷು ವಿನ್ಯಸೇತ್

ಓಂಕಾರಂ ವಾಮಪಾದೇ ತು ನಕಾರಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ನ್ಯಸೇತ್

ಮೋಕಾರಂ ವಾಮಕಟ್ಯಾಂ ತು ನಾಕಾರಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ನ್ಯಸೇತ್
ರಾಕಾರಂ ನಾಭಿದೇಶೇ ತು ಯಕಾರಂ ವಾಮಬಾಹುಕೇ
ಣಕಾರಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ನ್ಯಸ್ಯ ಯಕಾರಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ವಿನ್ಯಸೇತ್

ದೇಹದ ಸುತ್ತಲೂ ನಾರಾಯಣನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಹೇಳಿ ಕವಚರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ಅಧಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ಚ ಹೃದಯೇ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ಪೃಷ್ಠತೋಽಗ್ರತಃ
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನಾರಾಯಣಂ ಪಶ್ಚಾತ್ ಆರಭೇತ್ಕವಚಂ ಬುಧಃ
ಪೂರ್ವೇ ಮಾಂ ಪಾತು ಗೋವಿಂದಃ ದಕ್ಷಿಣೇ ಮಧುಸೂದನಃ
ಪಶ್ಚಿಮೇ ಶ್ರೀಧರೋ ದೇವಃ ಕೇಶವಸ್ತು ತಥೋತ್ತರೇ
ಪಾತು ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥಾಗ್ನೇಯೇ ನೈರ್ಋತೇ ಮಾಧವೋಽವ್ಯಯಃ
ವಾಯವ್ಯೇ ತು ಹೃಷೀಕೇಶಃ ತಥೇಶಾನೇ ಚ ವಾಮನಃ
ಭೂತಳೇ ಪಾತು ವಾರಾಹಃ ತಥೋರ್ಧ್ವಂ ಚ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ

ನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ಪದ್ಮಸಂಹಿತಾ ಹೇಳಿದೆ–

ರೂಪಂ ಕ್ರಮೇಣಾಕ್ಷರಾಣಾಂ ನ್ಯಾಸಕಾಲೇ ವಿಚಿಂತಯೇತ್
ಶುಕ್ಲಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಕೃಷ್ಣಂ ರಕ್ತಂ ಕುಂಕುಮಸನ್ನಿಭಮ್
ಪದ್ಮಕಿಂಜಲ್ಕಕಂ ನೀಲಂ ಸವರ್ಣ್ಣಕಮಥಾಷ್ಟಕಮ್

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ನರಸಿಂಹಪುರಾಣ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ –

ಶುಕ್ಲವರ್ಣ್ಣಂ ಚ ಓಂಕಾರಂ ನಕಾರಂ ರಕ್ತಮುಚ್ಯತೇ
ಮೋಕಾರಂ ವರ್ಣ್ಣತಃ ಕೃಷ್ಣಂ ನಾಕಾರಂ ರಕ್ತಮುಚ್ಯತೇ
ರಾಕಾರಂ ಕುಂಕುಮಾಭಂ ತು ಯಕಾರಂ ಪೀತಮುಚ್ಯತೇ
ನಕಾರಮಂಜನಾಭಂ ತು ಯಕಾರಂ ಬಹುವರ್ಣ್ಣಕಮ್

ನಾರಾಯಣನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳಿವೆ. ಆಸನದಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಯೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಭಗವಂತನ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳ ಆವರಣಗಳಿವೆ.

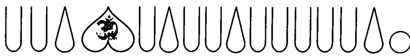

ಅದರಾಚೆಗೆ ದೇವರ ಸೇವಕರು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಆಯುಧದೇವತೆಗಳೂ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವರು. ಶ್ರೀಭೂರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ಆಯುಧದೇವತೆಗಳಾಗಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪತ್ನಿಯರಾಗಿಯೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವರು.

ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ ಎನ್ನುವುದು ಭಗವಂತನ ನಾರಾಯಣನ ಸುತ್ತಲೂ ಆತನದ್ದೇ ಅನೇಕ ವ್ಯೂಹರೂಪಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ. ಮೊದಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಮಾತ್ರೆಯ ಓಂಕಾರದಿಂದ ಉಗಮಿಸಿದ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದ 8 ಅಕ್ಷರದ ದೇವರ ರೂಪಗಳು ವಿಶ್ವಾದಿಗಳು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದಿವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದ ಅಂಗನ್ಯಾಸರೂಪಗಳೂ ಸುತ್ತಿವೆ. ಆ ಆರು ರೂಪಗಳ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣನೆಗಳು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ** ಬಂದಿವೆ –

ಏವಮೇವ ಹಿ ಹೃನ್ಮಂತ್ರಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಕುಮುದಪಾಂಡರಮ್
ಪದ್ಮರಾಗಾಚಲಾಕಾರಂ ಆರಕ್ತಂ ಚ ಶಿರಃ ಸ್ಮರೇತ್
ಅಂಜನಾದ್ರಿಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಶಿಖಾಮಂತ್ರಂ ತಥಾಕೃತಿಮ್
ಪರಿತಃ ಸೂರ್ಯಸಂತಪ್ತಂ ಯಥಾ ಕನಕಪರ್ವತಮ್
ತಥಾ ಕವಚಮಂತ್ರಂ ಚ ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಚ
ವೃತಂ ಜ್ವಾಲಾಸಹಸ್ರೈಸ್ತು ಅಯಸ್ಕಾಂತಸಮದ್ಯುತಿ
ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರಶಕ್ತಿಸಂಪೂರ್ಣ್ಣಂ ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಂ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್
ನಿರ್ಧೂಮಾಂಗಾರಸದೃಶಂ ಭಾವಯೇನ್ನೇತ್ರಮಂತ್ರಕಮ್
ಧ್ಯೇಯಾಃ ಸ್ವರುಚಿಸಂಯುಕ್ತಾಃ ದ್ವಿಭುಜಾಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಃ

ಸುತ್ತುವರಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಧಾನ ನಾರಾಯಣನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ಪ್ರಧಾನ ಮೂರುತಿ ನಿಂತ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಆವರಣ ರೂ ನಿಂತಿರುವರು. ಮಧ್ಯದವನು ಕೂತಿದ್ದರೆ ಸುತ್ತಲಿನವರೂ ಕೂತಂತೆ ಚಿಂತನೆಗೈಯಬಹುದು. ನಡುವಿನವನು ವಾಹನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇದ್ದರೆ

ಪರಿವಾರದವರನ್ನೂ ವಾಹನಸಮೇತರನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೈಯಬೇಕು. ಮಲಗಿದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಡುವೆ ಆರಾಧಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿರುವವರನ್ನು ಮಲಗಿರುವವರಂತೆ ಚಿಂತನೆಗೈಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ನಿಂತಂತೆಯೋ ಕುಳಿತಂತೆಯೊ ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯ** ಕರೆ –

ವೀಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾನ್ ವಿಭೋರ್ವಕ್ತ್ರಂ ಧ್ಯಾಯೇದೇತಾನ್ಮುನೀಶ್ವರಾಃ
ಸ್ಥಿತಾನಾಮಾದಿಮೂರ್ತೀನಾಂ ಸ್ಥಿತಾನ್ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸದೈವ ಹಿ
ಆಸೀನಾನಾಮಥಾಸೀನಾನ್ ವಾಹನಸ್ಥೇ ಸವಾಹನಾನ್
ಶಯಿತಾನಾಮಥಾಸೀನಾನ್ ಉತ್ಥಿತಾನ್ವಾ ಸ್ಮರೇದ್ಧಿಯಾ

ಲೌಗಾಕ್ಷಿಸ್ಮೃತಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದ ಅಂಗಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆಯೆ ಹೇಳಿದೆ–

ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ವೀರೋಲ್ಕಾಯೇತಿ ಚ ಕ್ರಮಾತ್
ದ್ಯುಲ್ಕಾಯ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ....

ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾವು ಬಣ್ಣದ ಜೊತೆ ಅಂಗಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣವು** ಅದೇ ರೂಪಗಳಿಂದ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಆವರಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅದರ ಸಂಗ್ರಹ ಇಲ್ಲಿದೆ –

ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ಶಿಖಾ ಭವೇತ್
ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ವೈಷ್ಣವೋಽಷ್ಟಾಕ್ಷರೋ ಮನುಃ
ಕನಿಷ್ಠಾದಿತದಷ್ಟಾನಾಂ ಅಂಗುಲೀನಾಂ ಚ ಪರ್ವಸು
ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಗ್ರೇಣ ಕ್ರಮಾತ್ತಾರಂ ಮೂರ್ಧನ್ಯಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ನ್ಯಸೇತ್
ತರ್ಜನ್ಯಾಂ ತಾರಮಂಗುಷ್ಠೇ ಲಗ್ನೇ ಮಧ್ಯಮಯಾ ಚ ತತ್
ತಲೇಽಂಗುಷ್ಠೇ ತದುತ್ತಾರಂ ಬೀಜೋತ್ತಾರಂ ತತೋ ನ್ಯಸೇತ್

ರಕ್ತಗೌರಧೂಮ್ರಹರಿಜ್ಞಾತರೂಪಾಃ ಸಿತಾಸ್ತ್ರಯಃ
ಏವಂ ರೂಪಾನಿಮಾನ್ವರ್ಣಾನ್ ತಾವದ್ಬುದ್ಧ್ವಾ ನ್ಯಸೇತ್ಕ್ರಮಾತ್

ಹೃದಾಸ್ಯನೇತ್ರಮೂರ್ಧಾಂಘ್ರಿತಾಲುಗುಹ್ಯಕರಾದಿಷು

ಅಂಗಾನಿ ಚ ನ್ಯಸೇದ್ಬೀಜಾನ್ ನ್ಯಸ್ಯಾಥ ಕರದೇಹಯೋಃ

ಯಥಾತ್ಮನಿ ತಥಾ ದೇವೇ ನ್ಯಾಸಃ ಕಾರ್ಯಃ ಕರಂ ವಿನಾ

ಹೃದಾದಿಸ್ಥಾನಗಾನ್ಸರ್ವಾನ್ ಗಂಧಪುಷ್ಪೈಃ ಸಮರ್ಚಯೇತ್

ಜ್ಞಾನೋಲ್ಕಾಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಇದೆ.

ಅಂಗರೂಪಗಳನ್ನು ನಾರಾಯಣನ ಆವರಣಗಳಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೈಯಲು **ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ**ದಲ್ಲಿ ರೂಪಲಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಹೃದಯಾದೀನ್ ತಥೇಂದ್ರಾದೀನ್ ದಿಕ್ಷ್ವಸ್ತ್ರಂ ಕೋಣಕೇಷು ಚ

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದವ್ಯಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಮಹೇಂದ್ರಾದಿದಿಶಶ್ಚೈತಾಃ ಪೂಜಯೇದ್ವಿಧಿವನ್ನೃಪ

ಅಂಗನ್ಯಾಸಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಷಟ್ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಅರ್ಥವನ್ನು **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ** ಹೇಳಿದೆ –

ಪೂಜನೇ ತು ನಮಸ್ಕಾರಃ ಸ್ವಾಹಾಂತೇ ಹವನಂ ತಥಾ

ಆಪ್ಯಾಯನೇ ವಷಟ್ಕಾರಂ ಪುಷ್ಟೌ ವೌಷಣ್ನಿಯೋಜಯೇತ್

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳಲಾದ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಆರು ರೂಪಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳಲಾದ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಪಂಚರೂಪನ ಉಪಾಸನೆ ನಡೆಯಲಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಕೇಶವಾದಿ 24 ರೂಪಗಳ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ದಶರೂಪಗಳ ಅಜಾದಿ 51 ರೂಪಗಳ ನಾರಾಯಣಾದಿ 100 ರೂಪಗಳ ವಿಶ್ವಾದಿ ಸಾವಿರ ರೂಪಗಳ ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳ ಆವರಣಗಳನ್ನು **ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ** ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ಚಿಂತನೆಗೈಯಲಿದೆ. ವಾಸುದೇವಾದಿಗಳ ಆವರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಅವರ ಭಾರ್ಯೆಯರಾದ ಮಾಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆವರಣರನ್ನಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನೂ ಚಿಂತನೆಗೈಯಬೇಕು.

ಇದನ್ನು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯೂ** ಆದೇಶಿಸಿದೆ.

ಮೂರ್ತ್ತಯೋ ವಾಸುದೇವಾದ್ಯಾಃ ಕೇಶವಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಮೂರ್ತ್ತಯಃ
ಪದ್ಮನಾಭಾದಯಶ್ಚಾಪಿ ಯತ್ರ ಪೂಜ್ಯಾ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ
ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತೀಸ್ತತ್ರತತ್ರ ಯಜೇತ್ತಾನೇವ ವಾ ಕ್ರಮಾತ್
ಯದ್ವಾ ತಚ್ಛಕ್ತಿಭಿಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಪೂಜಯೇತ್ತಾನ್ಯಥಾಕ್ರಮಮ್

ಇಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನಾಭಾದಿ ಮೂವತ್ತೆಂಟು ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಂಹಿತೆಯು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದೆ. ಅವರ ಮಡದಿಯರನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ **ತಂತ್ರಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ** ಇವೆ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಮೂರು ಪಾಲು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ** ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಸ್ತ್ರಿಗುಣಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಧ್ಯಾಯನ್ನಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಜಪೇತ್

ಎಂಟು ಅಕ್ಷರದ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರ ಮೂರು ಬಾರಿ ಪಠಿಸಿದರೆ 24 ಅಕ್ಷರದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಈ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಇತರ ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ ತಿಳಿಸಿವೆ. ವ್ಯಾಸತತ್ವಜ್ಞರ ಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮೂರು ಕೇಶವಾದಿಗಳ ರೂಪಗಳು ವಾಚ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೂ 3 ಬಾರಿ ಪಠಿಸುವುದು ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಆಚಾರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತು **ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಗಾಯತ್ರೀಸಮಸಂಖ್ಯಾಕಂ ಜಪೇತ್** ಎನ್ನುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ವೈಷ್ಣವರಾಗಿ ದ್ದರಿಂದ ಮೂರುಪಾಲು ಹೇಳಿದ್ದು, ನಾವು ಶೈವರಾಗಿ ಶಿವಮಂತ್ರವನ್ನು ಐದು ಬಾರಿ ಮಾಡುವ ಎಂಬೆಲ್ಲ ಕುಚೋದ್ಯಗಳಿಗೆ ತೆರೆಬೀಳುವುದು. ತಂತ್ರ-ಮಂತ್ರ-ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಾಗೂ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನಾವ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪವನ್ನು ನಿತ್ಯವಾಗಿ (ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ) ವಿಧಿಸಿಲ್ಲ. ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯಜಪದಲ್ಲಿ ಐದುಪಾಲು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಾತೇ ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಧ್ಯಾಂಗಾಯಾಸ್ತು ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ತ್ರಿಗುಣೋ ಮೂಲಮಂತ್ರಕಃ
ಜಪ್ತವ್ಯಃ ಸರ್ವಥಾನ್ಯೇ ತು ಯಥೇಷ್ಟಂ ಜಪಯೋಗಿನಃ (ವರಾಹಪುರಾಣ)
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಸ್ತ್ರಿಗುಣಂ ಮಂತ್ರಂ ಜಪೇತ್ಪ್ರತಿದಿನಂ ಬುಧಃ (ನಾರದೀಯ)
ಅಭಿವಂದ್ಯ ತತೋ ದೇವೀಂ ತಥಾ ಸರ್ವಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ
ತತಸ್ತ್ರಿಗುಣಮಷ್ಟಾರ್ಣ್ಣಂ ಅನ್ಯಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ ಸಂಜಪೇತ್ (ಸಂನ್ಯಾಸವಿಧಿ)
ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸ್ಯೇವಂ ಆಸನೇ ಸುಸಮಾಹಿತಃ
ತತ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಸ್ತ್ರಿಗುಣಂ ಜಪೇತ್

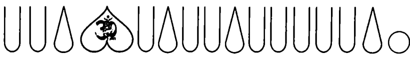
ಕೆಲವರು ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕದಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನು ಜಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ಹೇಳಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಕ್ಕೂ ವಿಧಿ ಇದ್ದೇ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು –

ತಸ್ಮಾದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಂ ಮದ್ಭಕ್ತೈರ್ವಿಗತಕಲ್ಮಷೈಃ
ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇಷು ಜಪ್ತವ್ಯಂ ಸತತಂ ಚಾತ್ಮಶುದ್ಧಯೇ
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಪುನಾತಿ ಭುವನತ್ರಯಮ್
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ತು ವಾ
ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಸು ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ತದರ್ಥಮನುಚಿಂತಯನ್
ಕಾಲತ್ರಯಂ ಯಥೋಕ್ತಂ ಚ ಜಾಪ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪರಮ್

ನಾರಾಯಣಧ್ಯಾನವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪುರಾಣಗಳೂ ತಿಳಿಸಿವೆ–

ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮೈಃ ದಕ್ಷೋರ್ಧ್ವಾದಿಕರೈರ್ಯುತಃ
ವಾಮದಕ್ಷವಿಭಾಗಸ್ಥಶ್ರೀಧರಾಭ್ಯಾಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ

ಮೊದಲ ಆವರಣವಾಗಿ ರಮೆಯ ಎರಡು ರೂಪಗಳೆ ಇರುವವು ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷರವಾಚ್ಯಗಳಾದ ವಿಶ್ವಾದಿಗಳ, ಅಂಗರೂಪಗಳ, ಓಂಕಾರದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗಳಾದ ಅಜಾದಿ ರೂಪಗಳ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗಳಾದ ಕೇಶವಾದಿರೂಪಗಳ ಆವರಣಗಳಿವೆ. ಪದವಾಚ್ಯಗಳಾದ

ದಶಾವತಾರಗಳ ಆವರಣವೂ ಇದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇದರೊಡನೆ ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಾಸುದೇವಾದಿರೂಪಗಳೂ ಆವರಣಗಳಾಗಿ ಇವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಭಾರ್ಯಾರೂಪಗಳೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆವರಣಗಳಾಗಿರುವಂತೆ **ಪದ್ಮಪುರಾಣ** ಹೇಳಿದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾರಾಯಣನ ಕುಳಿತ ಪೀಠದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಮಲಾದಿರೂಪಗಳು–ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಸ್ಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ –

ಅಷ್ಟದಿಕ್ಷು ದಳಾಗ್ರೇಷು ವಿಮಲಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಶಕ್ತಯಃ
ವಿಮಲೋತ್ಕರ್ಷಿಣೀ ಜ್ಞಾನಾ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಗಾ ತಥೈವ ಚ
ಪ್ರಹ್ವೀ ಸತ್ಯಾ ತಥೇಶಾನಾ ಮಹಿಷ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ
ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚಾಮರಾನ್ ದಿವ್ಯಾನ್ ಸುಧಾಕರಸಮಪ್ರಭಾನ್
ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿಲೋಕಾಸ್ತು ತೃತೀಯಾವರಣಂ ಪರಮ್

ಹೀಗೆಯೇ ಆಯುಧಗಳೂ ಭಗವದ್ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ದೇವತಾರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸಿವೆ–

ಸುದರ್ಶನಾದಿಭಿಶ್ಚಾಸ್ತ್ರೈಃ ಮೂರ್ತಿಮದ್ಭಿರುಪಾಸಿತಮ್ (ಭಾಗವತ)
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಖಡ್ಗಶಾರ್ಙ್ಗಾದ್ಯೈರ್ಹೇತಿಭಿಸ್ತಥಾ
ಪರಿತಃ ಪುರುಷಾಕಾರೈಃ ತಂ ಲೋಕಂ ಪರಿರಕ್ಷತಿ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಆಯುಧಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು, ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆ** ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ –

ಶ್ರೋಣೀತಟನಿವಿಷ್ಟೇನ ವಾಮಹಸ್ತೇನ ಲೀಲಯಾ
ಧ್ರಿಯಮಾಣಂ ಗದಾಂ ಗುರ್ವೀಂ ನಿಷಣ್ಣಾಂ ಧರಣೀತಳೇ
ಪಶ್ಚಾದ್ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೇನ ಚಕ್ರಂ ಕಾಲಾನಲದ್ಯುತಿ
ಪ್ರಣವಧ್ವನಿಗರ್ಭಂ ತು ಹಿಮಾದ್ರಿಶತಶೋಭಿತಮ್
ಶಂಖಂ ವಾಮಕರೇಣಾಪಿ ದಧಾನಮತುಲಪ್ರಭಮ್
ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಂ ದೇವಂ ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರಭುಮ್

ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಪಂಚಾಯುಧಚಿಹ್ನಿತನಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವವನು ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಂತೆ ಚಿಂತನೆ ಗೈಯಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಬಾಣ ತುಂಬಿದ ಅಕ್ಷಯ ಬತ್ತಳಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣಯುತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ವಾಮನಾವತಾರದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾದಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಸುದರ್ಶನಂ ಚಕ್ರಮಸಹ್ಯತೇಜೋ ಧನುಶ್ಚ ಶಾರ್ಙ್ಗಂ ಸ್ತನಯಿತ್ನುಘೋಷಮ್
ಪರ್ಜ್ಜನ್ಯಘೋಷೋ ಜಲಜಃ ಪಾಂಚಜನ್ಯಃ ಕೌಮೋದಕೀ ವಿಷ್ಣುಗದಾ ತರಸ್ವಿನೀ
ವೈದ್ಯಾಧರೋಽಸಿಃ ಶತಚಂದ್ರಯುಕ್ತಃ ತೂಣೋತ್ತಮಾವಕ್ಷಯಸಾಯಕೌ ಚ

(ಭಾಗವತ)

ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭೂದುರ್ಗೆಯರೇ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವರು. ನಾರಾಯಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿನ ಪದ್ಮ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ, ಶಂಖಗಳು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿವೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ವಿಷಯ ವಾಕ್ಯ.

ಸ್ಥಿತ್ಯೈ ಚಕ್ರಂ ಸರಸಿಜಂ ದಧಾನಂ ಸೃಷ್ಟಯೇ ಪುನಃ
ಮುಕ್ತಯೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಂ ಚ ಗದಾಂ ಸಂಹೃತಯೇ ತಥಾ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ನಾರಾಯಣನ ಅಪ್ಪುಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿ–ಭೂದೇವಿಯರಿರುವರು. ಅವರ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ತತ್ರ ಚಾಧಾರಶಕ್ತ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಧರ್ಮಾದ್ಯೈಃ ಸೂರಿಭಿರ್ವೃತೈಃ
ದಿವ್ಯರತ್ನಮಯೇ ಪೀಠೇ ಪಂಕಜೇಽಷ್ಟದಲೇ ಶುಭೇ
ತತ್ಕರ್ಣಿಕೋಪರಿತಲೇ ತಪ್ತಕಾಂಚನಸನ್ನಿಭೇ
ದೇವೀಭ್ಯಾಂ ಸಹಿತಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಆಸೀನಂ ಪಂಕಜಾಸನೇ
ಚಿಂತಯೇದ್ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಕಾಂಚನಸನ್ನಿಭಾಮ್
ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಂ ದುಕೂಲವಸನಾಂ ಶುಭಾಮ್
ವಾಮೇ ದೂರ್ವಾದಲಶ್ಯಾಮಾಂ ವಿಚಿತ್ರಾಂಬರಭೂಷಿತಾಮ್
ಚಿಂತಯೇದ್ಧರಣೀಂ ದೇವೀಂ ನೀಲೋತ್ಪಲಧರಾಂ ಶುಭಾಮ್

ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭೂದುರ್ಗೆಯರ ಚಿಂತನಕ್ರಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ –

ತತ್ರ ಶ್ರಿಯಾದಿದೇವೀನಾಂ ರೂಪತ್ರಯಮುದಾಹೃತಮ್

ಶ್ರೀವತ್ಸಗಾ ಯೋಗಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಭೋಗಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತು ಪಾರ್ಶ್ವಗಾ

ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪೃಥಕ್‌ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ

ಯೋಗಲಕ್ಷ್ಮೀಭೋಗಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೋಃ ದೇವೇನ ಸಹ ಪೂಜನಮ್

ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪೃಥಗ್ಗೇಹೇ ಪೂಜಯೇತ ಯಥಾವಿಧಿ

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ರಮೆಯ ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ –

ತಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವೇ ಚ ಜಗನ್ಮಾತಾ ಹಿರಣ್ಮಯೀ

ವಸುಪಾತ್ರಂ ಮಾತುಲುಂಗಂ ಸ್ವರ್ಣ್ಣಪದ್ಮಂ ಧೃತಂ ಕರೈಃ

ವಾಮತಃ ಪೃಥಿವೀ ದೇವೀ ನೀಲೋತ್ಪಲದಳದ್ಯುತಿಃ

ಸಂಧೃತಂ ಚೋರ್ಧ್ವಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ರಮ್ಯಂ ರಕ್ತೋತ್ಪಲದ್ವಯಮ್

ಇತರಾಭ್ಯಾಂ ಧೃತಂ ದೇವ್ಯಾ ಧಾನ್ಯಪಾತ್ರಯುಗಂ ತಥಾ

ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಪಾಣಿಭಿಃ ದಿವ್ಯಭೂಷಣೈಃ

ಹೃತ್ಪದ್ಮದ ಅಷ್ಟದಲದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾದಿ ರೂಪಗಳು ಮಧ್ಯೆ ನಾರಾಯಣನ ಚಿಂತನೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಕ್ರಮ –

ಅಷ್ಟಪತ್ರೇ ತು ಹೃತ್ಪದ್ಮೇ ಮಧ್ಯೇ ಸೂರ್ಯೇಂದುವಹ್ನಿಗಮ್

ಪೀತತನ್ಮಧ್ಯಪದ್ಮಸ್ಥಂ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಮ್

ಕಡೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಆವರಣವಿರುವಂತೆ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು –

ಐಂದ್ರಪಾವಕಯಾಮ್ಯಾನಿ ನೈರ್ಋತಂ ವಾರುಣಂ ತಥಾ

ವಾಯವ್ಯಂ ಸೌಮ್ಯಮೀಶಾನಂ ಸಪ್ತಮಂ ಮುನಿಭಿಃ ಸ್ಮೃತಮ್ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಮಂತ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ** ಪೀತ ಚಿಂತನೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ

ಆಯುಧಾವರಣದೊಂದಿಗೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ಪರಿಚಾರಕರ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

ಇಂದ್ರಾದಿಪರಿಚಾರೇಣ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಸಮವಾಪ್ನುಯಾತ್

ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ಕೃತ್ವಾ ತಾಪಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ ಪಶ್ಚಾನ್ಮಂತ್ರಮುದೀರಯೇತ್

ಚಕ್ರೇಣ ವಿಧಿನಾ ತಪ್ತಂ ತಾಪ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ

ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಂ ಅಭ್ಯಸೇದ್ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಃ

ನಾರದೀಯಪುರಾಣದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಮಹಿಮೆ ಪ್ರಯೋಗಕ್ರಮ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ–

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಏಕಾಂತಫಲದಂ ಶುಭಮ್

ಬಹವೋಽಪಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಮುನಯಸ್ಸನಕಾದಯಃ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ನಿರ್ಜಗ್ಮುರ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಮ್

ಏಕೋಽಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಏವಾಯಂ ಅಲಮಾತ್ಮವಿಶುದ್ಧಯೇ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪಾದನ್ಯತ್ ಕೇವಲಂ ಕಾಲಯಾಪನಮ್

ಗುರು ವಾಽಪ್ಯಲ್ಪಕಂ ಪಾಪಂ ಜನ್ಮಾಂತರಮಥಾಪಿ ವಾ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪೇನೈವ ಕ್ಷೀಯತೇ ನಾಽತ್ರ ಸಂಶಯಃ

ವ್ಯಕ್ತಂ ಹಿ ಭಗವಾನೇವ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವಯಮ್

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಸ್ವರೂಪೇಣ ಮುಖೇಷು ಪರಿವರ್ತ್ತತೇ

ಯಥಾ ಸರ್ವೇಷು ವೇದೇಷು ನಾಸ್ತಿ ನಾರಾಯಣಾತ್ಪರಃ

ತಥಾ ಸರ್ವೇಷು ಮಂತ್ರೇಷು ನಾಸ್ತಿ ಚಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಾತ್ಪರಮ್

ಆಯುಷ್ಕಾಮೋ ದ್ವಿಲಕ್ಷಂ ತು ಜಪೇದ್ದೂರ್ವಾಂಕುರಾಣಿ ಚ

ಹುತ್ವಾ ದಶಸಹಸ್ರಾಣಿ ದೀರ್ಘಮಾಯುಶ್ಚ ವಿಂದತಿ

ಪ್ರತೀಕಾರಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವೃಜಿನವ್ಯಾಧಿರಕ್ಷಸಾಮ್

ದಧಿಮಧ್ವಾಜ್ಯಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಚತುರಂಗುಲಸಂಮಿತಾಃ

ಗುಡೂಚೀರಯುತಂ ಹುತ್ವಾ ಮೃತ್ಯುಮೇವಾತಿವರ್ತ್ತತೇ

ಶನೈಶ್ಚರದಿನೇಽಶ್ವತ್ಥಂ ಜಪೇದಾಲಭ್ಯ ಪಾಣಿನಾ
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಶತಂ ಶುದ್ಧೋ ಮ್ರಿಯತೇ ನಾಪಮೃತ್ಯುಭಿಃ
ಉದಕುಂಭಂ ನವಂ ಪೂರ್ಣ್ಣಂ ಉಪಸ್ಪೃಶ್ಯಾಯುತಂ ಜಪೇತ್
ತೇನಾಭಿಷಿಕ್ತಸ್ತೋಯೇನ ವ್ಯಾಧಿಭಿಃ ಪರಿಮುಚ್ಯತೇ
ಅಶ್ನೀಯಾದನ್ವಹಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಅನ್ನಂ ಸಪ್ತಾಭಿಮಂತ್ರಿತಮ್
ಆರೋಗ್ಯಂ ಮಹದಾಪ್ನೋತಿ ಬಲಂ ತೇಜಶ್ಚ ವಿಂದತಿ
ಭಕ್ಷಯೇತ್ಸರ್ವಭಕ್ಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಕೃತ್ವೈವಮಭಿಮಂತ್ರಿತಮ್
ತತ್ಸರ್ವಂ ಜೀರ್ಯತೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಅಪಿ ಹಾಲಾಹಲಂ ವಿಷಮ್
ಶತಮಷ್ಟೋಕ್ಷರಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಮಂತ್ರಪೂತಂ ಜಲಂ ಪಿಬೇತ್
ಅಹನ್ಯಹನಿ ಷಣ್ಮಾಸಾತ್ ತತೋ ಮೇಧಾ ವಿವರ್ಧತೇ
ಯ ಉತ್ಥಾಯ ಜಪೇದ್ಬ್ರಾಹ್ಮೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಲಕ್ಷಯೋರ್ದ್ವಯಮ್
ತಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರಕಲ್ಯಾಣೀ ಜಾಯತೇ ವಾಕ್ ಸರಸ್ವತೀ
ಉಪಸ್ಪೃಶ್ಯಾಷ್ಟಸಾಹಸ್ರಂ ಉದಕುಂಭಚತುಷ್ಟಯಮ್
ತತೋಽಭಿಷೇಕಮಾತ್ಮಾನಂ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತೇನ ನಶ್ಯತಿ
ಅಷ್ಟಕೃತ್ವೋಷ್ಟಕೃತ್ವಸ್ತು ಜಪ್ತ್ವಾಂಜಲಿಭಿರಷ್ಟಭಿಃ
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಷಿಂಚೇತ್ ಮೂರ್ಧನಿ ಶ್ರಿಯಮಶ್ನುತೇ
ದಧಿಮಧ್ವಾಜ್ಯಸಂಯುಕ್ತೈಃ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಶನೈಃ ಫಲೈಃ
ಬಿಲ್ವೈರಯುತಹೋಮೇನ ಮಹಾಧನಪತಿರ್ಭವೇತ್
ಬಾಹುದ್ವಯಂ ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಲಕ್ಷಮೇಕಮಿಮಂ ಜಪೇತ್
ಸೋಽಚಿರೇಣೈವ ಕಾಲೇನ ಧನವಾನ್ಸ್ಯಾತ್ ಕುಬೇರವತ್
ವಿದ್ವೇಷಣಂ ಸಂಹನನಂ ಸ್ತಂಭನಂ ಪರಿಮೋಹನಮ್
ಉಚ್ಚಾಟನಂ ಚ ಶತ್ರೂಣಾಂ ತತೋತ್ಪಾಟನಮಾರಣೇ
ಏವಮಾದೀನಿ ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಸಪ್ತಭಿಸ್ಸಪ್ತಭಿರ್ದಿನೈಃ

ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರ

ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲು ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಜಪಿಸಿ ತಿಲತರ್ಪಣದೊಂದಿಗೆ ಹೋಮ ನಡೆಸುವಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಜಪೇಲ್ಲಕ್ಷಾಷ್ಟಕಂ ಮಂತ್ರಂ ತದರ್ಥಂ ತಿಲತರ್ಪಣಮ್

ತದರ್ಥಂ ಜುಹುಯಾದಗ್ನೌ ತತಃ ಸಿದ್ಧ್ಯತಿ ಮಂತ್ರರಾಟ್

ನರಸಿಂಹಪುರಾಣವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದರಿಂದ ಎಂಟು ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಜಪಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎಂಟು ಫಲಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ – ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ, ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಹರಿಸಾಮೀಪ್ಯ, ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ, ಸ್ವಾಪರೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ.

ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆಯು ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸಂಪತ್ಪ್ರದವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ನಾರಾಯಣರೂಪವೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ನಾರಾಯಣರೂಪವೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವುದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು –

ಯದೀಚ್ಛತಿ ಬುಧೋ ರತ್ನಾನ್ಯಮೂಲ್ಯಾನಿ ತದಾ ತು ಸಃ

ಸಾಗರಸ್ಯ ತಟೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಮ್

ಮಾಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮತಂದ್ರಿತಃ

ದಶಾಹಂ ವಾಽಪಿ ಸಪ್ತಾಹಂ ಪಂಚಾಹಂ ತ್ರ್ಯಹಮೇವ ವಾ

ಯಾವತ್ಪಶ್ಯೇತ್ಸ ರತ್ನಾನಿ ಸ್ವಪಾದಾಗ್ರತಟೇಽಬ್ಜಜ

ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪವನ್ನು ಈ ಸಂಹಿತೆ ವಿಧಿಸಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಪ್ರಸಾದಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಮಹಾಪಾತಕಸಂಘಾಶ್ಚ ಉಪಪಾತಕಸಂಚಯಾಃ

ಸರ್ವೇ ಶಾಮ್ಯಂತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ನಾಮ್ನಾ ತ್ವಷ್ಟಾಕ್ಷರೇಣ ಹಿ

ಅಸ್ಪರ್ಶಸ್ಪರ್ಶನೇ ಚೈವ ಪಾಖಂಡಪತಿತಾದಿಭಿಃ

ಸಾಂಗತ್ಯೇ ತ್ವನ್ಯದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಸಾದಾದಿಕಭಕ್ಷಣೇ

ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಶನಿವಾರ ಅಶ್ವತ್ಥಮರದ ಸ್ಪರ್ಶದೊಂದಿಗಿನ ಜಪ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷಾಂಶ –

ಮಂದವಾರೇಷು ಚಾಶ್ವತ್ಥಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ದಕ್ಷಿಣಪಾಣಿನಾ

ಜಪತೋ ನಾಪಮೃತ್ಯುಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ವಮೀರಿತಸಂಖ್ಯಯಾ

ಯಾವ ಧಾನ್ಯಗಳ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಬಯಸುವನೋ ಆಯಾ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೋಮಿಸಬೇಕು –

ಯದ್ಯತ್ಕಾಮಯತೇ ಮಂತ್ರೀ ಧಾನ್ಯಜಾತಿಮನೇಕಧಾ

ತತ್ತದ್ಧೋಮೇನ ತತ್ಸರ್ವಂ ಲಭತೇ ಮಂತ್ರವೈಭವಾತ್

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಹೋಮದಿಂದ ಲೋಕದ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನಾರಾಯಣನು ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಈ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಬಯಸಿ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಯಸಿದಂತೆ ಪಡೆವನು. ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಹವನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ –

ಏತನ್ಮಹಾಮಂತ್ರರಾಜಹವನೇ ಚ ಚತುರ್ಮ್ಮುಖ

ಲೋಕಾಃ ಸಮಸ್ತಾಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವೈ ಭವಂತಿ ಸುಖಿನೋ ಧ್ರುವಮ್

ಸಕಾಮಾ ಯದಿ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ ಲಭಂತೇ ಸಕಲೇಪ್ಸಿತಮ್

ನಿಷ್ಕಾಮಾಶ್ಚೇತ್ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ದುರ್ಲ್ಲಭಂ ಮೋಕ್ಷಮವ್ಯಯಮ್

ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಜಪ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಕಂಡರೇನೇ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯ ಘೋಷಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಏತದ್ರೂಪಾಲ್ಪಪಾಪೇಷು ಸಂಭೂತೇಷು ಯಥಾಽಬ್ಜಜ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಹಾಮಂತ್ರಜಾಪಿನಂ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರಗಮ್

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಚ ತಂ ಭುವಿ

ತತ್ಕ್ಷಣಂ ಮುಚ್ಯತೇ ತತ್ತತ್ ಪಾಪೇಭ್ಯಸ್ತು ಸರೋಜ್ಜ

ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರವಾಗಿ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರವಿದೆ. ಆ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದವಗೆ ಎಲ್ಲ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ವೈಕುಂಠದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಈ ಸಂಹಿತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ –

ಷಡಂಗಾನಿ ಚ ವೇದಾಶ್ಚ ಮಂತ್ರಾಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಪರಃಶತಾಃ

ಅನ್ಯಚ್ಚ ವಾಙ್ಮಯಂ ಸರ್ವಂ ಮಂತ್ರೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸುಸಮಾಹಿತಮ್

ಅಪುನರ್ಭವಲಿಪ್ಸೂನಾಂ ಗತಿರಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮತಮ್

ಜನ್ಮನ್ಯಸ್ಮಿನ್ನತೀತೇ ವಾ ಯದೇತತ್ಸಂಚಿತಂ ಮಹತ್

ತನ್ಮಂತ್ರಜಪಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರಳಯಂ ಯಾತಿ ನಿಶ್ಚಯಮ್

ಮ್ರಿಯಮಾಣಃ ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ಮಂತ್ರಮೇತಮುದೀರಯನ್

ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವೈಷ್ಣವಂ ಸ್ಥಾನಂ ದುಷ್ಪ್ರಾಪಮವಿನಾಶನಮ್

ಬೃಹತ್ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯು ಮಂತ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ, ಜಪ ನಡೆಸಿ ದರ್ಭೆಯಿಂದ ನೀರು ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಗೈದರೆ ಪ್ರೇತಬಾಧೆಯನ್ನೂ ನಿವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ –

ಅನನ್ಯಾರ್ಹಂ ಚ ಸಂಬಂಧಂ ವಕ್ತಿ ಪ್ರಣವ ಏವ ಚ

ಅನನ್ಯಸಾಧನಂ ವಕ್ತಿ ದ್ವಿತೀಯಂ ಪದಮುತ್ತಮಮ್

ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಚತುರ್ಥೀ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ

ನಿರ್ದಿಶತ್ಯೇಷು ಮುಕ್ತಾನಾಂ ತಥಾನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನೇ

ಏವಂ ನಾರಾಯಣಪರೋ ಮಂತ್ರರಾಜಮಹರ್ನ್ನಿಶಮ್

ಯೋಽನುಸ್ಮರತಿ ಭೂತಾತ್ಮಾ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಮ್

ಸಾಯಮೇತದಧೀಯಾನಃ ತಾಪಂ ದಿನಕೃತಂ ಮಹತ್

ಮಧ್ಯಂದಿನಮಧೀಯಾನಃ ತಾಪಂ ಪ್ರಾತಃಕೃತಂ ಮಹತ್

ಪ್ರಾತರೇತಮಧೀಯಾನಃ ಪಾಪಂ ರಾತ್ರಿಕೃತಂ ಮಹತ್

ಭಸ್ಮೀಕರೋತಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ಸ್ಥೂಲರಾಶಿಮಿವಾನಲಃ

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಪ್ರಜಪ್ತಾರಂ ಚಕ್ರಶಂಖಾದಿಧಾರಿಣಮ್

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಲಯಮಾಯಾಂತಿ ನೀಹಾರಾ ಇವ ಗೋಪತಿಮ್

ಪ್ರಜಪ್ತ್ವಾ ಮಂತ್ರರಾಜೇನ ಜಲಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಶತಮ್

ಪ್ರೋಕ್ಷಣಾತ್ಕುಶಪತ್ರೈಶ್ಚ ಪೈಶಾಚತ್ವಂ ವಿನಶ್ಯತಿ

ಸ್ಕಂದಪುರಾಣವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದ ಸಿದ್ಧಿಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಜಪಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮೂರುಸಾವಿರ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಜಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹತ್ತಕ್ಕೊಂದರಂತೆ ಮುನ್ನೂರು ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಜಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಮೂರುಸಾವಿರದ ಐನೂರು ಬಾರಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಜ್ಯಾಹುತಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಮುಖದಲ್ಲಿ ನೀಡಬೇಕು. ಮುನ್ನೂರೈವತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಮುಂದುವರಿಸಬಹುದು –

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಜಪೇದ್ಯಃ ಸುಸಮಾಹಿತಃ

ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ತ್ರಿಸಹಸ್ರಂ ದಿನೇ ದಿನೇ

ಸಾರ್ಧಂ ಲಕ್ಷತ್ರಯಂ ಯಾವತ್ ತತ ಉದ್ಯಾಪಯೇದ್ಬುಧಃ

ತರ್ಪಣಂ ಹವನಂ ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮಭೋಜ್ಯಂ ದಶಾಂಶತಃ

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಯಚ್ಛಾಮಿ ವಾಂಛಿತಮ್

ಧನಂ ಧಾನ್ಯಂ ತಥಾ ದಾರಾನ್ ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚಾನ್ಯಾಂಶ್ಚ ವಾಂಛಿತಮ್

ಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಪಂಚವಿಧಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರಸಂಗ್ರಹ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ –

ಜಪಶ್ಚಾಷ್ಟಾಕ್ಷರೋ ಮಂತ್ರಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಃ

ಸರ್ವದುಃಖಹರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಃ

ಸರ್ವವೇದಾತ್ಮಕೋ ಮಂತ್ರಃ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದೋ ನೃಣಾಮ್

ಅತಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಮಂತ್ರವು

ಇಂದು, ಇಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯ ನ್ಯೂನತೆಯೊಂದು ಕಾರಣವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉಪದೇಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಉದಾಸೀನತೆ. ಉಪನಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸರಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧವಾಗಿ ಇದು ನಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಂತ್ರವು ಸಫಲವಾಗಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಗುರುಮುಖದಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ** –

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಂತ್ರಂ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಮಾದರಾತ್

ಲಭೇದ್ಗುರುಮುಖಾದೇವ ಅನ್ಯಥಾ ದೋಷಕೃದ್ಭವೇತ್

ನಾರಾಯಣತಂತ್ರವು ಸ್ಮರಣೆಗಿಂತ ಧ್ಯಾನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಲೆ ಇರಬೇಕು. ಆದರೆ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಯತ ಆಸನದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದಿದೆ. ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯೇ ಧ್ಯಾನ ಎನಿಸುವುದು. ಈ ಧ್ಯಾನವು ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಿದ್ಧಿಸದು ಎಂದು **ನಾರಾಯಣತಂತ್ರ** ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ –

ಸ್ಮರಣೋಪಾಸನಂ ಚೈವ ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕಮಿತಿ ದ್ವಿಧಾ

ಸ್ಮರಣಂ ಸರ್ವದಾ ಯೋಗ್ಯಂ ಧ್ಯಾನೋಪಾಸನಮಾಸನೇ

ನೈರಂತರ್ಯಂ ಮನೋವೃತ್ತೇಃ ಧ್ಯಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ

ಆಸೀನಸ್ಯ ಚರೇತ್ತತ್ತು ನ ಶಯಾನಸ್ಯ ನಿದ್ರಯಾ

ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಗಚ್ಛತೋ ವಾಽಪಿ ವಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯೈವ ಸಂಭವಾತ್

ಸ್ಮರಣಾತ್ಪರಮಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಧ್ಯಾನಂ ನಾಸ್ತ್ಯತ್ರ ಸಂಶಯಃ

ಜಪ ನಡೆಸುವಾಗ ಅಶುಚಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ ಜಪವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದು ತತ್ವಕಣಿಕಾ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನೀಡಿದೆ –

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪಂ ಕುರ್ವನ್ ಅಶುಚಿಂ ಯದಿ ಪಶ್ಯತಿ

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಸಕೃತ್ಕೃತ್ವಾ ಜಪಶೇಷಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪ

ಪಾದ್ಮತಂತ್ರವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನು ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದಿದೆ-

ತಮಕ್ಷಮಾಲಯಾ ಶುದ್ಧಂ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಸಮಾಹಿತಾಃ

ನಾರದೀಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ಕುಶಸ್ತಂಬೈಃ ಜಪೇದ್ವಿಪ್ರಃ ಸುವರ್ಣ್ಣಮಣಿಭಿರ್ನೃಪಃ

ಪುತ್ರಜೀವಫಲೈರ್ವೈಶ್ಯಃ ಪದ್ಮಾಕ್ಷೈಃ ಸರ್ವ ಏವವಾ

ಜಪಮಾಡುವಾಗ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಜಪ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ವೇದವ್ಯಾಸರು –

ಅಕ್ಷಮಾಲಾ ಪ್ರಗೋಪ್ತವ್ಯಾ ಜಪಕಾಲೇ ತು ಧೀಮತಾ

ಪರದೃಷ್ಟಿಗತಾ ಮಾಲಾ ನಿಷ್ಫಲಾ ಜಪಕರ್ಮ್ಮಣಿ

ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತಾವು ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯ ರಚನೆ, ಕಾಯಿ, ಮಣಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ, ಫಲ, ಶುದ್ಧಿ, ಜಪಕ್ರಮ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದೆ-

ಸರ್ವಲೋಹೈಶ್ಚ ರತ್ನೈಶ್ಚ ಸ್ಫಟಿಕೈರ್ವಿವಿಧೈರಪಿ

ಜಲಜೈಃ ಸ್ಥಳಜೈರ್ವಾಪಿ ಕಾರಯೇದಕ್ಷಮಾಲಿಕಾಮ್

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಸಂಖ್ಯಾ ಮಣೀನಾಂ ಶ್ರೇಯಸೀ ಭವೇತ್

ತದರ್ಧಸಂಖ್ಯಾ ಕಥಿತಾ ಮಧ್ಯಮಾ ವಾಽಧಮಾ ಸ್ಮೃತಾ

ಸಪ್ತವಿಂಶತಿ ಸಂಖ್ಯಾ ವೈ ಭವೇದಸ್ಯಾಕ್ಷಮಾಲಿಕಾ

ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ್ಗದಂ ರತ್ನಂ ಸುವರ್ಣ್ಣಂ ವಿಭವಪ್ರದಮ್

ರಜತಂ ಕೀರ್ತ್ತಿಧನದಂ ತಾಮ್ರಂ ಶಾಂತಿಕರಂ ಭವೇತ್

ಪುತ್ರದಂ ಪುತ್ರಜೀವಂ ಸ್ಯಾತ್ ಇಂದ್ರಾಕ್ಷಃ ಸರ್ವಕಾಮದಃ

ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚ್ಚಸಕಾಮಸ್ಯ ಕುಶಗ್ರಂಥಿಃ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ

ರಾಜ್ಯಕಾಮಸ್ಯ ಪದ್ಮಾಕ್ಷೈಃ ಜಪ್ತುಃ ಸಿಧ್ಯತಿ ಚ ಧ್ರುವಮ್

ಕ್ಷಾಳಿತಾನ್ ಪಂಚಭಿರ್ಗ್ಗವ್ಯೈಃ ಪಂಚವೇದಾಂತವಿದ್ಯಯಾ

ಪೃಷ್ಠೇನ ಪೃಷ್ಠಭಾಗೇನ ಮುಖಭಾಗೇ ಮುಖೇ ತತಃ

ಪರಸ್ಪರೇಣ ಸನ್ನದ್ಧಾ ಮಣಯಃ ಸದೃಶಾಃ ಶುಭಾಃ

ತ್ರಿಂಶದಕ್ಷೈಃ ಕೃತಾ ಮಾಲಾ ಧನದಾ ಜಪಕರ್ಮ್ಮಣಿ

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಭಿಃ ಅಕ್ಷೈಃ ಪುಷ್ಟಿಪ್ರದಾ ಭವೇತ್

ಪಂಚವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಕೈಃ ಕೃತಾ ಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ

ಪಂಚಾಶದ್ಭಿಃ ಕಾಮಕರ್ಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಚತುರುತ್ತರೈಃ

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತೈಃ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿರಕ್ಷೈಃ ಕೃತಸ್ರಜಾ

ಮಧ್ಯಮಾನಾಮಿಕಾಂಗುಷ್ಠೈಃ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಜಪಮಾಚರೇತ್

ಅಂಗುಷ್ಠತರ್ಜ್ಜನೀಭ್ಯಾಂ ತು ಮಾಲಾಕರ್ಷಸ್ತು ಮಧ್ಯಮಃ

ಕನಿಷ್ಠಾಂಗುಷ್ಠಯೋಗೇನ ಕನಿಷ್ಠಾ ಸಿದ್ಧಿರೀರಿತಾ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜಪದ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ರಮದ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ಆಪ್ಯಾಯನೇ ಶಂಖಸೂತ್ರಂ ಮೌಕ್ತಿಕಂ ಪುತ್ರವರ್ಧನಮ್

ಸ್ಫಾಟಿಕಂ ಭೂತಿದಂ ಕೌಶಂ ಮುಕ್ತಿದಂ ರುದ್ರನೇತ್ರಜಮ್

ಧಾತ್ರೀಫಲಪ್ರಮಾಣೇನ ರುದ್ರಾಕ್ಷಂ ಚೋತ್ತಮಂ ತತಃ

ಸಮೇರುಂ ಮೇರುಹೀನಂ ವಾ ಸೂತ್ರಂ ಜಪ್ಯಂ ತು ಮಾನಸಮ್

ಅನಾಮಾಂಗುಷ್ಠಮಾಕ್ರಮ್ಯ ಜಪಂ ಭಾಷ್ಯಂ ತು ಕಾರಯೇತ್

ತರ್ಜ್ಜನ್ಯಂಗುಷ್ಠಮಾಕ್ರಮ್ಯ ನ ಮೇರುಂ ಲಂಘಯೇಜ್ಜಪೇ

ಪ್ರಮಾದಾತ್ ಪತಿತೇ ಸೂತ್ರೇ ಜಪ್ತವ್ಯಂ ತು ಶತದ್ವಯಮ್

ಅಕ್ಷಮಾಲೆ ಧರಿಸಿರುವ ದೇವನನ್ನು ನೆನೆದು ಗುರು ಹೋಮವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸಮಿಚ್ಚರ್ವಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಪ್ರಣವಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದೂ ಸಂಹಿತೆ ಅಕ್ಷಮಾಲಾ ಗ್ರಹಣವಿಧಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. **ಮಂತ್ರದೇವಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ** ಮತ್ತು **ತಂತ್ರಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ** ಮಾಲಾಸಂಸ್ಕಾರವಿಧಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಾ ಎಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಂದು ಅರ್ಥ. **ಲಾ** ಎಂದರೆ ನೀಡುವುದೆಂದು ಅರ್ಥ. ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾಲೆ ಎನಿಸಿದೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು** ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದ ಜಪಸರವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ –

ದಾನಾಲ್ಲಬ್ಧಾತುರದ್ದಿಷ್ಟೋ ಲಾಸಿ ಮಾಂ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ

ಭಕ್ತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಸಮಸ್ತೇಭ್ಯಃ ತೇನ ಮಾಲಾ ನಿಗದ್ಯತೇ

ಕ್ಷಾಳಿತಾಂ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಮಂತ್ರಿತಾಮ್

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಚಾಷ್ಟಕೃತ್ವಾ ಚ ಮಂತ್ರಿತಾಂ ಧೂಪಧೂಪಿತಾಮ್

ಜನಿವಾರದಿಂದಲೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡುತ್ತ ಹೋಮ ಜಪ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪು –

ಸಂಖ್ಯಾನೇ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರೇಣ ಜಪಹೋಮಾದಿ ನಿಷ್ಫಲಮ್

ತಂತ್ರಗಳು ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯ ಮಂತ್ರ, ಪ್ರಯೋಗ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲೆಹಾಕಿವೆ –

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಾ ಮಾಲಾ ಉತ್ತಮಾ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾ

ಚತುಃಪಂಚಾಶಿಕಾ ವತ್ಸ ಮಧ್ಯಮಾ ಸಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ

ಅಧಮಾ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಯಾ

ಓಂ ಮಾಂ ಮಾಲೇ ಮಹಾಮಾಯೇ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಿಣಿ

ಚತುರ್ವರ್ಗಸ್ತ್ವಯಿ ನ್ಯಸ್ತಃ ತಸ್ಮಾನ್ಮೇ ಸಿದ್ಧಿದಾ ಭವ

ನ ಧಾರಯೇತ್ಕರೇ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕಂಠೇ ವಾ ಜಪಮಾಲಿಕಾಮ್

ಜಪಕಾಲೇ ಜಪಂ ಕೃತ್ವಾ ಸದಾ ಶುದ್ಧಸ್ಥಳೇ ಕ್ಷಿಪೇತ್

ಕಲಿಃ ಖಟಖಟಾಶಬ್ದೇ ದೋಲಮಾನೇ ಚಲನ್ಮತಿಃ

ಚಲಿತೇ ಚೈವ ವಿದ್ವೇಷಃ ಸ್ಫುಟಿತೇ ವ್ಯಾಧಿಸಂಭವಃ

ಹಸ್ತಚ್ಯುತೇ ಮಹಾವಿಘ್ನಃ ಸೂತ್ರಚ್ಛೇದೇ ವಿನಶ್ಯತಿ

ನಾಕ್ಷತೈರ್ನ ಚ ಪರ್ವೈರ್ವಾ ನ ಧಾನ್ಯೈರ್ನ ಚ ಪುಷ್ಪಕೈಃ

ನ ಮೃಣ್ಮಯೈರ್ಫಲೈರ್ವಾಪಿ ಜಪಸಂಖ್ಯಾಂ ತು ಕಾರಯೇತ್

ಯಾವುದಲ್ಲಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿಯೇ ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪರಾಶರಸ್ಮೃತಿಯ ಮಾತು

ಅಭಾವೇ ತ್ವಕ್ಷಮಾಲಾಯಾಃ ಕುಶಗ್ರಂಥ್ಯಾಽಥ ಪಾಣಿನಾ

ಯಥಾಕಥಂಚಿದ್ಗಣಯೇತ್ ಸಸಂಖ್ಯಂ ತದ್ಭವೇದ್ಯಥಾ

ಅಶ್ವತ್ಥದ ಏಳು ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಶೇಷಾಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತಪುರಾಣದ ಮಾತು –

ಶ್ವೇತಪಂಕಜಬೀಜಾನಾಂ ಸ್ಫಾಟಿಕಾನಾಂ ಚ ಸಂಸ್ಕೃತಾಮ್

ಕೃತ್ವಾ ವಾ ಮಾಲಿಕಾಂ ರಾಜನ್ ಜಪೇ ತೀರ್ಥೇ ಸುರಾಲಯೇ

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಮಾಲಾಮಶ್ವತ್ಥಪತ್ರಸಪ್ತಸು ಸಮ್ಮತಃ

ಕೃತ್ವಾ ಗೋರೋಚನಾಕ್ತಾಂ ಚ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಸುಧೀಃ

ಗಾಯತ್ರೀಶತಕಂ ತಸ್ಯಾಂ ಜಪೇಚ್ಚ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಮ್

ಅಥವಾ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಸ್ನಾತಾ ಮಾಲಾ ಚ ಸಂಸ್ಕೃತಾ

ಅಥ ಗಂಗೋದಕೇನೈವ ಸ್ನಾತಾ ವಾತಿಸುಸಂಸ್ಕೃತಾ

ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಜಪ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಶಿವತತ್ತ್ವ ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಅಲಾಭೇ ಜಪಮಾಲಾಯಾಃ ಕರಶಾಖಾಸು ಪರ್ವಭಿಃ

ಅಥವಾ ಕರಶಾಖಾಭಿಃ ಜಪ್ತವ್ಯೋ ಜಾಪಕೈರ್ಜ್ಜಪಃ

ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಿಂದ ಮಣಿಗಳನ್ನೆಳೆದು ಜಪಿಸುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಮಧ್ಯಮಾನಾಮಿಕಾಂಗುಷ್ಠೈಃ ಅಕ್ಷಮಾಲಾಮಣಿಂ ಸ್ಪೃಶೇತ್

ಮಧ್ಯಮಾಯಾಂ ನ್ಯಸ್ತಮಾಲಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠೇನಾವರ್ತ್ತಯೇತ್ಕ್ರಮಾತ್

ಉಡ್ಡೀಶತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಪಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿನ ಫಲಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 25, 27, 30 ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. **ಸ್ಫಟಿಕಮಾಲಯಾ** ಎಂಬ ಪದದ ಬದಲಿಗೆ **ಏವ ಮಹೇಶ್ವರಿ** ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ **ಯೋಗಿನೀತಂತ್ರವು** ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯ ಮಣಿಗಳಿಗೂ ಈ ಫಲವನ್ನೇ ಸಾರಿದೆ. ಇದು ಶಿವನ ಮಾತು – **ಪಂಚವಿಂಶತಿಭಿರ್ಮೋಕ್ಷಂ ಪುಷ್ಟೌ ಸ್ಯಾತ್ಸಪ್ತವಿಂಶತಿಃ**

ತ್ರಿಂಶದ್ಭಿರ್ಧನಸಿದ್ಧಿಸ್ತು ಪಂಚಾಶನ್ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಯೇ

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತೈಃ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಫಟಿಕಮಾಲಯಾ

ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲಾಜಪದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ –

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಮಾಲಾ ಮಣಿಭಿರ್ಯಾ ವಿನಿರ್ಮಿತಾ

ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟೈಕಫಲದಾ ಸದಾ ಜಪಕೃತಾಮಲಮ್

ಮಣಿಭಿರ್ಮೋಕ್ಷಮಾಲಾ ಚ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಕೈಃ

ಜಪೋ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದೋಽಂಗುಷ್ಠೋ ಮಧ್ಯಾಽಽಯುಃಪುಷ್ಟಿವೃದ್ಧಿದಾ

ಸಮಸ್ತಾಭೀಷ್ಟಫಲದಾಽನಾಮಿಕಾ ಮರಣಾದಿಷು

ಕ್ಷುದ್ರಕರ್ಮ್ಮಸು ಸರ್ವೇಷು ತರ್ಜ್ಜನೀ ತತ್ಫಲಪ್ರದಾ

ನ್ಯಾಯಾಗತಾ ಯೇ ಮಣಯಃ ತೇ ಶುಭಾ ಜಪಕರ್ಮ್ಮಣಿ

ವಿಪ್ರಭೂಪತಿವಿಟ್‌ಶೂದ್ರಾಃ ರುದ್ರಾಕ್ಷಾಃ ಸ್ಯುಶ್ಚತುರ್ವಿಧಾಃ

ಸಿತರಕ್ತಸುವರ್ಣ್ಣಾಭಕೃಷ್ಣಾಶ್ಚೇತಿ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್

ನಿರ್ಮ್ಮಲಾ ದೋಷರಹಿತಾ ಏತೇ ಸನ್ಮಣಯಃ ಸ್ಮೃತಾಃ

ಬಿಂದ್ವಾವರ್ತ್ತಂ ತುಷಂ ತ್ರಾಸರೇಖಾಕಾಂಚನಕೀಲಕಾಃ

ಸಪ್ತೈತೇ ಕಥಿತಾ ದೋಷಾಃ ರತ್ನಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದೈಃ

ಗ್ರಂಥಿಂ ಪೃಥಕ್‌ಪೃಥಕ್ ಕುರ್ವನ್ ಮಣೀನಾಮಮಂತರೇ ಬುಧಃ

ಸ್ಪೃಶನ್ ಜಪೇಚ್ಚ ಪ್ರಣವಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಜಪೇತ್

ತತಸ್ತದೈವ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಜಪೇತ್

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಜುಹುಯಾದ್ಧೀಮಾನ್ ತಾರವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಯಾ

ಅಲಾಭೇಽಷ್ಟಾವಿಂಶತಿರ್ವಾ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಜುಹುಯಾತ್ತತಃ

ಗುರುಹಸ್ತೇನ ಲಬ್ಧೇನ ತಯಾ ಮಾಲಿಕಯಾ ಜಪೇತ್

ಪ್ರಣವಂ ವ್ಯಾಹೃತೀಃ ಸಪ್ತ ಗಾಯತ್ರೀಂ ವೈದಿಕಾನ್ಮನೂನ್

ವಿನಾ ಅನ್ಯಾನ್ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಾನ್ ಅನಯಾ ಜಪಮಾಲಯಾ

ಕರೇ ಕಂಠೇಽಥವಾ ಸ್ಕಂಧೇ ಧಾರಯೇನ್ನ ಕದಾಚನ

ವಾಮೇನ ನ ಸ್ಪೃಶೇನ್ಮಾಲಾಂ ಕರೇಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ವಚಿತ್

ದೋಷದುಷ್ಟಾಕ್ಷಮಾಲಾಂ ತಾಂ ಮಹಾನದ್ಯಾಂ ಹ್ರದೇಽಥವಾ

ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥೇಽಥವಾ ವಿಪ್ರೋ ಮಂತ್ರೇಣೈವ ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್

ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದ್ದರ ಫಲವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ ಪಾದ್ಮವು ತುಳಸೀ ಮಣಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಅನಂತಫಲ ಎಂದಿದೆ-

ಅಂಗುಲೀಜಪಸಂಖ್ಯಾನಂ ಏಕಮೇಕಂ ವರಾನನೇ

ದಶಕಂ ಪರ್ವಣಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪುತ್ರಜೀವಫಲೈರ್ದ್ದಶ

ಶತಂ ವೈ ಶಂಖಮಣಿಭಿಃ ಪ್ರವಾಳೈಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಕಮ್

ಮೌಕ್ತಿಕೈಃ ಶತಸಾಹಸ್ರಂ ಸೌವರ್ಣ್ಣೈರ್ಲ್ಲಕ್ಷಮೇವಚ

ಕುಶಗ್ರಂಥ್ಯಾ ಕೋಟಿಗುಣಂ ತುಳಸ್ಯಾನಂತಕಂ ಫಲಮ್

ತುಳಸೀಮಣಿನಾ ಯೇನ ಗಣಿತಂ ಚಾಕ್ಷಯಂ ಫಲಮ್

ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ

1. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ
ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

2. ದೇಹೋಽಯಂ ಮೇ ಸದಾನಂದೋ ನಾಯಂ ಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ಮಿತಃ
ಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣಶ್ಚ ಸರ್ವತ್ರ ತೇನ ನಾರಾಯಣೋಽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

3. ನಾರಾ ಇತ್ಯಾತ್ಮನಾಂ ಸಂಘಾಃ ತೇಷಾಂ ಗತಿರಸೌ ಪರಾ
ಭವಂತಿ ತೇ ಚಾಯತನಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

4. ಕಲ್ಪಾಂತೇ ಚ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಗ್ರಸಿತ್ವಾ ಯೇನ ಧಾರ್ಯತೇ
ಪುನಃ ಸಂಸೃಜ್ಯತೇ ಯೇನ ಸ ವೈ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

5. ಚರಾಚರಂ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ನಾರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ
ತಸ್ಯಾಪ್ಯಾಸ ಗತಿರ್ಯೇನ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

6. ಯೋ ಹಿ ನಿತ್ಯಪದೇ ಲೋಕೇ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತೈಕಭೋಗವಾನ್
ಈಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃ ಸ ವೈ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

7. ನಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರುದ್ರೇಷು ನಿರ್ದೋಷೇ ಜಲಧೌ ಜಲೇ
ನಾರಾಣಾಮಯನಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

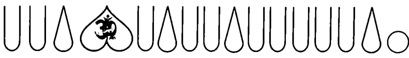
8. ನಾರಾಯೋ ದೈತ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಣಾತಿ ಹಂತಿ ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ

9. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರಕತ್ವಾದ್ಧಿ ನಾರಾಯಣ ಇತೀರಿತಃ

10. ಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ

11. ಯಃ ಪರಃ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪುರುಷಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ
ಸ ಏವ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಾ ನರ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ
ನರಾಜ್ಜಾತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ ನಾರಾಣೀತಿ ತತೋ ವಿದುಃ
ತಾನ್ಯೇವ ಚಾಯನಂ ತಸ್ಯ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಮಹಾಭಾರತ)

12. ಅನ್ಯತ್ವಾತ್ಸರ್ವಜೀವೇಭ್ಯೋ ಜಡೇಭ್ಯಶ್ಚ ಸದೈವ ಹಿ
ಸರ್ವದೋಷೋಜ್ಝಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಸರ್ವತೋಽಪ್ಯಧಿಕತ್ವತಃ

ನಿರಾಸನಾಚ್ಚ ದೋಷಾಣಾಂ ಸ್ವಭಕ್ತೇಭ್ಯಃ ಸಮಂತತಃ
ಸರ್ವದೋಷವಿರುದ್ಧೋರುಗುಣಪೂರ್ಣ್ಣಸ್ವರೂಪತಃ
ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಹ್ಯಕಾರಾರ್ಥೋಽಯಮೇವಹಿ (ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯ)

13. ದೋಷಾರಚ್ಛಿದ್ರಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರ್ಯಾಯತ್ವಂ ಯತಸ್ತತಃ
ಗುಣಾ ನಾರಾ ಇತಿ ಜ್ಞೇಯಾಃ ತದ್ವಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ)

14. ನರಾಣಾಂ ಸ್ವಾಪನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ)

15. ಆಪೋ ನಾರಾಸ್ತತ್ತನವ ಇತ್ಯರ್ಥಾ ನನು ಶುಶ್ರುಮ
ಆಪೂರ್ಯಮಾಣಾಸ್ತತ್ರಾಸ್ತೇ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ)

16. ನರಾಣಾಮಯನೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ
(ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ)

17. ಆಪೋ ನಾರಾ ವೈ ತನವ ಇತ್ಯೇವಂ ನಾಮ ಶುಶ್ರುಮಃ
ತಾಸು ಶೇತೇ ಸ ಯಸ್ಮಾಚ್ಚ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವಾಮನ)

18. ನಾರೇತ್ಯುಕ್ತಾ ಹಿ ಶ್ರೀದೇವೀ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಜನನೀ ಯತಃ
ತವಾಶ್ರಯತ್ವಾದ್ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ (ನಾರದೀಯ)

19. ನರೋಽಹಂ ಮಮ ಪತ್ನೀತ್ವಾತ್ ನಾರಾಸಿ ತ್ವಂ ವರಾನನೇ
ತವಾಶ್ರಯತ್ವತೋ ಮೇ ಸ್ಯಾತ್ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಪ್ರಥಾ (ವರಾಹಪುರಾಣ)

20. ಆತ್ಮನೋಽಯನಮನ್ವಿಚ್ಛನ್ ಅಪೋಽಸ್ರಾಕ್ಷೀಚ್ಛುಚಿಃ ಶುಚೀಃ
ತಾಸ್ವವಾಸೀತ್ಸ್ವಸೃಷ್ಟಾಸು ಸಹಸ್ರಪರಿವತ್ಸರಾನ್
ತೇನ ನಾರಾಯಣೋ ನಾಮ ಯದಾಪಃ ಪುರುಷೋದ್ಭವಾಃ (ಭಾಗವತ)

21. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಮುನಿಭಿಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿಭಿಃ
ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ)

22. ಯಃ ಶೇತೇ ಪ್ರಳಯೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಶೂನ್ಯನಾಮಾ ಮಹಾಕೃತಿಃ
ಸ ತು ನಾರಾಯಣೋ ನಾಮ ನರಣಾಮಯನತ್ವತಃ (ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತಾ)

23. ನಮ್ಯತೇ ದೇವ ಏವೈಕಃ ತೇಷಾಮೇಕಂ ಪರಾಯಣಮ್

ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ

1. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ
ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

2. ದೇಹೋಽಯಂ ಮೇ ಸದಾನಂದೋ ನಾಯಂ ಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ಮಿತಃ
ಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣಶ್ಚ ಸರ್ವತ್ರ ತೇನ ನಾರಾಯಣೋಽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

3. ನಾರಾ ಇತ್ಯಾತ್ಮನಾಂ ಸಂಘಾಃ ತೇಷಾಂ ಗತಿರಸೌ ಪರಾ
ಭವಂತಿ ತೇ ಚಾಯತನಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

4. ಕಲ್ಪಾಂತೇ ಚ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಗ್ರಸಿತ್ವಾ ಯೇನ ಧಾರ್ಯತೇ
ಪುನಃ ಸಂಸೃಜ್ಯತೇ ಯೇನ ಸ ವೈ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

5. ಚರಾಚರಂ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ನಾರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ
ತಸ್ಯಾಪ್ಯಾಸ ಗತಿರ್ಯೇನ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

6. ಯೋ ಹಿ ನಿತ್ಯಪದೇ ಲೋಕೇ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತೈಕಭೋಗವಾನ್
ಈಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃ ಸ ವೈ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

7. ನಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರುದ್ರೇಷು ನಿರ್ದೋಷೇ ಜಲಧೌ ಜಲೇ
ನಾರಾಣಾಮಯನಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

8. ನಾರಾಯೋ ದೈತ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಣಾತಿ ಹಂತಿ ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ

9. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರಕತ್ವಾದ್ಧಿ ನಾರಾಯಣ ಇತೀರಿತಃ

10. ಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ

11. ಯಃ ಪರಃ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪುರುಷಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ
ಸ ಏವ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಾ ನರ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ
ನರಾಜ್ಜಾತಾನಿ ತತ್ವಾನಿ ನಾರಾಣೀತಿ ತತೋ ವಿದುಃ
ತಾನ್ಯೇವ ಚಾಯನಂ ತಸ್ಯ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಮಹಾಭಾರತ)

12. ಅನ್ಯತ್ವಾತ್ಸರ್ವಜೀವೇಭ್ಯೋ ಜಡೇಭ್ಯಶ್ಚ ಸದೈವ ಹಿ
ಸರ್ವದೋಷೋಜ್ಝಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಸರ್ವತೋಽಪ್ಯಧಿಕತ್ವತಃ

ನಿರಾಸನಾಚ್ಚ ದೋಷಾಣಾಂ ಸ್ವಭಕ್ತೇಭ್ಯಃ ಸಮಂತತಃ

ಸರ್ವದೋಷವಿರುದ್ಧೋರುಗುಣಪೂರ್ಣ್ಣಸ್ವರೂಪತಃ

ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಹ್ಯಕಾರಾರ್ಥೋಽಯಮೇವಹಿ (ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯ)

13. ದೋಷಾರಚ್ಛಿದ್ರಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರ್ಯಾಯತ್ವಂ ಯತಸ್ತತಃ

ಗುಣಾ ನಾರಾ ಇತಿ ಜ್ಞೇಯಾಃ ತದ್ವಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ)

14. ನರಾಣಾಂ ಸ್ವಾಪನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ)

15. ಆಪೋ ನಾರಾಸ್ತತ್ತನವ ಇತ್ಯರ್ಥಾ ನನು ಶುಶ್ರುಮ

ಆಪೂರ್ಯಮಾಣಾಸ್ತತ್ರಾಸ್ತೇ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ)

16. ನರಾಣಾಮಯನೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ

(ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ)

17. ಆಪೋ ನಾರಾ ವೈ ತನವ ಇತ್ಯೇವಂ ನಾಮ ಶುಶ್ರುಮಃ

ತಾಸು ಶೇತೇ ಸ ಯಸ್ಮಾಚ್ಚ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವಾಮನ)

18. ನಾರೇತ್ಯುಕ್ತಾ ಹಿ ಶ್ರೀದೇವೀ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಜನನೀ ಯತಃ

ತವಾಶ್ರಯತ್ವಾದ್ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ (ನಾರದೀಯ)

19. ನರೋಽಹಂ ಮಮ ಪತ್ನೀತ್ವಾತ್ ನಾರಾಸಿ ತ್ವಂ ವರಾನನೇ

ತವಾಶ್ರಯತ್ವತೋ ಮೇ ಸ್ಯಾತ್ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಪ್ರಥಾ (ವರಾಹಪುರಾಣ)

20. ಆತ್ಮನೋಽಯನಮನ್ವಿಚ್ಛನ್ ಅಪೋಽಸ್ರಾಕ್ಷೀಚ್ಛುಚಿಃ ಶುಚೀಃ

ತಾಸ್ವವಾಸೀತ್ಸ್ವಸೃಷ್ಟಾಸು ಸಹಸ್ರಪರಿವತ್ಸರಾನ್

ತೇನ ನಾರಾಯಣೋ ನಾಮ ಯದಾಪಃ ಪುರುಷೋದ್ಭವಾಃ (ಭಾಗವತ)

21. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಮುನಿಭಿಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿಭಿಃ

ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ)

22. ಯಃ ಶೇತೇ ಪ್ರಳಯೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಶೂನ್ಯನಾಮಾ ಮಹಾಕೃತಿಃ

ಸ ತು ನಾರಾಯಣೋ ನಾಮ ನರಣಾಮಯನತ್ವತಃ (ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತಾ)

23. ನಮ್ಯತೇ ದೇವ ಏವೈಕಃ ತೇಷಾಮೇಕಂ ಪರಾಯಣಮ್

ನರೋ ದೇವಃ ಪರಃ ಸ್ರಷ್ಟಾ ಸರ್ಗಾದೌ ಪಾಥಸಾಮಥ

ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಣಿ ಪಾಥಾಂಸಿ ತಾನ್ಯೇವಾಯನಮುಚ್ಯತೇ

ದೇವಸ್ಯ ಹೇತೋಶ್ಚಾಮುಷ್ಮಾತ್ ನಾರಾಯಣಸಮಾಹ್ವಯಃ (ಪಂಚರಾತ್ರ)

24. ನಾರಾವಾಯನಮಾವಾಸಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ಮಧುದ್ವಿಷಃ

ಅಣ್ ಪ್ರತ್ಯಯಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯರ್ಥೇ ತತೋ ವಾಸಸಮಾಹ್ವಯಃ (ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತಾ)

25. ನರಾದುತ್ಪನ್ನತತ್ವಾನಾಂ ಸಂಗ್ರಹೇ ನಾರಸಂಜ್ಞಕೇ

ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ಯದಭೂತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಸಾತ್ತ್ವತತಂತ್ರ)

26. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಋಷಿಭಿಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿಭಿಃ

ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಾ ಆಪಃ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಅರ ಇತ್ಯೇವ ಶೀಘ್ರಾರ್ಥೋ ನಿಪಾತಃ ಕವಿಭಿಃ ಸ್ಮೃತಃ

ಆಪ ಏವಾರ್ಣ್ಣವಾ ಭೂತ್ವಾ ನ ಶೀಘ್ರಾಸ್ತೇನ ತಾ ನರಾಃ (ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣ)

27. ಸರ್ವಂ ಹಿ ಚಿದಚಿದ್ವಸ್ತು ಶ್ರೂಯತೇ ದೃಶ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್

ಯೋಽಸೌ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸ್ಥಿತೋಽನಂತಃ ಸ ವೈ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ

(ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ)

28. ಪ್ರಭವಂತಿ ಯತೋ ಲೋಕಾ ಮಹಾಬ್ಧೌ ಪೃಥುಫೇನವತ್

ಪುನರ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಲೀಯಂತೇ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪಾದ್ಮ)

29. ಸಾರೂಪ್ಯಮುಕ್ತಿವಚನೋ ನಾರೇತಿ ಚ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ

ಯೋ ದೇವೋಽಪ್ಯಯನಂ ತಸ್ಯ ಸ ಚ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

30. ನಾರಾಶ್ಚ ಕೃತಪಾಪಾಶ್ಚಾಪ್ಯಯನಂ ಗಮನಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಯತೋ ಹಿ ಗಮನಂ ತೇಷಾಂ ಸೋಽಯಂ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

31. ನಾರಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ಅಯನಂ ಜ್ಞಾನಮೀಪ್ಸಿತಮ್

ತಯೋರ್ಜ್ಞಾನಂ ಭವೇದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ಸೋಽಯಂ ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ

(ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

32. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ

ತಾ ಯದಸ್ಯಾಯನಂ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಮನುಸ್ಮೃತಿ)

33. ಆಪೋ ಹಿ ನರಜನ್ಮತ್ವಾತ್ ನಾರಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಮನೀಷಿಭಿಃ
ನಾರಾಶ್ಚಾಸ್ಯಾಯನಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

34. ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾರಾಸ್ತಾ ಅಥೋ ತತ್ರ ಚಾಹಂ
ಯೇನೈವ ಸ್ಯಾನ್ನಾಮ ನಾರಾಯಣೇತಿ (ವರಾಹಪುರಾಣ)

35. ಆಪೋ ನಾರಾಶ್ಚ ಸೂನವ ಇತ್ಯಪಾಂ ನಾಮ ಶುಶ್ರುಮಃ
ಆಪೂರ್ಯ ನಾಭಿರಯನಂ ಕೃತವಾನಾತ್ಮನೋ ಯತಃ
ಅಪ್ಸು ಶೇತೇ ಯತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ತತೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಲಿಂಗಪುರಾಣ)

36. ಆಪೋ ನರಾಖ್ಯಾಸ್ತನವಃ ಇತ್ಯಪಾಂ ನಾಮ ಶುಶ್ರುಮ
ಆಪೂರ್ಯ ನಾಭಿಂ ತತ್ರಾಸ್ತೇ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವಾಯುಪುರಾಣ)

37. ನಾರಾಸ್ತ್ವದಾದಯೋ ಜೀವಾಃ ತೇಷಾಮಯನಮಾಶ್ರಯಃ
ನಾರಾಯಣೋಽಸ್ಮ್ಯಹಂ ತೇನ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರೇಶ್ವರಃ (ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ)

38. ಆಪೋ ನರಸ್ಯ ಸೂನುತ್ವಾತ್ ನಾರಾ ಇತೀಹ ಕೀರ್ತಿತಾಃ
ವಿಷ್ಣೋಸ್ತಾಸ್ತ್ವಯನಂ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣಃ)

39. ನಾರಾ ಇತಿ ಸಮೂಹತ್ವೇ ಬಹುಲತ್ವಾಜ್ಜನಸ್ಯ ಚ
ತೇಷಾಮಯನಮಾವಾಸಃ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

40. ಪ್ರವಾಹರೂಪೇಣೈವೈಷಾಂ ನಾರತ್ವೇನೋಚ್ಯತೇ ಜಗತ್
ತೇಷಾಮಪಿ ನಿವಾಸತ್ವಾತ್ ನಾರಾಯಣ ಇತೀರಿತಃ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

41. ನರಾಣಾಂ ಸರ್ವಜಗತಾಂ ಅಯನಂ ಶರಣಂ ಹರಿಃ
ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಮುನಿಭಿಃ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತ್ಯತೇ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

42. ಆಪೋ ನಾರಾ ವೈ ತನವ ಇತ್ಯಪಾಂ ನಾಮ ಶುಶ್ರುಮ
ಅಪ್ಸು ಶೇತೇ ಚ ಯತ್ತಸ್ಮಾತ್ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವಾಯುಪುರಾಣ)

43. ನಾರೋ ನರಾಣಾಂ ಸಂಘಾತಃ ತಸ್ಯಾಯಮಯನಂ ಗತಿಃ
ತೇನಾಸ್ಮಿ ಮುನಿಭಿರ್ನಿತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣ ಇತೀರಿತಃ (ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ)

44. ನಾರಾಸ್ತ್ವಿತಿ ಸ ವೈ ಪುಂಸಾಂ ಸಮೂಹಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ

ಗತಿರಾಲಂಬನಂ ತೇಷಾಂ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

45. ನರಾಜ್ಜಾತಾನಿ ತತ್ತ್ವಾನಿ ನಾರಾ ಇತಿ ಜಗುರ್ಬುಧಾಃ

ತಾನ್ಯೇವ ಚಾಯನಂ ತಸ್ಯ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

46. ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಂ ಸಮುದ್ಭೂತಂ ಜಗದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಸನಾತನಮ್

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ ನಾರಾಯಣ ಇತೀರಿತಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

47. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯಸ್ಮಾತ್ತಾ ನರಸೂನವಃ

ಅಯನಂ ಪ್ರಥಮಂ ಚಾಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದಪ್ಸು ಹರಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

48. ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ

ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಚ್ಚೋಕ್ತಾ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ)

49. ನಾರಾ ಆಪಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾಃ ತಾಸಾಮಯನಮಾದಿತಃ

ಯತಸ್ತ್ವಂ ಭೂತಭವ್ಯೇಶ ತನ್ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಿತಃ (ಹರಿವಂಶ)

50. ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರ ಏವಾನ್ಯಃ ಸ ನರಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ

ತಸ್ಯೇಮಾನಿ ಚ ಭೂತಾನಿ ನಾರಾಣೀತಿ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ

ತೇಷಾಮಪ್ಯಯನಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಶ.ಕ)

51. ನರಾಣಾಮಯನಾಚ್ಚಾಪಿ ತತೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಮಹಾಭಾರತ)

ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ
ನಾರಾಯಣಪರಾ ವೇದಾಃ ನಾರಾಯಣಪರಾ ದ್ವಿಜಾಃ
ನಾರಾಯಣಪರಾ ಯಜ್ಞಾಃ ನಾರಾಯಣಪರಾ ಕ್ರಿಯಾಃ
ನಾರಾಯಣಪರಾ ಪೃಥ್ವೀ ನಾರಾಯಣಪರಂ ಜಲಮ್
ನಾರಾಯಣಪರೋ ವಹ್ನಿಃ ನಾರಾಯಣಪರಂ ನಭಃ
ನಾರಾಯಣಪರೋ ವಾಯುಃ ನಾರಾಯಣಪರಂ ಮನಃ
ಭಾಗವತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ
ನಾರಾಯಣಪರಾ ವೇದಾಃ ದೇವಾ ನಾರಾಯಣಾಂಗಜಾಃ
ನಾರಾಯಣಪರಾ ಲೋಕಾಃ ನಾರಾಯಣಪರಾ ಮಖಾಃ
ನಾರಾಯಣಪರೋ ಯೋಗೋ ನಾರಾಯಣಪರಂ ತಪಃ
ನಾರಾಯಣಪರಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಾರಾಯಣಪರಾ ಗತಿಃ

ಉಪಸ್ಥಾನ

ಮಹಾಭಾರತ ಸಂಧ್ಯಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೇಳಿದೆ –

ಉದುತ್ಯಂ ಚ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಚಿತ್ರಂ ತಚ್ಚಕ್ಷುರಿತ್ಯಪಿ

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಉಪಸ್ಥಾನ ಮಂತ್ರಗಳು ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಗಳೆಂದು ಸಾರಲಾಗಿದೆ –

ಉದ್ವಯಂ ತಮುದುತ್ಯಂ ಚ ಚಿತ್ರಂ ದೇವೇತಿ ತತ್ಪರಮ್

ತಚ್ಚಕ್ಷುರಿತ್ಯುಪಸ್ಥಾನಮಂತ್ರಾಃ ಬ್ರಧ್ನಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿದಾಃ

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪದ ಬಳಿಕ ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯ ಆ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಳಸುವಂತೆ **ಛಂದೋಗಪರಿಶಿಷ್ಟ**ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ಉಚ್ಚಿತ್ರಮಿತ್ಯೃಗ್ದ್ವಯೇನ ಚೋಪತಿಷ್ಠೇದನಂತರಮ್

ಸಂಧ್ಯಾದ್ವಯೇಽಪ್ಯುಪಸ್ಥಾನಂ ಏತದಾಹುರ್ಮನೀಷಿಣಃ

ಆ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು **ಗರುಡಪುರಾಣ** ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಉದುತ್ಯಂ ಚಿತ್ರಮಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ಉಪತಿಷ್ಠೇದ್ದಿವಾಕರಮ್

ದಿವಾರಾತ್ರೌ ಚ ಯತ್ಪಾಪಂ ಸರ್ವಂ ನಶ್ಯತಿ ತತ್ ಕ್ಷಣಾತ್

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ದಿಗುಪಸ್ಥಾನದ ಮಂತ್ರಗಳ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾತ್ಯಾಯನರು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ –

ಉದುತ್ಯಂ ಜಾತವೇದೇತಿ ಋಷಿಃ ಪ್ರಸ್ಕಣ್ವ ಉಚ್ಯತೇ

ಛಂದೋ ಗಾಯತ್ರಮೇವಾಸ್ಯ ಸೂರ್ಯೋ ದೈವತಮೇವ ಚ

ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ ಉಪಸ್ಥಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ

ಚಿತ್ರಂ ದೇವೇತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಋಷಿಃ ಕೌತ್ಸ ಉದಾಹೃತಃ

ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದೋ ದೈವತಂ ಚ ಸೂರ್ಯಸ್ತು ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ

ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವಾಚ್ಯನಾದ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಸೂರ್ಯಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿ ವೇದಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮುಖ ಹಾಕಿ ನಿಂತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು–

ಅಥೋಪತಿಷ್ಠೇದಾದಿತ್ಯಂ ಉದಯಂತಂ ಸಮೀಹಿತಃ

ಮೈತ್ರೀಭಿರ್ವಾರುಣೀನಾಸ್ತಂಗತಂ ಸೂಕ್ತೇನ ಬಹ್ವೃಚಃ (ಆಶ್ವಲಾಯನಸ್ಮೃತಿ)

ಅನಂತರ ಸಂಧ್ಯಾದಿವಂದನೆಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈಯುತ್ತ ನಡೆಸಬೇಕು –

ಸಂಧ್ಯಾ ಚ ಸಾ ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ

ಚತುರ್ಭ್ಯಶ್ಚ ನಮಸ್ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಣವಾದಿನಮೋಽಂತಕೈಃ

(ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ಸಂಧ್ಯಾಂತೇ ತು ಪ್ರತಿದಿನಂ ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮ ಇತ್ಯಪಿ

ಸಂಧ್ಯಾಯೈ ಚಾಪಿ ಸಾವಿತ್ರ್ಯೈ ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮ ಇತ್ಯಪಿ

ನಮಸ್ಕಾರಂ ಪ್ರಕುರ್ವನ್ ವೈ ಪ್ರವದನ್ವಾ ವಿಶೇಷತಃ

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ..... (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಸ್ಮೃತಿ)

ಜಪದಲ್ಲಿ ಆದ ದೋಷಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಪಾಲಕರನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು –

ಚತುಃಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಜಪದೋಷಾಪನುತ್ತಯೇ

ತಸ್ಮಾದ್ಭೂರಿದಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಕುರ್ಯಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮ್

ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವೇತಿ ಚತುರ್ವಾರಂ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್

ತತಃ ಶಕ್ರಾದಿಕಾನ್ನತ್ವಾ ಪೂರ್ವಂ ವಾಽಥ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾತ್

ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈರುಪಸ್ಥಾಯ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೂಮಿಂ ನಮೇದ್ಗುರೂನ್

ತತೋಽಭಿವಾದಯೇತ್ ಭೂಮೌ ಪಿತ್ರಾದಿಭ್ಯಃ ಸುಸಮ್ಮತಃ (ಆಶ್ವಲಾಯನ)

ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಜಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕಿನ ದೇಶದ ವಂದನೆ ಎನ್ನುವ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಜಡವಾದ ಕಾಲದೇಶಗಳ ಪೂಜೆಯಾಗಿ

ಕಾಣುವುದು. ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಾಲಸ್ವರೂಪನಾದ ಮತ್ತು ಕಾಲನಿಯಾಮಕರಾದ ದೇವರ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಚಿಂತನೆಯಂತೆ ದಿಕ್ಕುದೆಸೆಗಳ ಅಭಿವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾಲಕರೂ ವಾಸಿಗಳೂ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ನಿಲುಕುವರು.

ಉತ್ಥಾಯ ಚ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ದಿಶೋ ದಿಗ್ದೇವತಾ ಅಪಿ (ಮಹಾಭಾರತ)

ಜಡವಾದ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಅವಾಸ್ತವವಾದ ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲದ್ದು, ಫಲವಿಲ್ಲದ್ದು. ಹಾಳು ತರಬಲ್ಲುದು ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಛಂದೋಗಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿನ** ಮಾತು.

ಅಚೇತನಮಯೋಗ್ಯಂ ಚ ತಥೈವಾತಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಕ್ವಚಿತ್
ನೋಪಾಸೀತ ಪರೋऽನರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ತಥೋಪಾಸನಾಕೃತಃ

ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯರನ್ನು ಮಂತ್ರದಿಂದ ನಮಿಸಬೇಕು. ಆ ಒಡೆಯರನ್ನೂ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ **ಮಹಾಭಾರತ** ತಿಳಿಸಿದೆ–

ದೇವಾನಾಮೀಶ್ವರಂ ಚಕ್ರೇ ದೇವಂ ದಶಶತೇಕ್ಷಣಮ್
ಯಮಂ ವೈವಸ್ವತಂ ಚಾಪಿ ಪಿತೃಣಾಮಕರೋತ್ಪತಿಮ್
ಅಪಾಂ ರಾಜ್ಯೇ ಸುರಾಣಾಂ ಚ ವಿದಧೇ ವರುಣಂ ಪ್ರಭುಮ್
ಧನಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಚ ಕುಬೇರಮಪಿ ಚೇಶ್ವರಮ್

ಕರ್ಣಪರ್ವದ ಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ –

ಪ್ರಾಚೀಂ ದಿಶಂ ಶ್ರಿತಾ ದೇವಾ ಜಾತವೇದಃಪುರೋಗಮಾಃ
ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಿತೃಭಿರ್ಗುಪ್ತಾ ಯಮೇನ ಶುಭಕರ್ಮಣಾ
ಪ್ರತೀಚೀಂ ವರುಣಃ ಪಾತಿ ಪಾಲಯನ್ನಸುರಾನ್ ಬಹೂನ್
ಉದೀಚೀಂ ಭಗವಾನ್ ಸೋಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸಹ
ರಕ್ಷಃಪಿಶಾಚಾನ್ ಹಿಮವಾನ್ ಗುಹ್ಯಕಾನ್ ಗಂಧಮಾದನಃ
ಧ್ರುವಂ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಾತಿ ಸುರೋತ್ತಮಃ

ಮಡದಿಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ 24 ದಿಕ್ಪಾಲರ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ

ನಮ್ಮ ನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಪದದಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು. 24 ಅಕ್ಷರದ ಗಾಯತ್ರಿಜಪದ ಫಲವಾಗಿ ಧೀಪ್ರಚೋದಕರಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ಇರುವವರು. ಗಾಯತ್ರಿಗಿಂತ ಮೂರು ಪಾಲು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಜಪಿಸಿದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಜಪಕ್ಕೂ ಇದು ಅನ್ವಿತ. ಇವರನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಂದನೆಗೈದು ಧನ್ಯವಾದಗಳೊಂದಿಗೆ ಕರೆದಂತೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇದು ಉಪಸ್ಥಾನ –

ತಸ್ಯ ಪೂರ್ವದಿಶೀಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಸಭಾರ್ಯೌ ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೌ
ಯಮರಾಕ್ಷಸೌ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ವರುಣೋ ವಾಯುರೇವ ಚ
ಪಶ್ಚಿಮಸ್ಯಾಮುತ್ತರಸ್ಯಾಂ ಸೋಮೇಶಾನೌ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೌ
ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಧಾನವಾಯುಶ್ಚ ತಥೋರ್ಧ್ವಾಯಾಂ ದಿಶಿ ಸ್ಥಿತೌ
ಅಧರಾಯಾಂ ಶೇಷಕಾಮೌ ಸಭಾರ್ಯಾಃ ಸರ್ವ ಏವ ಚ
ಏಕೈಕಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಚತ್ವಾರೋ ನೇತೃತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಣನಾಮಕಾಃ
ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮತೇಶ್ಚೈವ ಪ್ರಾಣಾ ಇತ್ಯೇವ ಶಬ್ದಿತಾಃ

ಷಟ್ಪ್ರಶ್ನಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿರುವ ಪ್ರಾಣನ ನಿಯಮನದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲರ ಸುದ್ದಿ ಹೀಗಿದೆ –

ಆದಿತ್ಯಸ್ಥಃ ಸವಾಯುಸ್ತು ಪ್ರಾಣಾನಾತ್ಮನಿ ಸನ್ನಯೇತ್
ಪ್ರಾಚ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಣಾಸ್ತಥೇಂದ್ರಾದ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣಾಶ್ಚ ಯಮಾದಯಃ
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾ ವರುಣಾದ್ಯಾಸ್ತು ಸೋಮಾದ್ಯಾ ಉತ್ತರಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ
ಶೇಷಮಿತ್ರಾವವಾಚೀನೌ ವೀಂದ್ರಕಾಮಾವುದಕ್ತನೌ
ಸಭಾರ್ಯಾಃ ಕೋಣಪೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಚತ್ವಾರೋ ದಿಶಿದಿಶ್ಯಪಿ

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ತಿಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯರ ಮಡದಿಯರ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ –

ಶಕ್ರಃ ಶಚೀಪತಿರ್ದೇವೋ ಯಮೋ ಧೂಮೋರ್ಣ್ಣಯಾ ಸಹ
ವರುಣಃ ಸಹ ಗೌರ್ಯಾ ಚ ಸಹ ಋದ್ಧ್ಯಾ ಧನೇಶ್ವರಃ

ಅನುಶಾಸನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳ ದಿಕ್ಪಾಲರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ

ಏಳೇಳು ಗುರುಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ ಉಪಾಸನೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಯವಕ್ರೀತಶ್ಚ ರೈಭ್ಯಶ್ಚ ಅರ್ವಾವಸುಪರಾವಸೂ
ಔಶಿಜಶ್ಚೈವ ಕಕ್ಷೀವಾನ್ ಬಲಶ್ಚಾಂಗಿರಸಃ ಸುತಃ
ಋಷಿರ್ಮೇಧಾತಿಥೇಃ ಪುತ್ರಃ ಕಣ್ವೋ ಬರ್ಹಿಷದಸ್ತಥಾ
ಮಹೇಂದ್ರಗುರವಸ್ಸಪ್ತ ಪ್ರಾಚೀಂ ವೈ ದಿಶಮಾಶ್ರಿತಾಃ
ಪ್ರಯತಃ ಕೀರ್ತ್ತಯೇದೇತಾನ್ ಶಕ್ರಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ

ಉನ್ಮುಚುಃ ಪ್ರಮುಚುಶ್ಚೈವ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯಶ್ಚ ವೀರ್ಯವಾನ್
ದೃಢವ್ಯಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಬಾಹುಶ್ಚ ತೃಣರೋಮಾಂಗಿರಾಸ್ತಥಾ
ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋಃ ಪುತ್ರಃ ತಥಾಽಗಸ್ತ್ಯಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್
ಧರ್ಮರಾಜರ್ತ್ವಿಜಃ ಸಪ್ತ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಮಾಶ್ರಿತಾಃ

ದೃಢೇಯುಶ್ಚ ಋತೇಯುಶ್ಚ ಪರಿವ್ಯಾಧಶ್ಚ ಕೀರ್ತ್ತಿಮಾನ್
ಏಕತಶ್ಚ ದ್ವಿತಶ್ಚೈವ ತ್ರಿತಶ್ಚಾದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭಾಃ
ಅತ್ರೇಃ ಪುತ್ರಶ್ಚ ಧರ್ಮ್ಮಾತ್ಮಾ ಋಷಿಃ ಸಾರಸ್ವತಸ್ತಥಾ
ವರುಣಸ್ಯರ್ತ್ವಿಜಃ ಸಪ್ತ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ದಿಶಮಾಶ್ರಿತಾಃ

ಅತ್ರಿರ್ವಸಿಷ್ಠೋ ಭಗವಾನ್ ಕಶ್ಯಪಶ್ಚ ಮಹಾನ್ ಋಷಿಃ
ಗೌತಮಶ್ಚ ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಥ ಕೌಶಿಕಃ
ಋಚೀಕತನಯಶ್ಚೋಗ್ರೋ ಜಮದಗ್ನಿಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್
ಧನೇಶ್ವರಸ್ಯ ಗುರವಃ ಸಪ್ತೈತೇ ಉತ್ತರಾಂ ಶ್ರಿತಾಃ

ಧರ್ಮಃ ಕಾಮಶ್ಚ ಕಾಲಶ್ಚ ವಸುರ್ವಾಸುಕಿರೇವಚ
ಅನಂತಃ ಕಪಿಲಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತೈತೇ ಧರಣೀಧರಾಃ
ರಾಮೋ ವ್ಯಾಸಸ್ತಥಾ ದ್ರೌಣಿಃ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾ ಚ ಲೋಮಶಃ
ಇತ್ಯೇತೇ ಮುನಯೋ ದಿವ್ಯಾ ಏಕೈಕಃ ಸಪ್ತಸಪ್ತಧಾ
ಶಾಂತಿಸ್ವಸ್ತಿಕರಾ ಲೋಕೇ ದಿಶಾಂ ಪಾಲಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ

ಆಯಾ ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯರನ್ನು ಆಯಾ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖ ಹಾಕಿ

ನಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಹಾಭಾರತವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು ತಪ್ಪು –

ಯಸ್ಯಾಂಯಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಹ್ಯೇತೇ ತನ್ಮುಖಃ ಶರಣಂ ವ್ರಜೇತ್

ಮೇಲ್ಗಡೆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಚಿಂತನೆಯಂತೆ ಕೆಳಗೆ ನಾಗರಾಜನ ಶೇಷನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಹರಿವಂಶದ ಭವಿಷ್ಯಪರ್ವ ಹೇಳಿದೆ.

ಭಗವಾನಪಿ ರಾಜ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರವಿಭಾಗಾಂಶ್ಚಕಾರ ಹ
ದದೌ ಪೂರ್ವಾಂ ದಿಶಂ ಚೈಂದ್ರೀಂ ಶಕ್ರಾಯಾಮಿತತೇಜಸೇ
ಯಾಮ್ಯಾಂ ಯಮಾಯ ದೇವಾಯ ಪಿತೃರಾಜ್ಞೇ ಮಹಾತ್ಮನೇ
ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತು ದಿಶಂ ಪ್ರಾದಾತ್ ವರುಣಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ
ಉತ್ತರಾಂ ತು ಕುಬೇರಾಯ ಯಕ್ಷಾಧಿಪತಯೇ ದಿಶಮ್
ಅಧಸ್ಥಾಂ ನಾಗರಾಜಾಯ ಸೋಮಾಯೋರ್ಧ್ವಾಂ ದಿಶಂ ದದೌ

ದಿಕ್ಕುಗಳ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ದಿಶಶ್ಚತಸ್ರಃ ಪ್ರಾಚ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರಣವಾದಿನಮೋಽಂತಕೈಃ
ಚತುರ್ಥ್ಯಂತೈಃ ನಮಸ್ಕುರ್ಯಾತ್ ಊರ್ಧ್ವಾಧಃ ಸಂಗ್ರಹೇದ್ದಿಶೌ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರಾಗಿ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಮೇರೋಃ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ತಥಾ ಮಾನಸಸ್ಯೈವ ಮೂರ್ಧನಿ
ವಸ್ವೋಕಸಾರಾ ಮಾಹೇಂದ್ರೀ ಪುಣ್ಯಾ ಹೇಮಪರಿಷ್ಕೃತಾ
ದಕ್ಷಿಣೇನ ಪುನರ್ಮೇರೋಃ ಮಾನಸಸ್ಯೈವ ಮೂರ್ಧನಿ
ವೈವಸ್ವತೋ ನಿವಸತಿ ಯಮಃ ಸಂಯಮನೇ ಪುರೇ
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ತು ಪುನರ್ಮೇರೋಃ ಮಾನಸಸ್ಯೈವ ಮೂರ್ಧನಿ
ಸುಖಾ ನಾಮ ಪುರೀ ರಮ್ಯಾ ವರುಣಸ್ಯಾಥ ಧೀಮತಃ
ದಿಶ್ಯುತ್ತರಸ್ಯಾಂ ಮೇರೋಸ್ತು ಮಾನಸಸ್ಯೈವ ಮೂರ್ಧನಿ
ತುಲ್ಯಾ ಮಾಹೇಂದ್ರಪುರ್ಯಾಸ್ತು ಸೋಮಸ್ಯಾಪಿ ವಿಭಾವರೀ

ಇವರೆಲ್ಲರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರರೂಪಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಮಹಾಭಾರತ** ಮತ್ತು **ಭಾಗವತ**ದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ದಿಗೀಶರಲ್ಲಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಅಗ್ನಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮ, ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ, ಶೇಷನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ, ವಾಯೂಪಾಸ್ಯನಾಗಿ ಕೂರ್ಮ, ನಿರ್ಋತಿಗೆ ಬುದ್ಧ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವರಾಹ ಆರಾಧನೀಯರು.

ಉಪಾಸ್ಯಮಾನೋ ಭಗವಾನ್ ರಾಮೋ ಯಮಸಭಾತಳೇ
ಉಕ್ತ ಇಂದ್ರೇಣ ಚೋಪಾಸ್ಯೋ ವಾಮನಾತ್ಮಾ ಜನಾರ್ದನಃ
ವರುಣಸ್ಯಾನುಗಾಃ ನಾಗಾಃ ತತ್ರ ಮತ್ಸ್ಯಾಕೃತಿರ್ಹರಿಃ
ಗಂಧರ್ವಾ ಧನದಸ್ಯಾಪಿ ತತ್ರ ಕಲ್ಕೀ ಹರಿಃ ಪ್ರಭುಃ

ದಿಕ್ಕುಗಳು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಗರುಡನು ಗಾಲವರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಇದೆ –

ಯಸ್ಮಾದುದಯತೇ ಪೂರ್ವಂ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಭಾವನಃ
ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದ್ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪೂರ್ವೇತ್ಯೇಷಾ ದಿಗುಚ್ಯತೇ
ಇಯಂ ವಿವಸ್ವತಾ ಪೂರ್ವಂ ಶ್ರೌತೇನ ವಿಧಿನಾ ಕಿಲ
ಗುರವೇ ದಕ್ಷಿಣಾ ದತ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಚ ದಿಕ್
ಅತ್ರ ಪಶ್ಚಾದಹಃ ಸೂರ್ಯೋ ವಿಸರ್ಜಯತಿ ಗಾಃ ಸ್ವಯಮ್
ಪಶ್ಚಿಮೇತ್ಯಭಿವಿಖ್ಯಾತಾ ದಿಗಿಯಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ
ಯಸ್ಮಾದುತ್ತಾರ್ಯತೇ ಪಾಪಾತ್ ಯಸ್ಮಾನ್ನಿಶ್ರೇಯಸೋಽಶ್ನುತೇ
ಅಸ್ಮಾದುತ್ತಾರಣಬಲಾತ್ ಉತ್ತರೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ದ್ವಿಜ

ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯರನ್ನು ಅವರ ಆರಾಧ್ಯರನ್ನು **ಅಶ್ವಮೇಧ**ದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಉತ್ಥಾನಾಯಾಂ ದಶ ಯುಕ್ತಾ ವಹಂತಿ

ವಾಜಸನೇಯಸಂಹಿತೆಯು ಐದು ದಿಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು

ಮಾಡಿದೆ. ಐದನೆಯ ದಿಕ್ಕು ಮೇಲಿನದ್ದು. ಸುತ್ತಲಿನ ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳ ಒಡನೆ ಅವರ ಮಡದಿಯರೂ ಮತ್ತು ಮೇಲಿನೊಡೆಯರು ಸರಸ್ವತಿ ಬ್ರಹ್ಮರು ಇಲ್ಲಿರುವರು-

ಪಂಚ ದಿಶೋ ದೈವೀಃ ಯಜ್ಞಮವಂತು

ಸಚ್ಚರಿತ್ರಸುಧಾನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಏಳು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವರು-

ಪ್ರಾಚೀ ದಿಕ್ ದಕ್ಷಿಣಾ ದಿಕ್ಚ ಪ್ರತೀಚೀ ದಿಕ್ತಥೋತ್ತರಾ

ಊರ್ಧ್ವಾಧರಾಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ದಿಶಃ ಸಪ್ತ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ

ಪ್ರಾಚೀಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಚಾಽಥ ಪ್ರತೀಚೀಂ ಚೋತ್ತರೋರ್ಧ್ವಕಮ್

ಅಧರಾಂ ಚಾಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ಏತಾಃ ಸಪ್ತ ದಿಶಃ ಸ್ಮೃತಾಃ (ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿ)

ನಮಃ ಪ್ರಾಚ್ಯೈ ದಿಶೇ ಯಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ ..... ನಮಃ ಪ್ರತೀಚ್ಯೈ ..... ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳು **ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕ**ದಲ್ಲಿವೆ.

ಕಾಠಕಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರವಚನ –

ಅಗ್ನಯೇ ನಮೋ ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ತ್ರಿವೃತೇ ನಮೋ ರಥಂತರಾಯ ನಮೋ ವಸಂತಾಯ ನಮಃ ಪ್ರಾಚ್ಯೈ ದಿಶೇ ನಮಃ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮೋ ವಸುಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಭೇ ನಮಃ ಪಂಚದಶಾಯ ನಮೋ
ಬೃಹತೇ ನಮೋ ಗ್ರೀಷ್ಮಾಯ ನಮೋ ದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ದಿಶೇ ನಮೋ
ವ್ಯಾನಾಯ ನಮೋ ರುದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಮರುದ್ಭ್ಯೋ ನಮೋ ಜಗತ್ಯೈ ನಮಃ ಸಪ್ತದಶಾಯ ನಮೋ
ವೈರೂಪಾಯ ನಮೋ ವರ್ಷಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ಪ್ರತೀಚ್ಯೈ ದಿಶೇ ನಮ
ಅಪಾನಾಯ ನಮೋ ಆದಿತ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ

ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಮೋಽನುಷ್ಟುಭೇ ನಮ ಏಕವಿಂಶಾಯ ನಮೋ
ವೈರಾಜಾಯ ನಮೋ ಶರದೇ ನಮ ಉದೀಚ್ಯೈ ದಿಶೇ ನಮಃ
ಸಮಾನಾಯ ನಮೋ ಚಂದ್ರಮಸೇ ನಮಃ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ಪಂಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ ತ್ರಿಣವಸತ್ರಯತ್ರಿಂಶಾಭ್ಯೋ ನಮೋ
ಶಾಕ್ವರರೈವತಾಭ್ಯಾಂ ನಮೋ ಹೇಮಂತಶಿಶಿರಾಭ್ಯಾಂ ನಮ

ಊರ್ಧ್ವಾಯೈ ದಿಶೇ ನಮ ಉದಾನಾಯ ನಮೋ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ

ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮೋಽಗ್ನಯೇ ನಮೋ ಭೂತಾಯ ನಮಶ್ಚಕ್ಷುಷೇ ನಮಃ

ಅಂತರಿಕ್ಷಾಯ ನಮೋ ವಾಯವೇ ನಮೋ ಭವ್ಯಾಯ ನಮಃ ಶ್ರೋತ್ರಾಯ ನಮಃ

ದಿವೇ ನಮಃ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮೋ ಭವಿಷ್ಯತೇ ನಮೋ ಮನಸೇ ನಮಃ

ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಸಾಧ್ಯರ ಪಿತೃಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು **ಷಡ್ವಿಂಶಬ್ರಾಹ್ಮಣ** ಹೇಳಿದೆ –

ಅಗ್ನಿಃ ಪೂರ್ವಾಯಾಂ ಯಮೋ ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಂ

ವರುಣಃ ಪಶ್ಚಿಮಾಯಾಂ ಸೋಮ ಉತ್ತರಾಯಾಮ್

ಯಾ ವಿದಿಶಸ್ತಾಸು ಆದಿತ್ಯರುದ್ರಮರುದ್ವಸವಃ

ಅಪರಾಜಿತಾಃ ಪಿತರಶ್ಚಾಧರಾಯಾಂ ಸಾಧ್ಯಾಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಾಯಾಮ್

ಲೋಕಪಾಲಕರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜೊತೆ ಜಪಮಾಡುವ ಭಕ್ತರ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಬಲವಿತ್ತು ಬೆಂಬಲಿಸುವರೆಂದು **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆ** –

ಲೋಕದಿಕ್ಪಾಲಕಾಸ್ತ್ವೇತೇ ಸ್ವಸೇನಾಭಿಃ ಸಮಾವೃತಾಃ

ಪಾಲಯಂತಿ ಚ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಬಲಮೋಜೋ ದದಂತಿ ಚ

ಧ್ವಂಸಯಂತಿ ಚ ವಿಘ್ನೌಘಂ ಅನಿಶಂ ಮಂತ್ರಯಾಜಿನಾಮ್

ಮೈತ್ರಾಯಣೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ದಿಗಧಿಪತಿಗಳ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಿಸುವವರನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ನಮಿಸುತ್ತಾ, ಅವರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ದಿಕ್ ದೇವತೆಗಳ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆತನವನ್ನು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳಗಡೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮವಿದ್ದರೂ, ಅದು ಜಯಂತನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವೆನಿಸುವುದು –

ಸಮೀಚೀ ನಾಮಾಸಿ ಪ್ರಾಚೀ ದಿಕ್ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ಅಗ್ನಿರಧಿಪತಿಃ ಅಸಿತೋ ರಕ್ಷಿತಾ

ಓಜಸ್ಯಾ ನಾಮಾಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾ ದಿಕ್ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ಇಂದ್ರೋಽಧಿಪತಿಃ

ತಿರಶ್ಚೀನರಾಜೀ ರಕ್ಷಿತಾ

ಪ್ರಾಚೀ ನಾಮಾಸಿ ಪ್ರತೀಚೀ ದಿಕ್ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ಸೋಮೋಽಧಿಪತಿಃ ಸ್ವಜೋ ರಕ್ಷಿತಾ

ಸುಷದಾ ನಾಮಾಸಿ ಉದೀಚೀ ದಿಕ್ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ವರುಣೋಽಧಿಪತಿಃ

ಪೃದಾಗೂ ರಕ್ಷಿತಾ

ಅವಸ್ಥಾ ನಾಮಾಸಿ ಅವಾಚೀ ದಿಕ್ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣುರಧಿಪತಿಃ ಕಲ್ಮಾಷಗ್ರೀವೋ ರಕ್ಷಿತಾ

ಅಧಿಪತ್ನೀ ನಾಮಾಸಿ ಊರ್ಧ್ವಾ ದಿಕ್ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿರಧಿಪತಿಃ ಚಿತ್ರೋ ರಕ್ಷಿತಾ

ಯಶ್ಚ ತೇಽಧಿಪತಿಃ ಯಶ್ಚ ರಕ್ಷಿತಾ ತಾಭ್ಯಾಂ ನಮೋ ಅಸ್ತು

ತೌ ನೋ ಮೃಡತಾಂ ತೇ ಯಂ ದ್ವಿಷ್ಮೋ ಯಶ್ಚ ನೋ ದ್ವೇಷ್ಟಿ

ತಮೇನಯೋಃ ಜಂಭೇ ದಧ್ಮಃ

ಭರದ್ವಾಜರು **ಓಂ ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮೋನಮಃ ಓಂ** ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿ ಉಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುವರು–

ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ದೇವತಾಭ್ಯಶ್ಚೇತ್ಯೇತತ್ಪ್ರಣವಸಂಪುಟಮ್

ಉಕ್ತ್ವಾ ನಮೋನಮ ಇತಿ ಪ್ರಣಮೇತ್ಸರ್ವದೇವತಾಃ

ಉಪತಿಷ್ಠೇತ್ತತೋ ರುದ್ರಂ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನೂ **ಋತಂ ಸತ್ಯಂ** ಮಂತ್ರದಿಂದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಾಗ್ನಿಋಷಿಃ ಎಂದು ವೀರಮಿತ್ರೋದಯ ಹೇಳಿದೆ. ಇದು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ**ಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಮಂತ್ರಾಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ **ಯಮಾಯ ಧರ್ಮರಾಜಾಯ** ಮಂತ್ರವು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಯಮರನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ**ದ ಹೇಳಿಕೆ –

ಚತುರ್ದಶ ಯಮಾನ್ ಪಶ್ಚಾತ್ ತರ್ಪ್ಪಯೇನ್ನಾಮ ಉಚ್ಚರನ್

ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಭೋಜನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ನೀಡಲ್ಪಡುವ ಚಿತ್ರಾಹುತಿಯಲ್ಲಿ ಯಮನ ಆದ್ಯಂತನಾಮಗಳೆರಡೆರಡು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ**ವು ಯಮನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ

ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯ, ಔದುಂಬರ ಈ ಎರಡು ನಾಮಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವೃಕ, ದಕ್ಷಿಣೇಶ ಮತ್ತು ವೈಚಿತ್ರನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ಯಮಾಯ ಧರ್ಮರಾಜಾಯ ಮೃತ್ಯವೇ ಚಾಂತಕಾಯ ಚ

ವೈವಸ್ವತಾಯ ಕಾಲಾಯ ದಧ್ನಾಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ

ವೃಕೋದರಾಯ ವೃಕಾಯ ದಕ್ಷಿಣೇಶಾಯ ತೇ ನಮಃ

ನೀಲಾಯ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಾಯ ಚಿತ್ರ ವೈಚಿತ್ರ ತೇ ನಮಃ

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡುತ್ತಾ ಔದುಂಬರ ಮತ್ತು ಪರಮೇಷ್ಠಿ ನಾಮಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನಾಮಗಳಿಗೇನೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿರುವುದು.

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳುವ

ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ

ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿಶಿರೋರುಬಾಹವೇ

ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ

ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯುಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ

ಈ ಶ್ಲೋಕವು **ಮಹಾಭಾರತ**ದಲ್ಲಿದೆ. ಸಾವಿರ ನಾಮದಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವನು ಈ ಮಂತ್ರವೊಂದನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಫಲಕಥನ –

ಯೋ ಮಾಂ ನಾಮಸಹಸ್ರೇಣ ಸ್ತೋತುಮಿಚ್ಛತಿ ಪಾಂಡವ

ಸೋಽಹಮೇಕೇನ ಶ್ಲೋಕೇನ ಸ್ತುತ ಏವ ನ ಸಂಶಯಃ

ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರದ ಬಳಿಕ ನಂದನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ

ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋನಮಃ

ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು **ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ**ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. **ಮಹಾಭಾರತ**ದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು

ಕೃಷ್ಣನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿನ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೊನೆಗೆ ನಮನಪೂರ್ವಕ ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ –

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವೇತಿ ಯೋ ಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಭಿವಾದಯೇತ್
ವ್ರತೀವ ಪ್ರಯತೋ ನಿತ್ಯಂ ಸ ಸುಖಂ ತತ್ಪದಂ ವ್ರಜೇತ್
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯೇತನ್ಮಂತ್ರಂ ಜಪೇತ್ಸದಾ
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯರ್ಚಯಿತ್ವಾ ದಿವಾಕರಮ್
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯುಚ್ಚರನ್ಮಾಂ ಸಮಾಹಿತಃ
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮಾಮರ್ಚಯೇತ್ತದಾ
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಸ್ಯ ಚರಣೌ ಸ್ಪೃಶೇತ್
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯಸಕೃನ್ಮಾಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಶ್ಲೋಕವು ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲೂ ಬಂದಿದೆ. ನಿತ್ಯವೂ ನಡೆಸಿದ ಇದರ ಚಿಂತನೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮಂತ್ರೇಣೈವಂ ಹರಿಂ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯೇತ್ ಸತತಂ ನರಃ
ಪ್ರಸಾದೀ ಚ ಹರಿಸ್ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯತಾಂ ವ್ರಜೇತ್

ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಲ್ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಈ ಮಂತ್ರದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತವು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಫಲವನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ –

ಕರ್ಷಣಂ ಸಾಧಯನ್ ಯಸ್ತು ಮಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಃ ಶುಚಿವ್ರತಃ
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯೇತನ್ಮಂತ್ರಮುದಾಹರನ್
ಬಾಲಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶೇನ ವಿಮಾನೇನ ವಿರಾಜತಾ
ಮಮ ಲೋಕಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ವರ್ಷಕೋಟಿಂ ಪ್ರಮೋದತೇ
ಮಮ ಲೋಕಾವತೀರ್ಣಶ್ಚ ಸೋಽಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ನೃಪೋ ಭವೇತ್
ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಂ ಯಶ್ಚಾಪಿ ಕುರುತೇ ಮದ್ಗತಾತ್ಮನಾ

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮಂತ್ರಂ ಸಮಾಹಿತಃ

ಅಂತಃಸ್ವಸ್ಥೋ ಜಿತಕ್ರೋಧಃ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು

ಕಾಮಗಃ ಕಾಮರೂಪೀ ಚ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭಃ

ಸ ವಿಮಾನೇನ ದಿವ್ಯೇನ ಯಾತಿ ಲೋಕಾನನಾಮಯಾನ್

ಸ್ವರ್ಗಾತ್ಸ್ವರ್ಗಂ ಮಹಾತೇಜಾ ಗತ್ವಾ ಚೈವ ಯಥಾಸುಖಮ್

ಮಮ ಲೋಕೇಷು ರಮತೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಮ್

ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಠಿತವಾದ **ಆಕಾಶಾತ್ ಪತಿತಂ, ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ, ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ, ಇಷ್ಟಂ ದತ್ತಂ, ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಮೇಧಾಂ, ಆಯುರ್ಬಲಂ,** ಮುಂತಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತಿರುಚಿ ಉದ್ದಿಷ್ಟನಾಮವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಹೇಳುವ ಸೇರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಕಾರ ವೇದವ್ಯಾಸ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಳಸುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿರುವನೋ, ಅದರಂತೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವು ಪುರಾಣಮಂತ್ರಗಳು, ಸಾಧನೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು. ಅಕ್ಷರವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ಅನರ್ಥವಾಗಲಿವೆ.

ಹೀಗೆ **ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ** ಅನ್ನುವಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಗೋಮಾನವಹಿತಾಯ ಎಂದು ಬದಲಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. **ಕೇಶವಂ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛತಿ** ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಶಂಕರಂ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛತಿ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. **ದೇಹಿ ಮೇ ಹವ್ಯವಾಹನ** ಎನ್ನುವುದು ದೇಹಿ ಮೇ ಜನನಾಯಕ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಆಗದೋ ಹಾಗೆ.

ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಋಷಿ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದಾನೋ ಅದು ಪರಿತ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ ವಿರೋಧ. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದಾಗ ಅದರ ಅನೇಕ ಆಯಾಮಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿ ಬರುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿರೋಧ. ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವುದು ಒಬ್ಬನ ಹೆಸರಾಗಿಯೂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸತ್ಯ ತುಂಬ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾಗಲು ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಗೋತ್ರಾಭಿವಾದನ

ಜಪ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತನಗಿಂತ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮೇಲಿನ ಹಿರಿಯರನ್ನು ನಮಿಸಲು ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾಕರ ತಿಳಿಸಿದೆ–

ಏವಂ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸ್ಯಾಥ ಪಿತರಾವಗ್ರಜಾನ್ ಗುರೂನ್

ತ್ರಿವರ್ಷಪೂರ್ವಾನ್ ಶಿಷ್ಟಾಂಶ್ಚ ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥಾನಭಿವಾದಯೇತ್

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿರುವರು–

ಪ್ರಣಮ್ಯ ದೇವಾನ್ ವಿಪ್ರಾಂಶ್ಚ ಗುರೂಂಶ್ಚ ಹರಿಪಾರ್ಷದಾನ್

ಕೆಲವೆಡೆ ಕೆಲವು ನಮಸ್ಕಾರಮಂತ್ರಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ –

ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ಮುನಿಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಮಾತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ ಪಿತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ ಆಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದರೆ ನನ್ನದಲ್ಲ. ನನ್ನೊಳಗಿನ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳದ್ದೆನ್ನುವ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾತೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ–

ಕಾಮೋಽಕಾರ್ಷೀನ್ಮನ್ಯುರಕಾರ್ಷೀನ್ನಮೋ ನಮಃ

ಇನ್ನಿತರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪಠನವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಹೊತ್ತಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸೇರಿರದು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೂ ಮಾಡುವುದು ಕ್ಷೇಮವೇ ಆಗಿದೆ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಳ ಇರವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುರುಗಳಿಂದ ತಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಿವಾದನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಿವಿ ಮುಟ್ಟುವ ತಂತ್ರ ಮೂಡಿದೆ.

ಅಗ್ನಿರಾಪಶ್ಚ ವೇದಾಶ್ಚ ಸೋಮಃ ಸೂರ್ಯೋಽನಿಲಸ್ತಥಾ

ಸರ್ವ ಏವ ತು ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಕರ್ಣೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ದಕ್ಷಿಣೇ

ಕಿವಿ ಮುಟ್ಟಿ ಗೋತ್ರ ಹೇಳಿ ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡುವ ಮುದ್ರೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತೆ ಹೇಳಿದೆ –

ಶ್ರೋತ್ರೇ ಪಿಧಾಯ ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ನಾಮಗೋತ್ರೇ ಚ ವೈ ಬ್ರುವನ್

ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇಣ ಚ ತತ್ಪಾದೌ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದ್ಯದಿ ವಲ್ಲಭೇ
ಅಭಿವಾದನಮುದ್ರೈಷಾ ಗುರ್ವಾದಿಷು ನಿಯೋಜಯೇತ್

ಭರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಅಭಿವಾದನಮಂತ್ರೇಣ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಣಮ್
ಸಗೋತ್ರನಾಮಶರ್ಮ್ಮಾಹಂ ಭೋಃಪದೈರಭಿವಾದಯೇತ್

ಮನು ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವನು –

ಅಸೌ ನಾಮಾಹಮಸ್ಮೀತಿ ಸ್ವಂ ನಾಮ ಪರಿಕೀರ್ತ್ತಯೇತ್
ಭೋಃ ಶಬ್ದಂ ಕೀರ್ತ್ತಯೇದಂತೇ ಸ್ವಸ್ವನಾಮ್ನೋಽಭಿವಾದನೇ
ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಪಾಣಿನಾ ಕಾರ್ಯಂ ಉಪಸಂಗ್ರಹಣಂ ಗುರೋಃ
ಸವ್ಯೇನ ಸವ್ಯಃ ಸ್ಪಷ್ಟವ್ಯೋ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು ದಕ್ಷಿಣಃ

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣವು ಅಭಿವಾದನಶೀಲಸ್ಯ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಧ್ಯಯನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿತಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಂಡ ಕೈಗಳಿಂದ ಗುರುಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ –

ಸಂಹತ್ಯ ಹಸ್ತೌ ಅಧ್ಯೇಯಂ ಸ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಜಲಿಃ ಸ್ಮೃತಃ
ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಪಾಣಿನಾ ಕಾರ್ಯಂ ಉಪಸಂಗ್ರಹಣಂ ಗುರೋಃ
ವಾಮೇನ ವಾಮಃ ಸ್ಪಷ್ಟವ್ಯೋ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು ದಕ್ಷಿಣಃ

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿ–ವಾದನದ ರಹಸ್ಯ –

ಅಭೀತಿ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ವಾದಯಾಮಿತಿ ಶಂಕರಃ
ದ್ವಾವೇವ ಪೂಜಿತೌ ತೇನ ಯಃ ಕರೋತ್ಯಭಿವಾದನಮ್

ನಮಸ್ಕರಿಸುವವನು ತನ್ನ ಬಲಕೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಬಲಕಿವಿಯನ್ನು, ಎಡಕೈಯಿಂದ ಎಡಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಾಮಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಎದುರಿರುವ ಹಿರಿಯರ ಬಲಪಾದವನ್ನು ತನ್ನ ಬಲಕೈಯಿಂದ ಎಡಪಾದವನ್ನು

ತನ್ನ ಎಡಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಈಗ ಆತನ ಕೈಗಳು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ (X ಆಕಾರದಲ್ಲಿ) ಗುರುಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವವು. ನಾನು ಗುರುಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಿವಿಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇಂದು ಬಹಳ ಮಂದಿ ಇದರ ಯಥಾರ್ಥ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳನ್ನೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು (ಸ್ವಶಿಕ್ಷೆಯೆನ್ನುವಂತೆ) ಕುಳಿತು ಎದ್ದು ಕಿವಿಗಳನ್ನೆಳೆದು ಏನೇನೋ ನಡೆಸುವರು. ಆಚಮನದಂತೆ ಅಭಿವಾದನದಲ್ಲೂ ವಿಪರೀತ ಕ್ರಮಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ.

ಉತ್ತಾನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ಪಾದಾವಸ್ಯ ಮೃದು ಸ್ಪೃಶೇತ್
ದಕ್ಷಿಣಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಚೈವ ಸವ್ಯಂ ಸವ್ಯೇನ ಪೀಡಯೇತ್

ಗುರುಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಕೈಗಳಿಂದ ಒತ್ತಿ ನಮಿಸುವಂತೆ **ಶಾಂತಿಪರ್ವ**ದ ಸಂದೇಶ. ಗುರುಪತ್ನಿಯರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ** ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ –

ನಾಭಿವಾದ್ಯಾ ಗುರೋಃ ಪತ್ನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಂಘ್ರೀ ಯುವತೀ ಸತೀ

ಈ ಅಭಿವಾದನವು ವಾಚಿಕವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ, ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿಯೂ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂದು **ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ**ವು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈ ನಮನವು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಫಲಕಥನವಿದೆ. **ಭೋ** ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಇಷ್ಟರವರೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಜಪಗೈದರ ನೆನಪಲ್ಲಿ ಗುರುಪಾದದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಮರ್ಪಣೆಯು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. **ಭೋ** ಅಂದರೆ ಬೆಳಗುವವನೇ ಎಂದು ಕರೆ. ಇದು ಭರ್ಗ ಶಬ್ದದ ಸಂಕ್ಷೇಪವು ಭರ್ಗ ಎಂದರೆ ಭರಗನು, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನು.

ಅಸಾವಹಂ ಭೋ ನಾಮೇತಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಣತಿಪೂರ್ವಕಮ್
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ತಂದ್ರಾದಿಪರಿವರ್ಜಿತಃ
ಲೌಕಿಕಂ ವೈದಿಕಂ ಚಾಪಿ ತಥಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಮೇವ ವಾ
ಆದದೀತ ಯತೋ ಜ್ಞಾನಂ ತಂ ಪೂರ್ವಮಭಿವಾದಯೇತ್

ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ವೇದ-ವೇದಾಂಗಗಳ ಪಾಠವನ್ನಾಗಲೀ, ವೇದಾಂತಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಗೈದವನಾಗಲೀ ಇದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಮೊದಲು ಜಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರಾಭಿವಾದನದಲ್ಲಿ ನಮಿಸುವಂತೆ ಈ ಪುರಾಣ ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಮಹಾಭಾರತದ ನುಡಿಯೂ ಆಗಿದೆ.

ತಂದೆತಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆಗೆ ಮೊದಲು ನಮನ. ಇಲ್ಲದಿರೆ ತಾಯಿಗೆ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಣ್ಣ –

ತಯೋರಪಿ ಪಿತಾ ಶ್ರೇಯಾನ್ ಬೀಜಪ್ರಾಧಾನ್ಯದರ್ಶನಾತ್

ಅಭಾವೇ ಬೀಜಿನೋ ಮಾತಾ ತದಭಾವೇ ತು ಪೂರ್ವಜಃ

ಆಯಾ ವರ್ಣದವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ **ಶರ್ಮಾ ವರ್ಮಾ ಗುಪ್ತ** ದಾಸ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅಭಿವಾದನ ನಡೆಸಬೇಕು–

ತಪಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೇಣ ಹೋಮೇನ ಚ ಶಮೇನ ಚ

ಜಗತಾಂ ಶರ್ಮ್ಮದಾನೇನ ಶರ್ಮ್ಮಾಂತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಭವೇತ್

ತಾಪತ್ರಯಾದತಿಬಲಾತ್ ಜಗತ್ಸಂವಹತೀತಿ ಯತ್

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಸಮೇ ಧೀರೇ ವರ್ಮ್ಮಾಂತಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯೇ ಭವೇತ್

ಕಾಲೇಕಾಲೇ ಧನಂ ದತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ಗೋಪಯತೀತಿ ಯತ್

ತಸ್ಮಾದ್ವೈಶ್ಯಸ್ಯ ನಾಮೈತತ್ ಗುಪ್ತಾಂತಮಭಿಧೀಯತೇ

ಶರ್ಮ್ಮಾಂತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯೋಕ್ತಂ ವರ್ಮ್ಮಾಂತಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ತು

ಗುಪ್ತಾಂತಂ ಚೈವ ವೈಶ್ಯಸ್ಯ ದಾಸಾಂತಂ ಶೂದ್ರಜನ್ಮನಃ

ಮಹಾಭಾರತ ನಾಲ್ವರನ್ನು ಗೋತ್ರಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ –

ಮೂಲಗೋತ್ರಾಣಿ ಚತ್ವಾರಿ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾನಿ ಪಾರ್ಥಿವ

ಅಂಗಿರಾಃ ಕಶ್ಯಪಶ್ಚೈವ ವಸಿಷ್ಠೋ ಭೃಗುರೇವ ಚ

ಈ ಮನ್ವಂತರದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರ ಗೋತ್ರವನ್ನೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಕಶ್ಯಪೋಽತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಥ ಗೌತಮಃ

ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸಪ್ತೈತೇ ಋಷಯಃ ಸ್ಮೃತಾಃ

ಇವರ ಜತೆ ಅಗಸ್ತ್ಯರನ್ನು ಗೋತ್ರಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. **ಬೋಧಾಯನರು** 49 ಗೋತ್ರಪ್ರವರಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ–

ಗೋತ್ರಾಣಾಂ ತು ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪ್ರಯುತಾನ್ಯರ್ಬ್ಬುದಾನಿ ಚ

ಊನಪಂಚಾಶದೇವೈಷಾಂ ಪ್ರವರಾ ಋಷಿದರ್ಶನಾತ್

ಗೋತ್ರ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಕಶ್ಯಪ ಗೋತ್ರ ಎನ್ನಬೇಕು. ಮೂಲತಃ ಎಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪನ ವಂಶದವರೆ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ –

ಗೋತ್ರಸ್ಯ ತ್ವಪರಿಜ್ಞಾನೇ ಕಾಶ್ಯಪಂ ಗೋತ್ರಮುಚ್ಯತೇ

ಯಸ್ಮಾದಾಹ ಶ್ರುತಿಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಕಶ್ಯಪಸಂಭವಾಃ

ಅಂಗಿರಾಶ್ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ದೇವಾಚಾರ್ಯೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ

ಭರದ್ವಾಜಸ್ತಥಾ ಗಾರ್ಗ್ಯ ಸೈತ್ಯಶ್ಚ ಭಗವಾನೃಷಿಃ

ಅಂಗಿರಾಃ ಸಂಕೃತಿಶ್ಚೈವ ಗೌರವೀತಿಸ್ತಥೈವ ಚ

ಬೃಹದುಕ್ಥೋ ವಾಮದೇವಃ ತಥಾ ತ್ರಿಪ್ರವರಾ ಮತಾಃ

ರಥೀತರಾಣಾಂ ಪ್ರವರಾಃ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯಾಃ ಪರಿಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ

ಅಂಗಿರಾಶ್ಚ ವಿರೂಪಶ್ಚ ವೃಷಪರ್ವಸ್ತಥೈವ ಚ

ಅಂಗಿರಾಸ್ತಿತ್ತಿರಿಶ್ಚೈವ ಕಪಿಭೂಶ್ಚ ಮಹಾನೃಷಿಃ

ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಶ್ಚ ತಥಾತ್ರಿಶ್ಚ ಆರ್ಚ್ಚನಾನಸ ಏವ ಚ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ದೇವರಾತ ಉದ್ದಾಲಶ್ಚ ಮಹಾಯಶಾಃ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಮಧುಚ್ಛಂದಾಃ ತಥಾ ಚೈವಾಘಮರ್ಷಣಃ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ರೋಹಿತಶ್ಚ ಅಷ್ಟಕಃ ಪೂರಣಸ್ತಥಾ

ವತ್ಸಲಃ ಕಶ್ಯಪಶ್ಚೈವ ನಿಧ್ರುವಶ್ಚ ಮಹಾತಪಾಃ

ಅಸಿತೋ ದೇವಲಶ್ಚೈವ ಕಶ್ಯಪಶ್ಚ ಮಹಾತಪಾಃ

ವಸಿಷ್ಠಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ಕುಂಡಿನಶ್ಚ ಮಹಾತಪಾಃ

ಜಾತುಕರ್ಣ್ಯೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ತಥೈವಾತ್ರಿಶ್ಚ ಪಾರ್ಥಿವ

ಪರಾಶರಾಣಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯಃ ಪ್ರವರೋ ಮತಃ

ಹೀಗೆಯೆ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾತುಗಳು **ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ** ಎರಡು ಕಡೆ ಕಂಡುಬರುವವು –

7 ಭೃಗುಗೋತ್ರಗಳು, 10 ಗೌತಮದವರು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರದವರು,

4 ಭಾರದ್ವಾಜರು, ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಮತ್ತು ಅತ್ರಿಗಳು, 6 ಕೇವಲಾಂಗಿರಸರು,

5 ವಸಿಷ್ಠರು ಮತ್ತು ಕಶ್ಯಪರು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ –

6 ಕಾಶ್ಯಪರು – ಕಶ್ಯಪ, ವತ್ಸಾರ, ನೈಧ್ರುವ, ರೈಭ್ಯ, ಅಸಿತ, ದೇವಲ

6 ಆತ್ರೇಯರು – ಅತ್ರಿ, ಅರ್ಚನಾನಾ, ಶ್ಯಾವಾಶ್ವ, ಗವಿಷ್ಠಿರ, ಆಪಿಹೋತ್ರ, ಪೂರ್ವಾತಿಥಿ

8 ವಾಸಿಷ್ಠರು – ವಸಿಷ್ಠ, ಶಕ್ತಿ, ಪರಾಶರ, ಇಂದ್ರಪ್ರಮತಿ, ಭರದ್ವಸು, ಮೈತ್ರಾವರುಣಿ, ಕುಂಡಿನ

13 ಕೌಶಿಕರು – ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ದೇವರಾತ, ಉದ್ದಲ, ಮಧುಚ್ಛಂದ, ಅಘಮರ್ಷಣ, ಅಷ್ಟಕ, ಲೋಹಿತ, ಕತ, ಕೀಲ, ದೇವಶ್ರವಸ್, ರೇಣು, ಪೂರಣ, ಧನಂಜಯ

3 ಅಗಸ್ತ್ಯರು – ಅಗಸ್ತ್ಯ, ದೃಢಾಯು, ಇಂದ್ರ(ವಿಧ್ಯ)ಬಾಹು

ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವರು –

ತತ್ರ ಸಪ್ತ ಭೃಗವಃ – ವತ್ಸಾಃ ಬಿದಾಃ ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣಾಃ ಯಸ್ಕಾಃ ಮಿತ್ರಯುವಾಃ ವೈನ್ಯಾಃ ಶುನಕಾಃ ಇತಿ । **ಅತ್ರ ಗೌತಮಾಃ ದಶ** – ಅಯಾಸ್ಯಾಃ ಶರದ್ವಂತಾಃ ಕೌಮಂಡಾಃ ದೀರ್ಘತಮಸಃ ಔಶನಸಃ ಕರೇಣುಪಾಲೇಯಾಃ ರಾಹೂಗಣಾಃ ಸೋಮರಾಜಕಾಃ ವಾಮದೇವಾಃ ಬೃಹದುಕ್ಥಾಃ ಇತಿ । **ಅಥ ಭಾರದ್ವಾಜಾಃ ತೇ ಚತ್ವಾರಃ** – ಭಾರದ್ವಾಜಾಃ ಗರ್ಗಾಃ ಋಕ್ಷಾಃ ಕಪಯಃ ಇತಿ **ಅಥ ಕೇವಾಲಾಂಗಿರಸಃ ತೇ ಷಟ್** – ಹಾರಿತಾಃ ಕುತ್ಸಾಃ ಕಣ್ವಾಃ ರಥೀತರಾಃ ಮುದ್ಗಲಾಃ ವಿಷ್ಣುವೃದ್ಧಾಃ ಇತಿ । **ಅಥಾತ್ರೇಯಾಃ ತೇ ಚತ್ವಾರಃ** – ಆತ್ರೇಯಾಃ ವಾದ್ಭುತಕಾಃ ಗವಿಷ್ಠಿರಾಃ ಮುದ್ಗಲಾಃ ಇತಿ । **ಅಥ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಃ ತೇ ದಶ** –

ಕುಶಿಕಾಃ ಲೋಹಿತಾಃ ರೌಕ್ಷಕಾಃ ಕಾಮಾಯನಾಃ ಅಜಾಃ ಕತಾಃ ಧನಂಜಯಾಃ ಅಘಮರ್ಷಣಾಃ ಪೂರಣಾಃ ಇಂದ್ರಕೌಶಿಕಾಃ ಇತಿ । **ಅಥ ಕಶ್ಯಪಾಃ ತೇ ಪಂಚ** – ನಿಧ್ರುವಾಃ ಕಶ್ಯಪಾಃ ಶಂಡಿಲಾಃ ರೈಭಾಃ ಲೌಗಾಕ್ಷಯಶ್ಚ । **ಅಥ ವಶಿಷ್ಠಾಃ ತೇ ಪಂಚ** – ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಕುಂಡಿನಾಃ ಉಪಮನ್ಯವಃ ಪರಾಶರಾಃ ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯಾಶ್ಚೇತಿ **ಆಥಾಗಸ್ತ್ಯಾಃ ತೇ ಚತ್ವಾರಃ** – ಇಧ್ಮವಾಹಾಃ ಸಾಂಭವಾಹಾಃ ಸೋಮವಾಹಾಃ ಯಜ್ಞವಾಹಾಶ್ಚೇತಿ । **ಅಥ ದ್ವಿಗೋತ್ರಾಃ**

ಋಷಿ ಶಬ್ದ ಚಿಂತನೆಯೊಡನೆ ಋಷಿಗಳ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಋಷಿರಾಶಿಗಳನ್ನು **ವಾಯುಪುರಾಣ** ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರಪ್ರವರ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ – **ಭೃಗುಶ್ಚ ಚ್ಯವನಶ್ಚೈವ ಆಪ್ನುವಾನಸ್ತಥೈವ ಚ**

ಔರ್ವಶ್ಚ ಜಮದಗ್ನಿಶ್ಚ ಪಂಚೈತೇ ಪ್ರವರಾ ಮತಾಃ
ಭೃಗುಶ್ಚ ಚ್ಯವನಶ್ಚೈವ ಆಪ್ನುವಾನಸ್ತಥೈವ ಚ
ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣಸ್ತಥಾನೂಪಾಃ ಪ್ರವರಾಃ ಪಂಚ ಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ
ಭೃಗುಶ್ಚೈವಾಥ ವಧ್ರ್ಯಶ್ವೋ ದಿವೋದಾಸಸ್ತಥೈವ ಚ
ಬೃಹಸ್ಪತಿಂ ಗೌತಮಂ ಚ ಸಂವರ್ತ್ತಮೃಷಿಮುತ್ತಮಮ್
ಉತಥ್ಯಂ ವಾಮದೇವಂ ಚ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುಷಿಜಂ ತಥಾ
ಇತ್ಯೇತೇ ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ಗೋತ್ರಕಾರಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ

ಆಪಸ್ತಂಬರು ಕೆಲವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಸಮಿತ್ಪುಷ್ಪಕುಶಾಗ್ನ್ಯಂಬುಮೃದನ್ನಾಕ್ಷತಪಾಣಿಕಃ
ಜಪಂ ಹೋಮಂ ಚ ಕುರ್ವಾಣಃ ನಾಭಿವಾದ್ಯಸ್ತಥಾ ದ್ವಿಜಃ
ಧಾವಂತಂ ಚ ಪ್ರಮತ್ತಂ ಚ ಮೂತ್ರೋಚ್ಚಾರಕೃತಂ ತಥಾ
ಭುಂಜಾನಮಾತುರಂ ನಾರ್ಹಂ ನಾಭಿವಾದೇದ್ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ
ವಮಂತಂ ಜೃಂಭಮಾಣಂ ಚ ಕುರ್ವಂತಂ ದಂತಧಾವನಮ್
ಅಭ್ಯಕ್ತಶಿರಸಂ ಚೈವ ಸ್ನಾಸ್ಯಂತಂ ನಾಭಿವಾದಯೇತ್

ಪಾಖಂಡಂ ಪತಿತಂ ವ್ರಾತ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕಿನಂ ಶಠಮ್

ನಾಸ್ತಿಕಂ ಚ ಕೃತಘ್ನಂ ಚ ನಾಭಿವಾದೇತ್ಕಥಂಚನ

ಸ್ರಕ್‌ಪಾಣಿಕಮನಾಜ್ಞಾತಂ ಅಶಕ್ತಂ ರಿಪುಮಾತುರಮ್

ಯೋಗಿನಂ ಚ ತಪಃಸಕ್ತಂ ಕನಿಷ್ಠಂ ನಾಭಿವಾದಯೇತ್

ನಿತ್ಯ ಹಿರಿಯರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ಆಯುಷ್ಯ ವಿದ್ಯೆ ಕೀರ್ತಿ ಬಲಗಳು ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂದು ಮನು ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಅಭಿವಾದನಶೀಲಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ವೃದ್ಧೋಪಸೇವಿನಃ

ಚತ್ವಾರಿ ತಸ್ಯ ವರ್ಧಂತೇ ಆಯುರ್ವಿದ್ಯಾ ಯಶೋ ಬಲಮ್

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬುದ್ಧಿಯ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ನಮನದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಿಯಾಗಿ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು ಹೇಳಿದೆ – **ಅಭಿವಾದನಶೀಲಸ್ಯ ವೃದ್ಧಸೇವಾರತಸ್ಯ ಚ**

ಆಯುರ್ಯಶೋಬಲಂ ಬುದ್ಧಿಃ ವರ್ಧತೇಽಹರಹೋಽಧಿಕಮ್

ಪುರುಷರು ಅಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಉರಸಾ ಶಿರಸಾ ಚೈವ ಮನಸಾ ವಚಸಾ ದೃಶಾ

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಣಮೋಽಷ್ಟಾಂಗ ಉಚ್ಯತೇ

ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನತನದ ಸಮರ್ಪಣೆಯಿದೆ – **ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಶಿರಸಾ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಮನಸಾ ಚ ಧಿಯಾ ತಥಾ**

ಅಹಂಕಾರೇಣ ಚಾತ್ಮಾನಂ ನಿಪಾತ್ಯ ಧರಣೀತಳೇ

ಸಾಷ್ಟಾಂಗೇನ ಸ್ಪೃಶೇದ್ಭೂಮಿಂ ಸಾ ನಮಸ್ಕೃತಿಮುದ್ರಿಕಾ

ಕಾಳಿಕಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನೆತ್ತಿಯ ಸ್ಪರ್ಶದೊಂದಿಗಿನ ಪ್ರಣಾಮ ಹೀಗಿದೆ –

ಪೂರ್ವವತ್ ದಂಡವತ್ ಭೂಮೌ ನಿಪತ್ಯ ಹೃದಯೇನ ತು

ಚಿಬುಕೇನ ಮುಖೇನಾಥ ನಾಸಯಾ ತ್ವಲಿಕೇನ ಚ

ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರೇಣ ಕರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಯದ್ಭೂಮಿಸ್ಪರ್ಶನಂ ಕ್ರಮಾತ್

ತದಷ್ಟಾಂಗ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ನಮಸ್ಕಾರೋ ಮನೀಷಿಭಿಃ

ಅಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮದಂತೆ ಪಂಚಾಂಗನಮನವೂ ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ

ಯೋಗ್ಯವೆ – **ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಚೈವ ಮನಸಾ ಶಿರಸಾ ವಚಸಾ ದೃಶಾ**

ಪಂಚಾಂಗೋಽಯಂ ಪ್ರಣಾಮಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪೂಜಾಸು ಪ್ರವರಾವಿಮೌ

ಕಾಳಿಕಾಪುರಾಣವು ಪಂಚಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಕಾಯಿಕನಮನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮವೆಂದೂ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಗಳ ಜೋಡಿಸಿದಾಗ ಅಧಮ ಪ್ರಣಾಮವೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ –

ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಚ ಕ್ಷಿತಿಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಿರಸಾ ಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮೇದಿನೀಮ್

ಕ್ರಿಯತೇ ಯೋ ನಮಸ್ಕಾರೋ ಮಧ್ಯಮಃ ಕಾಯಿಕಸ್ತು ಸಃ

ಪುಟೀಕೃತ್ಯ ಕರೌ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ದೀಯತೇ ಯದ್ಯಥಾ ತಥಾ

ಅಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಜಾನುಶೀರ್ಷಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ಷಿತಿಂ ಸೋಽಧಮ ಉಚ್ಯತೇ

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪಂಚಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು –

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಚ ಮನಸಾ ಸಹ

ಪಂಚಾಂಗೈಃ ಕಥಿತಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರಣಾಮಃ ಪಾಪಹಿಂಸಕಃ

ಬಾಹುಭ್ಯಾಮಥ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಶಿರಸಾ ಮನಸಾ ಧಿಯಾ

ಪಂಚಾಂಗಕಃ ಪ್ರಣಾಮಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ನಮನಲಕ್ಷಣಮ್

ಲಿಂಗಪುರಾಣವು ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮೂರು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ – **ಅಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ತ್ರಿಧಾ ನ್ಯಸ್ತೇನ ಸುವ್ರತಾಃ**

ತ್ರಿಃಪ್ರದಕ್ಷಿಣಯೋಗೇನ ವಂದ್ಯೋ ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗುರುಃ

ಒಂದೇ ಕೈಯಿಂದ ಕಾಲ್ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸುವುದನ್ನು **ಮಹಾಭಾರತವು** ನಿಷೇಧಿಸಿದೆ – **ಸವ್ಯೇನ ಸವ್ಯಂ ಸಂಗೃಹ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು ದಕ್ಷಿಣಮ್**

ನ ಕುರ್ಯಾದೇಕಹಸ್ತೇನ ಗುರೋಃ ಪಾದಾಭಿವಂದನಮ್

ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ನಮಿಸಿದರೆ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಲಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯಾಘ್ರಪಾದರ ನುಡಿ –

ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಸುಕೃತಂ ಸುಮುಪಾರ್ಜಿತಮ್

ತತ್ಸರ್ವಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಯಾತಿ ಏಕಹಸ್ತಾಭಿವಾದನಾತ್

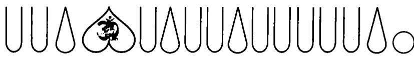
ಗೋತ್ರ ಪ್ರವರ ಸಂಗ್ರಹ

[ಅಭಿವಾದನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮ – **ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ–ಭಾರದ್ವಾಜ–ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ–ಪ್ರವರಾನ್ವಿತ–ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನಃ ಯಜುಶ್ಶಾಖಾಧ್ಯಾಯೀ ರಾಮನಾಥ–ಶರ್ಮಾಽಹಂ ಭೋ ಅಭಿವಾದಯೇ.** ಅವರವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರವರ ಗೋತ್ರ ಶಾಖೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.]

ಗೋತ್ರ		**ಪ್ರವರ**
ಭಾರದ್ವಾಜ	–	ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಭಾರದ್ವಾಜ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಗರ್ಗ	–	ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಭಾರದ್ವಾಜ ಶೈನ್ಯ ಗಾರ್ಗ್ಯ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಗರ್ಗ	–	ಆಂಗಿರಸ ಶೈನ್ಯ ಗಾರ್ಗ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಗರ್ಗ	–	ಭಾರದ್ವಾಜ ಗಾರ್ಗ್ಯ ಶೈನ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ತಿತ್ತಿರಿ	–	ಆಂಗಿರಸ ತೈತ್ತಿರಿ ಕಾಪಿಭುವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಪಿಭೂ	–	ಆಂಗಿರಸ ತೈತ್ತಿರಿ ಕಾಪಿಭುವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಖಂಡಿತ	–	ಆಂಗಿರಸ ತೈತ್ತಿರಿ ಕಾಪಿಭುವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಋಕ್ಷ	–	ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಭಾರದ್ವಾಜ ವಾಂದನ ಮಾತವಚಸ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಋಕ್ಷ	–	ಆಂಗಿರಸ ವಾಂದನ ಮಾತವಚಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಪಿ	–	ಆಂಗಿರಸ ಆಮಹೀಯವ ಔರುಕ್ಷಯಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಆತ್ಮಭೂ	–	ಆಂಗಿರಸ ಭಾರದ್ವಾಜ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಮಂತ್ರವರ ಆತ್ಮಭುವ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಹರಿತ	–	ಆಂಗಿರಸ ಆಂಬರೀಷ ಯೌವನಾಶ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಹರಿತ	–	ಮಾಂಧಾತ್ರ ಆಂಬರೀಷ ಯೌವನಾಶ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕುತ್ಸ	–	ಆಂಗಿರಸ ಮಾಂಧಾತ್ರ ಕೌತ್ಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಣ್ವ	–	ಆಂಗಿರಸ ಆಜಮೀಢ ಕಾಣ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ

ಗೋತ್ರ		ಪ್ರವರ
ಕಣ್ವ	–	ಆಂಗಿರಸ ಘೌರ ಕಾಣ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರಥೀತರ	–	ಆಂಗಿರಸ ವೈರೂಪ ರಾಥೀತರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರಥೀತರ	–	ಆಂಗಿರಸ ವೈರೂಪ ಪಾರ್ಷದಶ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರಥೀತರ	–	ಅಷ್ಟಾದಂಷ್ಟ್ರ ಪಾರ್ಷದಶ್ವ ವೈರೂಪ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮುದ್ಗಲ	–	ಆಂಗಿರಸ ಭಾರ್ಮ್ಯಾಶ್ವ ಮೌದ್ಗಲ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮುದ್ಗಲ	–	ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯ ಭಾರ್ಮ್ಯಾಶ್ವ ಮೌದ್ಗಲ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮುದ್ಗಲ	–	ಆಂಗಿರಸ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯ ಮೌದ್ಗಲ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಿಷ್ಣುವೃದ್ಧ	–	ಆಂಗಿರಸ ಪೌರುಕುತ್ಸ್ಯ ತ್ರಾಸದಸ್ಯವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಅತ್ರಿ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಾದ್ಭುತಕ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ವಾದ್ಭುತಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಧನಂಜಯ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಧಾನಂಜಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಗವಿಷ್ಠಿರ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಗಾವಿಷ್ಠಿರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಗವಿಷ್ಠಿರ	–	ಆತ್ರೇಯ ಗಾವಿಷ್ಠಿರ ಪೌರ್ವಾತಿಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮುದ್ಗಲ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಪೌರ್ವಾತಿಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಅತಿಥಿ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಆತಿಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಅತಿಥಿ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಗಾವಿಷ್ಠಿರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಾಮರಥ್ಯ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಆತಿಥ ತ್ರ್ಯಾಷೇಯ
ವಾಮರಥ್ಯ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಗಾವಿಷ್ಠಿರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಬೀಜವಾಪ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಗಾವಿಷ್ಠಿರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಬೀಜವಾಪ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಆತಿಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸುಮಂಗಲ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಆತಿಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸುಮಂಗಲ	–	ಆತ್ರೇಯ ಆರ್ಚನಾನಸ ಗಾವಿಷ್ಠಿರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸುಮಂಗಲ	–	ಅತ್ರಿ ಸುಮಂಗಲ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಾಲೇಯ	–	ಆತ್ರೇಯ ವಾಮರಥ್ಯ ಪೌತ್ರಿಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ

ಗೋತ್ರ		ಪ್ರವರ
ಯಸ್ಕ	–	ಭಾರ್ಗವ ವೈತಹವ್ಯ ಸಾವೇತಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮಿತ್ರಯು	–	ಭಾರ್ಗವ ವಾಧ್ರ್ಯಶ್ವ ದೈವೋದಾಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮಿತ್ರಯು	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ದೈವೋದಾಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಮಿತ್ರಯು	–	ವಾಧ್ರ್ಯಶ್ವ ಏಕಾರ್ಷೇಯ
ವೈನ್ಯ	–	ಭಾರ್ಗವ ವೈನ್ಯ ಪಾರ್ಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶುನಕ	–	ಶೌನಕ ಏಕಾರ್ಷೇಯ
ಶುನಕ	–	ಗಾರ್ತ್ಸಮದ ಏಕಾರ್ಷೇಯ
ಶುನಕ	–	ಭಾರ್ಗವ ಗಾರ್ತ್ಸಮದ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶುನಕ	–	ಭಾರ್ಗವ ಶೌನಹೋತ್ರ ಗಾರ್ತ್ಸಮದ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವೇದ(ವಿಶ್ವಜ್ಯೋತಿಷ)	–	ಭಾರ್ಗವ ವೇದ ವೈಶ್ವಜ್ಯೋತಿಷ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಾಠರ(ಮಾಠರ)	–	ಭಾರ್ಗವ ಶಾಠರ ಮಾಠರ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಆಯಾಸ್ಯ	–	ಆಂಗಿರಸ ಆಯಾಸ್ಯ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶರದ್ವತ	–	ಆಂಗಿರಸ ಗೌತಮ ಶಾರದ್ವತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕೌಮಂಡ	–	ಆಂಗಿರಸ ಔತಥ್ಯ ಕಾಕ್ಷೀವತ ಗೌತಮ ಕೌಮಂಡ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಕೌಮಂಡ	–	ಆಂಗೀರಸ ಆಯಾಸ್ಯ ಔಶಿಜ ಗೌತಮ ಕಾಕ್ಷೀವತ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಕೌಮಂಡ	–	ಆಂಗೀರಸ ಔತಥ್ಯ ಗೌತಮ ಔಶಿಜ ಕಾಕ್ಷೀವತ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಕೌಮಂಡ	–	ಆಂಗೀರಸ ಔಶಿಜ ಕಾಕ್ಷೀವತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕೌಮಂಡ	–	ಆಂಗೀರಸ ಔತಥ್ಯ ಕಾಕ್ಷೀವತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕೌಮಂಡ	–	ಔತಥ್ಯ ಗೌತಮ ಕೌಮಂಡ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ದೀರ್ಘತಮ	–	ಆಂಗಿರಸ ಔತಥ್ಯ ಕಾಕ್ಷೀವತ ಗೌತಮ ದೈರ್ಘತಮಸ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ

ಗೋತ್ರ		ಪ್ರವರ
ದೀರ್ಘತಮ	–	ಆಂಗಿರಸ ಔತಥ್ಯ ದೈರ್ಘತಮಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಔಶನಸ	–	ಆಂಗೀರಸ ಔತಥ್ಯ ಔಶನಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕರೇಣುಪಾಲಿ	–	ಆಂಗಿರಸ ಗೌತಮ ಕಾರೇಣುಪಾಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರಾಹೂಗಣ	–	ಆಂಗೀರಸ ರಾಹೂಗಣ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸೋಮರಾಜಕ	–	ಆಂಗಿರಸ ಸೋಮರಾಜಕ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಾಮದೇವ	–	ಆಂಗಿರಸ ವಾಮದೇವ್ಯ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಾಮದೇವ	–	ಆಂಗಿರಸ ವಾಮದೇವ್ಯ ಬಾರ್ಹದುಕ್ಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಬೃಹದುಕ್ಥ	–	ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹದುಕ್ಥ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಬೃಹದುಕ್ಥ	–	ಆಂಗಿರಸ ವಾಮದೇವ ಬಾರ್ಹದುಕ್ಥ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಉತಥ್ಯ	–	ಆಂಗಿರಸ ಔತಥ್ಯ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಔಶಿಜ	–	ಆಂಗಿರಸ ಔಶಿಜ ಕಾಕ್ಷೀವತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಔಶಿಜ	–	ಆಂಗಿರಸ ಆಯಾಸ್ಯ ಔಶಿಜ ಗೌತಮ ಕಾಕ್ಷೀವತ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ರಾಘವ	–	ಆಂಗಿರಸ ರಾಘವ ಗೌತಮ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವತ್ಸ	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ಆಪ್ನವಾನ ಔರ್ವ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ವತ್ಸ	–	ಭಾರ್ಗವ ಔರ್ವ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವತ್ಸ	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯವನ ಆಪ್ನವಾನ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಬಿದ	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ಆಪ್ನವಾನ ಔರ್ವ ಬೈದ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಬಿದ	–	ಭಾರ್ಗವ ಔರ್ವ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣ	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ಆಪ್ನವಾನ ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣ ಅನೂಪ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣ	–	ಭಾರ್ಗವ ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣ ಅನೂಪ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ

ಗೋತ್ರ		ಪ್ರವರ
ವಾತ್ಸ್ಯ	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ಆಪ್ನವಾನ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವತ್ಸ(ಪುರೋಧಸ)	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ಆಪ್ನವಾನ ವಾತ್ಸ ಪೌರೋಧಸ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಬೈಜ(ಮಥಿತ)	–	ಭಾರ್ಗವ ಚ್ಯಾವನ ಆಪ್ನವಾನ ಬೈಜ ಮಥಿತ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಕಶ್ಯಪ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ಅಸಿತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಶ್ಯಪ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ನೈಧ್ರುವ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಶಾಂಡಿಲ ರೆಪ ರೈಪ ಸಪ್ತಾರ್ಷೇಯ
ನಿಧ್ರುವ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ನೈಧ್ರುವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರೇಭ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ರೈಭ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಂಡಿಲ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಂಡಿಲ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ದೇವಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಂಡಿಲ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ಅಸಿತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಂಡಿಲ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅಸಿತ ದೇವಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಂಡಿಲ	–	ದೇವಲ ಅಸಿತ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕುಶಿಕ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ದೇವರಾತ ಔದಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಲೋಹಿತ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಆಷ್ಟಕ ಲೌಹಿತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಲೋಹಿತ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಾಧುಚ್ಛಂದಸ ಆಷ್ಟಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಲೋಹಿತ	–	ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಆಷ್ಟಕ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರೌಕ್ಷಕ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಗಾಥಿನ ರೈವಣ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರೌಕ್ಷಕ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರೌಕ್ಷಕ ರೈವಣ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಾಮಕಾಯನ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ದೇವಶ್ರವಸ ದೈವತರಸ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಅಜ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಧುಚ್ಛಂದಸ ಆಜ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಅಜ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಆಶ್ಮರಥ ವಾಧೂಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ

ಕತ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕಾತ್ಯ ಆತ್ಕೀಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಧನಂಜಯ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಾಧುಚ್ಛಂದಸ ಧಾನಂಜಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಧನಂಜಯ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಧುಚ್ಛಂದಸ ಆಘಮರ್ಷಣ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಆಘಮರ್ಷಣ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಅಘಮರ್ಷಣ ಕೌಶಿಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಪೂರಣ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಪೌರಣ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಪೂರಣ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ದೇವರಾತ ಪೌರಣ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಇಂದ್ರಕೌಶಿಕ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಇಂದ್ರಕೌಶಿಕ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಆಶ್ಮರಥ್ಯ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಆಶ್ಮರಥ್ಯ ವಾಧೂಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸಾಹುಲ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸಾಹುಲ ಮಾಹುಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಗಾಥಿನ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಗಾಥಿನ ರೈಣವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವೈಣವ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಗಾಥಿನ ವೈಣವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಹಿರಣ್ಯರೇತಸ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಹೈರಣ್ಯರೇತಸ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸುವರ್ಣರೇತಸ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸೌವರ್ಣರೇತಸ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಪೋತರೇತಸ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕಾಪೋತರೇತಸ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶಾಲಂಕಾಯನ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಶಾಲಂಕಾಯನ ಕೌಶಿಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಕಥಕ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕಾಥಕ ದ್ವ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ರೌಹಿಣ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಾಧುಚ್ಛಂದಸ ರೌಹಿಣ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಸಿಷ್ಠ	–	ವಾಸಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರಪ್ರಮದ ಆಭರದ್ವಸು ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ವಸಿಷ್ಠ	–	ವಾಸಿಷ್ಠ ಏಕಾರ್ಷೇಯ
ಕುಂಡಿನ	–	ವಾಸಿಷ್ಠ ಮೈತ್ರಾವರುಣ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಉಪಮನ್ಯವ	–	ವಾಸಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರಪ್ರಮದ ಆಭರದ್ವಸು ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಪರಾಶರ	–	ವಾಸಿಷ್ಠ ಶಾಕ್ತ್ಯ ಪಾರಾಶರ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಇಧ್ಮವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ದಾರ್ಢಚ್ಯುತ ಐಧ್ಮವಾಹ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಇಧ್ಮವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ಏಕಾರ್ಷೇಯ

ಗೋತ್ರ		ಪ್ರವರ
ಸಾಂಭವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ದಾರ್ಢಚ್ಯುತ ಸಾಂಭವಾಹ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸೋಮವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ದಾರ್ಢಚ್ಯುತ ಸೋಮವಾಹ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಯಜ್ಞವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ದಾರ್ಢಚ್ಯುತ ಯಜ್ಞವಾಹ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ದರ್ಭವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ದಾರ್ಢಚ್ಯುತ ದರ್ಭವಾಹ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸಾರವಾಹ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ದಾರ್ಢಚ್ಯುತ ಸಾರವಾಹ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಅಗಸ್ತ್ಯ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ಮಾಹೇಂದ್ರ ಮಾಯೋಭುವ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಪೂರ್ಣಮಾಸ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ಪೌರ್ಣಮಾಸ ಪಾರಣ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಹಿಮೋದಕ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ಹೈವವರ್ಜಿ ಹೈಮೋದಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಪಾಣಿಕ	–	ಆಗಸ್ತ್ಯ ಪೈನಾಯಕ ಪಾಣಿಕ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶೌಂಗ(ಶೈಶಿರ)	–	ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಭಾರದ್ವಾಜ ಶೌಂಗ ಶೈಶಿರ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಶೌಂಗ(ಶೈಶಿರ)	–	ಆಂಗಿರಸ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಭಾರದ್ವಾಜ ಕಾತ್ಯ ಆತ್ಕೀಲ ಪಂಚಾರ್ಷೇಯ
ಶೌಂಗ(ಶೈಶಿರ)	–	ಆಂಗಿರಸ ಕಾತ್ಯ ಆತ್ಕೀಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಶೌಂಗ(ಶೈಶಿರ)	–	ಭಾರದ್ವಾಜ ಕಾತ್ಯ ಆತ್ಕೀಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸಂಕೃತಿ	–	ಆಂಗೀರಸ ಗೌರವೀತಿ ಸಾಂಕೃತ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಸಂಕೃತಿ	–	ಶಾಕ್ತ್ಯ ಗೌರವೀತಿ ಸಾಂಕೃತ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಲೌಗಾಕ್ಷಿ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ವಾಸಿಷ್ಠ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಲೌಗಾಕ್ಷಿ	–	ಕಾಶ್ಯಪ ಅವತ್ಸಾರ ಆಸಿತ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ದೇವರಾತ	–	ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ದೇವರಾತ ಔದಲ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಧನಂಜಯ	–	ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಾಧುಚ್ಛಂದಸ ಧನಂಜಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ
ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯ	–	ವಾಸಿಷ್ಠ ಆತ್ರೇಯ ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯ ತ್ರ್ಯಾರ್ಷೇಯ

ನಮಃ ಪರಮಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ಪರಮಋಷಿಭ್ಯಃ (ಪ್ರಶ್ನೋಪನಿಷತ್)

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ

ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಜುಹೋಸಿ ದದಾಸಿ ಯತ್

ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್

ಇದು ಮಹಾಭಾರತದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿನ ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತು. ಏನು ಕರ್ಮ ನಡೆಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣ ಆದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬೇರೆ ಯಾರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಾರ್ಪಣ ನಡೆಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣದ ಹಿರಿಮೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಹಾಳು. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಒಳಿತೆಂದು ಪಾದ್ಮದ ನುಡಿ –

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪ್ಪಿತಂ ಕುಶಲದಂ ಅನ್ಯಾರ್ಪ್ಪಿತಮಸೌಖ್ಯದಮ್

ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿಯು ಕರ್ಮ ಸಫಲವಾಗುವುದು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಾಗ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ –

ವಿಷ್ಣ್ವರ್ಪ್ಪಿತಾನಿ ಕರ್ಮ್ಮಾಣಿ ಸಫಲಾನಿ ಭವಂತಿ ಹಿ

ಅನರ್ಪ್ಪಿತಾನಿ ಕರ್ಮ್ಮಾಣಿ ಭಸ್ಮನಿ ನ್ಯಸ್ತಹವ್ಯವತ್

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಕರ್ಮವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ದೊರಕದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬಂಧ ಸಂಸಾರ ನಿವೃತ್ತಿ ಆಗದು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ಮ್ಮಣಾ ನಿರಪೇಕ್ಷಣ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಾರ್ಪ್ಪಿತೇನ ಚ

ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಂ ಭವೇತ್ಪುಂಸಾಂ ದೇವತಾತೃಪ್ತಿಪೂರ್ವಕಮ್

ವಿನಾ ಯದರ್ಪ್ಪಣಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಂ ನಾಪ್ನೋತ್ಯನುತ್ತಮಮ್

ದೇಹಿನಾಂ ಯಾಃ ಪ್ರವರ್ತ್ತಂತೇ ಪ್ರಾತರಾರಭ್ಯ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ

ತಾಶ್ಚ ವಿಷ್ಣ್ವರ್ಪ್ಪಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕರ್ಮ್ಮಪಾಶಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಜಪಿಸುವಂತೆ ಆರಾಧಿಸುವಂತೆ ಭಾಗವತ ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೇನೇ ಎಲ್ಲದರ ಸಮರ್ಪಣೆ–

ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ್ಣಂ ಕಲೌ ಕೃಷ್ಣಂ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗಂ ಸಪಾರ್ಷದಮ್

ಯಜ್ಞೈಃ ಸಂಕೀರ್ತನಪ್ರಾಯೈಃ ಯಜಂತಿ ಹಿ ಸುಮೇಧಸಃ

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಕೀರ್ತನ ಯಜ್ಞವು ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಅಂದರೆ ಜಪ. ಅದಕೆಂದೇ ಸುಮೇಧಸರೆಂದು ಧೀ ಪ್ರಚೋದನೆ ಪಡೆದವರನ್ನು ಪುರಾಣ ಗುರುತಿಸಿದೆ.

ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಜಪವು ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ನಾರಾಯಣನು ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನಿಗೇನು ಸಂಬಂಧ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನೇ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿದ್ದು ನಮಗೆ ಫಲಪ್ರದನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವನದ್ದೇ ಸಂದೇಶ –

ಯದಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜಃ ಜಗದ್ಭಾಸಯತೇಽಖಿಲಮ್

ಯಚ್ಚಂದ್ರಮಸಿ ಯಚ್ಚಾಗ್ನೌ ತತ್ತೇಜೋ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಮಕಮ್

ಕೃಷ್ಣನ ಎದುರೇ ಭೀಷ್ಮನು ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾ ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಬಾನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಸೂರ್ಯನು ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಬೆಳಗುವನೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿರುವನು –

ಸ ರಶ್ಮಿವಾನ್ ಸವಿತಾ ಚಾದಿದೇವಃ

ಸ ಏವ ಕಾಲಂ ವಿಭಜನ್ನುದೇತಿ

ತಸ್ಯೋತ್ತರಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಚಾಯನೇ ದ್ವೇ

ತಸ್ಯೈವೋರ್ಧ್ವಂ ತಿರ್ಯಗಧಶ್ಚರಂತಿ

ಗಭಸ್ತಯೋ ಮೇದಿನೀಂ ಭಾಸಯಂತಃ

ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವೇದವಿದೋ ಜುಷಂತಿ

ತಸ್ಯಾದಿತ್ಯೋ ಗಾಮುಪಯುಜ್ಯ ಭಾತಿ

ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ತಿಳಿದು ಆರಾಧನೆಗೈಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಭೀಷ್ಮರು ಇಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಷ್ಯಲೋಕದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೇದಸಾರಮಂತ್ರವೆನಿಸಿದ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಆ

ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಜಪಿಸುವರು –

ತಂ ಕರ್ಮಭಿರ್ವಿದಿತಂ ವೈ ಸ್ತುವಂತಿ

ತಂ ಗಂಧರ್ವಾಣಾಂ ಅಪ್ಸರಸಾಂ ಚ ನಿತ್ಯಂ

ಉಪತಿಷ್ಠಂತೇ ವಿಬುಧಾನಾಂ ಶತಾನಿ

ತಂ ರಾಕ್ಷಸಾಶ್ಚ ಪರಿಸಂವದಂತಿ

ರಾಜನ್ಯಾನಾಂ ಸ ವಿಜಿಗೀಷುರೇಕಃ

ತಮಧ್ವರೇ ಶಂಸಿತಾರಃ ಸ್ತುವಂತಿ

ರಥಂತರೇ ಸಾಮಗಾಶ್ಚ ಸ್ತುವಂತಿ

ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರೈಃ ಸ್ತುವಂತಿ

ತಸ್ಮೈ ಹವಿರಧ್ವರ್ಯವಃ ಕಲ್ಪಯಂತಿ

ಕಾಲಚಕ್ರನಿವನು ಮೂರು ಬಗೆಯ ಋತುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು. ಏಳು ವಾರದ ಒಡೆಯ. ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಕರ್ಮಫಲದಾತ್ಯ. ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರನ್ನು ಹೊತ್ತವನು –

ಸ ಏವೋಕ್ತಶ್ಚಕ್ರಮಿದಂ ತ್ರಿನಾಭಿ

ಸಪ್ತಾಶ್ವಯುಕ್ತಂ ವಹತೇ ವೈ ತ್ರಿಧಾಮಾ

ಹಿರಣ್ಮಯಃ ಸಪ್ತಗೂಢಃ ಸಸಂವಿತ್

ಚತುರ್ಬಾಹುಃ ಪನ್ನಗಃ ಪದ್ಮನಾಭಃ

ಮಹಾತೇಜಾಃ ಸರ್ವಗಃ ಸರ್ವಸಿಂಹಃ

ಕೃಷ್ಣೋ ಲೋಕಾನ್ ಧಾರಯತೇ ಯಥೈಕಃ

ರಾತ್ರಿ ಹಗಲು ನಡೆಸುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕಾಲಗಳ ಅವಯವ ಸ್ವರೂಪನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯ ಒಳ ಹೊರಗಿನ ಕತ್ತಲೆಯ ತೆಗೆವ ಸರ್ವಕರ್ತೃ ಕೃಷ್ಣನೇ. ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಸದಾ ಸೇವಕರು. ಎಲ್ಲದರ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ ಅವನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವರು –

ಹಂಸಂ ತಮೋಘ್ನಂ ಚ ತಮೇವ ವೀರ

ಕೃಷ್ಣಂ ಸದಾ ಪಾರ್ಥ ಕರ್ತಾರಮೇಹಿ

ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ದೇವಕೀಪುತ್ರ ಏವ

ಸ ವತ್ಸರಃ ಸ ಋತುಃ ಸೋಽರ್ಧಮಾಸಃ

ಸೋಽಹೋರಾತ್ರಃ ಸ ಕಲಾ ವೈ ಸ ಕಾಷ್ಠಾಃ

ಮಾತ್ರಾ ಮುಹೂರ್ತಾಶ್ಚ ಲವಾಃ ಕ್ಷಣಾಶ್ಚ

ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಃ ಸರ್ವಮೇತತ್ ಪ್ರತೀಹಿ

ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯೌ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರತಾರಾಃ

ಸರ್ವಾಣಿ ದರ್ಶಾನ್ಯಥ ಪೌರ್ಣ್ಣಮಾಸಮ್

ನಕ್ಷತ್ರಯೋಗಾ ಋತವಶ್ಚ ಪಾರ್ಥ

ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾತ್ ಸರ್ವಮೇತತ್ ಪ್ರಸೂತಮ್

ಕೃಷ್ಣನ ಬಗೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಚಿಂತನೆಯು ತಪ್ಪೆನಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನವ ಕೃಷ್ಣ ಇದ್ದಾನೆ. ಆತನೇ **ನಾರಾಯಣನು** –

ಯತ್ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಚ ಲೋಕೇಷು ಪುಣ್ಯಂ ಯಚ್ಚ ಶುಭಾಶುಭಮ್

ತತ್ಸರ್ವಂ ಕೇಶವೋಽಚಿಂತ್ಯೋ ವಿಪರೀತಮತಃಪರಮ್

ಏತಾದೃಶಃ ಕೇಶವೋಽತಶ್ಚ ಭೂಯೋ

ನಾರಾಯಣಃ ಪರಮಶ್ಚಾವ್ಯಯಶ್ಚ

ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜಪಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಶೇಷ ಒಲವನ್ನು ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ –

ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಜಪಯಜ್ಞೋಽಸ್ಮಿ (ಭಗವದ್ಗೀತೆ)

ಯಾವ್ಯಾವುದೋ ಮಂತ್ರಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ. ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯೇ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಆರಾಧನೆಯಾಗಿ **ಧ್ರುವನು** ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ –

ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸ್ತಿಃ ಭವಾನ್ ದೇವ ಸರ್ವನಿತ್ಯೇಷು ಕರ್ಮ್ಮಸು

(ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ)

ಎಲ್ಲ ಬೇಕಿದ್ದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಬಯಸಿದ್ದರೂ ಏನೇನೂ ಬೇಡವಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ನಿಂತವನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು –

ಅಕಾಮೋ ಧರ್ಮಕಾಮೋ ವಾ ಮೋಕ್ಷಕಾಮೋಽಥ ಯೋ ಭವೇತ್

ಅಥವಾ ಸರ್ವಕಾಮೋ ಯಃ ಸ ವಿಷ್ಣುಂ ಪುರುಷಂ ಯಜೇತ್

ಅಥರ್ವವೇದ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ –

ಯಸ್ಮಾತ್ಕೋಶಾದುದಭರಾಮ ವೇದಂ (ಯಾವ ದೇವನಿಂದ ಅರಿವನ್ನು ಪಡೆದೆವೋ)

ತಸ್ಮಿನ್ನಂತವದಧ್ಮ ಏನಮ್ (ಅವನಲ್ಲಿ ಈ ಅರಿವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವ)

ಕೃತಮಿಷ್ಟಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವೀರ್ಯೇಣ

(ವೇದದ / ದೇವರ ಬಲದಿಂದ ಇದು ಹಿತವಾಯಿತು)

ತೇನ ಮಾ ದೇವಾಸ್ತಪಸಾಽವತೇಹ

(ಆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡಲಿ)

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ

ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ

ಕರೋತಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ

ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ತತ್

ಕೃಷ್ಣನ ತಂದೆ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಋಷಭಪುತ್ರ ಆದೇಶಗೈದ ಮಾತಿದು.

ನಾವೂ ಈ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು –

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ

ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ

ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ

ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ **ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ**

ಅಚ್ಯುತ-ಅನಂತ-ಗೋವಿಂದ

ಮಂತ್ರತಸ್ತಂತ್ರತಶ್ಛಿದ್ರಂ ದೇಶಕಾಲಾರ್ಹವಸ್ತುತಃ
ಸರ್ವಂ ಕರೋತಿ ನಿಶ್ಛಿದ್ರಂ ಅನುಸಂಕೀರ್ತನಂ ತವ

ಕರ್ಮದ ಕೊನೆಗೆ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ-ಯಂತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ದೇಶ-ಕಾಲ-ದ್ರವ್ಯಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ದೇವರ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಲು ಭಾಗವತ ಹೇಳಿದೆ - **ನ್ಯೂನಾತಿರಿಕ್ತತಾಸಿದ್ಧ್ಯೈ ಕಲೌ ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮ್ಮಣಾಮ್**
ಹರಿಸ್ಮರಣಮೇವಾಂತೇ ಸಂಪೂರ್ಣ್ಣಫಲದಾಯಕಮ್

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಲೋಪದೋಷಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ, ಜಪದ ಕೊನೆಗೆ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ನಡೆಸಿದರೆ ಕರ್ಮವು ಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಿದೆ ಎಂದು **ನಾರದೀಯಪುರಾಣ** -

ಪ್ರಮಾದಾತ್ಕುರ್ವತಾಂ ಕರ್ಮ್ಮ ಪ್ರಚ್ಯವೇತಾಧ್ವರೇಷು ಯತ್
ಸ್ಮರಣಾದೇವ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಂಪೂರ್ಣ್ಣಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಶ್ರುತಿಃ

ಎಂದಂತೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣದ ಬಳಿಕ ಕರ್ಮಚ್ಯುತಿಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಕರ್ಮದ ಆನಂತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ದೇವರ ದಯೆಗಾಗಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕು -

ಯಸ್ಯಾಂತಃ ಸರ್ವಮೇವೇದಂ ಅಚ್ಯುತಸ್ಯಾವ್ಯಯಾತ್ಮನಃ
ತಮಾರಾಧಯ ಗೋವಿಂದಂ ಸ್ಥಾನಮಗ್ರ್ಯಂ ಯದಿಚ್ಛಸಿ
ಗೋವಿಂದಸ್ಮರಣಂ ಪುಂಸಾಂ ಪಾಪರಾಶಿಮಹಾಚಲಮ್
ಅಸಂಶಯಂ ದಹತ್ಯಾಶು ತೂಲರಾಶಿಮಿವಾನಲಃ

ಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣ್ಣವದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಪರಿಮಾರ್ಜನೆಗೆ ಅಚ್ಯುತನ ಅವ್ಯಯನ ಗೋವಿಂದನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಅಚ್ಯುತೇತಿ ಮನಃ ಪೂತಂ ಅನಂತೇತಿ ಚ ವಾಕ್ಪುನಃ
ಗೋವಿಂದೇತಿ ತನುಃಪೂತಾ ತ್ವಜ್ಞಾತಜ್ಞಾತಪಾತಕೈಃ

ಕರ್ಮ ನಡೆಸುವಾಗ ತ್ರಿಕರಣದಿಂದಾದ ದೋಷ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ

ನಾಮತ್ರಯದ ಜಪ. ಇದರ ಅರ್ಥ ವಿಸ್ತಾರಗಳು ಫಲಚಿಂತನೆಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ – ನಷ್ಟಾಂ ವೈ ಧರಣೀಂ ಪೂರ್ವಂ ಅವಿಂದಂ ವೈ ಗುಹಾಗತಾಮ್

ಗೋವಿಂದ ಇತಿ ತೇನಾಹಂ ದೇವೈರ್ವಾಗ್ಭಿರಭಿಷ್ಟುತಃ

ಆಶ್ರಿತಾನಾಂ ಚ್ಯುತಿರ್ನಾಸ್ತಿ ಯಸ್ಮಾತ್ತೋಽಚ್ಯುತ ಈರಿತಃ

ಯಸ್ಮಾನ್ನ ಚ್ಯುತಪೂರ್ವೋಽಹಂ ಅಚ್ಯುತಸ್ತೇನ ಕರ್ಮಣಾ (ಮಹಾಭಾರತ)

ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದ ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಪ್ರಣಾಶನ

ದೇಹಿ ಮೇಽದ್ಯ ಮನಃಶುದ್ಧಿಂ ತ್ವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣಾದ್ಧರೇ (ವಾಯುಪುರಾಣ)

ಭಗವನ್ನಕ್ಷಯೋಽಸಿ ತ್ವಂ ಅಚ್ಯುತೋಽಸಿ ಗುಣೈಸ್ಸದಾ

ಪ್ರಾಣಾಚ್ಚ ಸುಖತೋ ನಿತ್ಯಂ ಅಧಿಕಶ್ಚೇತಿ ಚಿಂತಯೇತ್ (ಸತ್ತತ್ವ)

ಚ್ಯವನೋತ್ಪತ್ತಿಯುಕ್ತೇಷು ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರವರುಣಾದಿಷು

ಯಸ್ಮಾನ್ನ ಚ್ಯವತೇ ಸ್ಥಾನಾತ್ ತಸ್ಮಾತ್ಸಂಕೀರ್ತ್ಯತೇಽಚ್ಯುತಃ

ಸಾಧರ್ಮ್ಯೇಣಾವತಾರೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರವರುಣಾದಿಭಿಃ

ನ ಸ್ವೈಶ್ವರ್ಯಾತ್ಪ್ರಚ್ಯುತೋ ಯಃ ಸೋಽಚ್ಯುತಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ

ಅಚ್ಯುತಾನಂತ ಗೋವಿಂದ ಇತಿ ನಾಮತ್ರಯಂ ಹರೇಃ

ಯೋ ಜಪೇತ್ ಪ್ರಯತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಂ ನಮೋಽಂತಕಮ್

ತಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುಭಯಂ ನಾಸ್ತಿ ವಿಷರೋಗಾಗ್ನಿಜಂ ಭಯಮ್

ನಾಮತ್ರಯಂ ಮಹಾಮಂತ್ರಂ ಜಪೇದ್ಯಃ ಪ್ರಯತಾತ್ಮವಾನ್

ಕಾಲಮೃತ್ಯುಭಯಂ ಚಾಪಿ ತಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ಕಿಮನ್ಯತಃ

ಇತಿ ನಾಮತ್ರಯೇಣೈವ ಪೀತಂ ದೇವಿ ಮಯಾ ವಿಷಮ್ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಚಿಂತ್ಯಮಾನಃ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ಕ್ಲೇಶಾನಾಂ ಹಾನಿದೋ ಹಿ ಯಃ

ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯಾಖಿಲಂ ಚಿಂತ್ಯಂ ಸೋಽಚ್ಯುತಃ ಕಿಂ ನ ಚಿಂತ್ಯತೇ

ಅತಿಪಾತಕಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಧ್ಯಾಯನ್ನಿಮಿಷಮಚ್ಯುತಮ್

ಭೂಯಸ್ತಪಸ್ವೀ ಭವತಿ ಪಂಕ್ತಿಪಾವನಪಾವನಃ

ಯಸ್ಮಿನ್ನ್ಯಸ್ತಮತಿರ್ನ್ನಯಾತಿ ನರಕಂ ಸ್ವರ್ಗೋಽಪಿ ಯಚ್ಚಿಂತನೇ

ವಿಘ್ನೋ ಯತ್ರ ನಿವೇಶಿತಾತ್ಮಮನಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮೋಽಪಿ ಲೋಕೋಽಲ್ಪಕಃ

ಮುಕ್ತಿಂ ಚೇತಸಿ ಯಃ ಸ್ಥಿತೋಽಮಲಧಿಯಾಂ ಪುಂಸಾಂ ದದಾತ್ಯವ್ಯಯಃ

ಕಿಂ ಚಿತ್ರಂ ತದಘಂ ಪ್ರಯಾತಿ ವಿಲಯಂ ತತ್ರಾಚ್ಯುತೇ ಕೀರ್ತ್ತಿತೇ (ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ)

ಅನನಾದದನಾಚ್ಚಾಪಿ ಹ್ಯನಂತಃ ಪರಿಪಠ್ಯತೇ

ಅವಿಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ ಅವ್ಯಾಪ್ಯತ್ವಾತ್ತಥಾಚ್ಯುತಃ (ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಸಂಹಿತಾ)

ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ದೇಹಹಾನಿಃ ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತಿರಪೂರ್ಣ್ಣತಾ

ನಾಶಶ್ಚತುರ್ವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ತದಭಾವೋ ಹರೇಸ್ಸದಾ (ಮಹಾವರಾಹ)

ನಿತ್ಯಂ ಸಂಚಿಂತಯೇದ್ದೇವಂ ಯೋಗಯುಕ್ತೋ ಜನಾರ್ದನಮ್

ಸಾಽಸ್ಯ ಮನ್ಯೇ ಪರಾ ರಕ್ಷಾ ಕೋ ಹಿನಸ್ತ್ಯಚ್ಯುತಾಶ್ರಯಮ್

ಸಕೃತ್ ಸ್ಮೃತೋಽಪಿ ಗೋವಿಂದೋ ನೃಣಾಂ ಜನ್ಮಶತೈಃ ಕೃತಮ್

ಪಾಪರಾಶಿಂ ದಹತ್ಯಾಶು ತೂಲರಾಶಿಮಿವಾನಲಃ

ಕಲಾವತ್ರಾಪಿ ದೋಷಾಢ್ಯೇ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಮಾನಸಃ

ಕೃತ್ವಾಽಪಿ ಸಕಲಂ ಪಾಪಂ ಗೋವಿಂದಂ ಸಂಸ್ಮರನ್ ಶುಚಿಃ

ಅತಸೀಪುಷ್ಪಸಂಕಾಶಂ ಪೀತವಾಸಸಮಚ್ಯುತಮ್

ಯೇ ನಮಸ್ಯಂತಿ ಗೋವಿಂದಂ ನ ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಭಯಮ್ (ಗರುಡಪುರಾಣ)

ಸೇಯಂ ವದನವಲ್ಮೀಕವಾಸಿನೀ ರಸನೋರಗೀ

ಯಾ ನ ಗೋವಿಂದ ಗೋವಿಂದ ಗೋವಿಂದೇತಿ ಪ್ರಭಾಷತೇ

ಪಾಪವಲ್ಲೀ ಮುಖೇ ತಸ್ಯ ಜಿಹ್ವಾರೂಪೇಣ ತಿಷ್ಠತಿ

ಯಾ ನ ವಕ್ತಿ ದಿವಾರಾತ್ರೌ ಗುಣಾನ್ ಗೋವಿಂದಸಂಭವಾನ್

ಗೀತಾ ಗಂಗಾ ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಗೋವಿಂದೇತಿ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತೇ

ಚತುರ್ಗ್ಗಕಾರಸಂಯುಕ್ತೇ ಪುನರ್ಜ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ (ಭೀಷ್ಮಪರ್ವ)

ನಾಮತ್ರಯಮಹಾವಿದ್ಯಾ ತತಃ ಸರ್ವಫಲಪ್ರದಾ (ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ)

ನಾಮತ್ರಯವಿಹೀನಾ ಯೇ ತೇ ವೈ ನಿರಯಗಾಮಿನಃ (ಶೇಷಧರ್ಮ)

ತನ್ನಾಮ್ನೋಚ್ಚಾರಣಾದೇವ ಸರ್ವಂ ಪೂರ್ಣ್ಣಂ ಭವೇತ್ ಶ್ರುತಿಃ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾತುಗಳು – **ಗೋವಿಂದಸ್ಮರಣಂ ಪುಂಸಾಂ ಪಾಪರಾಶಿಮಹಾಚಲಮ್**

ಅಸಂಶಯಂ ದಹತ್ಯಾಶು ತೂಲರಾಶಿಮಿವಾನಲಃ

ಕಲೌ ಪಾಪಂ ಕಿಯನ್ಮಾತ್ರಂ ಹತ್ಯಾಸ್ತೇಯಾದಿಸಂಭವಮ್

ಸ್ಮೃತೇ ಮನಸಿ ಗೋವಿಂದೇ ದಹ್ಯತೇ ತೂಲರಾಶಿವತ್

ಕಲಿಕಲ್ಮಷಮತ್ಯಗ್ರಂ ನರಕಾರ್ತಿಪ್ರದಂ ನೃಣಾಮ್

ಪ್ರಯಾತಿ ವಿಲಯಂ ಸದ್ಯಃ ಸಕೃತ್ಸಂಕೀರ್ತಿತೇಽಚ್ಯುತೇ

ತ್ರಾಹಿ ತ್ರಾಹಿ ಜಗನ್ನಾಥ ವಾಸುದೇವಾಚ್ಯುತಾವ್ಯಯ

ಮಾಂ ಸಮುದ್ಧರ ಗೋವಿಂದ ದುಃಖಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್

ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದನಾಮೋಚ್ಚಾರಣಭೀಷಿತಾಃ

ನಶ್ಯಂತಿ ಸಕಲಾ ರೋಗಾಃ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ವದಾಮ್ಯಹಮ್ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ಬದುಕು ಒಂದು ಯಜ್ಞ, ಇದರ ಕೊನೆ ಮರಣ – ಅವಭೃಥ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಛಂದೋಗದ ಮಾತು – **ಮರಣಮೇವಾವಭೃಥಃ.**

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಮತ್ರಯವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು –

ಸೋಽಂತವೇಲಾಯಾಮೇತತ್ತ್ರಯಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯೇತ

ಅಕ್ಷಿತಮಸ್ಯಚ್ಯುತಮಸಿ ಪ್ರಾಣಸಂಶಿತಮಸೀತಿ

ತ್ರಿರೂಪನ ಸ್ವರೂಪದ ಮಾಹಿತಿಯೊಡನೆ ಅವಭೃಥದ ಬಗ್ಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ತತ್ವವಚನ –

ಯಜ್ಞಸ್ನಾನಂ ತು ಮರಣಂ ಸದಾ ಧ್ಯಾಯೇತ್ತ್ರಯಂ ಪುಮಾನ್

ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಸಾಳಗ್ರಾಮಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚಕ್ರಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಾಳಗ್ರಾಮಗಳ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಮತ್ರಯಸಾಳಗ್ರಾಮಗಳು ಭಾರೀ ಅಪೂರ್ವವಾದವುಗಳು. ಅಚ್ಯುತ ಸಾಳಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಚಕ್ರಗಳಿವೆ. ಗೋವಿಂದ ಸಾಳಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಚಕ್ರಗಳಿವೆ. ಅನಂತ ಸಾಳಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರಗಳಿವೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕರ ಬಳಿಕ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಚಕ್ರದವರೆಗೆ ಅನಂತ. ಏಳು ಚಕ್ರದ ಅನಂತ ಸಾಳಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಮೂರರ ಅಚ್ಯುತನನ್ನೂ ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ –

1. ಚತುರ್ಬ್ಬಿಲಃ ಸ್ಪಷ್ಟಚಕ್ರೋ ವಾಮದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ
ಅಧಿಷ್ಠಿತೋ ಮುಖೇಪ್ಯೇಕಂ ಕುಂಡಲದ್ವಯಶೋಭಿತಃ
ಸೋಽಚ್ಯುತಃ ಕಥಿತೋ ನಾಮ್ನಾ ದುರ್ಲಭಸ್ತಪಸಾ ವಿನಾ
ಬಹಿಶ್ಚಕ್ರಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಚಾಂತಶ್ಚಕ್ರದ್ವಯಾನ್ವಿತಃ
ಮೂರ್ತಿಃ ಸಾ **ಹ್ಯಚ್ಯುತಾ** ಜ್ಞೇಯಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮರಂಧ್ರಾ ಸುಶೀತಲಾ

2. ಚತುರ್ದ್ದಶಾದ್ಯೈರೇಕೋನವಿಂಶಚ್ಚಕ್ರೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಃ
ಅನಂತ ಇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಫಲಪ್ರದಃ
ಶೇಷಾಕಾರೋ ಮಹಾಸ್ಥೂಲಃ ಸಪ್ತಚಕ್ರಸಮನ್ವಿತಃ
ಅನಂತ ಇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ

3. ನಾತಿಸ್ಥೂಲಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರೋ **ಗೋವಿಂದಃ** ದಶಚಕ್ರಕಃ
ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ್ಣಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಃ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ ಹೇಳಿದ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮೂರು ನಾಮ ಇಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ **ಹೃಷೀಕೇಶ,** ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಳಗಿನ ಇಂದ್ರಿಯವಾದ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಡುಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ದೇಹವನ್ನು ಮಡಿ ಮಾಡುವ **ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ,** ಶಾರೀರಿಕದೋಷವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವನು. ತಪ್ಪಿಲ್ಲದೇ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವ **ಮಾಧವ** ವಾಚಿಕ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸುವನು –

ಕಾಯೇನ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಕೃತಂ ಪಾಪಮಜಾನತಾ
ಜಾನತಾ ಚ ಹೃಷೀಕೇಶ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಮಾಧವ
ನಾಮತ್ರಯೋಚ್ಚಾರಣತಃ ಸ್ವಪ್ನೇ ಯಾತು ಮಮ ಕ್ಷಯಮ್

ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ

ಇತರ ಮಂತ್ರಜಪ

ದೈವಾಧೀನಂ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಮಂತ್ರಾಧೀನಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ

ತೇ ಮಂತ್ರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧೀನಾಃ ತಸ್ಮಾನ್ಮಂತ್ರಾನ್ ಸಮಭ್ಯಸೇತ್

ವಿಶ್ವದ ಮೇಲಿನ ಪೂರ್ಣ ಜಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೊಡೆಯನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮುಖ್ಯ. ಒಬ್ಬನೇ ಭಗವಂತ ಎಲ್ಲರೊಳಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೀಡುವುದಾದರೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಯಕೆಗಳಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಂತ್ರಗಳು–

ಏಕಸ್ಯೈವಾದ್ವಿತೀಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ

ನಾಮ್ನಾಂ ಬಹುತ್ವಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಉಪಕಾರಾಯ ಹಿ ಸ್ಥಿತಮ್

ನಿಮಿತ್ತಶಕ್ತಯೋ ನಾಮ್ನಾಂ ಭೇದಿನ್ಯಸ್ತದುದೀರಣಾತ್

ವಿಭಿನ್ನಾನ್ಯೇವ ಸಾಧ್ಯಂತೇ ಫಲಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ

ನಿತ್ಯದ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪ ಆದ ಬಳಿಕ ದಿಗುಪಸ್ಥಾನದ ಮೊದಲೋ ಮತ್ತೆಯೊ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣದ ಮೊದಲೊ ಮತ್ತೆಯೊ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೇದಮಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನೀಡುವವು. ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರುಣಿಸುವವು.

ಸರ್ವಾನುಗ್ರಾಹಕಾಃ ಮಂತ್ರಾಃ ಚತುರ್ವರ್ಗ್ಗಪ್ರಸಾಧಕಾಃ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ವೇದಮಂತ್ರಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಷ್ಟಮಹಾಮಂತ್ರಗಳು ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ಜಪಿಸಬೇಕಾದ್ದು –

ಸರ್ವಮಂತ್ರೇಷು ಗಾಯತ್ರೀ ವರಿಷ್ಠಾ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ

ತತೋಽಪಿ ಪ್ರವರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಅಷ್ಟೌ ಮಂತ್ರಾ ಮಯಾ ಧರೇ

ಪ್ರಣವೋ ಮಾತೃಕಾಷ್ಟಾರ್ಣೋ ವ್ಯಾಹೃತಿರ್ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಃ

ಗಾಯತ್ರೀ ಪೌರುಷಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಮಹಾಮಂತ್ರಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಾಃ

ಅನ್ಯೇಽಪಿ ಬಹವೋ ಮಂತ್ರಾ ಪಂಚರಾತ್ರೇ ಮಯೋದಿತಾಃ

ತೇಽಪಿ ಜಪ್ಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾ ಗುರುಣಾ ಚೋಪದೇಶಿತಾಃ (ವರಾಹಪುರಾಣ)

ಅನಂತರ ಇತರ ವೈಷ್ಣವಮಂತ್ರಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಮಂತ್ರಗಳು, ಪ್ರಾಣಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳು ಜಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಆದ್ಯಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವ ಇರಲೇಬೇಕು –

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಣವಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಆದಾವಂತೇ ಚ ಸರ್ವದಾ
ಸ್ರವತ್ಯನೋಂಕೃತಂ ಪೂರ್ವಂ ಪರಸ್ತಾಚ್ಚ ವಿಶೀರ್ಯತೇ (ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣ)

ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಸ್ತಾಚ್ಚ ವಿಶೀರ್ಯತೇ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಾಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಪಾಠ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಪರಂ ಯುಜ್ಯತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಪೂರ್ವಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾಂತತೋ ಮಧ್ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವತಃ
ಅನಾವ್ಯಾಧಾಂ ದೇವಪುರಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯ
ಶಿವಾ ಸ್ಯೋನಾ ಪತಿಲೋಕೇ ವಿರಾಜ (ಅಥರ್ವವೇದ)
ವೇದಸ್ಯೋಪಕ್ರಮೇ ವಿದ್ವಾನ್ ಅವಸಾನೇಽಪ್ಯತಂದ್ರಿತಃ
ಉಚ್ಚರೇತ್ಪ್ರಣವಂ ಬ್ರಹ್ಮ ರಕ್ಷಾಯೈ ಛಂದಸಾಂ ಸ್ಫುಟಮ್
ಆದಾವನುಕ್ತೇ ಸ್ರವತಿ ಪರಸ್ತಾಚ್ಚ ವಿಶೀರ್ಯತೇ (ಸರ್ವಸಮ್ಮತಶಿಕ್ಷಾ)
ಪೂರ್ತ್ಯೈ ಸರ್ವತ್ರ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಯೋಜಯೇತ್ಪ್ರಣವಂ ಶುಭಮ್
ಓಂಕಾರಃ ಪ್ರಣವೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವಮಂತ್ರೇಷು ನಾಯಕಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ವೇದಾರಂಭೇ ವಿಸರ್ಗೇ ಚ ವಿದಧ್ಯಾತ್ಪ್ರಣವಂ ಸದಾ
ಅಫಲೋಽನೋಂಕೃತೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಪಠಿತೋಽಪಿ ನ ಸಿದ್ಧಯೇ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)
ಮಂತ್ರಾಂತರೇಷ್ವಪಿ ಬುಧಾ ದೇವತಾಂತರಭಾಗಿಷು
ಪ್ರಯುಂಜತೇ ತದೋಂಕಾರಂ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಾಣಸಿದ್ಧಯೇ (ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸ್ಮೃತಿ)
ಪ್ರಣವಾದ್ಯಾಸ್ತಥಾ ವೇದಾಃ ಪ್ರಣವೇ ಪರ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ
ವಾಙ್ಮಯಂ ಪ್ರಣವಂ ಸರ್ವಂ ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಣವಮಭ್ಯಸೇತ್ (ಬೋಧಾಯನಸೂತ್ರ)

ಅನೋಂಕೃತ್ಯ ಕೃತಂ ಸರ್ವಂ ನ ಭವೇತ್ಸಿದ್ಧಿಕಾರಕಮ್ (ದಾಲ್ಭ್ಯಪರಿಶಿಷ್ಟ)

ಪ್ರಣವವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ ಎಂದು ಅಥರ್ವಶಿಖೋಪನಿಷತ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದೆ –

ಪ್ರಾಣಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಪ್ರಣಾಯಯತೀತ್ಯೇತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಣವಃ

ಓಂಕಾರ ಭಗವಂತ; ಸರ್ವಮಂತ್ರಗಳೂ ಓಂಕಾರದಿಂದ ಎಂದು ಪುರಾಣಶ್ರುತಿಸಂಹಿತಾಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ –

ಓಂಕಾರಪ್ರಭವಾ ವೇದಾ ಓಂಕಾರಪ್ರಭವಾಃ ಸ್ವರಾಃ (ಸ್ಕಾಂದ)

ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ವಾಚಕಃ (ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸ್ಮೃತಿ)

ವಾಚ್ಯಂ ತತ್ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಚಕಃ ಪ್ರಣವಃ ಸ್ಮೃತಃ (ನಾರದೀಯ)

ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ

ತಪಾಂಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ

ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ

ತತ್ತೇ ಪದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಬ್ರವೀಮಿ ಓಮಿತ್ಯೇತತ್ (ಕಠೋಪನಿಷತ್)

ತಿಸ್ರೋ ಮಾತ್ರಾ ಮೃತ್ಯುಮತ್ಯಃ ಪ್ರಯುಕ್ತಾ

ಅನ್ಯೋನ್ಯಸಕ್ತಾ ಅನವಿಪ್ರಮುಕ್ತಾಃ

ಕ್ರಿಯಾಸು ಬಾಹ್ಯಾಂತರಮಧ್ಯಮಾಸು

ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಯುಕ್ತಾಸು ನ ಕಂಪತೇ ಜ್ಞಃ (ಪ್ರಶ್ನೋಪನಿಷತ್)

ಓಮಿತ್ಯೇತದಕ್ಷರಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್ (ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷತ್)

ಓಮಿತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಓಮಿತೀದಂ ಸರ್ವಮ್ (ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್)

ಓಮಿತ್ಯೇತದಕ್ಷರಮುದ್ಗೀಥಮುಪಾಸೀತ (ಛಂದೋಗೋಪನಿಷತ್)

ಓಂಕಾರೇಣೈವ ಸರ್ವಾ ವಾಕ್ ಸಂತೃಣ್ಣಾ (ಛಂದೋಗೋಪನಿಷತ್)

ಪ್ರಣವೋ ಧನುಃ ಶರೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಮುಚ್ಯತೇ (ಮುಂಡಕ)

ಓಂ ಖಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ (ಯಜುರ್ವೇದ)

ಅಕಾರಸ್ಯ ವಿಕಾರೋಽಯಂ ಓಂಕಾರ ಇತಿ ಕಥ್ಯತೇ (ಬ್ರಹ್ಮಸಾರ)

ತ್ರಿಮಾತ್ರಃ ಪ್ರಣವೋ ವಾಚ್ಯಃ ಕರ್ಮ್ಮಾರಂಭೇ ಮನೀಷಿಭಿಃ

ಓಂಕಾರದ ಅಷ್ಟನಾಮಗಳನ್ನು ತತ್ವಕಣಿಕಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ –

ಉದ್ಗೀಥಚ್ಛಂದಸಾಮಾದಿಃ ಪ್ರಣವಸ್ತಾರಕಸ್ತಥಾ

ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಕೋಶಶ್ಚ ವ್ಯಾಪೀ ಚೋಂಕಾರ ಇತ್ಯಪಿ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮಃ ಶಬ್ದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ನಮಃ ಶಬ್ದವಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಗಳು.

ತಸ್ಮಾತ್ತು ನಮಸಾ ಯುಕ್ತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ಪಾರ್ಥಿವ

ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾ ನೃಣಾಂ ಭವಂತ್ಯತ್ರ ನ ಸಂಶಯಃ

ನಮಸಾ ರಹಿತಾ ಯೇ ಹಿ ನತು ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾ ನೃಣಾಮ್ (ಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ವೇದಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ತಂತ್ರಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿದು ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ವೇದಾಃ ಶ್ರುತಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಾಃ ತಂತ್ರಾಣಿ ಸ್ಮೃತಯಸ್ತ್ವಿತಿ

ಅನುಷ್ಠಾನಂ ತಥಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಉಭಯೋಕ್ತಂ ವಿಶೇಷತಃ (ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಆಯಾ ದೇವತಾನಾಮದಿಂದಲೆ ಓಂಕಾರ – ನಮನದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ.

ಓಂಕಾರಾದ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಂತಾಃ ನಮೋಂತಾಃ ಸರ್ವಮಂತ್ರಕಾಃ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ತತ್ತನ್ನಾಮ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತಂ ನಮೋಽಂತಂ ಪ್ರಣವಾದಿಕಮ್

ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಮಂತ್ರಃ ತತ್ತದ್ದೇವಸ್ಯ ಕೀರ್ತಿತಃ

ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಮಂತ್ರದ ಆದ್ಯಕ್ಷರವನ್ನೆ ಬೀಜವಾಗಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಮಃ ಶಬ್ದವಿರುವುದು. ದೇವತಾವಾಚಿಪದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು–

ಯಸ್ತು ಮಂತ್ರಾದಿಮೋ ವರ್ಣ್ಣ ಅನುಸ್ವಾರಸಮನ್ವಿತಃ

ಭವೇತ್ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಬೀಜಂ ನಾಮಮಂತ್ರೇಷು ಸರ್ವಶಃ (ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ)

ಓಂಕಾರಮಾದಾವುಚ್ಚಾರ್ಯ ಮಂತ್ರಬೀಜಮನಂತರಮ್

ನಾಮ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನಮೋಽಂತಂ ಚ ಜಪನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ

ಓಂಕಾರ ಆದ್ಯಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಹೇಳುವವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು

ಅರಿಯದವ ನಾಸ್ತಿಕನೆ –

ಸಮಸ್ತಯಜ್ಞಭೋಕ್ತಾರಂ ಅಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಮವ್ಯಯಮ್

ವೇದೋದಿತಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಸ ಲೋಕಾಯತಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ (ಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಪದಗಳೂ ದೇವನನ್ನೆ ತಿಳಿಸಿವೆ–

ಅಕಾರೇ ರೂಢ ಇತ್ಯಗ್ನಿಃ ಇಂದ್ರತ್ವಂ ಪರಮೇಶ್ವರೇ

ಆತ್ಮನಾಂ ಪ್ರಸವೇ ಸೂರ್ಯಃ ಸಮತ್ವಾತ್ಸಾಮ ಇತ್ಯತಃ

ವಾಯುಃ ಸ್ಯಾಜ್ಜಗತಃ ಪ್ರಾಣಾತ್ ವರುಣಃ ಸರ್ವಜೀವನಃ

ಮಿತ್ರಃ ಸ್ಯಾತ್ಸರ್ವಮಿತ್ರತ್ವಾತ್ ಆತ್ಮೈಕತ್ವಾದ್ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ

ರೋಗನಾಶಾದ್ಭವೇದ್ರುದ್ರೋ ಯಮಃ ಸ್ಯಾತ್ತು ನಿಯಾಮಕಃ

ನಿತ್ಯಸತ್ವಾದ್ಧಿರಣ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ ತದ್ಗರ್ಭತ್ವಾದ್ಧಿರಣ್ಮಯಃ

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಸತ್ಯಗರ್ಭೋ ಜನಾರ್ದನಃ

ಸರ್ವಾನ್ ಸ ತ್ರಾತಿ ಸವಿತಾ ಪಿತಾ ಚ ಪಿತೃವತ್ಪಿತಾ

ಯಸ್ಮಾಜ್ಜಾತಾಸ್ತ್ರಯೋ ವೇದಾಃ ಜಾತವೇದಾ ಸ ಉಚ್ಯತೇ

ಪಾವಮಾನಃ ಪಾವಯಿತ್ವಾ ಶಿವಃ ಸ್ಯಾತ್ಸರ್ವದಾ ಶುಭಾತ್

ಪರಸ್ಯ ವೈದಿಕಾಃ ಶಬ್ದಾ ಸಮಾಕೃಷ್ಯೇತರೇಷ್ವಪಿ

ವ್ಯವಹ್ರಿಯಂತೇ ಸತತಂ ಲೋಕವೇದಾನುಸಾರತಃ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ನಾಮಗಳು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಅಷ್ಟೆ. ಮುಖ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ –

ಸರ್ವಚ್ಛಂದೋಭಿಧೋ ಹ್ಯೇಷಃ ಸರ್ವದೇವಾಭಿಧೋಽಪ್ಯಸೌ

ಸರ್ವಲೋಕಾಭಿಧೋಽಪ್ಯೇಷಃ ತೇಷಾಂ ತದುಪಚಾರತಃ (ವಾಮನ)

ತತ್ತದ್ಗತಸ್ಯೈವ ಹರೇಃ ತತ್ತನ್ನಾಮಾನಿ ಚಾಂಜಸಾ

ಔಪಚಾರಿಕನಾಮಾನಿ ತದನ್ಯೇಷಾಮಿತಿ ಸ್ಥಿತಿಃ (ಶಬ್ದನಿರ್ಣಯ)

ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೂ ನೆಲೆನಿಂತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುವವನೊಬ್ಬನೇ ದೇವನು ವಿಷ್ಣು –

ತತ್ರತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ತತಚ್ಛಕ್ತೀಃ ಪ್ರಬೋಧಯನ್

ಏಕ ಏವ ಮಹಾಶಕ್ತಿಃ ಕುರುತೇ ಸರ್ವಮಂಜಸಾ (ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ)

ಸರ್ವದೇವೇಷ್ವಪಿ ಹರಿಃ ಸರ್ವದೇವನಿಯಾಮಕಃ

ನಾಮವಾನ್ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಸರ್ವಪೂಜಾಂ ತಥಾತ್ಮ್ಯಸೌ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮ)

ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಯಸ್ಮಿನ್ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇऽಪಿವಾ

ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ (ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತಾ)

ಎತ್ತರವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಉತ್ತಮನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು. ಇಂದ್ರಾದಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರುದ್ರನು ತನಗಿಂತ ಉತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬನೂ ಆಸರೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ನಾನೇ ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನರಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಯನ(ಆಶ್ರಯ)ನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ನಾರಾಯಣ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಮಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ –

ಅನಾಶ್ರಿತ್ಯೋಚ್ಚ್ರಯಂ ನಾಸ್ತಿ ಮುಖ್ಯಮಾಶ್ರಯಮಾಶ್ರಯೇತ್

ರುದ್ರಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ ದೇವಾ ರುದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಾಶ್ರಿತಃ

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಾಮಾಶ್ರಿತೋ ನಿತ್ಯಂ ನಾऽಹಂ ಕಂಚಿದುಪಾಶ್ರಿತಃ

ಮಮಾಶ್ರಯೋ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ತು ಸರ್ವೇಷಾಮಾಶ್ರಯೋ ಹ್ಯಹಮ್

ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರರು ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡದವರು ಎನ್ನುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಗೈಯುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು **ಹರಿಸಂಹಿತೆ** –

ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಹರಿರ್ಧ್ಯೇಯಃ ತತ್ಸಂಬಂಧಾತ್ ಸುರಾದಯಃ

ಧ್ಯೇಯಾ ನಾನ್ಯತ್ಕ್ವಚಿದ್ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಹರಾವನುಪಯೋಗಿ ಯತ್

ನನ್ನ ಭಕ್ತನಲ್ಲದವನು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನುವುದಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಭಕ್ತರು

ನಡೆಸಿದ ಆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಕಬಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಮಹಾಭಾರತ** ಸಾರಿದೆ –

ವೃಥಾ ದಾನಂ ವೃಥಾ ತಪ್ತಂ ವೃಥಾ ಚೇಷ್ಟಂ ವೃಥಾ ಹುತಮ್
ವೃಥಾಽಽತಿಥ್ಯಂ ಚ ತತ್ತಸ್ಯ ಯೋ ನ ಭಕ್ತೋ ಮಮ ದ್ವಿಜಃ
ಯತ್ಕೃತಂ ಚ ಹುತಂ ಚಾಪಿ ಯದಿಷ್ಟಂ ದತ್ತಮೇವ ಚ
ಅಭಕ್ತಿಮತ್ಕೃತಂ ಸರ್ವಂ ರಾಕ್ಷಸಾ ಏವ ಭುಂಜತೇ

ಮಂತ್ರ ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ನೀಡುವ ಚಿಂತನೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದವೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗಲೆ ಮಂತ್ರವಾದೀತೆಂದು **ಕುಲಾರ್ಣವದ** ಮಾತು –

ಮನನಾತ್ತತ್ಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ವೇದಸ್ಯಾಮಿತತೇಜಸಃ
ತ್ರಾಯತೇ ಸರ್ವಭಯತಃ ತಸ್ಮಾನ್ಮಂತ್ರ ಇತೀರಿತಃ
ಶ್ರೀಪ್ರಶ್ನಸಂಹಿತಾವೂ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೆ ಸಾರಿದೆ–
ಮನನಂ ಸರ್ವಸತ್ವಾನಾಂ ತ್ರಾಣಂ ಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್
ಮನನತ್ರಾಣಸಂಯೋಗಾತ್ ಮಂತ್ರ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವಾಗಲೂ ಪ್ರಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಯಾ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಧ್ಯಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನಡೆಸಲೇಬೇಕು –

ಪವನಸಂಯಮನಂ ತ್ವಮುನಾ ಚರೇತ್
ಯಮಿಹ ಜಪ್ತುಮಸೌ ಮನುಮಿಚ್ಛತಿ (ತಂತ್ರಸಾರ)
ಕರ್ಮಮಾತ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ ಮಂತ್ರತಃ
ಕರಿಷ್ಯ ಇತಿ ವಾಗುಕ್ತಿರೂಪಂ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಚರೇತ್ (ಆಂಗಿರಸಸ್ಮೃತಿ)

ಮೂರು, ಆರು, ಒಂಭತ್ತು ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ನಡೆಸಬೇಕು. ಸಣ್ಣಮಂತ್ರವಾದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಕಡಿಮೆ ಬಾರಿ ಹೇಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ –

ಮಂತ್ರಮಾವರ್ತಯೇಚ್ಚಿತ್ತೇ ತ್ರಿಷಡ್ವಾರಮಥಾಪಿ ವಾ

ನವದ್ವಾದಶವಾರಂ ವಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೋಽಯಮೀರಿತಃ (ಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಸಾಗರ)

28 ಬಾರಿ ಉತ್ತಮ, 12 ಬಾರಿ ಮಧ್ಯಮ, 6 ಬಾರಿ ಮಂತ್ರಚಿಂತನೆ ಅಧಮ – ಪೂರಕೇ ಕುಂಭಕೇ ಚೈವ ರೇಚಕೇ ಚ ವಿಶೇಷತಃ

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿವಾರಂ ತು ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಸಮಾಹಿತಃ

ಉತ್ತಮಂ ಮುನಿಭಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ನೃಪೋತ್ತಮ

ಜಪನ್ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ತು ಮಧ್ಯಮಂ ತತ್ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್

ಷಡ್ವಾರಂ ತು ಕನೀಯಃ ಸ್ಯಾತ್ ತ್ರಿವಾರಮಧಮಂ ಸ್ಮೃತಮ್ (ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿ)

ಮಂತ್ರಜಪ ಮಾಡುವಾಗ ಪವಿತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿರಲೇಬೇಕು. ಕುಶ (ದರ್ಭೆ) ಪವಿತ್ರ ಸಕಲಸಿದ್ಧಿಕರ ಎನಿಸಿದೆ. ಕು ಎಂದರೆ ಕುತ್ಸಿತವಾದ ಪಾಪ. ಶ ಎಂದರೆ ಶಮನ ಪಾಪಶಮನಗೊಳಿಸುವ ಹುಲ್ಲು ಕುಶ –

ಪಾಪಾಹ್ವಯಃ ಕುಶಬ್ದಃ ಸ್ಯಾತ್ ಶಶಬ್ದಃ ಶಮನಾಹ್ವಯಃ

ತೃಣೇನ ಪಾಪಶಮನಂ ಯೇನೈತತ್ಕುಶ ಉಚ್ಯತೇ

ಕುಶಹಸ್ತಶ್ಚರೇತ್ ಸ್ನಾನಂ ಕುಶಹಸ್ತಃ ಸದಾ ಜಪೇತ್

ಜುಹುಯಾತ್ಕುಶಹಸ್ತಶ್ಚ ಫಲಾವಾಪ್ತ್ಯಭಿಲಾಷುಕಃ

ಕುಶಸ್ಯ ಮೂಲೇ ಮಧ್ಯೇಽಗ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ

ಸದಾ ವಸಂತ್ಯತ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಕುಶಃ ಸಕಲಕರ್ಮಸು (ಭರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿ)

ಎಲ್ಲ ವೈಷ್ಣವಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ –

ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರಭಾನಂದತೇಜಃಶಕ್ತಿಭಿರೇವ ವಾ

ಪೂರ್ಣಾತ್ಮಮಧ್ಯಗೈಃ ಸರ್ವವೈಷ್ಣವಾಂಗಾನ್ಯಥೋ ವಿದುಃ

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಾಹ್ನಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಶಕ್ತಿಬಲ ತೇಜೋವೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇತರ ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರಕ್ಕೂ ತಂತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ತಿಳಿಸುವಂತೆ

ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರದ ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಇತರ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಜಪವನ್ನೂ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಫಲ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಜಪಸ್ಯ ಗಣಾನಾಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಪದ್ಮಾಕ್ಷೈರ್ಭಕ್ತಿವರ್ಧಿನೀಮ್

ಜಪೇತ್ತು ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠೈಃ ಫಲಮಕ್ಷಯಮುಚ್ಯತೇ (ನಾರದ)

ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುವಾಗಲೂ ಬಲಕೈಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆ ಯಾ ತುಳಸೀ ಇರಲೇಬೇಕೆಂದು **ವಹ್ನಿಪುರಾಣ** ತಿಳಿಸಿದೆ. ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಸಾವಿರ ಅಥವಾ ನೂರು ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು –

ದರ್ಭಹಸ್ತಸ್ತಥಾऽऽಸೀನೋ ದರ್ಭೇಷೂದಕಪಾಣಿನಾ

ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ವರ್ತಯೇನ್ಮಾಲಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ಶತಮೇವ ವಾ

ಹತ್ತಾರು ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ ನಡೆಸುವಾಗ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ಆತ ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವನೆಂದು **ತಂತ್ರಸಾರ** ಸೂಚಿಸಿದೆ –

ಅಕೃತ್ವಾ ನ್ಯಾಸಜಾಲಂ ಯೋ ಮೂಢತ್ವಾತ್ಪ್ರಜಪೇನ್ಮನುಮ್

ಸರ್ವವಿಘ್ನೈಃ ಸ ಬಾಧ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ ವ್ಯಾಘ್ರೈರ್ಮೃಗಶಿಶುರ್ಯಥಾ

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೋ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನೇ ಋಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೇ ಋಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಆತನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನು. ಮಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೇದದಲ್ಲಿರಲಾಗಿ ವೇದವು ಆತನ ಉಸಿರಿನಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ ಎನ್ನುವುದು ಆತ ಋಷಿಯಾಗಲು ನೀಡಿದ ಕಾರಣ. ಮುಂದೆ ಆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಾರದಾದಿಗಳು ಕಂಡರೂ ಅವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಮಂತ್ರಗಳ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿರುವನು ಎನ್ನುವುದು ಭಗವಂತನ ಉಪದೇಶ. ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಬಾರಿ ಹೇಳಿದರೂ ಸಾಧಕನಿಗೆ

ಫಲ ಸಿಗಲಿದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಅರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಬಾರಿಯಾದರೂ ಜಪಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಬೃಹತ್‌ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆ –

ಪ್ರವರ್ತನಾಯ ಯೋಽಯಂ ತು ಸರ್ಗಾದೌ ಚ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್
ತತ್ರ ತಸ್ಯ ಋಷಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸರ್ವಾಗಮವಿಶಾರದೈಃ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಿ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಬೀಜಾನಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ
ಅಹಮೇವ ಋಷಿರ್ಮುಖ್ಯೋ ವೇದಾ ಮಚ್ಛ್ವಾಸಸಂಭವಾಃ
ನಾರದಾದಿಋಷೀಣಾಂ ಚ ಹ್ಯಂತರ್ಯಾಮಿತಯಾ ಹ್ಯಹಮ್
ತತ್ರತತ್ರಾಽಸ್ಮಿ ದಯಿತೇ ವಾಸುದೇವಃ ಪರಾತ್ಪರಃ
ತ್ವಂ ದೇವಿ ನಾದರೂಪೇಣ ಬೀಜರೂಪೇಣ ಚಾಸ್ಮ್ಯಹಮ್
ಆವಯೋರೇವ ಯೋಗೇನ ಸರ್ವೇ ಮಂತ್ರಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ
ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಣಾದಸ್ಯ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ನ ಸಂಶಯಃ
ತಥಾಽಪಿ ದಶಧಾ ನಿತ್ಯಂ ಜಪ್ಯಾದರ್ಥಂ ವಿಭಾವಯನ್

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಬಳಿಕ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ ವಿಹಿತ. ಈಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆ ಮುಗಿಸುವರು. ಶಾರೀರಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದೊಳಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೇ ಜಪಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪಕ್ಕೆ ಗುರೂಪದೇಶ ಮುಖ್ಯ –

ಸರ್ವೇ ಮಂತ್ರಾಃ ಸರ್ವಫಲಾ ಗುರುವಕ್ತ್ರಾದ್ಯದಿ ಶ್ರುತಾಃ
ಯದೃಚ್ಛಯಾ ಶ್ರುತೋ ಮಂತ್ರಃ ಛನ್ನೇನಾಥ ಛಲೇನ ವಾ
ಪತ್ರೇಕ್ಷಿತೋ ವಾ ವ್ಯರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರತ್ಯುತಾನರ್ಥದಾಯಕಃ
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಂತ್ರಮೇತಚ್ಚತುರ್ಮುಖ
ಆಚಾರ್ಯಸನ್ನಿಧಾವೇವ ಸಂಗ್ರಹೇನ್ನಾನ್ಯವರ್ತ್ಮನಾ (ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತೆ)
ಗುರುಂ ವಿನಾ ತು ಯೋ ದೀಕ್ಷಾಂ ಸ್ವಬುದ್ಧ್ಯಾ ಲಭತೇ ನರಃ

ನ ಸ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನರಕಂ ಚಾಭಿಪದ್ಯತೇ
ಮೋಕ್ಷಕಾಮಸ್ತು ಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ ದೀಕ್ಷಾಂ ಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ ವೈಷ್ಣವಾನ್
ದೀಕ್ಷಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯೈವ ಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ ನ್ಯಾಸಧ್ಯಾನಾದಿಕಂ ತಥಾ
ಅವಗಮ್ಯ ತತಃ ಸಮ್ಯಕ್ ಜಪಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಮುಕ್ತಯೇ
ಜ್ಞಾನತೋ ವಾಽಧಿಕಾ ಯೇ ಸ್ಯುಃ ಕುಲಸ್ಯ ಗುರವೋಽಪಿ ಯೇ
ಅದತ್ವಾ ವಿಧಿವನ್ಮುದ್ರಾಂ ಯೋ ಮಂತ್ರಾನ್ವೈಷ್ಣವಾನ್ ವದೇತ್
ಸ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಘೋರಂ ಶಿಷ್ಯೇಣಾಪಿ ಸಹೈವ ತು (ವರಾಹಪುರಾಣ)
ಗುರುಂ ವಿನಾ ವೃಥಾ ಮಂತ್ರಃ ಶ್ರವಣಾಪ್ಯಸ್ತು ಶೂನ್ಯಕಃ (ಶಕ್ತಿಸಂಗಮತಂತ್ರ)
ತಸ್ಮಾದ್ದೀಕ್ಷಾವಿಧಾನೇನ ಮಂತ್ರಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಗುರೋರ್ಮುಖಾತ್
(ಸಾಂಖ್ಯಾಯನತಂತ್ರ)

ಯೋಗ್ಯರಿಂದ ಮಂತ್ರ ಉಪದೇಶವಾಗಿರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಿಂದ ಅದೇ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಪಡೆಯಬೇಕು –

ಅವೈಷ್ಣವೋಪದಿಷ್ಟೇನ ಮಂತ್ರೇಣ ನ ಪರಾ ಗತಿಃ
ಪುನಶ್ಚ ವಿಧಿನಾ ಸಮ್ಯಕ್ ವೈಷ್ಣವಾದ್ಗ್ರಾಹಯೇನ್ಮನುಮ್
ಸಹಸ್ರಶಾಖಾಧ್ಯಾಯೀ ಚ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ದೀಕ್ಷಿತಃ
ಕುಲೇ ಮಹತಿ ಜಾತೋಽಪಿ ನ ಗುರುಃ ಸ್ಯಾದವೈಷ್ಣವಃ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಮಾತ್ರವೇ ದೀಕ್ಷೆಯೆನಿಸಿದೆ –

ಉದಙ್ಮುಖೋ ಗುರುಸ್ತಸ್ಯ ನ್ಯಸ್ಯ ಕೇ ದಕ್ಷಿಣಂ ಕರಮ್
ತ್ರಿವಾರಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರ್ಣೇ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಸಮುಚ್ಚರೇತ್
ತತಃ ಶಿಷ್ಯೋ ಗುರೋರಗ್ರೇ ಮಂತ್ರಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಶತಮ್
ಜಪೇಚ್ಚ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತದಂತೇ ಪ್ರಣಮೇದ್ಗುರುಮ್

ಅರಿಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ ನಿಷಿದ್ಧ –

ವಿದ್ಯಾಂ ಮಂತ್ರಂ ಸ್ತವಂ ಸೂಕ್ತಂ ಅರಿಭೂತಂ ನ ವೈ ಜಪೇತ್ (ಮಂತ್ರಾಮೃತ)

ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಿಮಂತ್ರಗಳಾದರೂ ಬಿಡಬಾರದೆನ್ನುತ್ತ

ಕೆಲವನ್ನು ಮಂತ್ರಾಮೃತ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ–

ಗೋಪಾಲೋ ರಾಮಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ಮಾತೃಕಾಮನವಸ್ತಥಾ

ನೃಸಿಂಹಾರ್ಕ್ಕವರಾಹಾಶ್ಚ ವೈದಿಕಾ ವೈಷ್ಣವಾಶ್ಚ ಯೇ

ಪರಾಶರಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ಪರಾಶರಸ್ಮೃತಿ ಹನ್ನೆರಡು ಹನ್ನೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಹರಿಯನ್ನೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಜಪಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಏಕಮೇವಾಭ್ಯಸೇತ್ತತ್ವಂ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇ ವಸೇದ್ಧರಿಃ

ವಿಷ್ಣುಮುಖಾ ವೈ ದೇವಾಃ ಎಂಬ ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಭಗವಂತನ ಅಣತಿಯಂತೆಯೇ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವರು ಮತ್ತು ಸಾಧಕರಿಗೆ ಫಲವೀಯುವರು. **ಅಹಂ ಹಿ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾನಾಂ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಭುರೇವ ಚ** ಎನ್ನುವುದು ಕೃಷ್ಣನ ನುಡಿ; ಎಲ್ಲದರ ಸ್ವೀಕಾರ ಮತ್ತು ಫಲದೊಡೆಯ ನಾನೆಂದು.

ಏನನ್ನೂ ಬಯಸದೆ ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾನಂದಗಳು ಲಭಿಸುವವು –

ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಪ್ರಸಕ್ತನಾಂ ತಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಫಲಂ ಭವೇತ್

ನಿಷ್ಕಾಮಂ ಭಜತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ಅಖಿಲಾಭೀಷ್ಟಸಂಪದಃ

ವೇದೋದಿತಂ ಕರ್ಮ್ಮ ಕುರ್ವನ್ ಉಪಾಸೀತ ಚ ದೇವತಾಃ

ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣಸ್ತೇನ ಲಭತೇ ಜ್ಞಾನಮುತ್ತಮಮ್ (ಮಂತ್ರಮಹೋದಧಿ)

ಮಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ದೇವತಾ ವಿಷಯಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಜಪಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಅಂಗ್ಯೆ(ಬೆರಳ) ತುದಿಯಿಂದಲೇ ನೀಡಬೇಕು. ಬಲಕೈಯ ಗತ್ತು ಹೀಗಿದೆ – **ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ಕನಿಷ್ಠಿಕಮ್**

ಪೈತೃಕಂ ತರ್ಜ್ಜನೀಮೂಲಂ ಕರಾಗ್ರಂ ದೈವತಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಆಗ್ನೇಯಂ ಕರಮಧ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ ತೀರ್ಥಾನ್ಯೇವಂ ದ್ವಿಜಸ್ಯ ಹಿ

ದಕ್ಷಿಣೇ ತು ಕರೇ ಸಂತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕರ್ಮ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ (ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿ)

ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಪ

ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಕೃತ್ ಭವೇದ್ವಿಪ್ರೋ ವೇದವೇದಾಂತಪಾರಗಃ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರು ವೇದವೇದಾಂತಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅರಿವು ಉಳ್ಳವನೂ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಜಪವನ್ನು ನಡೆಸ ಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಕರ್ಮವು ವಿಹಿತವೇ ಆಗಿದೆ. ತಿಳಿದವನು ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ, ಕರ್ಮ ಮಾಡುವವನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಕರ್ಮವೆಂದೂ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯದು. **ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯಾ ಕರೋತಿ ವೀರ್ಯವತ್ತರಂ ಭವತಿ** ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ತಿಳಿದು ಮಾಡಿದವಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ತಪ್ಪಾದೀತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ಅಡುಗೆ ಕರ್ಮವು ತಿಳಿಯದವ ನಡೆಸಿದರೆ ಉಣ್ಣುವವರು ಯಾರು? ಅಡುಗೆ ತಿಳಿದವನು ಅಡುಗೆ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಉಣ್ಣುವುದು ಹೇಗೆ? ಹೀಗೆಯೇ ಜಪ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಏನನ್ನು? ಜಪ ತಿಳಿದ ಬಳಿಕ ತಿಳಿದವಗೆ ಕರ್ಮ ಬೇಡವೆಂದಿದ್ದರೆ ಜಪ ಯಾರಿಗೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ನಡೆಸಿರಿ.

ಸತ್ಯಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಿರದೆಂದು ಸಾರುತ್ತಾ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಅಪಲಾಪಗೈದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿಂತಕರಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ –

ಮಮತ್ವಾ ಸೂರ ಉದಿತೇ ಮಮ ಮಧ್ಯಂದಿನೇ ದಿವಃ
ಮಮ ಪ್ರಪಿತ್ವೇ ಅಪಿ ಶರ್ವರೇ ವಸವಾ ಸ್ತೋಮಾಸೋ ಅವೃತ್ಸತ (ಋಗ್ವೇದ)

ಉತಾ ಯಾತಂ ಸಂಗವೇ ಪ್ರಾತರಹ್ನೋ ಮಧ್ಯಂದಿನ ಉದಿತಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ
ದಿವಾ ನಕ್ತಮವಸಾ ಶಂತಮೇನ ನೇದಾನೀಂ ಪೀತಿರಶ್ವಿನಾ ತತಾನ (ಋಗ್ವೇದ)

ಯದದ್ಯ ಸೂರ ಉದ್ಯತಿ ಪ್ರಿಯಕ್ಷತ್ರಾ ಋತಂ ದಧ
ಯನ್ನಿಮ್ರುಚಿ ಪ್ರಬುಧಿ ವಿಶ್ವವೇದಸೋ ಯದ್ವಾ ಮಧ್ಯಂದಿನೇ ದಿವಃ (ಋಗ್ವೇದ)

ಮೇಧಾಂ ಸಾಯಂ ಮೇಧಾಂ ಪ್ರಾತಃ ಮೇಧಾಂ ಮಧ್ಯಂದಿನಂ ಪರಿ

ಮೇಧಾಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ವಚಸಾ ವೇಶಯಾಮಹೇ (ಅಥರ್ವವೇದ)

ದುಹೇ ಸಾಯಂ ದುಹೇ ಪ್ರಾತರ್ದುಹೇ ಮಧ್ಯಂ ದಿನಂ ಪರಿ (ಅಥರ್ವವೇದ)

ಋಚಃ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ದಿವಿ ದೇವ ಈಷತೇ
ಯಜುರ್ವೇದೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಮಧ್ಯೇ ಅಹ್ನಃ
ಸಾಮವೇದೇ ವಾಸ್ತಮಯೇ ಮಹೀಯತೇ (ಶ್ರುತಿ)

ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಹೋರಾತ್ರಸ್ಯ ಯೋಗೇ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ
(ಷಡ್ವಿಂಶಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

ಜಪೋಪಸ್ಥಾನಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಮನುತ್ತಮಮ್
ಉಪಾದನಂ ತತಃ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ಕ್ರಮಾತ್
ಹೋಮಾರ್ಚನವಿಧಾನಂ ತು ವೈಶ್ವದೇವಮತಃಪರಮ್ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ಯಸ್ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಃ
ತತ್ತೇಜೋ ವರ್ಧತೇऽತ್ಯಂತಂ ಘೃತೇನೈವ ಹುತಾಶನಃ (ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯ)

ಯಸ್ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾವಿಹೀನಶ್ಚ ಸ ಗೋಹತ್ಯಾಂ ಲಭೇತ್ ಧ್ರುವಮ್ (ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ)

ಪ್ರಾತಸ್ಸಂಧ್ಯಾ ಮಧ್ಯಸಂಧ್ಯಾ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೇತ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್
ತಿಸ್ರಃ ಸಂಧ್ಯಾ ಭವಂತ್ಯೇವಂ ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಲಯಾತ್ಮಿಕಾಃ (ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿ)

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮವೇದಾನಾಂ ರೂಪತ್ರಯಮಿದಂ ಮತಮ್
ತಸ್ಮಾದ್ದ್ವಿಜಃ ಸದಾ ಸಂಧ್ಯಾತ್ರಿತಯಂ ಸರ್ವದಾ ಚರೇತ್ (ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿ)

ಸಂಧ್ಯಾತ್ರಯೇ ಚ ಪ್ರಜಪೇತ್ ತಾದೃಶೇನ ಜಪೇನ ವೈ
ಗಾಯತ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿದಾ ಯತ್ನಾತ್ ಶನೈರ್ಭವತಿ ನಾನ್ಯಥಾ (ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ)

ತ್ರಿವರ್ಣ್ಣಮಯಮೋಂಕಾರಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರಿತಿ ತ್ರಯಮ್
ಪಾದತ್ರಯಂ ಚ ಸಾವಿತ್ರ್ಯಾಃ ತ್ರಯೋ ವೇದಾ ಅದೂದುಹನ್
ಏತದಕ್ಷರಮೇನಾಂ ಚ ಜಪೇದ್ವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಿಕಾಮ್
ಸಂಧ್ಯಾಸು ವೇದವಿದ್ವಿಪ್ರೋ ವೇದಪುಣ್ಯೇನ ಯುಜ್ಯತೇ
ದೇವ್ಯಾಃ ತ್ರಿಕಾಲಮಭ್ಯಾಸಾತ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸ್ಯಾದ್ಧಿ ನಾನ್ಯಥಾ

ಪ್ರಾತರ್ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲೇ ಚ ಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ (ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ)
ಸಂಧ್ಯಾ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕೀ ಕುರ್ಯಾತ್ ಯಥಾ ಶ್ರುತ್ಯನುಕೂಲತಃ (ಶೇಷಧರ್ಮ)

ದಿವಾ ವಾ ಯದಿ ವಾ ರಾತ್ರೌ ಯದಜ್ಞಾನಕೃತಂ ಭವೇತ್
ತ್ರಿಕಾಲಸಂಧ್ಯಾಕರಣಾತ್ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಪ್ರಣಶ್ಯತಿ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)
ಚತುರ್ಥಮರ್ಘ್ಯಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ದದ್ಯಾದ್ವ್ಯಾಹೃತಿಸಂಪುಟಮ್
ಕಾಲಾತ್ಯಯವಿಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಸು ಸಮಾಚರೇತ್ (ಸಂಗ್ರಹ)
ಸಮ್ಯಗೇವ ಜಪೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಸು ಯಥೋಕ್ತಿತಃ (ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ)
ಸಂಧ್ಯಾತ್ರಯಂ ತು ಕರ್ತ್ತವ್ಯಂ ದ್ವಿಜೇನಾಽಽತ್ಮವಿದಾ ಸದಾ (ಅತ್ರಿ)
ತ್ರಯಾಣಾಂ ಚೈವ ದೇವಾನಾಂ ಸಂಗಮಸ್ತೂಭಯೋರ್ಭವೇತ್
ಮಧ್ಯಮಾಯಾಂ ತು ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಸರ್ವದೇವಸಮಾಗಮಃ
(ಬೃಹದ್ಯೋಗಿ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

ಅಥ ಧೃತವಸನೋ ವಾರ್ಯುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ಪುಂಡ್ರಮ್
ಚಕ್ರಾದೀನ್ ಧಾರಯಿತ್ವಾ ಶ್ರುತಿವಿಹಿತಪಥೈಃ ಪೂರ್ವಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸ್ಯ
ಸ್ಮೃತ್ವಾಽರ್ಕಸ್ಥಂ ಮುಕುಂದಂ ಜಪಮಥ ವಿರಚಯ್ಯ
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲೇ ಶ್ರುತಿಪಥವಿದುಪಾಸ್ಯಾಥ
ಸಂಧ್ಯಾಂ ಗುರೂಕ್ತಾನ್‌ಮಂತ್ರಾನ್ ಜಪ್ತ್ವಾ
ಪ್ರತಿದಿವಸಮುಪಾಸೀತ ಸಾಯಂ ಚ ಸಂಧ್ಯಾಮ್ (ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು)
ಉಭೇ ಸಂಧ್ಯೇ ತು ಸ್ನಾತವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಶ್ಚ ಗೃಹಾಶ್ರಿತೈಃ
ತಿಸೃಷ್ವಪಿ ಚ ಸಂಧ್ಯಾಸು ಸ್ನಾತವ್ಯಂ ಚ ತಪಸ್ವಿನಾ (ಯೋಗಿಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)
ಗಾಯತ್ರೀ ತ್ವನಿರುದ್ಧೋಽಸೌ ತ್ರಿಕಾಲೇ ಗೀಯತೇ ಯತಃ (ಸತ್ತತ್ವ)

ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತಶ್ಚ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ವಾಗ್ಯತೋ ಜಪೇತ್
ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶತಮಧ್ಯಾಂ ದಶಾವರಾಮ್
ಗಾಯತ್ರೀಂ ಸಂಸ್ಮರೇದ್ಧೀಮಾನ್ ಹೃದಿ ವಾ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ (ದೀಪಿಕಾಟೀಕೆ)

ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ನಾತ್ವಾಚಮ್ಯ ತತಃ ಪರಮ್

ಸಂಧ್ಯಾಂ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕೀಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಆದಿತ್ಯಾಭಿಮುಖಃ ಶುಚಿಃ

(ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ)

ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾಂ ಸನಕ್ಷತ್ರಾಂ ಉಪಾಸೀತೈವ ಯತ್ನತಃ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಚ ತಥಾ ರೌದ್ರೀಂ ಸಾಯಂ ಚೈವ ತು ವೈಷ್ಣವೀಮ್ (ಬೃಹದ್ಯಮಸ್ಮೃತಿ)

ನಾರದಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಮೂರು ಸಂಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೈಯಲಾಗಿದೆ.

ಗಾಯತ್ರೀ ನಾಮ ಪೂರ್ವಾಹ್ನೇ ಸಾವಿತ್ರೀ ಮಧ್ಯಮೇ ದಿನೇ

ಸರಸ್ವತೀ ಚ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಸೈವ ಸಂಧ್ಯಾ ತ್ರಿಷು ಸ್ಮೃತಾ (ಮಾಧವೀಯ)

ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬ ದೇವಿಯರ ಉಪಾಸನೆ ಎಂದರ್ಥವಲ್ಲ ಎಂದು ಭಗವಚ್ಚಿಂತಕರಾದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಆ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ–

ಪ್ರತಿಗ್ರಹಾನ್ನದೋಷಾತ್ತು ಪಾತಕಾದುಪಪಾತಕಾತ್

ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ತಸ್ಮಾತ್ ಗಾಯಂತಂ ತ್ರಾಯತೇ ಯತಃ

ಸವಿತೃದ್ಯೋತನಾತ್ಸೈವ ಸಾವಿತ್ರೀ ಪರಿಕೀರ್ತ್ತಿತಾ

ಜಗತಃ ಪ್ರಸವಿತ್ರೀ ವಾ ವಾಗ್ರೂಪತ್ವಾತ್ಸರಸ್ವತೀ

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ ತೋರಿಸಿದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ದೊಡ್ಡದಿದೆ –

ಗಾಯನ್ ಶಿಷ್ಯಾನ್ ಯತಸ್ತ್ರಾಯೇತ್ ಭಾರ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಣಾನ್ ತಥೈವ ಚ

ತತಃ ಸ್ಮೃತೇಯಂ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀಯಂ ತತೋ ಯತಃ

ಪ್ರಕಾಶನಾತ್ ಸಾ ಸವಿತುಃ ವಾಗ್ರೂಪತ್ವಾತ್ಸರಸ್ವತೀ

ಭಗವಂತನ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಲೀಲೆಗಳ ಬಣ್ಣವನ್ನಿಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ರಕ್ತಾ ಭವತಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶುಕ್ಲವರ್ಣ್ಣಿಕಾ

ಕೃಷ್ಣಾ ಸರಸ್ವತೀ ಜ್ಞೇಯಾ ಸಂಧ್ಯಾತ್ರಯಮುದಾಹೃತಮ್ (ಗರುಡಪುರಾಣ)

ಗಾಯತ್ರೀ ತು ಭವೇದ್ರಕ್ತಾ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶುಕ್ಲವರ್ಣ್ಣಿಕಾ

ಸರಸ್ವತೀ ತಥಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಉಪಾಸ್ಯಾ ವರ್ಣ್ಣಭೇದತಃ

ಮಧ್ಯಸಂಧ್ಯಾ ಚ ಕರ್ತ್ತವ್ಯಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ತದ್ವದೇವ ಹಿ

ತ್ರಿವಾರಮನ್ವಹಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮ್ಮ ದ್ವಿಜನ್ಮನಃ (ಕಣ್ವಸ್ಮೃತಿ)

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು ಸೂರ್ಯನ ಎಪ್ಪತ್ತು ನಾಮಗಳ ಚಿಂತನೆಯೊಂದಿಗೆ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಜಪದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಮೂರು ಛಂದಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೂವರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ –

ಗಾಯತ್ರ್ಯೇವ ಪರಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಗಾಯತ್ರ್ಯೇವ ಪರಃ ಶಿವಃ

ಗಾಯತ್ರ್ಯೇವ ಪರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಗಾಯತ್ರ್ಯೇವ ತ್ರಯೀ ತತಃ

ದೇವತ್ರಯಂ ಸ ಭಗವಾನ್ ಅಂಶುಮಾಲೀ ದಿವಾಕರಃ

ಉಪನಯನದ ದಿನವೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾ, ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾ ಮಾಡಲಿದೆ ಎಂದು **ಜೈಮಿನಿ** ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ಉಪನಯನದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾ ಅಂದು ಇಲ್ಲ.

ಯಾವದ್ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶಸ್ತು ತಾವತ್ಸಂಧ್ಯಾದಿಕಂ ಚ ನ

ತತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಂಧ್ಯಾದಿ ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮೂರುಹೊತ್ತು ಜಪ ಮಾಡದವ ಮಹಾ ಪಾಪಿಯೆನಿಸುವನೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಲಾಗಿದೆ –

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಧ್ಯಮಾಂ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತಥಾ

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಮಾತ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಲಭತೇ ದ್ವಿಜಃ

ಏವಂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಚ ಕುರುತೇ ಕುಲಜೋ ದ್ವಿಜಃ

ಸ ಸ್ನಾತಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಂ ಯಃ ಸಮಾಚರೇತ್

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸದವನು ಇತರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಯೋಗ್ಯನು –

ನ ತಿಷ್ಠತಿ ತು ಯಃ ಪೂರ್ವಾಂ ನೋಪಾಸ್ತೇ ಯಶ್ಚ ಪಶ್ಚಿಮಾಮ್

ಸ ಶೂದ್ರವತ್ ಬಹಿಷ್ಕಾರ್ಯಃ ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ ದ್ವಿಜಕರ್ಮ್ಮಣಃ (ಮನು)

ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಿಂದ ಜಪದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದದ್ದೇ ಎಲ್ಲ ತಪ್ಪುಗಳ ಪರಿಮಾರ್ಜನೆಗೆ.

ಯಾವಂತೋಽಸ್ಯಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಹಿ ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾಸ್ತು ವೈ ದ್ವಿಜಾಃ
ತೇಷಾಂ ವೈ ಪಾವನಾರ್ಥಾಯ ಸಂಧ್ಯಾ ಸೃಷ್ಟಾ ಸ್ವಯಂಭುವಾ
ನಿಶಾಯಾಂ ವಾ ದಿವಾ ವಾಪಿ ಯದಜ್ಞಾನಕೃತಂ ಭವೇತ್
ತ್ರಿಕಾಲಸಂಧ್ಯಾಕರಣಾತ್ ತತ್ಸರ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ (ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ)

ಧರ್ಮ ಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಮೂರರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಎನ್ನುವುದು ಶೇಷಸಂಹಿತೆಯ ಮಾತು. ಕಾಮಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ –

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರಿತ್ಯಾದೌ ಯೋಜ್ಯಂ ಸ್ಯಾನ್ಮೂಲವಿದ್ಯಯಾ
ತದಂಗಂ ಮಂತ್ರಸಂಯುಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಚ ಜಪೇದ್ದ್ವಿಜಃ
ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಹರಿಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ಧರ್ಮಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಅಥವಾಽಷ್ಟಶತಂ ಜಪೇತ್
ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೀ ಸ್ಯಾತ್ ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಗರುಡಪುರಾಣ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ನಾನದ ಬಳಿಕ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಸಂಧ್ಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ ಉತ್ತಮ –

ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸ್ನಾನಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಯಃ ಕಾಲಸ್ತ್ವವ್ಯವಧಾನತಃ
ತತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಂಧ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ ಊರ್ಧ್ವಂ ಗೌಣಃ ಸ್ಮೃತೋ ಬುಧೈಃ (ಸ್ಮೃತಿಸಂಗ್ರಹ)

ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾ ಸನಕ್ಷತ್ರಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾ ಮಧ್ಯಗೇ ರವೌ
ಪಶ್ಚಿಮಾ ತು ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ರವಿನಕ್ಷತ್ರವರ್ಜಿತಾ (ಶಾತಾತಪ)
ಉತ್ತಮಾ ತಾರಕೋಪೇತಾ ಮಧ್ಯಮಾ ಲುಪ್ತತಾರಕಾ
ಅಧಮಾ ಸೂರ್ಯಸಹಿತಾ ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾ ತ್ರಿಧಾ ಮತಾ (ಧರ್ಮಸಾರ)

ಉತ್ತಮಾ ಸೂರ್ಯಸಹಿತಾ ಮಧ್ಯಮಾ ಲುಪ್ತತಾರಕಾ
ಅಧಮಾ ತಾರಕೋಪೇತಾ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾ ತ್ರಿಧಾ ಮತಾ (ಛಂದೋಗಪರಿಶಿಷ್ಟ)

ಉತ್ತಮಾ ಪೂರ್ವಸೂರ್ಯಾ ಚ ಮಧ್ಯಮಾ ಮಧ್ಯಸೂರ್ಯಕಾ

ಅಧಮಾ ಪಶ್ಚಿಮಾದಿತ್ಯಾ ಮಧ್ಯಸಂಧ್ಯಾ ತ್ರಿಧಾ ಮತಾ (ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಮೃತಿ)

ಪ್ರಾತಸ್ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸನಕ್ಷತ್ರಾಂ ಮಧ್ಯಮಾಂ ಸ್ನಾನಕರ್ಮಣಿ

ಸಾದಿತ್ಯಾಂ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಉಪಾಸೀತ ಯಥಾವಿಧಿ (ಶಂಖಸ್ಮೃತಿ)

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಿ 5 ಗಂಟೆ 36 ನಿಮಿಷದ ಬಳಿಕ ಆಗಬೇಕೆಂದು **ಆಚಾರಕಾಂಡದ** ಅಭಿಪ್ರಾಯ –

ಪೂರ್ವಾಪರೇ ತಥಾ ಸಂಧ್ಯೇ ಸನಕ್ಷತ್ರೇ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತೇ

ಸಮಸೂರ್ಯೇ ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಮುಹೂರ್ತಸಪ್ತಕೋಪರಿ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯೆಯ ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೂ ತಲೆಯಿಂದಲೂ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿನ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು **ಹಾರೀತರು** ಹೇಳಿರುವರು –

ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರುಪಸ್ಥಾನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಂಜಲಿರಾನತಃ

ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುಸ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಯಥಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್

ಹೋರಾಟದ ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ ಕುಂತಿಯು ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಬಸವಳಿದು ಮಗನ ಉತ್ತರೀಯದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಆಸರೆ ಪಡೆದಳು ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಮಹಾಭಾರತ** ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕರ್ಣನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿನ ಜಪವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಆತ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಹಾಕಿದ್ದ. ತೋಳುಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದ. ಆತನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕುಂತಿ ಕಾದಿದ್ದಳು. ಆಕೆಗೆ ಕರ್ಣನ ನೆರಳು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಕರ್ಣ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ಬೀಳುವವರೆಗೆ ಜಪಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕುಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಥೆಯಿದೆ. ಅಂದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆರಂಭಿಸಿ, ಸೂರ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ವಾಲುವವರೆಗೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು.

ಆತ್ಮಜಸ್ಯ ತತಸ್ತಸ್ಯ ಘೃಣಿನಃ ಸತ್ಯಸಂಗಿನಃ

ಗಂಗಾತೀರೇ ಪೃಥಾಽಪಶ್ಯತ್ ಜಪಸ್ಥಾನಮನುತ್ತಮಮ್

ಪ್ರಾಙ್ಮುಖಸ್ಯೋರ್ಧ್ವಬಾಹೋಃ ಸಾ ಪರ್ಯತಿಷ್ಠತ ಪೃಷ್ಠತಃ

ಅತಿಷ್ಠತ್ ಸೂರ್ಯತಾಪಾರ್ತ್ತಾ ಕರ್ಣ್ಣಸ್ಯೋತ್ತರವಾಸಸಿ

ಆಪೃಷ್ಠತಾಪಾಜ್ಜಪ್ತ್ವಾ ಸ ಪರಿವೃತ್ಯ ಯತವ್ರತಃ

ತೋಳೆತ್ತಿ ಜಪಿಸುವ ಈ ಬಗೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಯಜ್ಞಕಂಬವನ್ನಾಗಿ ಯೂಪವನ್ನಾಗಿ ಮೈತ್ರಾಯಣೀಯಸಂಹಿತೆ ಗುರುತಿಸಿದೆ. **ಯಾವಾನ್ ಪುರುಷ ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುಃ ತಾವಾನ್ ಕಾರ್ಯಃ** – ದೇಹವೇ ಪಶುಬಂಧದ ಕಂಬ. ಆತನೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆಯಾಗುವ ಪಶು – ಆತ್ಮನಿವೇದನೆ.

ವೃದ್ಧಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರೋಲ್ಲೇಖವಿದೆ –

ಕೃತ್ವಾ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ಸ್ನಾನಂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧರಸ್ತತಃ

ನಿತ್ಯಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸ್ಯಾಥ ರವಿಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಮ್

ಹರಿಂ ಧ್ಯಾಯನ್ನುದುತ್ಯೋರ್ಧ್ವಂ ಹಂಸಃ ಶುಚಿಷದಿತ್ಯೃಚಾ

ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಚ ಜಪೇತ್.....

ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಂತ್ರವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ಹೊರತು ಕ್ರಮವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರದೆಂದು **ಲೌಗಾಕ್ಷಿಸ್ಮೃತಿ** ತಿಳಿಸಿದೆ–

ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾ ಯಥೈವ ಸಾ

ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾ ಮಧ್ಯಮಾ ಚ

ಮಂತ್ರಾಚಮನಕ್ಕೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಮಂತ್ರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ –

ಸೂರ್ಯಶ್ಚೇತ್ಯನುವಾಕೇನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇ ಪಿಬೇದಪಃ

ಅಗ್ನಿಶ್ಚೇತ್ಯನುವಾಕೇನ ಸಾಯಂಕಾಲೇ ಪಿಬೇದಪಃ

ಆಪಃ ಪುನಂತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಮಂತ್ರಾಚಮನಮಾಚರೇತ್

ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಪೂರ್ವಮುಖವಾಗಿಯೇ ಸಂಧ್ಯೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮಾತು – **ಸಂಧ್ಯಾತ್ರಯೇ ಪೂರ್ವಮುಖೋ ದ್ವಿಜನ್ಮಾ.**

ತಥಾ ಮಧ್ಯಮಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಆಸೀನಃ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ಜಪೇತ್

ಪ್ರಾತಸ್ತಿಷ್ಠನ್ ಜಪೇದ್ದೇವೀಂ ಸಾಯಂ ಚೈವೋಪವಿಶ್ಯ ಚ

ಉಪವಿಶ್ಯ ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ಜಪಮಾಚರೇತ್

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ನಿತ್ಯಂ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಮೇವ ಚ

ವಿಧಾನಾದ್ದಶಕಂ ವಾಽಪಿ ತ್ರಿಕಾಲೇಷು ಜಪೇದ್ದ್ವಿಜಃ (ಶೌನಕ)

ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ವಸ್ತ್ರಸಂಶೋಧಪೂರ್ವಕಮ್

ಉಪಾಸ್ಯ ಮಧ್ಯಮಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ವಸ್ತ್ರಸಂಶೋಧನಂ ಪರಮ್ (ಸಂಗ್ರಹ)

ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹೇಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ನಡೆಸುವುದೋ ಹಾಗೆಯೆ ಇತರ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು (ಅಶಕ್ತನಾದವನು) ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆ ನಡೆಸಬಹುದು. ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರಬಾರದು –

ಶಕ್ತಿಮಾನುದಿತೇ ಕಾಲೇ ಸ್ನಾನಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ನ ಹಾಪಯೇತ್

ಕಾಲಲೋಪೋ ಯದಿ ಭವೇತ್ ಕರ್ಮ್ಮಲೋಪಂ ನ ಕಾರಯೇತ್

ಯದಾ ಭವತಿ ಅಲ್ಪಾಪಿ ದ್ವಾದಶೀ ಪಾರಣಾದಿನೇ

ಉಷಃಕಾಲೇ ದ್ವಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾತರ್ಮ್ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ತಥಾ (ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ)

ಎಲ್ಲರೂ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಜಪಿಸಲೇಬೇಕು. ತೀರಾ ಅಶಕ್ತನು ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನಾದರೂ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಂ ದದ್ಯಾತ್ತು ಸೂರ್ಯಾಯ ತ್ರಿಕಾಲೇಷು ಯಥಾಕ್ರಮಾತ್

ಅಶಕ್ತ ಏಕಕಾಲೇ ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ತು ವಿಶೇಷತಃ (ನೃಸಿಂಹಪುರಾಣ)

ಮೂರೂ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ –

ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಮ್ಯಗುಪಾಸಯೇತ್

ಪ್ರಾತರ್ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಾಯಾಹ್ನೇ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಚೈವ ನಿವೇದಯೇತ್ (ಲಿಂಗಪುರಾಣ)

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ಬಳಿಕ ಉಳಿದ ಹಗಲನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಸಂಜೆ ಜಪ –

ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾದಿವಿನೋದೇನ ..... ದಿನಂ ನಯೇತ್

ತತಃ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪತಿಷ್ಠೇತ್ಸಮಾಹಿತಃ (ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ)

ಸಂಜೆಯ ಜಪದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ನೋಡಿ, ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಜಪಿಸಬೇಕು –

ಬಿಂಬಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ಯಜೇದರ್ಘ್ಯಂ ಜಪೇದಾತಾರಕೋದಯಮ್

ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವಾಗ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗಳೆಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು **ಸಂಧ್ಯಾಕಲ್ಪ** ಹೇಳಿದೆ–

ಪ್ರಾತರ್ನಾಭೌ ಕರೌ ಕೃತ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಹೃದಿ ಸಂಸ್ಥಿತೌ

ಸಾಯಂ ಜಪಸ್ತು ನಾಸಾಗ್ರೇ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಜಪಲಕ್ಷಣಮ್

ಹಗಲು 10.30ರಿಂದ (ಉದಯ 6 ಗಂಟೆ ಆದಾಗ) ಸಾಯಂಕಾಲದ (4.30)ವರೆಗೂ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕದ ಸಮಯವನ್ನು **ದಕ್ಷನು** ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಸಂಜೆಯ ಜಪದ ಬಳಿಕ ನಡೆಸಬೇಕು

ಅಧ್ಯರ್ಧಯಾಮಾದಾಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕೇಷ್ಯತೇ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಸಮತಿಕ್ರಾಂತೇ ಸಾಯಂಕಾಲೋ ಭವೇದ್ಯದಿ

ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸ್ಯಾದೌ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕೀಂ ಚರೇತ್

ಮೂರುಹೊತ್ತು ಜಪದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆಯೆಂದು **ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಕಲ್ಪ** ಹೇಳಿದೆ–

ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತಸ್ಸಮಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಚ ಪೃಥಗ್ವಿಧಿಃ

ಕಾಲತ್ರಯಂ ತ್ರಿಧಾ ಜಾಪ್ಯಂ ತ್ರಿಕಾಲಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಸ್ಮೃತಮ್

ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ನಿಂತು ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ ಋಗ್ವೇದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆಂದು **ಆಶ್ವಲಾಯನಸ್ಮೃತಿ** –

ಜಲಮಂಜಲಿಮಾದಾಯ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಚಾಭಿಮಂತ್ರಯೇತ್

ದದ್ಯಾದರ್ಘ್ಯತ್ರಯಂ ತಿಷ್ಠನ್ ತ್ರಿಷು ಕಾಲೇಷು ಬಹ್ವೃಚಃ

ಗಾಯತ್ರಿಜಪ ಮೂರೂ ಹೊತ್ತೂ ವಿಹಿತ–

ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಸು ಜಪೇದ್ದೇವೀಮ್ (ಲೌಗಾಕ್ಷಿಸ್ಮೃತಿ)

ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಜಪಿಸುವಾಗಲೂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆ

ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ಕಳೆಯಲಿವೆ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿದೆ –

ಧಾರಯೇದೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ತು ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಸು ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ

ಸರ್ವಪಾಪವಿಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಫಲಾಪ್ತಯೇ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಿಂತೂ ಅಥವಾ ಕುಳಿತೂ ಜಪಿಸಬಹುದು–

ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ತು ಜಪದ್ದೇವೀಂ ಆಸೀನಸ್ತಿಷ್ಠತೋಽಪಿ ವಾ (ಲೌಗಾಕ್ಷಿಸ್ಮೃತಿ)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಜಪ ನಡೆಸಬೇಕು–

ತಥಾ ಮಧ್ಯಮಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಆಸೀನಃ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ಜಪೇತ್

ಪ್ರಾಙ್ಮುಖಸ್ತು ಜಪೇತ್ ಪ್ರಾತಃ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಪ್ರಾಗುದಙ್ಮುಖಃ

ಪ್ರತ್ಯಙ್ಮುಖಸ್ತು ಸಾಯಾಹ್ನೇ ದೈವೇ ವಾ ಗುರುಸನ್ನಿಧೌ

ಏತತ್ಸಂಧ್ಯಾತ್ರಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ಯದಧಿಷ್ಠಿತಮ್

ಯಸ್ಯ ನಾಸ್ತ್ಯಾದರಸ್ತತ್ರ ನ ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉಚ್ಯತೇ (ಕಾತ್ಯಾಯನ)

ಅರ್ಘ್ಯಮೇಕಂ ಪ್ರದಾತವ್ಯಂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಭಾಸ್ಕರಂ ಪ್ರತಿ

ಅಥ ಮಧ್ಯಮಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಆಸೀನಃ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖೋ ಜಪೇತ್ (ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ)

ತ್ರಿಃ ಕುರು ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾರ್ಚಾಃ (ವಾದಿರಾಜರ ಕುರುಸ್ತುತಿ)

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತಪುರಾಣವು ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಿಲ್ಲದವನ ಯಾವ ಒಂದು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯೆ ಸಿಗುವುದು –

ಯಾವಜ್ಜೀವನಪರ್ಯಂತಂ ಯಸ್ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಕರೋತಿ ಚ

ಸ ಹಿ ಸೂರ್ಯಸಮೋ ವಿಪ್ರಃ ತೇಜಸಾ ತಪಸಾ ಸದಾ

ನ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಸುರಾಃ ಪೂಜಾಂ ಪಿತರಃ ಪಿಂಡತರ್ಪಣಮ್

ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾಚರತಶ್ಚೈವ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯರಹಿತಸ್ಯ ಚ

ವಿಷ್ಣುಮಂತ್ರವಿಹೀನಶ್ಚ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯರಹಿತೋ ದ್ವಿಜಃ

ಏಕಾದಶೀವಿಹೀನಶ್ಚ ವಿಷಹೀನೋ ಯಥೋರಗಃ

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು ಗಾಯತ್ರೀ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದು ವಾರ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಜಪ ಬಿಟ್ಟವನು ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಯೋಗ್ಯನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿನ ನಾರಾಯಣನ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ತಪ್ಪಾದ ಜಪವು ಅಂಧತಮಸ್ಸಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಸಲಾಗಿದೆ –

ನಿಯಂತಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಯ ಏಕಃ ಕಾರಣಂ ಪರಮ್
ಅನಾಮಾ ಗೋತ್ರರಹಿತೋ ರೂಪಾದಿಪರಿವರ್ಜಿತಃ
ಆವಿರ್ಭಾವತಿರೋಭಾವೌ ಯದ್ಭ್ರೂವರ್ತ್ತನವರ್ತ್ತಿನೌ
ಸ ಏವಂ ವಕ್ತಿ ಸತತಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ವೇದಪೂರುಷಃ
ಯೋಽಸಾವಾದಿತ್ಯಪುರುಷಃ ಸೋಽಸಾವಹಮಿತಿ ಸ್ಫುಟಮ್
ಅಂಧಂತಮಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಯೇ ಚೈವಾನ್ಯಮುಪಾಸತೇ
ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಂ ಶ್ರುತಿಮಿಮಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ
ತಮೇಕಮುಪತಿಷ್ಠಂತೇ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯೇತಿ ಪುನಃಪುನಃ
ಉಪಲಭ್ಯ ಚ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ನೋಪತಿಷ್ಠೇತ ಯಃ ಪರಾಮ್
ಕಾಲೇ ತ್ರಿಕಾಲಂ ಸಪ್ತಾಹಾತ್ ಸ ಪತೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ
ತಾವತ್ಪ್ರಾತರ್ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠೇತ್ ಯಾವದರ್ಧೋದಯೋ ರವೇಃ
ಆಸನಸ್ಥೋ ಜಪೇನ್ಮೌನೀ ಪ್ರತ್ಯಗಾತಾರಕೋದಯಾತ್
ಸಾದಿತ್ಯಾಂ ಮಧ್ಯಮಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪೇದಾದಿತ್ಯಸಮ್ಮುಖಃ
ಕಾಲಲೋಪೋ ನ ಕರ್ತ್ತವ್ಯಃ ತತಃ ಕಾಲಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಯೇತ್

ಮಂಗಳಾಶಂಸನೆಯು ಮೂರೂ ಹೊತ್ತಿನ ಜಪ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಲ್ಲವೇ? –

ಸಂಧ್ಯಾನಾಂ ತ್ರಿತಯಂ ದ್ವಿಜೈರಪಿ ಯುತಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಳಮ್

ಮೂರೂ ಹೊತ್ತು ಪೂಜೆ ನಡೆಸುವಂತೆ **ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆ** ವಿಧಿಸಿದೆ. ಇದು ಜಪಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಜಪ ಪುಜೆ ನಡೆಸುವುದು

ಸಾಧಕನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು. ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಖ್ಯ –

ನ ಚ ಕಾಲತ್ರಯಾನ್ನ್ಯೂನಂ ಪೂಜನಂ ವಿಹಿತಂ ಸದಾ

ಕಾಲತ್ರಯಂ ಪ್ರಧಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದೂರ್ಧ್ವಂ ಕರ್ತುರಿಚ್ಛಯಾ

ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಪ್ರಭಾತಕಾಲಂ ಸ್ಯಾತ್ ತ್ರಿಷು ಕಾಲೇಷು ವೈ ಪುನಃ

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು **ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ**ಯಲ್ಲಿ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ದಿನದ 4ನೆಯ ಸಂಧಿಕಾಲ. ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಮಧ್ವರ ಆದೇಶ –

ಅಂತರಾಳೇ ತಥೋದ್ಬುದ್ಧಃ ಸ್ಮರೇತ ಬಹುಶೋ ಹರಿಮ್

ಇದು ನಡುರಾತ್ರಿಯ ವಾಮದೇವಯಜ್ಞದ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಕೆಲವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು **ಏಷ ನಿತ್ಯಸಮಾಚಾರಃ** ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ – **ಗೃಹಿಣೋ ವನಿನಸ್ತಥಾ**. ವಾನಪ್ರಸ್ಥರಿಗಂತೂ ಗೃಹವಾಳ್ತೆ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧಪಡದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಡದವರಿಗೆ ಬಿಡಲು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ನಡುರಾತ್ರಿಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಕ್ರಿಯಾದೇಶವು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂದು **ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ**ದ ಮಾತು – **ಚತುರ್ಥೀ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸಂಧ್ಯಾ ನಿಶೀಥಾದೌ ವಿಭಾವ್ಯತೇ**

ಈಶ್ವರಸಂಹಿತೆ ಯೋಗಧ್ಯಾನವನ್ನೇ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದೆ –

ಸಮುತ್ಥಾಯಾರ್ಧರಾತ್ರೇಽಥ ಜಿತನಿದ್ರೋ ಜಿತಶ್ರಮಃ

ಕಮಂಡಲುಸ್ಥಿತೇನೈವ ಸಮಾಚಮ್ಯ ತು ವಾರಿಣಾ

ಗುರುಂ ದೇವಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಉಪವಿಶ್ಯಾಜಿನಾಸನೇ

ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಯಥಾವಿಧಿ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ

ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಬರುವವರೆಗೆ ದೇವರ ಸ್ಮರಣೆಗೈಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಿದ್ದೆಯ ನಡುವೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ದೇವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೈಯಬೇಕೆಂದು

ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಆದೇಶಿಸಿದೆ –

ಯಾವನ್ನಿದ್ರಾ ಸಮಭ್ಯೇತಿ ತಾವದ್ದೇವಂ ಚ ಸಂಸ್ಮರೇತ್

ನಿದ್ರಾಂತರೇ ಪ್ರಬುದ್ಧಃ ಸನ್ ಕೀರ್ತ್ತಯೇದ್ಭಗವದ್ಗುಣಾನ್

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಪಾಸನೆಯು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಸೋಽಪಾಸನಾ ಚ ದ್ವಿವಿಧಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಸ್ವರೂಪಿಣೀ

ಧ್ಯಾನರೂಪಾಽಪರಾ ಚೈವ ತದಂಗಂ ಧಾರಣಾದಿಕಮ್

ಪುರಾಣ ಹೇಳಿದ್ದು ಮೊದಲ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು–ಜ್ಞಾನಕರ್ಮವನ್ನು. **ಸ್ಮರೇತ** ಎಂಬ ಆಚಾರ್ಯರ ಆದೇಶದ ಶಬ್ದವು ಶ್ರವಣ, ಕೀರ್ತನ, ಸ್ಮರಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. **ಬಹುಶಃ** ಪದವು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆಮಂದಿಯರ ಜೊತೆಗೆ. ಓದನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಸಂಹಿತೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಎರಡನೇ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು–ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು. ಆಚಾರ್ಯರ **ಬಹುಶಃ ಸ್ಮರೇತ** ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವು ಸಾಂದ್ರಸ್ಮರಣೆಯ ಧ್ಯಾನಧಾರಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಂತರಾಳದ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಧ್ಯೆಯಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ನಂತರ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಒಳಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಂದಿನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳುವನು ಎನ್ನುವುದಾಗಿ **ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣ** –

ಯಾಮಾತ್ಪೂರ್ವಂ ತು ಯೋ ವಿಪ್ರಃ ಸ್ವಪೇನ್ನಿದ್ರಾವಶಃ ಪುಮಾನ್

ದಿವಾರಾತ್ರಿಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಂ ತಸ್ಯ ವಿನಶ್ಯತಿ

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ **ಯಾಮಾತ್ಪರತ ಏವಾಽಥ ಸ್ವಪೇತ್** ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಯಾಮದ ಅನಂತರ ಮಲಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಮೊದಲು ರಾತ್ರಿ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ ಮುಗಿದಿರಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಘಳಿಗೆಯಾದರೂ ದೇವರ ಚಿಂತನೆ ಸಾಗಿರಲಿ.

ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ

ಆಶೌಚ ತಿಳಿಯುವ ಮೊದಲೆ ಜಪ, ಹೋಮ, ಮದುವೆ, ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ದಿನದ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶೌಚದ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣದ ಮಾತು –

ವ್ರತಯಜ್ಞವಿವಾಹೇಷು ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಹೋಮೇಽರ್ಚನೇ ಜಪೇ
ಆರಬ್ಧೇ ಸೂತಕಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಅನಾರಬ್ಧೇ ತು ಸೂತಕಮ್

ಜಾತಾಶೌಚ ಮೃತಾಶೌಚಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಸಂಕೋಚವಿದೆ ಹೊರತು ಜಪತ್ಯಾಗ ಇಲ್ಲ ಎಂದೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಾತುಗಳು –

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಕೃತ್ವೋಽತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಮನಸಾ ಜಪೇತ್ (ದೇವಜಾನೀಯ)
ಸೂತಕೇ ಮೃತಕೇ ಚೈವ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತೌ ತಥಾಽಧ್ವನಿ
ಮಾನಸೀಂ ತು ಜಪೇತ್ಸಂಧ್ಯಾಂ ಕುಶವಾರಿವಿವರ್ಜ್ಜಿತಾಮ್
ಸೂತಕೇ ಮೃತಕೇ ವಾಽಪಿ ಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮ್ಮ ನ ಸಂತ್ಯಜೇತ್ (ವಾಧೂಲಸ್ಮೃತಿ)

ಅರ್ಘ್ಯಾಂತಾ ಮಾನಸೀ ಸಂಧ್ಯಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಪ್ರಣವವರ್ಜ್ಜಿತಾ (ವಿಷ್ಣುಸ್ಮೃತಿ)

ಸೂತಕೇ ಮೃತಕೇ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಣಾಮಾಮಮಮಂತ್ರಕಮ್
ತಥಾ ಮಾರ್ಜ್ಜನಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ ಮನಸೋಚ್ಚಾರ್ಯ ಮಾರ್ಜ್ಜಯೇತ್
ಗಾಯತ್ರೀಂ ಸಮ್ಯಗುಚ್ಚಾರ್ಯ ಸೂರ್ಯಾಯಾರ್ಘ್ಯಂ ನಿವೇದಯೇತ್
ಮಾರ್ಜ್ಜನಂ ತು ನವಾ ಕಾರ್ಯಂ ಉಪಸ್ಥಾನಂ ನಚೈವ ಹಿ (ಭಾರದ್ವಾಜ)

ಆಪನ್ನಶ್ಚಾಶುಚೌ ಕಾಲೇ ತಿಷ್ಠನ್ನಪಿ ಜಪೇದ್ದಶ (ಆಶ್ವಲಾಯನ ಸ್ಮೃತಿ)
ಜಲಾಭಾವೇ ಮಹಾಮಾರ್ಗ್ಗೇ ಬಂಧನೇ ತ್ವಶುಚಾವಪಿ
ಉಭಯೋಃ ಸಂಧ್ಯಯೋಃ ಕಾಲೇ ರಜಸಾ ವಾರ್ಘ್ಯಮುತ್ಸೃಜೇತ್ (ಅಗ್ನಿಸ್ಮೃತಿ)

ಆಶಕ್ತೌ ನಿರ್ಜ್ಜಲೇ ದೇಶೇ ಮೃತೇ ಜಾತೇ ಚ ಸೂತಕೇ
ಜಪೇಚ್ಚ ಮಾನಸೀಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಕುಶವಾರಿವಿವರ್ಜ್ಜಿತಾಮ್
ಸೂತಕೇ ಮೃತಕೇ ಚೈವ ಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್
ಮನಸೋಚ್ಚಾರಯನ್ಮಂತ್ರಾನ್ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮೃತೇ ದ್ವಿಜಃ (ಪುಲಸ್ತ್ಯ)

ಸೂತಕೇ ಸಾವಿತ್ರ್ಯಾ ಚಾಂಜಲಿಂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕೃತ್ವಾ
ಸೂರ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ನಮಸ್ಕುರ್ಯಾದಿತಿ ಪೈಠೀನಸಿಸ್ಮರಣಾತ್

(ಮಿತಾಕ್ಷರಾ)

ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಜಪ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ಮಾಧವೀಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯ ಬರುವುದೋ, ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಪಾಪ ಬರುವುದೋ ಅದನ್ನು ನಿತ್ಯ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ತಿಳಿಸುವರು. ಈ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜಪವೂ ಸೇರಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಜಪ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ, ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಸಂಧ್ಯಾಮಿಷ್ಟಿಂ ಚ ಹೋಮಂ ಚ ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ಸಮಾಚರೇತ್
ನ ತ್ಯಜೇತ್ಸೂತಕೇ ವಾಽಪಿ ತ್ಯಜನ್ ಗಚ್ಛೇದಧೋಗತಿಮ್

ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ಜಪಕ್ರಮದಂತೆ ಗೋಪಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಚಮನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಡೆಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನ್ಯಾಸ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಜಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಧರ್ಮದೇವತೆಯಾದ ಯಮನೇ ತಿಳಿಸಿರುವನು –

ತೈಲಾಭ್ಯಂಗೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಸೂತಕೇ ಮೃತಕೇಽಪಿ ಚ
ಗೋಪೀಮೃದಂ ಧಾರಯೇದ್ಯಃ ನೈವ ಯಾತಿ ಯಮಾಲಯಮ್

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥವನ್ನು ಆಶೌಚದವನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ನದಿ–ಸರೋವರ ಮುಂತಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಯಾಗದಂತೆ ಮೀಯಲು ಆಶೌಚದವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದವ ರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥ ವನ್ನು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಜಪಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಅಭಿವಾದನಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಇತರರನ್ನು, ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ಆಶೌಚದವನು ನಮಿಸಬಾರದು. ಇತರರಿಂದ ನಮನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಪಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಾಧನೋಪಾಯಗಳು

ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಕೆಲವೊಂದು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಏಕೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ತೃಪ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟವೇ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಲ್ಲುಜ್ಜುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋರ್ವನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಇಂಚು ಉದ್ದದ ದಂತಕಾಷ್ಠವಾದರೆ, ಸ್ತ್ರೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಇಂಚು ಸಾಕು ಎನ್ನುವ ಮಾತು **ಬೃಹತ್‌ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿದೆ** –

ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲಮಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ದಂತಧಾವನಮ್
ಕ್ಷತ್ರವಿಡ್‌ಶೂದ್ರಜಾತೀನಾಂ ನವಷಟ್ಚತುರಂಗುಲಮ್
ಚತುರಂಗುಲಮಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ ನಾರೀಣಾಂ ದಂತಧಾವನಮ್
ನೈಋತ್ಯಾಂ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ಕಾಷ್ಠಂ ದಂತೋಲ್ಲೇಖಂ ವಿಧಾಯ ಚ
ಪಾಲಾಶಮಾಸನಂ ಯಾನಂ ದಂತಕಾಷ್ಠಂ ಚ ಪಾದುಕೇ
ವರ್ಜ್ಜಯೇತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶಮೀಮಶ್ವತ್ಥಮೇವ ಚ
ಅಪಾಮಾರ್ಗ್ಗಃ ಪ್ರಶಸ್ತೋಽಯಂ ದಂತಧಾವನಕರ್ಮ್ಮಣಿ

ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಮುಳುಗಿಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ವೇದಾಧಿಕಾರದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಆಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ನಡೆಸುವ ಯಾವುದೇ ದೈವಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳು ಪಂಚಮವೇದವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಇರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ವೇದವಂಚಿತರು, ವೇದಬಾಹ್ಯರು ಎನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಪಂಚರಾತ್ರ ಸಂಹಿತೆಗಳು ಇತಿಹಾಸ ಪದದಿಂದಲೇ ಸೂಚಿತಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮಾತುಗಳೂ ಅವರ

ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವವು. ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿಬ್ರಹ್ಮಬಂಧುಗಳ ಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇತಿಹಾಸಾದಿಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸರು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದಮಂತ್ರವಿಹೀನಾನಾಂ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾಣಾಂ ವಿಧೀಯತೇ
ಮಂತ್ರೈಃ ಪೌರಾಣಿಕೈರೇವ ವಾರುಣಂ ಸ್ನಾನಮುತ್ತಮಮ್
ಅನ್ಯಾಶ್ಚಾಪಿ ಕ್ರಿಯಾಸ್ತೇಷಾಂ ವೇದಮಂತ್ರವಿವರ್ಜಿತಾಃ
ಕಾರಯೇತ್ಸತತಂ ನೈವ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ (ವರಾಹಪುರಾಣ)

ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆ ಸ್ನಾನದ ಬಳಿಕ ಕರ್ಮಸಾಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡ್ಡಾಯವೆನಿಸಿದೆ. ಗಂಡಂದಿರು ಬದುಕಿರುವಾಗ ಹಣೆಯ ಪುಂಡ್ರದ ನಡುವೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ಧರಿಸಬೇಕು –

ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವಾ ಪುರುಷಾ ವಾಽಪಿ ವಿನಾ ಪುಂಡ್ರಂ ಕದಾಚನ
ನ ಕುರ್ಯುಃ ಸುಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ವೃಥಾ ಭವೇತ್
ಸುವಾಸಿನ್ಯೋಽಪಿ ಬಿಭೃಯುಃ ತಿಲಕೋಪರಿ ಕುಂಕುಮಮ್
ಪಶ್ಚಾತ್ಕುರ್ಯುಃ ಶುಭಂ ಕರ್ಮ ಗೃಹಕರ್ಮಾಣಿ ಯಾನಿ ಚ (ವರಾಹಪುರಾಣ)
ತಸ್ಮಾಚ್ಛಿದ್ರಾನ್ವಿತಂ ಪುಂಡ್ರಂ ದಂಡಾಕಾರಂ ಸುಶೋಭನಮ್
ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಸತತಂ ಧಾರ್ಯಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚ ಶುಭದರ್ಶನೇ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)
ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ಲಲಾಟೇ ಚ ಮೃದಾ ಶುಭ್ರಂ ತು ಧಾರಯೇತ್
ಕಸ್ತೂರ್ಯಾ ಕುಂಕುಮೇನಾಪಿ ಚಂದನೇನಾಥವಾ ಸತೀ
ರಮ್ಯಂ ಮಂಜುಕರಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ತು ಧಾರಯೇತ್
ಅಲಂಕೃತ್ಯ ತಥಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಗೃಹಕೃತ್ಯಂ ತತಶ್ಚರೇತ್ (ಆತ್ರೇಯಸ್ಮೃತಿ)
ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಶೂದ್ರಾ ಮ್ಲೇಂಛಾ ವಾಂತ್ಯಜಜಾತಯಃ
ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧರಾಃ ಸರ್ವೇ ನಮಸ್ಯಾ ದೇವತಾ ಇವ (ಬೃಹದ್ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತಾ)
ಗೋಪೀಚಂದನಪುಂಡ್ರಂ ಚ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಧರ್ಮಃ ಸನಾತನಃ
ಪುಂಡ್ರಹೀನೇ ತು ನಾರೀಣಾಂ ಪತ್ಯುರಾಯುಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ (ಸದಾ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ)

ವಸಿಷ್ಠಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಮೆಚ್ಚಿದ ಗೋಪಿಯಿಂದ ಊರ್ಧ್ವ ಪುಂಡ್ರವನ್ನು ಹಾಕಲು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣನ ಆವಾಸಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಧರಿಸಲು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಇರವಿನ ಅನುಸಂಧಾನ – **ಸಾಂತರಾಳೋರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಧಾಮನಿ**

ಹರಿದ್ರಾಸಾರಸಂಭೂತಂ ಸ್ತ್ರೀ ಚ ಚೂರ್ಣ್ಣಂ ಪ್ರಧಾರಯೇತ್

ತೇನೋರ್ಧ್ವರೇಖಾಂ ರಚಯೇತ್ ತಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಪರಿಚಿಂತಯೇತ್

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುಂಕುಮರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾರಾಯಣನ ಆದೇಶ **ಬೃಹದ್ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆ**ಯಲ್ಲಿದೆ –

ಪ್ರದೀಪಕಲಿಕಾಕಾರಾ ಯಾ ರೇಖಾ ಪುಂಡ್ರಮಧ್ಯಗಾ

ತಸ್ಯಾ ರೂಪೇಣ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತ್ವಂ ಕಲಯಾ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು

ಆಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು, ವ್ಯಾಪಾರ ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಎರಡು, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಕರರಿಗೆ ಒಂದು ಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆ –

ಚತ್ವಾರಿ ಭೂಭೃತಾಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪುಂಡ್ರಾಣಿ ದ್ವೇ ವಿಶಾಂ ಸ್ಮೃತೇ

ಏಕಂ ಪುಂಡ್ರಂ ತು ನಾರೀಣಾಂ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಚ ವಿಧೀಯತೇ (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಕುರ್ಯಾದ್ದ್ವಾದಶಪುಂಡ್ರಾಣಿ ವಿಪ್ರಶ್ಚತ್ವಾರಿ ಬಾಹುಜಃ

ವೈಶ್ಯಃ ಪುಂಡ್ರಂ ದ್ವಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಶೂದ್ರಾದ್ಯಾ ಅಪರೇಽಖಿಲಾಃ

ವೇದಾನಧಿಕೃತಾ ಯೇ ತು ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಯೋಷಿತಃ

ಏಕಮೇವ ಪ್ರಕುರ್ವೀರನ್ ಲಲಾಟೇ ತೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಕಮ್

ಲಲಾಟೆ ಹೃದಯೇ ವೈಶ್ಯೋ ಬಾಹ್ವೋರಪಿ ಚ ಬಾಹುಜಃ (ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ)

ಹಣೆ, ಎದೆ ಮತ್ತೆರಡು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ ನಾಮಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಹಣೆ ಮತ್ತು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾರಾಯಣ ನಾಮವೊಂದರಿಂದ ಹಣೆಯ ಪುಂಡ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂದು **ಪದ್ಮಪುರಾಣ** –

ಲಲಾಟೇ ಹೃದಿ ಬಾಹ್ವೋಶ್ಚ ಚತುಷ್ಪುಂಡ್ರಾಣಿ ಧಾರಯೇತ್

ಲಲಾಟೇ ಹೃದಯೇ ದ್ವೇ ತು ಭಾಲೇ ತ್ವೇಕಂ ವಿಧೀಯತೇ

ಮೂರ್ತ್ಯಯೋ ವಾಸುದೇವಾದ್ಯಾಃ ಚತುಷ್ಪುಂಡ್ರೇಷು ಧಾರಯೇತ್

ದ್ವಯೋರ್ಗ್ಗೋವಿಂದಕೃಷ್ಣೌ ತು ಏಕಂ ನಾರಾಯಣಂ ಧರೇತ್

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು ಹೀಗೆಯೇ ಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಕೇಶವಾದಿಗಳಲ್ಲೇ ತಿಳಿಸಿದೆ. (ಇದರಿಂದ ಶುಕ್ಲ-ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಭೇದದಲ್ಲಿ ನಾಮಭೇದದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಲಿದೆ)

ಲಲಾಟೇ ಕೇಶವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಹೃದಯೇ ಮಾಧವಂ ತಥಾ

ಬಾಹ್ವೋಶ್ಚೈವೋಭಯೋರ್ವತ್ಸ ಸ್ಮರೇದ್ವೈ ಮಧುಸೂದನಮ್

ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ವಿಧಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೈಶ್ಯಕೃತ್ಯಂ ನಿಶಾಮಯ

ಲಲಾಟೇ ಕೇಶವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಹೃದಯೇ ಮಾಧವಂ ತಥಾ

ಯೋಷಿಚ್ಛೂದ್ರೌ ಸ್ಮರೇದ್ದೇವಂ ಕೇಶವಂ ಭಾಲದೇಶಕೇ

ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆಯಂತೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಗೋಪಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರ ಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ತಪ್ತಮುದ್ರಾಧಾರಣೆಯೂ ಎಲ್ಲ ರಿಗೂ ವಿಹಿತ. ವೈಷ್ಣವ ಚಿಹ್ನೆ ಇರದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಹೋಮ-ಹವನಗಳನ್ನು ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳು ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವೀಕರಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ – **ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಪಿ ತಪ್ತಚಕ್ರಾಂಕವರ್ಜ್ಜಿತಃ**

ಸ್ಮಶಾನಕಾಷ್ಠವತ್ತಸ್ಯ ಸ್ಪರ್ಶೇ ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್

ಕಂಚುಕಂ ಕಂಠಸೂತ್ರಂ ಚ ಲಲಾಟೇ ಚೋರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಕಮ್

ತಪ್ತಚಕ್ರಂ ತಥಾ ಶಂಖಂ ಯಸ್ಯಾ ಗಾತ್ರೇ ನ ವಿದ್ಯತೇ

ಹವ್ಯಂ ಕವ್ಯಂ ತಯಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರೋಽಪಿ ಹಿ

ನೈವ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಕುಪಿತಾ ಶುನಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಯಥಾ ತಥಾ (ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ)

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಗೋಪೀಚಂದನದಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಗಳ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ರಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅಗ್ನಿತಪ್ತಗಳಾದ

ಶಂಖಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೊಣಕೈಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು –

ಬಾಲಾನಾಮುದರೇಷ್ವೇವ ಬಾಹ್ವೋರೇವ ಹಿ ಯೋಷಿತಾಮ್

ಶೂದ್ರಾದೀನಾಂ ತಥೈವ ಸ್ಯಾತ್ ಮುದ್ರಾದ್ವಿತಯಮೇವ ಹಿ (ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ)

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವು ಆಚಮನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆದೇಶಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಚಮನದ ನೀರು ತುಟಿಗೆ ತಾಗಿದರೆ ಸಾಕು –

ಅನುಷ್ಣಾಭಿರಫೇನಾಭಿಃ ಅದ್ಭಿರ್ಹೃದ್ಗಾಭಿರತ್ವರಃ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥೇನ ದೃಷ್ಟಿಪೂತಾಭಿರಾಚಮೇತ್

ಕಂಠಗಾಭಿರ್ನೃಪಃ ಶುದ್ಧ್ಯೇತ್ ತಾಲುಗಾಭಿಸ್ತಥೋರುಜಃ

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾವಾಸ್ಯಸಂಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರೇಣಾಽಪಿ ವಿಶುದ್ಧ್ಯತಃ

ದೇವರ ನಾಮಜಪಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತುಳಸಿಮಣಿಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು **ಗೌರೀತಂತ್ರ** –

ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಶೂದ್ರಾದಯಃ ಪಾಪಾ ಅಂತ್ಯಜಾ ಪತಿತಾದಯಃ

ಬಧ್ನೀಯುಸ್ತುಳಸೀಂ ಕಂಠೇ ದೀಕ್ಷಿತಾಶ್ಚೇದ್ಭವಂತಿ ಹಿ

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ನಾಮಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರದ ಸೇರ್ಪಡೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರೂ ಆಚಮನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಿದೆ. ಕರ್ಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರವನ್ನು, ತುಳಸೀಮಾಲೆ, ಪದ್ಮಾಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೌಪೀನವನ್ನೂ ಧರಿಸಲಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾಣಾಂ ವಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಣವವರ್ಜಿತಮ್

ಕೇಶವಾಯೇತಿ ಮಂತ್ರಾದ್ಯೈಃ ಜಲಂ ಪೀತ್ವಾ ತ್ರಿಧಾ ತ್ರಿಧಾ

ತಥಾನ್ಯನಾಮಭಿರ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇದ್ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಮ್

ಕೌಪೀನಕಟಿಸೂತ್ರಾಣಿ ಶುದ್ಧವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಧಾರಯೇತ್

ಸಚ್ಛಿದ್ರಮೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಾಣಿ ಪವಿತ್ರಾಣಿ ಚ ಧಾರಯೇತ್

ತುಳಸೀಪದ್ಮಮಾಲಾದೀನ್ ಧಾರಯೇದ್ಯಜ್ಞಸೂತ್ರವತ್ (ಶೇಷಸಂಹಿತಾ)

ಓಂಕಾರದ ಬದಲಿಗೆ ಶ್ರೀಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದೆ –

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪಂಚರಾತ್ರೇಣ ಕಲ್ಪಯೇತ್
ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಧರ್ಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ
ಪಂಚರಾತ್ರೇಣ ತಂತ್ರೇಣ ವೇದಮಂತ್ರಾದಿಕಂ ವಿನಾ
ತದ್ವತ್ತತ್ಪ್ರಣವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಶ್ರೀಬೀಜಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್
ಜಪಹೋಮಾದಿಸರ್ವೇಷು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾದ್ಯುತ್ಸವೇಷು ಚ
ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಾಶ್ಚ ವೇದಮಂತ್ರಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ
ಸ್ಮೃತ್ಯಾಗಮಾದಿಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಶ್ರಿಯಾದಿಕಮ್ (ಶೇಷಸಂಹಿತಾ)

ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನು ಅಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಜಪಿಸುವಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆದೇಶವಿದೆ –

ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ನಿತ್ಯಮೋಂಕಾರಪೂರ್ವಕಮ್
ಭವೇದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಮಂತ್ರಂ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕಮ್
ಅಕಾರಂ ಬಿಂದುಸಂಯುಕ್ತಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಚ
ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಮಂತ್ರಂ ಭವೇದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಶುಭಮ್
ಅಧ್ಯಾಪ್ಯಂ ವಿಧಿವತ್ ಶೂದ್ರಾನ್ ಸಂಕರೇಷ್ವನುಲೋಮಜಾನ್
ಚಂಡಾಲೇಷು ತುರುಷ್ಕೇಷು ಮನುರಿಷ್ಟಾರ್ಥಸಾಧಕಃ
ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಕರಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಸದ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಯಕಮ್ (ಶೇಷಸಂಹಿತೆ)

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು **ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ** ಇತರರ ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೀಡುವಂತೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟವರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಮಂತ್ರಪ್ರಕಾರವನ್ನು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾಃ ತ್ರಯೋ ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ
ದ್ವಿಜೈರೇತೇಷು ಸೋಂಕಾರಾ ಉಪಾಸ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಾಃ
ತತ್ತದ್ಧ್ಯಾನಾನುಸಾರೇಣ ತತ್ತದ್ದೀಜಾನುಸಾರತಃ
ಏತ ಏವ ನಿರೋಂಕಾರಾಃ ಸಬೀಜಾಃ ಶುಚಿಭಿಃ ಸದಾ
ದ್ವಿಜಸ್ತ್ರೀಭಿರುಪಾಸ್ಯಾಃ ಸ್ಯುಃ ನಾನ್ಯೈರೇವ ಕಥಂಚನ

ಅನುಲೋಮೇಷು ಯೇ ಕೇಚಿತ್ ತ್ರಯೀವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಣಃ
ತೇಽಪಿ ದ್ವಿಜಾತಿವದ್ದೇಯಂ ತೇಷಾಂ ದೀಕ್ಷಾದಿಕಂ ತಥಾ

ಸಚ್ಛೂದ್ರಾ ಅಪಿ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ ಸೂತಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಲೋಮಿನಃ
ದ್ವಿಜಸ್ತ್ರೀವತ್ತುಸಂಸ್ಕಾರ್ಯಾಃ ತಥಾ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶತಃ

ವೈದಿಕಾನಧಿಕಾರಾ ಯೇ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಪತಿತಾದಯಃ
ತೇಷಾಂ ತಾಂತ್ರಿಕಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ ಪೂಜಾಮಂತ್ರಜಪಾದಿಕಮ್

ನಿರೋಂಕಾರಾಶ್ಚ ನಿರ್ಬೀಜಾ ನಮಃಪೂರ್ವಾ ನಮೋಂತಕಾಃ
ಶ್ರೀಶಬ್ದಪೂರ್ವಕಾ ವಾಽಪಿ ಸಂಬುದ್ಧ್ಯಂತಾಶ್ಚ ಯೇ ಸ್ಮೃತಾಃ
ಸೌಮ್ಯರೂಪಾಶ್ಚ ರಾಮಾದ್ಯಾ ಮನವಸ್ತೇ ಯಥಾರುಚಿ
ಶೂದ್ರಾದಿಶ್ವಪಚಾಂತೇಭ್ಯ ಉಪದೇಶ್ಯಾ ವಿಶುದ್ಧಯೇ

ತತ್ರಾಪಿ ಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟಾಃ ಸ್ಯುಃ ನಿಯಮವ್ರತಚಾರಿಣಃ
ತೇಷಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಬೀಜಯುಕ್ತಮಂತ್ರಾನುಪಾದಿಶೇತ್

ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಜಪ ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ–

ವ್ರತಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಜಪೋ ಧ್ಯಾನಂ ನತು ತರ್ಪ್ಪಣಮೇವ ಚ

ಹಾರೀತಸ್ಮೃತಿಯು ಗುರುಮಂತ್ರಜಪವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತ ಭಗವಚ್ಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದೆ–

ಆಚಮ್ಯ ಧಾರಯೇತ್ಪೂರ್ವಂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ಮೃದೈವ ತು
ಚಂದನೇನಾಽಪಿ ಕಸ್ತೂರ್ಯಾ ಕುಂಕುಮೇನಾಽಪಿ ವಾ ಸತೀ

ಮಂತ್ರಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಗುರುಂ ಪಶ್ಚಾತ್ ಅಭಿವಂದ್ಯ ಚ ವೈಷ್ಣವಾನ್

ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಚ ಶರಣಾಗತಿಮ್

ಆತ್ಮಾನಂ ಸಮಲಂಕೃತ್ಯ ಚಿಂತಯೇನ್ಮಧುಸೂದನಮ್

ಕುಲ್ಲೂಕಭಟ್ಟನ ಸ್ಮೃತಿರತ್ನದಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯಾದವಳು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಸಂಗೃಹೀತವಾಗಿದೆ–

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಸ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನಮೇವ ಚ

ಕಾರ್ಯಂ ಪತ್ನ್ಯಾ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಬಲಿಕರ್ಮ ಚ ನೈತ್ಯಿಕಮ್

ವೈದಿಕಮಂತ್ರಜಪ, ಸಂನ್ಯಾಸ, ಕ್ಷೇತ್ರಸಂಚಾರ, ದೇವಪೂಜೆ ಇವೆಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ವೇದಸಂಸ್ಕಾರ – ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ –

ಜಪಸ್ತಪಸ್ತೀರ್ಥಸೇವಾ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾ ಮಂತ್ರಸಾಧನಮ್

ದೇವತಾರಾಧನಂ ಚೈವ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಪತನಾನಿ ಷಟ್

ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಂದು **ಶೇಷಸಂಹಿತೆ – ಕೇವಲಂ ವೈಷ್ಣವಂ ನಾಮ ನಮಃಪ್ರಣವವರ್ಜ್ಜಿತಮ್**

ಹುಂಫಡಾದಿವಷಟ್ಸ್ವಾಹಾವರ್ಜ್ಜಿತಂ ಕೇಶವಾದಿಕಮ್

ಅಧ್ಯಾಪ್ಯಂ ಸ್ತ್ರೀಷು ಶೂದ್ರೇಷು ತದ್ವದೇವಾನುಲೋಮಜೇ

ನಾಮಮಂತ್ರಜಪದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಸೇರಿಸಲೇಬಾರದು –

ತಸ್ಮಾತ್ಸಪ್ರಣವಂ ಶೂದ್ರೋ ಮನ್ನಾಮಾಪಿ ನ ಕೀರ್ತ್ತಯೇತ್ (ಮಹಾಭಾರತ)

ಪ್ರಣವವನ್ನು ಹಾಕಿ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದರೆ, ಅದು ವಿಷಫಲವನ್ನು ನೀಡಲಿದೆ –

ವಿನಾ ಹಿ ಪ್ರಣವಂ ಮಂತ್ರಃ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ತಿತಃ

ಪ್ರಣವೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತಾಃ ತನ್ಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ವಿಷೋಪಮಾಃ

ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದವರು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಲಿದೆ. ಗಾಯತ್ರೀಜಪಕ್ಕೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ನೀಡುವ ಅರ್ಘ್ಯಗೂ ವಿಹಿತವಾದ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿನ ಮಂತ್ರ – **ನಮೋ ವಿವಸ್ವತೇ ಬ್ರಹ್ಮಭಾಸ್ವತೇ ವಿಷ್ಣುತೇಜಸೇ**

ಜಗತ್ಸವಿತ್ರೇ ಶುಚಯೇ ಸವಿತ್ರೇ ಕರ್ಮ್ಮಸಾಕ್ಷಿಣೇ

ತ್ರಿವೇದಿಗಳ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸ

ಯಜುರ್ವೇದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮವೇದಿಗಳು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಎರಡನೆಯ ಮಾರ್ಜನದಲ್ಲಿ **ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ** ಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವರು.

ಯಾಜುಷರು ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ **ಉದ್ವಯಂ ತಮಸಸ್ಪರಿ ಉದುತ್ಯಂ ಜಾತವೇದಸಂ, ಚಿತ್ರಂ ದೇವಾನಾಂ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಳಸುವರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ **ಇಮಂ ಮೇ ವರುಣ, ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನಷ್ಟೆ ಬಳಸುವರು.

ಋಗ್ವೇದಿಗಳು ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸುಖ ನೀಡೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ **ಜಾತವೇದಸೇ, ತಚ್ಛಂಯೋರಾ ವೃಣೀಮಹೇ, ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಎರಡೂ ಹೊತ್ತು ಬಳಸುವರು. ಯಾಜುಷರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ **ಮಿತ್ರಸ್ಯ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಇವು ಮಿತ್ರನ ಸರ್ವಧಾರಕತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರೇರಕತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಗೌತಮಸ್ಮೃತಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಮವೇದಿಗಳು ಉಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ **ಯಶೋ ಮಾಂ ಭವಾಮಿ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವರು.

ಸಾಮವೇದಿಗಳು **ಅಹಶ್ಚ ಮಾದಿತ್ಯಶ್ಚ ಪುನಾತು ಸ್ವಾಹಾ, ರಾತ್ರಿಶ್ಚ ಮಾ ವರುಣಶ್ಚ ಪುನಾತು ಸ್ವಾಹಾ** ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಷ್ಟೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ಮಂತ್ರಾಚಮನವನ್ನು ನಡೆಸುವರು.

ಋಗ್ವೇದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮವೇದಿಗಳು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲದರ ಒಡೆಯನಾದ ನೀನು ಕಾಲಾತೀತ ದೋಷವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಸಲಹೆನ್ನುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ **ಯದದ್ಯ ಕಚ್ಚ** ಮಂತ್ರದಿಂದ ನೀಡುವರು.

ಯಜುರ್ವೇದಿಗಳು ಸಪ್ತ ವ್ಯಾಹೃತಿ ಸಹಿತವಾದ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದಲೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಘ್ಯ ನೀಡುವರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಾಮವೇದಿಗಳು **ನ ತಸ್ಯ ಮಾಯಯಾ** ಮಂತ್ರದಿಂದ, ಋಗ್ವೇದಿಗಳು **ಉದ್ಘೇದಭಿಶ್ರುತಾಮಘಂ**

ಮಂತ್ರದಿಂದ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ **ಪ್ರಾತರ್ದೇವೀಂ** ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುವರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ **ಆದಿತ್ಯಂ ನಾವಂ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಯಾಜುಷರಂತೆ **ಯಮಾಯ ಧರ್ಮರಾಜಾಯ, ಋತಂ ಸತ್ಯಂ** ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣ–ಪೂರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವರು. ಋಗ್ವೇದಿಗಳು **ಧ್ರುವಾಸು ತ್ವಾ** ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಉಳಿದೆಡೆ ಯಾಜುಷರಂತೆ ಯಮರುದ್ರರ ಉಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಡೆಸುವರು.

ದಿಗುಪಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಶಾಖೆಯ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನೆ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಮಂತ್ರವ್ಯತ್ಯಾಸವೆ ಹೊರತು ದೇವತಾವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರದು. ಸೂರ್ಯನಮನದ ಬಳಿಕ ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು ನಾಮಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ನಮನಗೈಯಬೇಕೆಂದು **ಆಗ್ನೇಯದ** ಮಾತು–

ಮಿತ್ರಸ್ಯೇತ್ಯುದಿತಂ ಸೂರ್ಯಂ ಉಪತಿಷ್ಠೇತ್ತು ಪೂರ್ವತಃ
ಶ್ರೌತ್ರೈಃ ಸ್ಮಾರ್ತೈಸ್ತಥಾ ಸೌರೈಃ ಮಂತ್ರೈರ್ನಾನಾವಿಧೈರಪಿ

ಸಾಯಂಕಾಲ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಆರಂಭ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಆರಂಭ ಎಂದಿಷ್ಟೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಯವರಿಗೂ ಸಮಾನ ವಿಷಯ

ಋಗ್ವೇದಿಗಳಿಗೆ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಾಚಮನದ ಮಂತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಎಂದು ಕೆಲವು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆಯಾಗುವುದೆಂದೂ ಕೆಲವರ ಮಾತು.

ಪ್ರತೀಚೀಂ ದೇವಾಃ ಪರಾಚೀಮಸುರಾಃ ಎಂದು ಯಜುರ್ವೇದದ ಮಾತು. ಇದರ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿನ ಜಪವೂ ದೈವಿಕವಾಗಿ ಇರಲು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖಹಾಕಿಯೇ ನಡೆಸುವರು. ಪಶ್ಚಿಮ ಅಸುರರ ದಿಕ್ಕೆಂದು. ಇದೂ ಯೋಗ್ಯವೇ.

ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಬಹುಭಿಸ್ತೀರ್ಥೈಃ ಕಿಂ ತಪೋಭಿಃ ಕಿಮಧ್ವರೈಃ
ಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯತೇ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಮನನ್ಯಧೀಃ

ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಧ್ಯೆ

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಮನೆವಾಳ್ತೆ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತೆ ಸಂನ್ಯಾಸ – ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಹಂತಗಳು ಬದುಕಿನ ಅನುಭವದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಜೀವ–ದೇವನ ಸಂಬಂಧದ ನಿತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಹಾರೀತರ ಮಾತು –

ಚತ್ವಾರೋಽಪ್ಯಾಶ್ರಮಾ ಹ್ಯೇತೇ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನವರ್ಜಿತಾಃ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದೇವ ಹೀಯಂತೇ ಯದ್ಯಪ್ಯುಗ್ರತಪೋಧರಾಃ

ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದ ದ್ವಿಜರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿದಾಗ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಯತಿಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಸಬಹುದು. ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗದೆ, ಯಾರ ಊಟವನ್ನೂ ನಡೆಸದೆ, ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ತನ್ನವರು ಹಾಕಿದ ಭಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲೇ ಬದುಕುವವ ಕುಟೀಚಕ ಸಂನ್ಯಾಸಿ. ಮನೆ ತೊರೆದು ಊರು ಸುತ್ತಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ಬದುಕುವವ ಬಹೂದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ –

ಕುಟೀಚಕಃ ಬಹೂದಶ್ಚ ಹಂಸೋ ಪರಮಹಂಸಕಃ

ಚತುರ್ಧಾ ಯತಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ.....

ಹಂಸ ಮತ್ತು ಪರಮಹಂಸ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಊರು–ಕೇರಿಗಳಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರದೆ, ಎಲ್ಲೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪದ ದುರ್ಗಮವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ರಹಸ್ಯತಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಹೆ–ಗಹ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಬಿಡ ಕಾನನಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರು. ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆಂದು ಇವರು ಯಾವುದೇ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೊಡಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ವಿಶೇಷ. –

ನಾಭಿನಂದೇತ ಮರಣಂ ನಾಭಿನಂದೇತ ಜೀವಿತಮ್

ಹಂಸಸ್ತು ತೀರ್ಥೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ.....

ಈ ಎಲ್ಲ ಯತಿಗಳಿಗೂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಲಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು

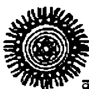

ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಯತಿಜಪಕ್ರಮವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಚಮನದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಪ್ರಜಾಪತಿ ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಇದೆ. ಹಂಸ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಜಲಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ, ಉಪಸ್ಥಾನ, ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ, ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪಗಳೂ ಜಪದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಹಂಸರಿಗೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಣವ ಜಪತರ್ಪಣ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಹಂಸರು ಯಾವೊಂದೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಡೆಸದವರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಎಂದೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಘ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಂದೇಹರ ನಾಶದ ಚಿಂತನೆಯಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತೊರೆದ ಹಂಸರಲ್ಲಿ ಇದಿಲ್ಲ.

ಜಪಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಸನಶುದ್ಧಿ ಗುರುನಮಸ್ಕಾರ ಶೋಷಣಾದಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ.

ಪ್ರಣವಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ 6 ಓಂಕಾರವುಳ್ಳ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗಾಯತ್ರಿಯ ಜಪವನ್ನು ಯತಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಂಸಮಂತ್ರ ಜಪಾನಂತರ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ ಜಪ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ. ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಹೃತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳ ಇತರ ವೈಷ್ಣವ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪವನ್ನೂ ಯತಿಗಳು ನಡೆಸಬೇಕು. ಇತರ ದೇವತಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಸಂಸಾರಾರ್ಣ್ಣವಮಗ್ನಾನಾಂ ನರಾಣಾಂ ಪಾಪಕರ್ಮ್ಮಣಾಮ್
ನಾನ್ಯೋ ಧರ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ನಾರಾಯಣಂ ಪರಮ್
ತೀರ್ಥಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ವ್ರತಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ
ನಾರಾಯಣಪ್ರಣಾಮಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಮ್ (ಕೃಷ್ಣಾಮೃತ–)

ಸಾಕ್ಷಿಣ್ಯಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಃ (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)
ವಿಪ್ರೋ ವೃಕ್ಷೋ ಮೂಲಕಾನ್ಯತ್ರ ಸಂಧ್ಯಾಃ
ಹವಿಷ್ಮಾನ್ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ (ವಾಜಸನೇಯಸಂಹಿತೆ)
ಯತಃ ಸೂರ್ಯ ಉದೇತಿ ಅಸ್ತಂ ಯತ್ರ ಚ ಗಚ್ಛತಿ
ತದೇವ ಮನ್ಯೇಽಹಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ತದು ನಾತ್ಯೇತಿ ಕಿಂ ಚನ (ಅಥರ್ವವೇದ)

ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಸುತ್ತ

ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಸಂಹಿತೆಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು, ಆರಣ್ಯಕಗಳು ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು

ವೇದವ್ಯಾಸರ ಕೃತಿಗಳು – ಮಹಾಭಾರತ, ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು.

ಪಂಚರಾತ್ರಸಂಹಿತೆಗಳು – ಮುದ್ರಿತಗಳು ಮತ್ತು ಅಮುದ್ರಿತಗಳು

ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಆಗಮಗಳು

ಸ್ಮೃತಿಗಳು – ಮುದ್ರಿತಗಳು ಮತ್ತು ಅಮುದ್ರಿತಗಳು

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳು – ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹತ್ತಾರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೊಡನೆ ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಹತ್ತಾರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೊಡನೆ ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರ ಕಾಲದ ಸನಿಹ ರಚನೆಗೊಂಡ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು –

1. (ಕೃತ್ಯ)ಕಲ್ಪತರು – ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಭಟ್ಟ (12ನೇ ಶತಮಾನ)

   13 ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರಕಾಂಡ

2. ಧರ್ಮರತ್ನ – ಜೀಮೂತವಾಹನ (11ನೇ ಶತಮಾನ)

   3 ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವಿವೇಕ.

3. ಸ್ಮೃತಿಚಂದ್ರಿಕಾ – ದೇವಣ್ಣ ಭಟ್ಟ (12ನೇ ಶತಮಾನ)

   7 ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಹ್ನಿಕಕೃತ್ಯ.

4. ಹಾರಲತಾ (ಕರ್ಮೋಪದೇಶಿನೀಪದ್ಧತಿ) ಮತ್ತು ಪಿತೃದಯಿತಾ – ಅನಿರುದ್ಧ (1200)

5. ಆಚಾರಸಾಗರ – ಬಲ್ಲಾಳಸೇನ (12ನೇ ಶತಮಾನ)

   4 ಸಾಗರಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ನಿಕ ಸಾಗರ.

6. ಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಸಾರ – ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯ (12ನೇ ಶತಮಾನ)

   3 ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರಪ್ರಕರಣ

7. ಚತುರ್ವರ್ಗಚಿಂತಾಮಣಿ – ಹೇಮಾದ್ರಿ (13ನೇ ಶತಮಾನ)

5 ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶೇಷಖಂಡ

8. ಸ್ಮೃತಿಸಂಗ್ರಹ – ಸಾಯಣಮಾಧವರು (14ನೇ ಶತಮಾನ)

9. ಛಂದೋಗಾಹ್ನಿಕ ಮತ್ತು ಆಚಾರಾದರ್ಶ – ಶ್ರೀದತ್ತ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ (1400)

10. ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾಕರ – ಚಂಡೇಶ್ವರ (14ನೇ ಶತಮಾನ)

7 ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತ್ಯರತ್ನಾಕರ .

11. ಸ್ಮೃತಿವಿವೇಕ – ಶೂಲಪಾಣಿ (1460)

12. ಮದನಪಾರಿಜಾತ – ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಭಟ್ಟ (14ನೇ ಶತಮಾನ)

9 ಸ್ತಬಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ನಿಕಸ್ತಬಕ.

13. ಮದನರತ್ನಪ್ರದೀಪ – (1400) 7 ಉದ್ಯೋತಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರೋದ್ಯೋತ.

14. ನೃಸಿಂಹಪ್ರಾಸಾದ – ದಲಪತಿರಾಜ (15ನೇ ಶತಮಾನ)

12 ಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ನಿಕಸಾರ

15. ಸ್ಮೃತಿತತ್ತ್ವ – ರಘುನಂದನಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ (1490)

28 ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ನಿಕತತ್ತ್ವ

16. ಸ್ಮೃತಿಸಾರ – ಹರಿನಾಥ (15ನೇ ಶತಮಾನ) 3 ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರಭಾಗ

17. ಚಿಂತಾಮಣಿ – ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರ (15ನೇ ಶತಮಾನ)

18. ತೋಡರಾನಂದ – ತೋಡರಮಲ್ಲ (16ನೇ ಶತಮಾನ)

9 ಸೌಖ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರಸೌಖ್ಯ.

19. ವೈಜಯಂತೀ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಸಿಂಧು – ನಂದಪಂಡಿತ (16ನೇ ಶತಮಾನ)

20. ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು – ಕಮಲಾಕರಭಟ್ಟ (17ನೇ ಶತಮಾನ)

21. ಸ್ಮೃತಿಭಾಸ್ಕರ – ನೀಲಕಂಠಭಟ್ಟ (17ನೇ ಶತಮಾನ)

12 ಮಯೂಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರಮಯೂಖ.

22. ವೀರಮಿತ್ರೋದಯ – ಮಿತ್ರಮಿಶ್ರ (1620) 32 ಪ್ರಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ನಿಕಪ್ರಕಾಶ.

23. ಸ್ಮೃತಿಕೌಸ್ತುಭ – ಅನಂತದೇವ (1670) 7 ಕೌಸ್ತುಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರಕೌಸ್ತುಭ.

24. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಸುಧಾನಿಧಿ – ದಿವಾಕರಭಟ್ಟ (1683)

25. ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿ – ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ (17ನೇ ಶತಮಾನ)

26. ಶೇಖರ – ನಾಗೇಂದ್ರಭಟ್ಟ (18ನೇ ಶತಮಾನ)

27. ಧರ್ಮಸಿಂಧು (ಸಾರ) – ಕಾಶೀನಾಥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ (18ನೇ ಶತಮಾನ)

3 ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ನಿಕಕೃತ್ಯ.

28. ಸ್ಮೃತಿರತ್ನ – ಆಶ್ವಲಾಯನ

29. ಸ್ಮೃತಿರತ್ನಾವಳೀ – ಶ್ರೀನಿವಾಸ

30. ಸ್ಮೃತಿಸರ್ವಸ್ವ – ಸರಸ್ವತೀವಲ್ಲಭ

31. ಸ್ಮೃತಿಸಾರಸಂಗ್ರಹ – ವಿಶ್ವನಾಥ

32. ಆಚಾರಭೂಷಣ – ತ್ರ್ಯಂಬಕ

33. ಆಚಾರಾರ್ಕ

34. ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ – ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥ ಒಡೆಯರ್

35. ಆಚಾರಕಿರಣ

36. ಆಚಾರೇಂದು – ತ್ರ್ಯಂಬಕಮಾಟೆ

37. ಉಜ್ವಲಾ

38. ಧರ್ಮಪ್ರಶ್ನ

39. ಭಟ್ಟೋಜಿದೀಕ್ಷಿತಾಹ್ನಿಕ

40. ಕರ್ಮಪ್ರದೀಪ

41. ಗೋವರ್ಧನಾಹ್ನಿಕ

42. ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಮಿತಾಕ್ಷರೀ – ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ – ಆಚಾರಕಾಂಡ

43. ಸ್ಮೃತಿಸಾರಕೌಸ್ತುಭ – ರಾಯಸವೆಂಕಟಾದ್ರಿ

44. ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾಫಲ – ವೈದ್ಯನಾಥದೀಕ್ಷಿತ

45. ಕಾಲಮಾಧವ ಮತ್ತು ಕಾಲನಿರ್ಣಯ – ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ

– 5 ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ತಿಥಿಪ್ರಕರಣ

ಜಪಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತರ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಹೊತ್ತಗೆಗಳು

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ರೂಪ

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ
ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್

(ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ)

ಸದಾಚಾರಗಳ ನೆನಪನ್ನು ನೀಡಿದ

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು
ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೂಲಗುರುಗಳು